

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SAĞLIKLI YAŞAM TESİSLERİNDE İYİLEŞMEYİ DESTEKLEYİCİ
TERAPÖTİK TASARIM YAKLAŞIMI**

HAZIRLAYAN

NİL ÖZER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. BETÜL BİLGE ÖZDAMAR

ANKARA - 2024

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 22 / 07 / 2024

Öğrencinin Adı, Soyadı: Nil ÖZER

Öğrencinin Numarası: 22110201

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Programı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Doç. Dr. Betül BİLGE ÖZDAMAR

Tez Başlığı: Sağlıklı Yaşam Tesislerinde İyileşmeyi Destekleyici Terapötik Tasarım Yaklaşımı

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 165 sayfalık kısmına ilişkin, 22 / 07 / 2024 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4' tür. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: 22 / 07 / 2024

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç. Dr. Betül BİLGE ÖZDAMAR

Aileme...

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca tüm bilgi birikimi ile bana her zaman yol gösteren, hiçbir konuda desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Betül Bilge Özdamar' a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunmasına katılım sağlayarak katkı sunan değerli jüri üyeleri; Prof. Dr. Gözen Güner Aktaş ve süreç içerisinde yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Meryem Yalçın hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Her koşulda yanımda olup, manevi destekleriyle süreç boyunca beni destekleyen ve yalnız olmadığımı hissettiren arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Son olarak en büyük teşekkürün aileme ait olduğunu belirtmek isterim. Hayatım boyunca destekleriyle her zaman yanımda olan, bana güvenen ve hiçbir konuda desteğini esirgemeyen annem Leyla Özer ve babam Avni Özer' e haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğimi bilerek sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Nil ÖZER

ÖZET

Nil Özer, Sağlıklı Yaşam Tesislerinde İyileşmeyi Destekleyici Terapötik Tasarım Yaklaşımı, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı, 2024.

Modern yaşamın bir getirisi olan modern kentlerde artan nüfus; şehirde yoğunluk artışı, betonlaşma, doğadan uzaklaşma ve ekolojik sorunları beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu değişimler bireyler üzerinde stres oluşumunu artırmakta, bireylerin hem psikolojik hem de fizyolojik sağlığını olumsuz etkilemektedir. Bunlara ek olarak yakın zamanda Covid-19 salgınıyla birlikte birçok insan sağlığını kaybetmiştir. Yaşanan pandemi süreciyle birlikte dünya genelinde bilinçlenme artarak, sağlığa yönelik hem bireysel hem kamusal farkındalık sağlanmış ve sağlık harcamalarında artış yaşanmıştır. Bu çerçevede sağlıklı yaşam tesisleri ve sağlık kazanımına yönelik farklı yaklaşımlar gittikçe artan bir talep görmektedir. Sağlıklı yaşam tesisleri şehir karmaşasından uzak ve doğayla iç içe bir ortamda; medikal, estetik, spa, sağlıklı beslenme, spor gibi birçok farklı hizmeti tek çatı altında toplayarak bütüncül bir yaklaşım sağlaması ve kişisel tedavi planları sunmasıyla öne çıkmaktadır. Bireylerin sağlıklarını korumak ve geliştirmek hedefleriyle başvurdıkları bu yapılarda, iyileşme deneyiminin geliştirilmesi adına mekânsal tasarım önem kazanmaktadır. Kullanıcı sağlığını ve iyileşme sürecini geliştirmeyi hedefleyen ve sağlık mekânlarına odaklanan ‘Terapötik Tasarım’, bu süreç içerisinde öne çıkan ve sağlık mekanlarına yönelik tasarım değerlerine etkisi olan yaklaşımları içermektedir. Bireylerin stresini en aza indirmeye ve dolayısıyla iyileşme sürecini olumlu yönde etkilemeye yönelik terapötik tasarım temelli mekânsal özelliklerin belirlenmesi ve sağlıklı yaşam tesisleri iç mekânları kapsamında mekânsal uygulamaların ortaya konulması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Alanında öne çıkan ve tesis tasarımında mekânın iyileştirici etkisinin kullanıldığı belirten örnek tesisler; literatür taraması sonucu belirlenen terapötik mekân özellikleri, mekânsal organizasyon ve mekânsal işlevler açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Terapötik Tasarım, Sağlıklı Yaşam Tesisleri, Wellness, İç Mekân

ABSTRACT

Nil Özer, Therapeutic Design Approach to Promote Healing in Wellness Facilities, Başkent University, Institute of Social Sciences, Interior Architecture and Environmental Design Master's Program with Thesis, 2024.

The increasing population in modern cities, which is a consequence of modern life, has brought with it increased density, concretization, distancing from nature and ecological problems in the city. These changes increase stress on individuals and negatively affect both the psychological and physiological health of individuals. In addition to these, many people have recently lost their health with the Covid-19 pandemic. People have realized the value of their health with the pandemic, and health expenditures have increased worldwide. Today, wellness facilities, which are among the more frequently visited health structures and offer individuals the opportunity to improve their health both psychologically and physiologically within a holistic approach, are in increasing demand. Wellness facilities are become prominent by gathering many different services such as medical, aesthetic, spa, healthy nutrition, sports under one roof and offering personalized treatment plans in an environment away from the chaos of the city and surrounded by nature. Spatial design becomes important in order to improve the healing experience in these buildings where individuals apply to protect and improve their health. 'Therapeutic Design', which aims to improve user health and the healing process and focuses on health spaces, includes approaches that stand out in this process and have an impact on design values for health spaces. The aim of the study is to identify therapeutic design-based spatial features to minimize the stress of individuals, and thus positively affect the healing process and to reveal spatial applications within the scope of wellness facility interiors. Sample facilities that stand out in the field and where the healing effect of space is used in facility design were evaluated in terms of therapeutic space features, spatial organization, and spatial functions that determined as a result of the literature review.

Keywords: Therapeutic Design, Wellness Facilities, Wellness, Interior

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xvi
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Araştırmanın Amacı.....	2
1.2. Araştırmanın Kapsamı	4
1.3. Araştırmanın Yöntemi	5
2. İNSAN-ÇEVRE ETKİLEŞİMİ VE İYİLEŞTİREN TASARIM	7
2.1. Mekânsal Algı ve İnsan-Çevre Etkileşimi	10
2.2. Sağlık Yapılarında İyileştiren Tasarım Yaklaşımları.....	17
2.2.1. Kanıta dayalı tasarım	22
2.2.2. Kullanıcı odaklı tasarım.....	24
2.2.3. Duyusal tasarım	28
2.3. Terapötik Tasarım ve İyileşmeyi Destekleyen Terapötik Mekânlar	32
2.3.2. Terapötik mekânların psikososyal özellikleri	37
2.3.2.1. Kontrol duygusu	38
2.3.2.2. Sosyal destek	42
2.3.2.3. Mahremiyet	44
2.3.2.4. Güvenlik	47
2.3.3. Terapötik mekânların fiziksel çevre özellikleri	49

2.3.3.1. Çevresel etkenlerin kontrolü	49
2.3.3.2. Pozitif uyaranlar	62
2.3.3.3. Doğal ortam verileri	70
2.3.4. Terapötik sağlık mekânları olarak “sağlıklı yaşam tesisleri”	84
3. SAĞLIKLI YAŞAM TESİSLERİNİN TERAPÖTİK TASARIM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	91
3.1. Chiva Som Hua Hin Resort, Hua Hin, Tayland	93
3.1.2. Tesis iç mekanlarının terapötik psikososyal özellikler açısından değerlendirilmesi	96
3.1.3. Tesis iç mekanlarının terapötik fiziksel çevre özellikleri açısından değerlendirilmesi	102
3.2. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, List, Almanya	113
3.2.1. Tesisin mekânsal işlevler ve organizasyon açısından incelenmesi	114
3.2.2. Tesis iç mekanlarının terapötik psikososyal özellikler açısından değerlendirilmesi	118
3.3. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Weggis, İsviçre.....	133
3.3.1. Tesisin mekânsal işlevler ve organizasyon açısından incelenmesi	135
3.3.2. Tesis iç mekanlarının terapötik psikososyal özellikler açısından değerlendirilmesi	136
3.3.3. Tesis iç mekanlarının terapötik fiziksel çevre özellikleri açısından değerlendirilmesi	140
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	150
KAYNAKLAR.....	166

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Kullanıcı Odaklı Tasarım Özellikleri	28
Tablo 2.2. İç Mekânda Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	42
Tablo 2.3. İç Mekânda Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	44
Tablo 2.4. İç Mekânda Mahremiyet Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	46
Tablo 2.5. Terapötik Mekânların Psikososyal Özelliklerinin Mekânsal Karşılıkları	48
Tablo 2.6. Sağlıklı Yaşam Tesislerinde İç Mekân İşlevlerine Göre En Fazla Aydınlatma Değerleri	54
Tablo 2.7. Çevresel Faktörleri Kontrolü ve Mekânsal Karşılıkları	62
Tablo 2.8. Renklerin Sembolik Anlamları	63
Tablo 2.9. Renklerin Etkileri ve Kullanılması Önerilen Mekânlar	67
Tablo 2.10. Pozitif Uyarılar ve Mekânsal Karşılıkları.....	70
Tablo 2.11. Farklı Nitelikte Çizgilerin Sahip Olduğu Anlamlar	79
Tablo 2.12. Doğal Ortam Verilerinin Mekânsal Karşılıkları.....	82
Tablo 2.13. Terapötik Mekanların Fiziksel Çevre Özellikleri	83
Tablo 2.14. Wellness Boyutları	85
Tablo 2.15. Sağlık ve Wellness Tesisleri Bileşenleri	87
Tablo 2.16. Mekân-İşlev İlişkisine Yönelik Anahtar Kelimeler	89
Tablo 2.17. Mekânsal İşlevler ve Mekânsal İşlevlerle İlişkili Mekânlar	90
Tablo 3.1. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İşlevlere Yönelik Mekanlar	95
Tablo 3.2. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanlarında Kontrol Duygusunu Sağlamaya Yönelik Mekânsal Karşılıklar	98
Tablo 3.3. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanlarında Terapötik Psikososyal Özellikler, Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar.....	100
Tablo 3.4. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Mahremiyetin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar.....	101
Tablo 3.5. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Çevresel Etkenlerin Kontrolünün Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar, Görsel Konfor.....	103
Tablo 3.6. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava Kalitesini Sağlayan Mekânsal Unsurlar	104

Tablo 3.7. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Pozitif Uyarın Olarak Renk Kullanımı	106
Tablo 3.8. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Pozitif Uyarın Olarak Ses/ Müzik Uyarınları	106
Tablo 3.9. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Pozitif Uyarın Olarak Sanat Eserleri Kullanımı	107
Tablo 3.10. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Güneş Işığı	108
Tablo 3.11. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Bitki Kullanımı	109
Tablo 3.12. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Manzara	110
Tablo 3.13. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Su ve Ateş Öğeleri	111
Tablo 3.14. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Doğal Malzeme	112
Tablo 3.15. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Doğal Biçim ve Formlar	112
Tablo 3.16. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort Mekânsal İşlevler	115
Tablo 3.17. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanlarda Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	119
Tablo 3.18. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanlarda Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	121
Tablo 3.19. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanlarda Mahremiyetin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	123
Tablo 3.20. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanlarda Çevresel Etkenlerin Kontrolünün Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar, Görsel Konfor	124
Tablo 3.21. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava Kalitesini Sağlayan Mekânsal Unsurlar	125
Tablo 3.22. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Pozitif Uyarın Olarak Renk Kullanımı	127
Tablo 3.23. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Pozitif Uyarın Olarak Ses/ Müzik Kullanımı	127

Tablo 3.24. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Pozitif Uyarıcı Olarak Sanat Eserleri Kullanımı.....	128
Tablo 3.25. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Güneş Işığı.....	129
Tablo 3.26. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Bitki Kullanımı.....	130
Tablo 3.27. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin İç Mekanlarda Kullanımı, Manzara.....	130
Tablo 3.28. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin İç Mekanlarda Kullanımı, Manzara.....	131
Tablo 3.29. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Manzara.....	132
Tablo 3.30. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Doğal Biçim ve Formlar.....	133
Tablo 3.31. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Mekânsal İşlevler.....	135
Tablo 3.32. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar.....	137
Tablo 3.33. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanlarında Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar.....	139
Tablo 3.34. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanlarında Mahremiyetin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar.....	140
Tablo 3.35. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Görsel Konfor.....	141
Tablo 3.36. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Hava Kalitesini Sağlayan Mekânsal Unsurlar.....	142
Tablo 3.37. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Pozitif Uyarıcı Olarak Renk Kullanımı.....	143
Tablo 3.38. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Pozitif Uyarıcı Olarak Ses/ Müzik Kullanımı.....	143
Tablo 3.39. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Pozitif Uyarıcı Olarak Sanat Eserleri Kullanımı.....	144
Tablo 3.40. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Güneş Işığı.....	145

Tablo 3.41. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Bitki Kullanımı.....	146
Tablo 3.42. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Manzara	147
Tablo 3.43. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Doğal Malzeme	148
Tablo 3.44. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Biçimsel Özellikler, Üç Boyutlu (Form/ Geometri).....	149
Tablo 4.1. Örnek Tesislerin Mekânsal İşlevler Kapsamında Değerlendirilmesi.....	152
Tablo 4.2. Örneklemin Terapötik Psikososyal Özellikler Açısından Değerlendirilmesi ..	155
Tablo 4.3. Örneklemin Terapötik Fiziksel Çevre Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi	159
Tablo 4.4. Sağlıklı Yaşam Tesisleri İç Mekânları Tasarımına Yönelik Terapötik Tasarım Temelli İyileşmeyi Destekleyici Mekânsal Veriler	163

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1. Yöntem Akış Şeması.....	6
Şekil 2.1. Mekân Algısını Etkileyen Faktörler.....	12
Şekil 2.2. Kullanıcı Üzerinde Sıcak Ve Soğuk Etki Oluşturan Otel Odaları	13
Şekil 2.3. Renklerin Duygusal Karakteristikleri.....	14
Şekil 2.4. Kapalı Havuzlarda Renk ve Malzeme Kullanımının Mekânın Isısal Algısına Etkisi.....	15
Şekil 2.5. Duvar Yüzeylerinde İşleve Yönelik Kaplamalar	16
Şekil 2.6. İnsan- Mekân Etkileşiminin Sağlanması.....	17
Şekil 2.7. Hôtel-Dieu de Paris Hastanesi'ne Ait Çizim.....	18
Şekil 2.8. County Reviri Northampton, Richard Grey, 1744	19
Şekil 2.9. Kraliyet Victoria Hastanesi, 1894 Civarı, Kanada	19
Şekil 2.10. Royal Victoria Montreal Doğum Hastanesi, Bekleme Salonu ve Hemşire Odası	20
Şekil 2.11. Çocuk Hastalıkları Anıt Hastanesi, Hastaların Doğal Ortama Erişimi,1936	21
Şekil 2.12. Kullanıcı Odaklı Tasarımın Kavramsal Modeli	25
Şekil 2.13. Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi.....	26
Şekil 2.14. İnsan Odaklı Tasarımın Kavramsal Modeli	27
Şekil 2.15. Mekânın Duyum Şeması	29
Şekil 2.16. İç Mekânın Algılanmasını Etkileyen Unsurlar.....	29
Şekil 2.17. Duyuların Algılamadaki İşleyiş Sıralaması.....	30
Şekil 2.18. İç Mekânda Duyusal Uyarılar ve Mekânsal Konfor Gereklilikleri	31
Şekil 2.19. Terapötik Tasarım Kapsamında Mekânda Kullanılan Uyarılar.....	36
Şekil 2.20. Terapötik Mekân Özellikleri	37
Şekil 2.21. Terapötik Mekanların Psikososyal Özellikleri	38
Şekil 2.22. Sağlıklı Yaşam Tesislerinde Kütüphane Uygulamaları, Zulal Wellness Resort	39
Şekil 2.23. Yön Bulmayı Kolaylaştıracak Renk ve Malzeme Uygulamaları	40
Şekil 2.24. Bilgilendirme Ekranları ve İşaretler	41
Şekil 2.25. Oturma Alanlarının Sosyal Etkileşimi Güçlendirecek Yönde Düzenlenmesi...	43
Şekil 2.26. Six Senses Vana, Ev Atmosferi Ortam Sunan Odalar.....	43
Şekil 2.27. Ahşap Bölücü Elemanlarla Dinlenme Alanlarında Mahremiyet Sağlanması, Jivahill Hotel	45

Şekil 2.28. Terapötik Mekanların Fiziksel Çevre Özellikleri.....	49
Şekil 2.29. Çevresel Etkenlerin Kontrolü.....	50
Şekil 2.30. Dalgalar ve Elektromanyetik Spektrum	51
Şekil 2.31. Renk Sıcaklık Değerleri	51
Şekil 2.32. Serum Tedavisi Odalarında Sıcak Atmosfer Oluşturulması, Six Senses Ibiza Rose Bar	52
Şekil 2.33. Işığın İnsan Üzerindeki Potansiyel Etkisi İçin Farklı Yollar	53
Şekil 2.34. Güneş Işığının Mekânda Kontrolü, Auberg Resorts	54
Şekil 2.35. İç Mekânlarda Doğal ve Yapay Aydınlatmanın Birlikte Kullanılması, Sha Wellneess Clinic, İspanya.....	55
Şekil 2.36. İç Mekân Ortamında Önemli Ses Parametreleri.....	56
Şekil 2.37. Yansıtıcı Akustik Panellerin Kullanımı	57
Şekil 2.38. Emici Akustik Panellerin Kullanımı	57
Şekil 2.39. Akustik Difüzör Uygulamaları.....	58
Şekil 2.40. İç Mekânda Bitki Kullanımının Etkileri.....	60
Şekil 2.41. Bitkiler ve Kullanıcılar Arasındaki Etkileşim.....	61
Şekil 2.42. Terapötik Mekânda Pozitif Uyarılar.....	62
Şekil 2.43. Spa Alanları, The Chateau Spa & Wellness Resort	65
Şekil 2.44. Konsültasyon ve Medikal Tedavi Odaları, At The Four Seasons Resort, Maui.....	66
Şekil 2.45. Gri Renk Kullanımı, Aman Tokyo Hotel.....	66
Şekil 2.46. Mekânda Sanat Eserlerinin Kullanılması, Golden Door, Amerika.....	70
Şekil 2.47. Terapötik Mekânda Doğal Ortam Verileri	71
Şekil 2.48. Doğal Işığın Hasta Odasına Dâhil Edilmesi, Providence Newberg Medical Center, Newberg, Oregon.....	72
Şekil 2.49. Doğal Işığın Mekâna Dahil Edilmesi	72
Şekil 2.50. Bitkilerin Mekânda Bölücü Eleman Olarak Kullanılması, Hacienda Alta Garcia	73
Şekil 2.51. Spa Mekanlarında Doğa Manzarası, Aman Sveti Stefan Hotel Ve Quellenhof Resort Ve Saunada Manzara Resmi Kullanımı	75
Şekil 2.52. Dinlenme Alanında Su Ve Bitki Unsurları, Hacienda Alta Garcia,Kosta Rika	77
Şekil 2.53. Banyo ve Spa Alanlarında Doğal Malzeme Kullanımı, Hacienda Alta Garcia	77
Şekil 2.54. Sedir Ağacının Duvar ve Tavan Yüzeylerinde Kullanımı, Hotel Le Sanglier Des Ardennes, Belçika	78

Şekil 2.55. Zaas Tıp Merkezi'nin Lobi Duvarında Yer Alan Çizgisel ve Doğayı Yansıtan Unsurlar	80
Şekil 2.56. Mekânda Doğal Formların Kullanımı	81
Şekil 2.57: Sağlıklı Yaşam Otellerinin Turizmde Yeri	86
Şekil 2.58. Sağlık Oteli Kavramsal Çerçevesi.....	87
Şekil 3.1. Chiva Som Hua Hin Resort, Genel Görünüş.....	94
Şekil 3.2. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Mekânsal İşlevler ve Tesis Yerleşim Şeması.....	96
Şekil 3.3. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Sosyal Alanlarda Oturma Düzeni	97
Şekil 3.4. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İşaret ve Tabela Kullanımı.....	97
Şekil 3.5. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Sosyal Alanlarda Etkileşimi Güçlendiren Yönde Mekân Tasarımı	98
Şekil 3.6. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Kütüphane.....	99
Şekil 3.7. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekân ve Bahçe İlişkisi	99
Şekil 3.8. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Mahremiyetin Sağlanması	101
Şekil 3.9. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Spa ve Lobide Aydınlatma Tasarımı ...	102
Şekil 3.10. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Güneş Işığının Mekâna Dahil Edilmesi	103
Şekil 3.11. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Hava Kalitesini Sağlayan Mekânsal Unsurlar	104
Şekil 3.12. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Görüşme Odaları ve Spor Salonunda Renk Kullanımı	105
Şekil 3.13. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Pozitif, Uyarıcı Olarak Renk Kullanımı, Bitkilerle Renk Kullanımı	105
Şekil 3.14. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Ses ve Müzik Unsurları	106
Şekil 3.15. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Sanat Eserleri Kullanımı.....	107
Şekil 3.16. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Gün Işığına Erişim.....	108
Şekil 3.17. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Bitki Kullanımı	109
Şekil 3.18. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Manzara	109
Şekil 3.19. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Su Unsuru Kullanımı. 110	
Şekil 3.20. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Doğal Malzeme Kullanımı.....	111
Şekil 3.21. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Biçimsel Özellikler....	112
Şekil 3.22. Lanserhof Sylt Health Resort, Genel Görünüm	113

Şekil 3.23. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort	114
Şekil 3.24. Lanserhof Sylt Health Resort Yerleşim Planı	115
Şekil 3.25. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Bodrum Kat Planı ve Mekânsal Organizasyon Şeması	116
Şekil 3.26. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Zemin Kat Planı, Mekânsal İşlevler ve Mekânsal Organizasyon.....	117
Şekil 3.27. Lanserhof Sylt Health Resort 1. Kat Plan	118
Şekil 3.28. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Sosyal Alanlarda Farklı Oturma Birimlerinin Yer Alması.....	118
Şekil 3.29. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Mekânda Yön Bulma	119
Şekil 3.30. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Sosyal Desteği Sağlayan Uygulamalar	120
Şekil 3.31. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Bahçeler	120
Şekil 3.32. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Okuma ve Araştırma Alanı	121
Şekil 3.33. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Mahremiyet Sağlayacak Şekilde Tasarlanmış Balkonlar.....	122
Şekil 3.34. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Mahremiyet Sağlayamaya Yönelik Uygulamalar	122
Şekil 3.35. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekân Aydınlatma Tasarımı ...	123
Şekil 3.36. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekân Aydınlatma Tasarımı ...	124
Şekil 3.37. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Araziye Yerleşim ve Doğal Malzeme	125
Şekil 3.38. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Spor Alanı	126
Şekil 3.39. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Medikal Hizmet Odaları	126
Şekil 3.40. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Dinlenme Alanı.....	127
Şekil 3.41. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Lobide Sanat Eseri Kullanımı.....	128
Şekil 3.42. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Işık ve Manzara.....	129
Şekil 3.43. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Resepsiyon Alanı ve Satış Alanında Bitki Kullanımı.....	129
Şekil 3.44. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Medikal Alanlarda Manzara	130
Şekil 3.45. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Sosyal Alan ve Dinlenme Alanlarında Şömine Elemanı Kullanımı	131
Şekil 3.46. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Ana Merdiven ve Spa Dinlenme Alanında Doğal Malzeme Kullanımı.....	132

Şekil 3.47. Lanserhof Sylt Health Resort, Doğal Formların Kullanımı	133
Şekil 3.48. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel	134
Şekil 3.49. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel	135
Şekil 3.50. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Resort, Mekânsal Organizasyon Şeması.....	136
Şekil 3.51. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İşaret ve Tabela Kullanımı	136
Şekil 3.52. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Sosyal Alanlarda Farklı Oturma Birimlerinin Tercih Edilmesi	137
Şekil 3.53. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Konut Atmosferi Oluşturulmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	138
Şekil 3.54. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Sosyal Aktivitelere Yönelik Alanlar	138
Şekil 3.55. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanlarında Görsel Mahremiyetin Sağlanması	139
Şekil 3.56. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Güneş Işığının Mekânda Kullanılması ve Genel Aydınlatma Uygulamaları	140
Şekil 3.57. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava kalitesi	141
Şekil 3.58. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Renk Kullanımı.....	142
Şekil 3.59. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Pozitif Uyaran Olarak Ses/ Müzik Kullanımı	143
Şekil 3.60. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Renk Kullanımı, Sanat Eserleri.....	144
Şekil 3.61. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verileri, İç Mekanlarda Güneş Işığı.....	145
Şekil 3.62. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verileri, Bitki Kullanımı	146
Şekil 3.63. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verileri, İç Mekân İlişkili Bahçe Oluşumu.....	146
Şekil 3.64. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verileri, Bitki	147
Şekil 3.65. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Doğal Malzeme.....	148

Şekil 3.66. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Biçim ve Form Kullanımı.....	149
Şekil 4.1. Örnek Tesislerde Mekân- İşlev Gerekliliklerinin Sağlanma Oranları.....	154
Şekil 4.2. Örnek Tesislerin Psikososyal Çevre özellikleri Kapsamında Sağladığı Mekânsal Verilerin Karşılaştırılması	158
Şekil 4.3. Örnek tesisler üzerinden terapötik Fiziksel Çevre Özelliklerinin Karşılaştırılması	162

SİMGELER VE KISALTMALAR

CHD	The Center For Health Design
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
GWİ	Global Wellness Institute
HVAC	Heating, Ventilation, And Air Conditioning
UNWTO	United Nations World Tourism Organization

1.GİRİŞ

Modern yaşamın getirdiği modern kentler, endüstri devriminin de etkisiyle yaşanan teknolojik ve bilimsel gelişmeler doğrultusunda şekillenmiştir. Zamanla artan kentleşme, kentleşmenin getirdiği yoğunluk ve betonlaşmaya bağlı olarak yaşanan; doğadan kopuş, zamansızlık, küreselleşen çevre sorunları gibi sebepler bireylerde stres oluşumuna neden olmakta ve giderek artan sayıda insan sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Oluşan stresin azaltılması, bedensel ve ruhsal iyilik halinin sağlanabilmesi adına farklı hizmetlerin tek çatı altında toplandığı sağlıklı yaşam tesislerine yönelik talep artmaktadır. Bu tesislerde kişilere özel sağlık programları oluşturulmakta, birçok farklı sağlık uygulaması misafirlere uzmanlar tarafından sunulmaktadır. Sağlıklı yaşam tesisleri; beslenme danışmanlığı, ruh sağlığı danışmanlığı, koruyucu sağlık hizmetleri uygulamaları, tıbbi hizmetler, SPA uygulamaları, fitness ve rehabilitasyon ile fiziksel aktive hizmetleri sunulan kompleks yapılardır. Değişen ve gelişen sağlık hizmetleri içerisinde sağlıklı yaşam tesisleri giderek önem kazanmaktadır. Sağlıklı yaşam tesislerinin, günlük tedavi merkezlerine kıyasla kişiye özel, bütüncül bir tedavi planı sunuyor olması ve şehir karmaşasından uzakta, doğa ile iç içe olması öne çıkan özelliklerindendir. Alejandro Bataller (2020: parag.4), özellikle Covid-19 pandemi süreci sonrasında insanların kendilerine; inziva, kişisel alan ve mahremiyet sunan yerlere öncelik verdiğini belirtmektedir. İnsanların sağlıklarını korumak ve geliştirmek için başvurdukları yerler olan sağlıklı yaşam tesislerinde, iyileşme deneyimini geliştirmek adına mekân tasarımı önem kazanmaktadır.

Mekân tasarımı; estetik, fonksiyonel ve ergonomik düzenlemeleri içermekle birlikte insan davranışları ve insan sağlığı üzerinde sahip olduğu etki açısından öneme sahiptir. Kentleşmeyle birlikte insanların günlük yaşantısının çoğunluğu yapıli çevrelerde geçmekte ve bu sebeple çevresel kontrol unsurları ve çevre psikolojisi gibi etmenleri de kapsayıcı tasarım yaklaşımları önem kazanmaktadır. İnsan davranışının çevresel koşullardan nasıl etkilendiğini araştıran çevresel psikoloji alanı, iç mekân ölçeğinde ise insanın içinde bulunduğu mekânının sınırları dâhilinde davranışlarının nasıl etkilendiğini araştırmaktadır (Yetkin ve Tayfun, 2017: 38; Erkan ve Ozanözü, 2022: 401).

Kentleşmenin sağlık üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması noktasında kullanım oranı artış gösteren sağlık mekânlarında; “kanıta dayalı tasarım”, “destekleyici tasarım teorisi”, “duyusal tasarım”, “iyileştiren tasarım”, “salutojenik tasarım” ve “terapötik tasarım” yaklaşımları olmak üzere iyileşmeyi destekleyici farklı tasarım yaklaşımları bulunmaktadır. Ancak bu tez çalışması direkt olarak kullanıcı sağlığını ve iyileşme sürecini geliştirmeyi hedefleyen ve sağlık mekânlarına odaklanan ‘Terapötik Tasarım’ yaklaşımı çerçevesinde ele alınmaktadır. Terapötik tasarım kapsamında ve destekleyici nitelikte olan; ‘Kullanıcı Merkezli Tasarım Yaklaşımı’, ‘Duyusal Tasarım’ ve ‘Kanıta Dayalı Tasarım’ yaklaşımları tanımlanmış ve terapötik tasarım yaklaşımı ile ilişki kurulmuştur. Terapötik tasarım, insanların fizyolojisi ve psikolojisi ile etkileşime giren mekânsal unsurları tasarıma dâhil etmenin yollarını belirlemeyi ve desteklemeyi amaçlayan, insan merkezli, kanıta dayalı bir yapıyı çevre disiplini olarak tanımlanmaktadır (Chrysikou, 2014: 1; Nair, 2022: 3). Bu çalışmada kullanıcıların stresini en aza indirmeye ve dolayısıyla iyileşme sürecini olumlu yönde etkilemeye yönelik terapötik tasarım temel alınarak, sağlıklı yaşam tesisleri iç mekânları kapsamında mekânsal uygulamalara dair bir tasarım yaklaşımı oluşturulması hedeflenmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Kentleşmenin bir sonucu olarak insanın günlük yaşantısında maruz kaldığı yoğun iş temposu, zamansızlık, büyüyen kentlerin giderek kirlenen atmosferi gibi sebepler bireylerde stres oluşumuna neden olmaktadır. Oluşan stresin azaltılması, bedensel ve ruhsal iyilik halinin sağlanabilmesi adına; spor, estetik, bedensel ve ruhsal açıdan sağlık kazandırma hedeflerine sahip olan ve farklı hizmetleri tek çatı altında toplayan sağlıklı yaşam tesisleri yapılandırılmıştır. Kentlerin yorucu temposundan bir süre uzaklaşarak dinlenmeyi ve birçok farklı sağlık hizmetine tek tesiste erişerek zaman tasarrufu sağlamayı hedefleyen kullanıcılar, sağlıklı yaşam tesislerine yönelik artan bir talep oluşturmaktadır.

Çalışmanın odağı sağlıklı yaşam tesisleri ve terapötik tasarım yaklaşımları kesişiminde tutulmaktadır. Günümüzde kullanım ihtiyacı giderek artış gösteren sağlıklı yaşam tesislerinde; iyileşme sürecine katkı sağlamayı hedefleyen ve güncel bir tasarım yaklaşımı olan terapötik tasarım yaklaşımının katkısı ile kullanıcı etkileşiminin artacağı ve iyileşme deneyimlerinin geliştirilebileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda sağlıklı yaşam tesisleri iç mekân tasarımına yönelik olarak iyileşmeyi destekleyici ve terapötik tasarım

yönelimlerini kapsayıcı bir tasarım yaklaşımının sunulması ve değerlendirilmesi tezin amacını oluşturmaktadır.

Bireylerin sağlıklarını geliştirmek veya korumak için başvurdukları yerler olan sağlık yapılarında dönemin anlayışı ile ilişkili olarak farklı tasarım yaklaşımları mekânları şekillendirmiştir. Bu yaklaşımlardan olan terapötik tasarımın süreç içerisindeki yerinin kavranması ve iç mekâna yönelik tasarım yaklaşımını oluşturmak adına, sağlık yapılarında iyileşmeyi destekleyici tasarım yaklaşımlarının açıklanması ve araştırmaya dahil edilmesi tezin alt amaçlarından biridir.

Kullanıcıların stres ve hassasiyetlerinin yüksek olduğu durumlarda kullandığı sağlık yapılarında; güvenlik, sakinlik ve mahremiyet gibi duyguların sağlanmasının iyileşme sürecine katkıda bulunduğu araştırmalarda belirtilmektedir. Bu anlamda insan-çevre etkileşimi çerçevesinde ele alınacak olan mekân tasarımlarının yapılandırılması ile stres kontrolü sağlanmakta ve kullanıcılara sunulan sağlık hizmetlerinin verimi artırılmaktadır. Bu çerçevede, sağlıklı yaşam tesisleri iç mekânlarında iyileşmeyi destekleyici yönde terapötik tasarım yaklaşımlarının mekânsal karşılıklarının belirlenmesi diğer bir alt amacı oluşturmaktadır.

Çalışmada günümüzde giderek yoğun kullanıma sahip olan sağlıklı yaşam tesislerinin iç mekanlarında, iyileşmeyi destekleyici terapötik tasarım temelli mekânsal karşılıkları aranmıştır. Sağlıklı yaşam tesisleri iç mekanlarına katkı sağlayıcı bir unsur olarak değerlendirilen terapötik tasarım yaklaşımlarının; mekân organizasyonu, işlev ilişkisi, psikososyal özellikler ve fiziksel çevre özellikleri açısından mekânsal katkı değerlerine cevap aranmıştır.

Tezin alt soruları şu şekildedir:

- Mekân tasarımı insanın psikolojik ve fizyolojik sağlığı üzerinde ne şekilde etkili olmaktadır?
- Sağlık yapılarında terapötik tasarım temelli iyileşmeyi destekleyici tasarım yaklaşımları nelerdir?
- Sağlıklı yaşam tesisleri hangi özellikleri sebebiyle diğer sağlık yapılarından ayrılmaktadır?
- İyileşmeyi desteklemeye yönelik terapötik ortamların mekânsal ve psikososyal gereksinimleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Kentleşme ile birlikte yapılaşmanın da arttığı günümüz şehirlerinde, insanların günlük yaşantısının büyük bir bölümü kapalı alanlarda geçmekte ve zamansızlık, betonlaşmaya bağlı olarak yaşanan doğadan kopuş, nüfusla birlikte artan çevre kirliliği gibi sorunlar insan üzerinde psikolojik ve fizyolojik açılardan olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Belirtilen bu olumsuz etkilerin azaltılması noktasında, insan-çevre etkileşimine değinmek gereklidir. Bu anlamda tezin ilk bölümünde mekânların insan sağlığı üzerinde nasıl ve hangi yönde etkili olduğu insan-çevre etkileşimi çerçevesinde ele alınmıştır.

Sağlık yapılarında iyileşmeyi destekleyici tasarım yaklaşımları, terapötik tasarıma katkı sağlayıcı ve sonuçları destekleyici unsurları ile ilişkili olarak; ‘Kanıta Dayalı Tasarım’, ‘Kullanıcı Odaklı Tasarım’ Ve ‘Duyusal Tasarım’ yaklaşımları çerçevesinde tanımlanmış ve ilişki kurulmuştur. Örnek olay çalışmasında belirlenen sağlıklı yaşam tesislerinin değerlendirilmesi aşamasında kullanılmak üzere; değerlendirmeler sonucu terapötik mekân özellikleri, psikososyal özellikler ve fiziksel çevre özellikleri başlıkları altına toplanmış ve incelenmiştir.

Örnek olay çalışmasında, belirlenen tesislerin iç mekanları psikososyal özellikler açısından; kontrol duygusu, sosyal etkileşim ve mahremiyet çerçevesinde incelenmiştir. Güvenlik duygusunun oluşturulması adına iç mekânda ilgili yönetmeliklerin belirttiği gerekliliklerin uygulanmış olması beklenmektedir. Dolayısıyla örnek olay incelemesinde güvenlik duygusu kapsam dışı bırakılmıştır. Terapötik fiziksel çevre özelliklerine yönelik mekânsal karşılıklar; çevresel etkenlerin kontrolü, pozitif uyaranlar ve doğal ortam verileri çerçevesinde incelenmiştir. Mekânda çevresel etkenlerin kontrolü; kullanıcı üzerinde stres oluşturabilecek ve fiziksel anlamda sağlığı etkileyebilecek faktörlerin kontrol altına alınarak, mekânsal konforun sağlanması ile ilişkilidir. Bu anlamda çevresel etkenlerin kontrolü; görsel konfor, akustik kontrol, termal kontrol ve hava kalitesi olmak üzere tez kapsamında incelenmiştir. Pozitif uyaranlar dikkati ağrı, acı veya gürültü gibi stres faktörlerinden uzaklaştıran; müzik, manzara, doğa ile temas gibi çevresel uyaranları kapsamaktadır (Rego, 2012: 36). Bu tez çalışması kapsamında; renk, koku, ses/müzik ve sanat eserleri pozitif uyaran olarak ele alınmıştır. Doğal ortam verileri; güneş ışığı, bitki kullanımı, su ve ateş öğeleri, manzara, doğal malzeme ve doğal biçim ve form özellikleri çerçevesinde ele alınmıştır. Çevresel etkenlerin kontrolü kapsamındaki termal konfor gerekliliği ile pozitif bir uyaran olan koku faktörü; yerinde gözlem ve ölçüm

gerektirmektedir. Bu sebeplerle; güvenlik duygusu, termal konfor ve koku faktörleri inceleme kapsamı dışında tutulmuştur.

Örnek tesislerin incelenmesi noktasında terapötik özellikler, ilişkili mekanlar kapsamında değerlendirilmiştir. Yapılan literatür taraması sonucu psikososyal mekân özelliklerinden olan kontrol duygusu ve sosyal desteğin ağırlıklı olarak sosyal mekânlarda, mahremiyetin ise özel alanlarla birlikte sosyal alanlarda gözetildiği sonucuna varılmıştır. Sağlık uygulamalarının yapıldığı mekânlar bu özelliklerin dikkate alındığı alanların dışındadır. Sağlığa yönelik uygulamaları destekleyici nitelikte olan fiziksel çevre özelliklerinin ağırlıklı olarak; tedavi, bekleme, rahatlama ve uygulama alalarında kullanıldığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda terapötik mekân özellikleri, belirtilen mekânlar kapsamında incelemeye dahil edilmiştir.

Tez çalışması kapsamında incelenen sağlıklı yaşam tesisleri, sunulan sağlık hizmetleriyle birlikte mekânsal değerlerin de iyileşme sürecine dâhil edildiği bütünsel bir anlayışa sahip olan merkezlerdir. Dünyada sağlıklı yaşam tesisleri arasında öne çıkan, farklı kategorilerde ödüllere (Global Tıbbi Wellness İnzivası Ödülü, En İyi Wellness & Spa İnzivası Ödülü, Dünyanın En İyi Medikal Spası, Yılın Wellness İnzivası Ödülü, SBID Uluslararası Sağlık ve Wellness Tesisleri Tasarım Ödülü, Asya En İyi Wellness İnzivası Ödülü, Avrupa Sağlık ve Spa Ödülü) layık görülmüş, en az elli odalı, beş bin metrekare alana sahip ve sağlığı teşvik eden mimari uygulamalara sahip olan üç farklı tesis araştırma için örneklem olarak seçilmiştir. Bu tesisler; Tayland’ da yer alan “Chiva Som Hua Hin Wellness Resort”, Almanya’da bulunan “Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort” ve İsviçre’de yer alan “Chenot Palace Wellness Resort” olmak üzere belirlenmiştir. Örnek tesisler terapötik tasarım parametrelerine ek olarak mekânsal organizasyon ve mekânsal işlevler açısından da ele alınmış ve incelenmiştir. Belirlenen tesislerin değerlendirilmesi iç mekân ölçeğiyle sınırlı tutulmuştur.

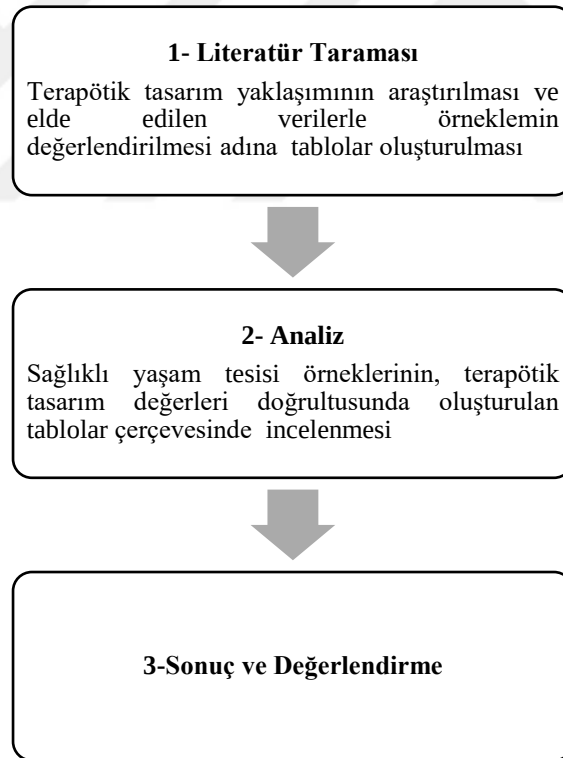
1.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışmasında betimleyici araştırma yöntemi kullanılmıştır. İyileşmeyi destekleyen tasarım yaklaşımları ve bu yaklaşımların mekânsal yansımalarını belirleyebilmek adına literatür araştırması yapılmıştır. İlgili; tez, makale, kitap ve

elektronik kaynaklar taranmıştır. Elde edilen verilerin ortak okumaları yapılarak, seçilen sağlıklı yaşam tesislerinin incelenmesi adına değerlendirme tablosu oluşturulmuştur.

Sunulan sağlık hizmetleriyle birlikte mekânsal değerlerin de iyileşme sürecine dâhil edildiği, bütünsel bir anlayışa sahip olan örnek tesislerin incelenmesi için örnek olay çalışması yapılmıştır. Belirlenen tesislerin mekânsal organizasyon ve mekânsal işlevlerine ek olarak terapötik mekân olarak tasarlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar; terapötik psikososyal özellikler ve fiziksel çevre özellikleri olmak üzere gruplanarak incelenmiştir. Tesislerin incelenmesinde literatür taraması sonucunda ortaya koyulan tablolar kullanılmıştır.

Değerlendirme bölümünde, örnek olay çalışması sonucu ulaşılan veriler doğrultusunda örneklemin analizi yapılmıştır. Sağlıklı yaşam tesislerinde iyileşmeyi desteklemek adına katkı sağlamayı hedefleyen terapötik tasarım temelli çıkarımlarda bulunulmuştur.

Şekil 1.1. Yöntem Akış Şeması

2. İNSAN-ÇEVRE ETKİLEŞİMİ VE İYİLEŞTİREN TASARIM

Günümüzün modern kentleri, 19. yüzyılda başlayan Sanayi Devrimi ile birlikte köyden kente yaşanan yoğun göç dalgası ve bunun bir sonucu olarak insanın yaşadığı çevrenin değişime uğramasıyla oluşmuştur (Kaypak, 2013: 82). Kent sayısı ve kentlerde yaşayan nüfusun artışı beraberinde getiren kentleşme süreci; sosyal, ekonomik ve politik anlamlara sahiptir (Yüceşahin ve Özgür, 2008: 116). Ekonomik anlamda; tarımda makineleşme ve sanayinin, teknolojik anlamda; ulaşım ve haberleşme ağının, kültürel anlamda; eğitim, kültür ve sağlık hizmetlerinin gelişmesi gibi nedenlerle kentler yoğun göç almıştır (Özdemir, 2018: 80). Dünya Sağlık Örgütü (2021), dünya nüfusunun %55' inden fazlasının kentsel alanlarda yaşadığını ve bu oranın 2050 yılına kadar %68' e yükselmesinin beklendiğini belirtmektedir. Hızla gelişmeye devam eden kentleşme olgusuyla birlikte çevresel dengeler bozulmakta ve çevre sorunları ortaya çıkmaktadır (Özdemir ve Özekicioğlu, 2006: 17).

Çevre kirliliğini doğuran temel faktörler; kentleşmeyle birlikte artan nüfus yoğunluğu, ekonomik büyüme ve teknolojik alanda yaşanan gelişmelerdir (Deniz, 2009: 99). Kentleşme sonucu yaşanan çevresel sorunlar, insanın günlük yaşantısını sürdürebilmek için ihtiyacı olan; su, hava ve besin kaynaklarını etkileyerek toplum sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Şit ve ark., 2022: 319). Belirtilen çevresel etkenlere ek olarak kent yaşamında maruz kalınan gürültü kirliliği, hava kirliliği, suç, kalabalık, trafik sorunu ve şiddet insan üzerinde stres oluşturmaktadır. Sürekli maruz kalınan bu stres, zamanla kalp hastalıkları veya kanser gibi hastalıklarla birlikte psikolojik sorunlara da sebep olmaktadır (Taylor ve ark., 2012: 463).

Kentleşme ile birlikte artan tüketim, mimari alanda da etki göstermiştir. Plansız yapılaşma ile birlikte insanı odak noktası alan insan merkezli tasarım yerine, temelde insan doğasına aykırı, işlevinden bağımsız planlanan, prestij ve farklı olma kaygıları ön planda tutularak tasarlanan mekanlar oluşturulmuştur (Silahtaroglu ve Ergül, 2016: 97). Kentleşmenin arttığı dünyada günlük hayatın büyük bir bölümünün geçtiği iç mekânlar, insanla sürekli olarak etkileşim sağlaması sebebiyle önem verilmesi gereken alanlardır. İnsan ve içinde bulunduğu iç mekânlar arasında var olan bu sürekli etkileşim, mekânın

fiziksel ve algısal özellikleri ile sağlanmaktadır (Aslan ve ark., 2015: 141). Bir mekânın ölçülebilen; duvar, zemin ve tavan kesişimi ile sınırlanan hacmi ve mekânda bulunan duysal öğeler mekânın fiziksel özelliklerini oluştururken, kullanıcı tarafından yaşanan ve algılanan mekân ise algısal özelliklerdir (Günel, 2006: 17).

Yapılı çevre insanın nasıl düşündüğünü, ne hissettiğini ve nasıl davrandığını etkilemektedir. Mekânsal unsurların kullanım şekillerine bağlı olarak mekânın etkileri; psikolojik ve fizyolojik anlamda olumlu veya olumsuz şekilde kendini gösterebilmektedir (Day, 2012: 5). Kentleşmenin bir sonucu olan çevrenin insan üzerindeki psikolojik ve fizyolojik anlamda olumsuz etkileri, insan yaşantısının büyük bir bölümünün geçtiği iç mekânlar aracılığıyla azaltılabilmektedir. İnsanların iyi olma hallerine katkı sağlayacak şekilde düzenlenen bu mekânlar iç mimarlık alanına yönelik olarak; ‘iyileşmeyi destekleyici mekânlar’ olarak nitelendirilmektedir. İyileşmeyi destekleyici mekânlar, insanın hem fizyolojik hem de psikolojik açıdan olumsuz yönde etkilenmesine sebep olan; stres, korku ve endişe hallerinin ortadan kaldırılmasıyla iyileşmeye olumlu yönde katkı sağlamayı hedefleyen mekânlardır (Şalgam, 2010: 13). İyileşmeyi destekleyici mekânların tasarlanması noktasında insanların fizyolojisi ve psikolojisi ile etkileşime giren mekânsal unsurları tasarıma dâhil etmenin yollarını belirlemeyi ve desteklemeyi amaçlayan, insan merkezli, kanıta dayalı bir yapılı çevre disiplini olan ‘terapötik tasarım’ öne çıkmaktadır (Chrysikou, 2014: 1; Nair, 2022: 3).

Terapötik tasarımın temel yaklaşımlarını anlayabilmek adına, iyileştirici tasarım yaklaşımından bahsetmek gereklidir. Bu bağlamda bilimsel verilerle kanıtlanmış olan iyileşmeyi destekleyen tasarımın ilk bilimsel çalışmalarını yapan Nightingale, terapötik tasarım yaklaşım anlayışının anlaşılması ve yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Eğitimli bir hemşire ve önemli bir istatistik mezunu olan Nightingale, 1854 yılında Kırım Savaşı esnasında askeri kışlalar ve koğuşların tedavi ve iyileşme için uygun olmadığını fark ederek, enfeksiyonların yayılmasını engelleyecek düzeyde yeterli hacme sahip mekânlar ile daha sıhhi ortamlar oluşturmayı hedeflemiştir. Buna yönelik olarak, havalandırma pencerelerinin eklenmesi gerekliliğinden bahsetmiş ve yeterli hasta-hemşire oranını sağlayan prefabrik pavyon koğuşlar tasarlamıştır. Nightingale’ in yaptığı bu düzenlemelerden sonra İngiliz Ordu Hastanesi’nde ölüm oranı onda birin altına düşmüştür. Bu da yapılan mekân tasarımının insanların iyileşmesine yardımcı olabileceğini ölçülebilir bir şekilde kanıtlamış olan ilk çalışmadır (Murphy ve Mansfield, 2017: 84). Nightingale, iyileşme sürecini desteklemek adına; doğal ışık, doğru havalandırma, hijyen, düzen ve

sessizliğe gerek olduğunu belirtmiştir (Stichler, 2008: 505). Ergenoğlu ve Aytuğ'un aktardığı üzere; Nightingale' in 1859'da yazmış olduğu 'Hemşirelik üzerine notlar- nedir ve ne değildir' kitabında şöyle belirtmektedir; "İnsanlar etkinin sadece zihinde olduğunu söylüyorlar. Etki aynı zamanda vücuttadır. Biçim, renk ve ışıktan etkilenmemizin yolunu çok az bilmemize rağmen şunu biliyoruz ki üzerimizde gerçek fiziksel etkileri vardır. Hastalara sunulan objelerdeki biçim çeşitliliği ve renk parlaklığı iyileşmenin gerçek yöntemleridir." (Ergenoğlu ve Aytuğ, 2007: 49).

1948 yılında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), sağlık kavramını güncelleyerek fiziksel çevrenin sağlık üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda sağlık kavramı yalnızca tıbbi bir bakış açısının dışında, çevresel faktörlerin de etkili olduğu bir olgu olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü' nün sağlık tanımı; "Bireylerin sağlığı çok çeşitli faktörlerden etkilenir (bireysel özellikler ve davranışlar, fiziksel ve sosyal çevre, gelir düzeyleri, hayatımızı etkileyen olaylar" şeklindedir (DSÖ, 1948).

1960'lı yıllarda hızla gelişen bilimsel bilgi birikiminin bir neticesi olarak sosyal ve fiziksel çevrenin stres faktörü ve hastalık bulaştırma potansiyeline sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun ışığında mimari alanda da araştırmalar görülmektedir (Sosa, 2020: 29).

Çevrenin sağlıklı olma hali üzerindeki olumlu etkilerinin kabul edilmesi üzerine, 1979 yılında tıbbi sosyolog Aaron Antonowsky tarafından "salutojenik teori" ortaya atılmıştır. Bu teoride salutogenez teorisi; sağlığın kökenleri ve sağlık için gerekli unsurların araştırılmasına odaklanan, hastalığın kökenlerini ve risk faktörlerini inceleyen bilimsel bir yönelimi ifade etmektedir (Mittelmark ve Baurer, 2017: 7).

1980'lere gelindiğinde, çevresel psikoloji alanında yapıların insanlar üzerinde psikolojik etkilerinin araştırıldığı çalışmalarda artış görülmüştür. Araştırmalardan elde edilen bilimsel bulgularda, fiziksel çevrenin insan üzerinde psiko-fizyolojik bir uyarılmaya neden olduğu gerçeği söz konusu edilmiş ve bu mimari tasarıma yön verici bir etken oluşturmuştur (Sosa, 2020: 28).

Çevre psikoloğu Ulrich' in 1984 yılında ortaya koyduğu yatan hastalar üzerindeki araştırmada, iki farklı oda tipi üzerinde inceleme yapılmıştır. Odalar ya kesintisiz bir ağaç manzarasına sahip, ya da sadece tuğla duvarın görüldüğü bir pencereye sahiptir. Pencerelerin sunduğu manzara dışında odalar tamamen aynı tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda, ağaç manzaralı odada kalan hastaların ortalama 7,9 gün, duvar görünümüne sahip odada kalan hastaların ise 8,7 gün boyunca hastanede kaldıkları belirtilmiştir. Bu

araştırmanın ortaya koyduğu sonuç doğrultusunda mekânsal tasarım unsurlarının iyileşme süresini kısalttığı söylenebilmektedir (Ulrich, 1984: 420). Yapılan bu çalışma, yapılı çevrenin insan üzerindeki etkisine bilimsel kanıtlar sağlamaktadır.

1993 yılında kurulan Sağlık Tasarım Merkezi (CHD), kanıta dayalı tasarım ışığında çeşitli araştırmalarda bulunmuştur. 1995 yılında ise sağlık tesisi tasarımı ve tasarımın insan üzerindeki etkileri hakkında sistematik inceleme çalışmaları mevcuttur (Sosa, 2020: 29).

Ulrich ve ekibinin 2004 yılında yaptığı çalışmada, hastane ortamının personel stres ve etkinliği, hasta güvenliği, hasta stresi ve iyileşmesi üzerine etkilerini inceleyen altı yüz (600) çalışma incelenmiştir. Çalışmada sağlık hizmeti sunan yapılarda kullanılması gereken kanıta dayalı tasarımın tanımı şu şekilde yapılmıştır;

“Kanıta dayalı tasarımın odak noktası, hastaların iyileşmesine, daha güvende olmasına ve personelin işlerini daha iyi yapmasına gerçekten yardımcı olan hastaneler oluşturmaktır. EBD, fiziksel çevrenin hastaların, ailelerin ve personelin faaliyetlerini nasıl engelleyebileceği veya destekleyebileceği ve ortamın özenli, etkili, güvenli, hasta merkezli bir ortam sağlayan deneyimleri nasıl sağlayacağı konusunda mevcut en iyi kanıtlarla bilgilendirilen sağlık binaları oluşturma sürecidir.” (Ulrich ve ark., 2004: 26).

Bahsedildiği üzere yapılı çevrenin insan üzerinde iyileşmeyi destekleyici yönde, psikolojik ve fizyolojik anlamda etkilere sahip olduğu yapılan çalışmalar neticesinde ortaya koyulmuştur. Fiziksel çevrenin insan üzerindeki bu fizyolojik ve psikolojik etkilerini anlayabilmek adına, insan- çevre etkileşimi ve mekânın algılanma sürecine değinmek gereklidir.

2.1. Mekânsal Algı ve İnsan-Çevre Etkileşimi

Günümüzde kentleşmenin sağlık üzerindeki olumsuz etkileri sebebiyle sağlık hizmetlerine, dolayısıyla sağlık yapılarına yönelik talep artış göstermektedir (Altuntaş ve Özyurt, 2020: 901). Artan taleple birlikte önem kazanan sağlık yapılarında, mimari mekânın biçimlenişi yeni tasarım yaklaşımları ile ilişkili olarak değişim göstermektedir (Karaçar ve Fidan, 2022: 1590). Bu anlamda insanların iyi olma hallerine katkı sağlayacak mekânlar tasarlamayı hedefleyen, iyileştiren tasarım öne çıkmaktadır (Şalgam, 2010: 13).

İnsanların hem fizyolojik hem de psikolojik sağlığının mekân tasarımı aracılığıyla geliştirilmesinin hedeflendiği bu yaklaşımın, insan üzerinde nasıl etkili olduğu noktasında insan ve çevre ilişkisine değinmek gereklidir. İnsan ve içinde yaşadığı çevre arasında karşılıklı olarak sağlanan ilişkinin anlaşılması ve incelenmesi adına çevresel psikoloji disiplini öne çıkmaktadır (Aydınlı, 1986: 4).

İnsan ve çevre arasındaki ilişkiyi inceleyen çevresel psikoloji temel olarak insan davranışının çevresel koşullardan nasıl etkilendiğini araştırmaktayken, iç mekân ölçeğinde ise insanın içinde bulunduğu mekânının sınırları dâhilinde davranışlarının nasıl etkilendiğini araştırmaktadır (Yetkin ve Tayfun, 2017: 38; Erkan ve Ozanözü, 2022: 401). Buna ek olarak, insan ve çevre arasındaki karşılıklı ilişkinin sonucu olarak çevrenin insan davranışlarını nasıl etkilediğini ve insan davranışlarının çevre üzerinde nasıl değişikliklere yol açtığını ele almaktadır (Steg, 2012: 59). Aydınlı (1986: 4), insan ve çevre arasındaki etkileşimi şu sözlerle ifade etmektedir; “İnsan- çevre etkileşim sistemi, birbirini dengeleyen iki süreçten oluşmaktadır. Birinci süreç, çevresinden etkilenen insanın davranışlarındaki değişiklikleri ölçmek; ikinci süreç ise davranışlarla ortaya çıkan yeni gereksinimlere göre yapının (çevrenin) özelliklerini değiştirmektir.” (Aydınlı, 1986: 4).

İnsanların gereksinimleri ile ilişkili olarak gösterdikleri davranış biçimleri, oluşturulacak çevrenin özelliklerini belirlemektedir. Aydınlı’nın (1986: 7), Tekeli (1969: 72)’ den aktardığı üzere bu gereksinimler sonucu sergilenen eylemler adına gerekli olan koşullar şunlardır:

- Fiziksel Koşullar: mekânsal, termal, akustik, sağlık, güvenlik vb.
- Psikolojik Koşullar: Algılama, seçme, karar verme, yönelme.
- Sosyal Koşullar: teknolojik, ideolojik, kültürel, sosyal yapı, vb.

İnsan ve çevre arasında gerçekleşen etkileşim; çevreye dair unsurların bir ifadesi olan biçim, biçimin insan zihnine gönderdiği mesajlar ve bu mesajların algı yoluyla insan zihnine ulaşması ile gerçekleşmektedir (Ayyıldız, 2000: 37). Mekân ve insan arasında sağlanan iletişimin gerçekleşmesini sağlayan algı süreci; mekânı oluşturan yapısal, fiziksel ve kurgusal ögeler gibi birçok etken tarafından şekillenerek kullanıcının algısını belirlemektedir (Öktem, 2007: 83).

Algı, fiziksel çevre koşullarının bireyin sahip olduğu fiziksel (yaş, cinsiyet, boy) ve sosyo-psikolojik (hafıza, deneyim, ihtiyaçlar) özellikler süzgecinden geçmesi ile alınan duyumsal bilgilerin zihin tarafından yorumlanmasıyla oluşmaktadır (Rapoport, 1977: 86).

Temel olarak algı, çevreden alınan duyuların yorumlanması ve anlamlı hale gelmesi sürecidir (Çakır, 1997: 45). Algı başka bir deyişle, İnsanın çevresindeki nesnel dünyanın duyular ve insan bilinci ile anlamlandırılmasıdır (Göler, 2009: 58).

Şekil 2.1. Mekân Algısını Etkileyen Faktörler

Kaynak: Gür Ş., Mekân Örgütlenmesi, 1996 (Akt. Solak, 2017: 17)

Bireyin sahip olduğu bireysel özellikleri doğrultusunda algılanan çevre ilk olarak gerçek boyutları, rengi, biçimi, dar veya genişliği gibi somut özellikleri ile algılanmaktadır. Ardından çevrenin karmaşıklığı, basitliği, ferah ya da boğucu olması gibi soyut anlamları kavranmaktadır. Çevreye dair algı, bahsedilen somut ve soyut anlamların toplamıdır (Karagenç ve Ünügür, 2002). Algılama olayı dört aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; alıcılar, ilk işlem, geçmiş yaşantıların etkisi ve son işlem algısal ürünüdür. Duyu organları alıcı olarak çalışmaktadır. İlk işlem duyu organlarının ortama uyum sağlamasını kapsamaktadır (Aydıntan, 2001: 18).

Mekân algısı, insanın bedeni ve çevresinde yer alan nesnelerin birbirine olan konumlarının anlaşılması olarak tanımlanmaktadır (Göler, 2009: 71). Mekânsal algılamanın gerçekleşmesinde içinde bulunan mekânın çevresel özellikleri önem taşımaktadır. Bu fiziksel çevre faktörleri; renk, doku, biçim, ölçü-oran, ısı, ışık, koku ve sestir (Yurttaş, 2019: 29). Alptekin (2022: 6) daha geniş bir tanımlama yaparak mekânsal algının mekânda yer alan; mobilya, döşeme, zemin ve tavan gibi unsurların görsel ve tasarımsal açıdan nitelikleri olan; renk, nokta, çizgi, biçim ve doku özellikleriyle birlikte anlamlandırılması ile meydana geldiğini belirtmektedir.

Algılama sürecinde duyular birincil ve en önemli basamaktır. Bir mekânın algılanmasını sağlayan duyuların etki ağırlıkları Altan tarafından; görme %70, dokunma %25, işitme ve koku %5 olmak üzere belirtilmektedir (1993: 75). Mekânın algılanması birçok farklı bileşenin toplamından oluşmaktadır. Tasarım elemanlarının özelliklerine ve değişkenliklerine bağlı olarak; boyutsal, ısısal, işitsel ve görsel algı türleri bulunmaktadır (Göler, 2009: 78).

Bir mekânın algılanması büyük oranda görsel algılama ile gerçekleşmektedir. Mekânın sahip olduğu görsel niteliği, o mekânda bulunan tasarım öğelerinin özellikleri ile doğrudan ilişkilidir. Bu doğrultuda mekânda kullanılan; renk, doku, biçim, ışık-gölge, ölçü oran şeklinde tanımlanan tasarım öğeleri önem kazanmaktadır (Yılmaz, 2004: 38). Srivastav' ın belirttiği üzere, iyileşmeyi destekleyici ortamlarda önemli elementlerden biri olan renk olgusu, görsel algı faktörleri içinde de ağırlıklı bir etkiye sahiptir (2022: 2098). Renk faktörü stres üzerinde artırıcı veya azaltıcı yönde etkiye sahip olması, dinginlik ve heyecan gibi duygusal tepkiler oluşturması nedeniyle mekânın işlevine yönelik olarak kullanılmadır. Örneğin bir mekânın zemini koyu bir renk tonuyla vurgulandığında sağlamlık algısı oluştururken, yalnızca duvarların vurgulanması insan üzerinde sarma hissiyatı oluşturarak mekânın güvenli olarak algılanmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda tavan ve zeminin geri planda tutulmasıyla da ferahlık algısı oluşturulmaktadır (Alici ve Paktaş, 2020: 98; Özşavaş, 2016: 452).

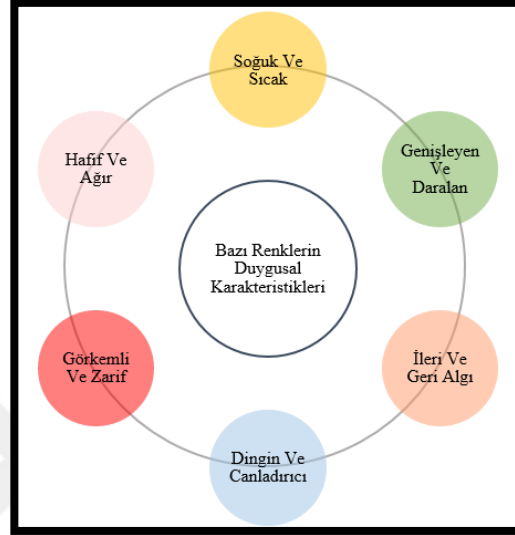
İç mekânda kullanılan renkler, oluşturulması hedeflenen ortam niteliklerini yansıtmak adına öneme sahiptir. Renkler mekândaki boyut algılarına etki etmekle birlikte mekânın sıcak ya da soğuk, karanlık ya da aydınlık, büyük ya da küçük gibi nitelikler kazanmasını sağlamaktadır (Şekil 2.2). Dolayısıyla mekânın işlevine, mekânda uyandırılmak istenen psikolojik etkilere ve temel olarak verilmek istenen iletiye uygun renk seçimi yapılması gereklidir (Alici ve Paktaş, 2020: 103).

Şekil 2.2. Kullanıcı Üzerinde Sıcak Ve Soğuk Etki Oluşturan Otel Odaları

Kaynak: URL 1

Mekânsal anlamda renklerin insan üzerinde bıraktığı ilk etki, sıcak ve soğuk algısı yönündedir (Alici, 2019: 81). Temel olarak kırmızı, turuncu ve sarı tonlara sahip sıcak renkler heyecan verici ve uyarıcı etkiye sahip iken; mavi, turkuaz ve yeşil gibi soğuk renkler sakinleştirici ve rahatlatıcı yönde etkiye sahiptir (Mikellides, 2017: 199). Renklerin duygusal özellikleri Şekil 2.3.'te görülmektedir.

Şekil 2.3. Renklerin Duygusal Karakteristikleri

Kaynak: Yang ve Shen, Renk Psikolojisinin Toplumda Uygulanması Sağlık Ortamı Tasarımı, 2022: 3.

İnsan tarafından gürültü olarak nitelendirilen sesler doğrudan fiziksel stres oluşumuna hatta kalp kasları üzerinde olumsuz etkiye sebep olabilmekte ve bu etkiler nicel olarak ölçülebilmektedir. Bu ölçülebilir etkilerinin yanında gürültü, birçok psikolojik etkiye de sebep olmaktadır (Day, 2002: 112). Dolayısıyla iyileştirmeyi destekleyici bir mekân tasarlanırken mekânın işitsel özellikleri önemli bir yere sahiptir. İşitsel algı, mekândaki yankı ve yansıma süresi ile ilgilidir. Mekânlarda tercih edilen farklı form özellikleri yansıma süresine etki etmektedir (Göler, 2009: 82). Mekânların tasarımında kullanıcılara en iyi işitme oranı sunulacak şekilde akustik planlama sağlanmalıdır. Mekânların sahip olduğu işlevler göz önünde bulundurularak yankı süresi değerlendirilmelidir (Neufert, 2017: 167). Mekânda sağlanan doğru mekânsal akustik sayesinde, işitsel algılama sürecinin sağlıklı şekilde sağlanması ile kullanıcı üzerinde verilmek istenen etkinin gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

Isısal algı, mekânda kullanılan öğelerin renkleri ve malzemeleri gibi özellikleri ile kullanıcı üzerinde oluşturduğu sıcaklık algısı ile ilgilidir. Örneğin taş malzemeye kıyasla ahşap malzeme daha sıcak bir atmosfer oluşturmaktadır (Öktem, 2007: 89). Renk kullanımında ise mekâna hâkim tonların sıcak renklerden tercih edilmesi ortamı olduğundan daha sıcak hissettirebilirken, soğuk tonların tercih edilmesi de mekânın daha soğuk algılanmasını sağlamaktadır (Göler, 2009: 80). Sıcak renklerin insan üzerinde enerji verici, dinamik etkiler gösterirken, soğuk renklerin ise daha çok sakinlik, güven ve rahatlık duygularını oluşturduğu bilinmektedir (Özer, 2012: 271).

Şekil 2.4. Kapalı Havuzlarda Renk ve Malzeme Kullanımının Mekânın Isısal Algısına Etkisi

Kaynak: URL 2 ve URL 3

Becer (2002: 68), mekânın algılanmasının mekânı biçimlendiren ve sınırlayan yüzeylerin algılanması ile sağlandığını belirtmektedir. Dolayısıyla mekânsal algıdan bahsedilirken bir mekân içerisinde yer alan alanları birbirinden ayıran, işlev tanımlayan ve alanların belirlenmesini sağlayan sınır öğelerinden de bahsetmek gereklidir. Bir mekân içerisinde; döşeme, duvar, kolon, giriş, merdiven, pencere, kapı gibi mekânsal öğeler aynı zamanda sınırlayıcı unsur olarak da kullanılarak mekânın geometrisinin şekillenmesinde rol oynamaktadır (Ertemli, 2018: 51; Açıcı, 2006: 14). Düşey sınırlayıcı öğelerden olan duvarların mekân içerisinde konumu, bir araya gelme şekilleri, açıklık derecesi veya boyutları ile ilişkili olarak mekânın insanın üzerinde bıraktığı etki değişkenlik göstermektedir (Ertemli, 2018: 55). Örneğin bir alanın bunaltıcı etkisini azaltmak adına hareketli duvar kullanılabilir. Hareketli veya geçirgen nitelikte olan duvarlar mekânda ferahlık ve esneklik algısı oluşturmalarının yanı sıra kullanıcıya mekânı kontrol etme imkânı sunarak mekânla olan bağıntıyı kuvvetlendirebilmektedir. Duvarlarda kullanılan

malzeme farklılıkları da ayrıca sınırlamalar tanımlayabilmektedir. Duvar yüzeyine uygulanan farklı malzemeler mekâna farklı nitelikler sağlamaktadır. Duvarda kullanılan malzemeler de aynı şekilde mekânın işlevine uygun olacak şekilde tercih edilmelidir. Temizlik olgusunun önemli olduğu sağlık hizmetleri sunulan mekanlarda seramik kaplamalar daha çok tercih edilirken, ahşap kaplamalar ile daha sıcak ve sakin ortamlar oluşturulabilmektedir (Açııcı, 2006: 2024; Ertemli, 2018: 54).

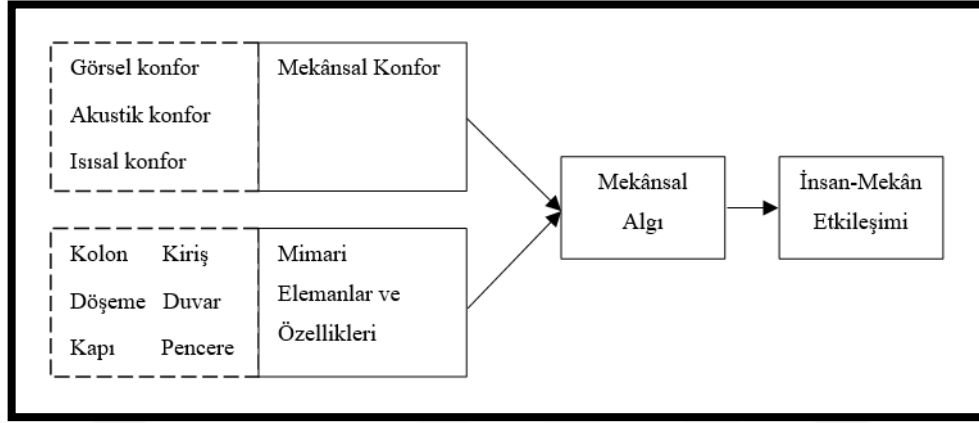
Şekil 2.5. Duvar Yüzeylerinde İşleve Yönelik Kaplamalar

Kaynak: URL 4 ve URL 5

Sınırlayıcı mimari mekân öğelerine ek olarak donatılar ile birlikte mekânda kullanılan; aksesuarlar, objeler, bitkiler ve aydınlatma tasarımları da mekânda sınır algısı oluşturmaktadır. Bu unsurların mekâna dinamizm katmasının yanı sıra alanlar arası bölme ve bağlama da sağlamaktadır (Çolakoğlu, 2023: 27). İyileştiren tasarım çerçevesinde aydınlatma tasarımı; ışığın foton seviyelerinin serotonin ve melatonin seviyelerini etkileyerek insanda hem enerji seviyelerini hem de ruh halini etkilemesi sebebiyle, bitki kullanımı ise doğa ile temasın stresi azaltması sebebiyle öneme sahiptir (Srivastav, 2022: 2099).

Bu bölümde aktarılanlardan hareketle, bir mekânda kullanıcı üzerinde oluşturulmak istenilen etkinin gerçekleşebilmesi için mekânsal algı sürecinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Mekânda görsel, ısısal ve akustik konforun sağlanması bu anlamda önem taşımaktadır. Mekânda yer alan kolon, giriş, döşeme, kapı, pencere ve duvar olmak üzere tüm mimari unsurlar ve onlarla birlikte çalışan; donatı elemanları, aydınlatma öğeleri, bitkiler gibi aksesuarlar kullanım şekilleri doğrultusunda mekânı biçimlendirmekte ve kullanıcı üzerinde farklı etkileri sahip olmaktadır. Bu etkiler mekânda kullanılan her bir

öğenin renk, doku, biçim, ışık-gölge, ölçü oran özelliklerine bağlı olarak gelişmektedir. Çalışmaya dair incelemede elde edilen bu veriler, terapötik tasarım özellikleri çerçevesinde detaylandırılacak ve kullanılacaktır.

Şekil 2.6. İnsan- Mekân Etkileşiminin Sağlanması

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur

2.2. Sağlık Yapılarında İyileştiren Tasarım Yaklaşımları

İnsan ve çevre sürekli olarak etkileşim halindedir. Kentleşen dünyada modern insanın çevresi, gününün neredeyse %90'ını geçirdiği binalar ve binaların arasında kalan yaşam alanlarından oluşmaktadır. Yapısal çevrede ve bina içinde geçen yaşam döngüsü, bireysel olarak yaşam kalitesinin de çerçevesini oluşturmaktadır (Day, 2002: 5). Kentleşme ile birlikte şehirlerde yaşanan gürültü kirliliği, hava kirliliği, suç, kalabalık, trafik sorunu ve şiddet insan üzerinde stres oluşturmaktadır. Sürekli maruz kalınan bu stres, zamanla hem fizyolojik hem de psikolojik hastalıklarla insanların yaşamlarını etkilemektedir (Taylor ve ark., 2012: 463). Kentleşmenin bir sonucu olarak yaşanan çevresel kirlilik ve küresel sağlık tehditleri sebebiyle, sağlık hizmetlerine duyulan ihtiyaç artış göstermektedir (Altuntaş ve Özyurt, 2020: 901). Giderek artan bir talep gören sağlık yapıları iç mekânlarında kentleşmenin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilecek yönde bir tasarım planlaması, iyileşme sürecine katkı sağlayacaktır. Bu noktada mekânsal anlamda düzenlemeler ile insanların iyi olma hallerine katkı sağlamayı hedefleyen “iyileştiren tasarım” yaklaşımları öne çıkmaktadır (Stichler, 2008: 505).

İyileşme (iyi olma) kavramı; ruhsal, fiziksel ve sosyal anlamları kapsayacak şekilde insanın kendini bütüncül olarak iyi hissetmesi hali olarak tanımlanmaktadır (Özgen, 2018: 186). İnsanın tarih boyunca temel sorunlarından biri olan iyileşme ve şifa bulma arayışında ‘sağlık mekânları’ sıklıkla başvurulmuş yerler olmuştur. Dönemin yapısı ve sahip olunan anlayış doğrultusunda iyileştirme yaklaşımları farklılık göstermiş, bu farklılıklar doğrultusunda sağlık mekânlarında; kullanıcı profili ve tedavi yöntemleri ile ilişkili olarak mimari mekânın biçimlenişi de değişim göstermiştir (Karaçar ve Fidan, 2022: 1590).

Sağlık mekânlarının tarih sürecine bakıldığında, tıbbi anlamda bilgi birikiminin sınırlı ve yetersiz olduğu antik çağlarda sağlık hizmetleri, hastanın iyi olma hissini temel almıştır (Sungur Ergenoğlu, 2006: 40). İlk sağlık yapılarında tıbbi uygulamalar olmadan; müzik, şiir, din ve güzel sanatlarla birlikte iyileşme sağlanması hedeflenmiştir. Ev ortamı koşulları referans alınarak tasarlanan sağlık yapıları, tedavi veya terapi merkezleri olarak adlandırılmıştır (Özgen, 2018: 187; Birinci ve Birol, 2022: 1961). İyileşmenin dini olgularla ilişkilendirildiği orta çağ öncesi dönemi sağlık yapılarında, yeterli tıbbi bilgi birikiminin olmaması sebebiyle tüm hastaların tedavisi aynı ortam koşullarında gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama hastaların sağlığı üzerinde olumsuz yönde etkiye sahip olmuş ve sağlık yapıları ölümün beklendiği bir istasyon olarak görülmüştür. Buna paralel olarak Avrupa’da ilk hastane, din adamlarının yönetiminde şifacı bir yaklaşım benimsemiştir (Özgen, 2018: 187).

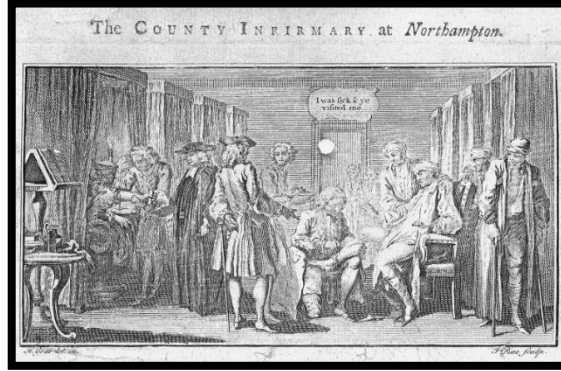

Şekil 2.7. Hôtel-Dieu de Paris Hastanesi’ne Ait Çizim

Kaynak: URL 6

Aydınlanma Çağı olan 18. yüzyıl ile hem tıp alanında hem de mimari alanda sağlık yapılarında değişimler yaşanmıştır. Sağlık yapılarında iyileşmenin daha hızlı sağlanabilmesi için; temiz hava, gün ışığı gibi fiziksel çevre özelliklerinin önemli olduğu yapılan gözlemler ve edinilen tecrübeler sonucu belirlenmiştir. Buna paralel olarak sağlık

mekânları tasarımına yönelik olarak yeni mekânsal kurgular oluşturulmuştur (Özgen, 2018: 188; Karaçar ve Fidan, 2022: 1590).

Şekil 2.8. County Reviri Northampton, Richard Grey, 1744

Kaynak: URL 7

19. yüzyılda hastaneler, hasta tedavisine odaklanan yapılardan çok tıbbi anlamda araştırmalar yapan bir kurum haline gelmiştir. Tıbbi açıdan sahip olunan bilgi birikiminde gelişmeler yaşanmış olmasına rağmen mekânlara yönelik iyileştirmeler göz ardı edilmiştir (Özgen, 2018: 188).

Şekil 2.9. Kraliyet Victoria Hastanesi, 1894 Civarı, Kanada

Kaynak: Adams A., Tasarımla Tıp: Mimar ve Modern Hastane, 1893-1943, 2008

20. yüzyılda, iyileşmenin daha hızlı sağlanmasına yönelik olarak sağlık mekânları tasarlanması gerekliliğine yönelik bir farkındalık oluşmuş ve bu anlamda disiplinler arası akademik çalışmalar hız kazanmıştır (Karaçar ve Fidan, 2022: 1590). 1960'larda Dr. Archie Cochrane, kanıta dayalı araştırma yöntemleri ve kanıta dayalı tıp fikrini ortaya atmıştır. Amerika ve İngiltere' de yürütülen personel verimliliği ve hastane organizasyonu

arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar ile devam eden kanıta dayalı uygulamalar, 1980'lere gelindiğinde tıp ve mimarlık alanları kesişiminde çalışılmış ve 'kanıta dayalı tasarım' yaklaşımına zemin hazırlamıştır (Ertürk ve Birol, 2022: 1962; Şalgam, 2010: 21).

Şekil 2.10. Royal Victoria Montreal Doğum Hastanesi, Bekleme Salonu ve Hemşire Odası

Kaynak: Adams A., Tasarımla Tıp: Mimar ve Modern Hastane, 1893-1943, 2008:45,47

Kanıta dayalı tasarım, farklı yapı türleri üzerinde de uygulanabilmekle birlikte sağlık yapılarına odaklanmaktadır. Kanıta dayalı tasarım, stres faktörlerinin azaltılmasında etkili fiziksel faktörlerin kullanımı ve iyi olma halini destekleyici mekânlar oluşturmayı hedefleyen bir tasarım anlayışıdır (Poyraz, 2015: 51). Bu anlayış temel olarak bilimsel metotları kullanarak sağlık yapılarında tasarım kararlarını desteklemek için, güvenlik ve verimlilik nitelikleri arasında bir ilişki kurmaktadır (DuBose, 2016: 43). Kanıta dayalı tasarım literatüründeki mimari seçeneklere ve kavramlara odaklanan çalışmalar büyük ölçüde; gözlem, anketler, kullanım sonrası değerlendirme gibi analiz yöntemleri kullanmaktadır (Halawa ve ark., 2020: 453).

20. yüzyılın son yarısında görülen teknolojik gelişmeler ve hastalıkların tedavisine odaklanılmasıyla birlikte sağlık yapıları steril mekanlar haline gelmiş ancak kullanıcı gereksinimlerini ikinci plana atan mimariye sahip olmuştur (Poyraz, 2015: 14). Ulrich' in 1984 yılında hastaların iyileşme süreleri ve çevresel faktörlerle olan ilişkisini incelediği çalışmasıyla birlikte 'iyileştiren mimari (healing architecture)' yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım yapıyı çevrenin hastanın tedavi sürecini destekleyecek nitelikte düzenlenmesini temel alırken, personel ve aile üyelerinin de konforunun gözetilmesi gerektiğini savunmaktadır (Birinci ve Birol, 2022: 1963). İyileştiren tasarım anlayışı doğrultusunda oluşturulan 'iyileştiren mekânlar / iyileştirme mekânları' ise; iyileşme sürecini hızlandıracak etkiye sahip, tıbbi uygulamalara destek olacak nitelikte ve

hastalıkların önlenmesi noktasında yardımcı etkiye sahip ortamlardır (Özgen, 2017: 187). İyileşme, hastalıkların giderilmesi ve sağlığın yeniden sağlanması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla İyileştirici ortamlar sadece hastalar tarafında değil, sağlığını geliştirmek ve korumak isteyen insanların da yararlanacakları ortamlardır (Day, 2002: 229).

Şekil 2.11. Çocuk Hastalıkları Anıt Hastanesi, Hastaların Doğal Ortama Erişimi, 1936

Kaynak: Adams A., Tasarımla Tıp: Mimar ve Modern Hastane, 1893-1943, 2008: 62, 63

Sağlık sisteminde bakım odaklı bir anlayıştan hasta odaklı anlayışa geçilen 20. yüzyıl sonlarına doğru ‘kullanıcı odaklı tasarım anlayışı’ ortaya çıkmış, sağlık yapılarının gereklilikleri ve öncelikleri bu doğrultuda değişmiştir (Karaçar ve Fidan, 2022: 1590). Sağlık yapılarının tasarımıyla ilişkili olarak kullanıcı odaklı yaklaşım; hastanın gereksinimlerini karşılayan, stresini azaltan, ona güvenlik ve mahremiyet sağlayan fiziksel çevreler oluşturmayı hedeflemektedir (Prasad, 2008: 125). Sağlık yapılarının tasarımında kurumun görkemini ve itibarını vurgulamanın amaçlandığı, olumsuz bir algı oluşturan ve stresi tetikleyen geleneksel mimari tarz yerine hasta dostu ve konukseverliğin ön planda tutulduğu, konut ölçekli tasarımlar önem kazanmıştır. Bu sayede sağlık hizmeti veren yapılarda hasta ve personelin deneyimini iyileştiren, stresten uzak, rahatlatıcı bir atmosfer sağlanmaktadır (Ergenoğlu ve Aytuğ, 2007: 49). Kullanıcının mekân içerisinde hem fiziksel hem de psikolojik olarak konforunun sağlanmasını hedefleyen kullanıcı odaklı tasarım, multidisipliner bir alan olarak; evrensel tasarım, katılımcı tasarım ve ergonomik tasarım gibi farklı disiplinlerle birlikte çalışmaktadır (Nazlı Erap ve ark., 2021: 338). İyileştiren tasarımın temelinde hasta odaklı yaklaşım yer almaktadır (Ergenoğlu ve Aytuğ, 2007: 51).

Literatürde yer alan çalışmalar hastaların iyileştirmeyi destekleyici unsurlara sahip olan alanlarda daha hızlı bir iyileşme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Fiziksel unsurlar ve yapılı çevre, iyileştirici alanlarda önemli bir rol oynamaktadır. Çevrenin, kişide var olan hastalığı üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmamakta ancak yapılı çevrede sağlanan mekânsal ortamın rahatlama, sakinleşme gibi olumlu hisler uyandırarak iyileşmeyi hızlandırabilme ve bütünsel olarak iyileşme sürecine yardımcı olabilme etkisi bulunmaktadır (Sabar ve Djimantaro, 2020: 4). Sungur ve Aytuğ (2007:51), iyileştiren mekânların işlevsel ve ekonomik açılardan ayrı olarak algı, duyu ve duygulara hitap eden unsurlar açısından da ele alınması gerektiğini belirtmektedir.

Bu çerçevede tasarım değerlerinin, kişilerin iyileşmesine yönelik etkilerinin araştırıldığı çalışmalarda, mekânsal unsurların da bilimsel bir katkısı olduğu görülmektedir. İyileşmeyi destekleyici tasarım yaklaşımlarında mekân olgusunun hem psikolojik hem de fizyolojik anlamda farklı elemanlarıyla ile birlikte sürece dâhil edilebildiği anlaşılmıştır. İnsan ve mekân etkileşimi bağlamında kullanıcı faktörünün ön planda tutulması gereklidir. Sağlık mekânlarında kullanılan ve kullanıcının iyileşme sürecini farklı yollarla destekleyen tasarım yaklaşımları; kanıta dayalı tasarım, kullanıcı odaklı tasarım, duyuşal tasarım ve bu yaklaşımları kapsayan terapötik tasarım çerçevesinde incelenecektir.

2.2.1. Kanıta dayalı tasarım

Bilimsel çalışma verilerinin tasarım çerçevesinde ele alınarak uygulanması ile yıllar içinde sağlık tesisleri ve sağlık hizmetleri üzerinde dikkate değer bir etkiye sahip olmuştur. Kanıta dayalı tasarım bilimsel metotları kullanarak sağlık hizmetlerinde tasarım kararlarını desteklemek için, tasarım ile güvenlik ve verimlilik gibi sonuçlar arasında bir ilişki kurmaktadır (DuBose, 2016: 43). Kanıta dayalı tasarım; klinik protokollerin ve belirli klinik kararların etkinliğini destekleyen, araştırma literatürünün sistematik incelemelere dayandığı, kanıta dayalı tıbbi göre modellenmiştir (Bosch ve Zimring, 2007: 147). Kanıta dayalı tasarım, genel olarak yapılı çevre hakkındaki kararları güvenilir ve titiz araştırmalara dayandırmak ve ilgili tesisin tasarımını kalite sonuçlarıyla ilişkilendirmek olarak tanımlanmaktadır. Kanıta dayalı tasarım literatüründeki mimari tasarımlara ve

kavramlara odaklanan çalışmalar büyük ölçüde; gözlem, anketler, doluluk sonrası çalışma ve alan söz dizimi analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Halawa ve ark., 2020: 453).

Nispeten daha yeni bir olgu olarak tanımlanan kanıta dayalı tasarım yaklaşımı, 1984 yılında Ulrich'in bir makalesinde yer almasıyla ortaya çıkmıştır. Hasta odalarının sahip olduğu manzaraların iyileşme üzerindeki etkilerinin incelediği bu makalede, bağımsız değişken olan tuğla duvar ve doğal manzara sunan pencerelerin, bağımlı değişken olan hastanede yatış süresi ve ilaç kullanım oranına etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda tuğla duvara bakan odada konaklayan hastalara kıyasla doğal manzaraya sahip olan odada konaklayan hastaların daha az ağrı kesici kullandıkları, yatış sürelerinin daha kısa olduğu belirtilmiş ve tasarım değerlerinin sağlığı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmayla ilişki olarak da Wagenaar ve ark. (2018: 37), kanıta dayalı tasarımın hastaların kişisel deneyimlerinin ve duygularının iyileşme süreçleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğuna dair görüşlerini belirtmektedir. Buna ek olarak, zihin (duygular, deneyimler, algılar) ve beden (hastaları etkileyebilecek tıbbi sonuçlar) arasındaki yakın bağlantıya dair farkındalığı daha da artırmanın gerekliliğine ve tasarıma dâhil edilmesinin önemine vurgu yapmaktadır.

Sağlık hizmetlerinin daha güvenli, daha kaliteli ve daha hasta merkezli olmasına yardımcı olma potansiyeline sahip kanıta dayalı tasarım, güvenilir bilimsel araştırmalar ile geniş, geçerli ve yararlı bilgi birikimi gerektirmektedir (Bosch ve Zimring, 2007: 148). Hasta merkezli bakımı destekleyen sağlık tesislerinin tasarımında, araştırma yoluyla elde edilen güvenilir kanıtlar kullanılması kanıta dayalı tasarımın temellerindendir (Becker ve Carthey, 2007: 3). Selçuk (2022: 1070), kanıta dayalı tasarım anlayışında kanıtları çoğunun öncelikle aydınlatma / renk, sanat ve estetik öğeler gibi fiziksel evre faktörlerinden olduğunu belirtmektedir. Buna ek olarak çalışmasında, sağlık bilimleri üzerine yapılan önceki çalışmalardan fiziksel evre koşullarının; psikolojik bozukluklar, kalp hastalıkları, ilaç kullanımı, hastanede kalış süresi, ağrı ve tıbbi müdahale üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymaktadır.

Phiri ve Chen (2013: 10) sağlık yapılarında kanıta dayalı tasarımın hedeflerini şu şekilde belirtmektedir;

- Kullanıcı güvenliğini artırmak
- Kullanıcıların aldıkları sonuçları iyileştirmek
- Kullanıcı, aile ve personel memnuniyetinin artırılması

- Manzarayı ve doğa ile bağlantıyı teşvik eden unsurlar yoluyla personel ve kullanıcı deneyimini değiştirmek
- Anlaşılabilir ve gezilebilir yerler aracılığıyla personel/ kullanıcı beklentilerinin karşılanması
- Personel verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması
- Geleceğe uyum sağlama esnekliğine sahip olarak günümüzün uygulamalarına uyum sağlamak.

Sağlık hizmetlerinin daha güvenli, kaliteli ve hasta merkezli olmasına yardımcı olma potansiyeline sahip olan kanıta dayalı tasarım, detaylı bir araştırma geçmişi ile geçerli ve yararlı bilgi birikimi gerektirmektedir (Bosch ve Zimring, 2007: 148). Selçuk (2022: 1070), kanıta dayalı tasarım anlayışında kanıtların çoğunun aydınlatma / renk, sanat ve estetik öğeler ve hasta yakınları için mahremiyet gibi fiziksel çevre faktörlerinden oluştuğunu belirtmektedir. Buna ek olarak çalışmasında fiziksel çevre koşullarının; psikolojik bozukluklar, kalp hastalıkları, ilaç kullanımı, hastanede kalış süresi, ağrı ve tıbbi müdahale üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymaktadır.

2.2.2. Kullanıcı odaklı tasarım

Kullanıcı odaklı tasarım, terapötik tasarım temelini oluşturan yaklaşımlardan biridir. 1980'lerin başlarında ortaya çıkan ve giderek artan bir ilgi gören kullanıcı odaklı tasarım, çevre psikolojisi ile birlikte gelişim göstermiştir. Kullanıcı odaklı tasarım kavramı “insan merkezli tasarım”, “kullanıcı merkezli tasarım”, “kişi merkezli tasarım” ve “hasta odaklı tasarım” olmak üzere birçok terimle anılmıştır. Tez çalışmasının kapsamını oluşturan sağlıklı yaşam tesisleri kullanıcılarının yalnızca hasta bireyler olmadığı düşünüldüğünde, çalışma içeriğinde “kullanıcı odaklı tasarım” kavramının kullanılması uygun bulunmuştur. Kullanıcı odaklı tasarım temel olarak kullanıcıların dâhil olduğu bir tasarım ve geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır (El Sayad ve ark., 2017: 947).

Ersoy (2010), güncel mimarlık yaklaşımlarında kullanıcının odak noktasını oluşturduğunu belirterek şunları söylemektedir; “Öznenin algıları, deneyimleri anlaşılmaya çalışılıyor; memnuniyetleri değerlendiriliyor ve daha da fiilî olarak tasarım ve karar süreçlerinde “kullanıcının dâhil olduğu katılımlı süreçler uygulanıyor.” (Ersoy, 2010: parag.1).

Kullanıcı odaklı tasarımın ortaya çıkmasında değişen toplumsal süreçler de etkili olmuştur. Zhang ve Dong (2008: 4), kullanıcı odaklı tasarımın kazandığı farklı bağlamlardan bahsetmektedir (Şekil 2.12). Bunlar;

- 1950 yıllarından önce: tasarımda daha çok işleve odaklanılmıştır. Dolayısıyla bu dönemde kullanıcı odaklı tasarım, bir tasarım ürününün işlevsel olması durumunda bireyin ihtiyaçlarını karşıladığı anlamına gelmektedir. "Biçim işlevi takip eder" sloganı da aslında dönemin tasarım anlayışını özetler niteliktedir.

- 1950-1980 yılları arası: Sanayileşme ve ticarileşmenin arttığı bu dönemde tasarım tüketici odaklı olmuştur. Estetik ve semantik yaklaşımlar ana tasarım değerleri olarak görülmekteydi. Bu dönemde insan merkezli düşünme ön planı çıkmıştır.

- 1990-2020 yılları arası: tasarım sadece tüketiciyi değil "insan "a daha fazla önem vermeye başlamıştır. 1990'lardan bu yana, tasarım ürünleri giderek daha fazla daha akıllı ve daha küçük hale gelmeye başlamıştır. Kullanılabilirlik ve insan merkezli tasarım araştırmaları, ergonomi, insan-bilgisayar etkileşimi alanlarında ortaya çıkmış ve diğer tasarım alanlarını da etkilemeye başlamıştır.

Kullanıcı Odaklı Tasarım	1950'ler öncesi	Fonksiyon	İşlev Odaklı
	1950'ler	Stil	↓
	1960'lar	Kullanım Değeri	
	1970'ler	Estetik	Müşteri Odaklı
	1980'ler	Anlam Bilimi	↓
	1990'lar	Öznel Sunum	
	2000'ler sonrası	Etkileşim	İnsan Odaklı

Şekil 2.12. Kullanıcı Odaklı Tasarımın Kavramsal Modeli

Kaynak: Zhang ve Dong, İnsan Merkezli Tasarım: Yeni Gelişmekte Olan Kavramsal Bir Model, 2009

Şekil 2.12.' de görülen modelde yer alan tasarım anlayışlarının geçirdiği süreçler şu şekilde tanımlanmaktadır;

- İşlev odaklı dönem: tasarım temel ihtiyaç düzeylerindeki; fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları karşılayan "kullanışlı" ürün ve hizmetler üretmeye odaklanmıştır.

- Tüketici odaklı dönem: tasarımın faydalı olduğu kadar "kullanılabilir" çözümler de sunması gerektiği düşünülmektedir. Tasarımcılar karar verirken sosyal ihtiyaçları ve saygınlık ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmıştır.
- İnsan odaklı dönem: tasarım daha üst düzey ihtiyaçları karşılama eğilimi göstermiştir. Günümüzde bir ürünün işlevinin ve kullanılabilirliğinin iyi düşünülmüş olması yeterli olmamakta, aynı zamanda daha üst düzey insan ihtiyaçlarını da karşılamalıdır. Bilişsel, estetik, kendini gerçekleştirme ve kendini aşmayı içeren kendini gerçekleştirme ihtiyaçları, gelecekteki tasarımın önemseyeceği eğilimleri ortaya koymaktadır (Zhang ve Dong, 2008: 5).

Kullanıcı merkezli tasarım yaklaşımından bahsedilirken, temel husus olan insan ihtiyaçlarına değinmek gereklidir. İnsanın doğduğu andan itibaren hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak ihtiyaçları olmuştur. Zaman içerisinde bu ihtiyaçlar farklı başlıklar ve tanımlara sahip olmuştur ancak en temel şema Abraham Maslow' un 1943 yılında oluşturduğu "Maslow' un İhtiyaçlar Piramidi" (Şekil 2.13.) olmuştur. Bu beş seviyeli piramidin ilk basamağında fizyolojik ihtiyaçlar bulunmaktadır. Bir üst basamakta ise güvenlik ihtiyacı gelmektedir. Bunları sosyal ihtiyaçlar, özsaygı ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme takip etmektedir (Maslow, 1943: 375- 382).

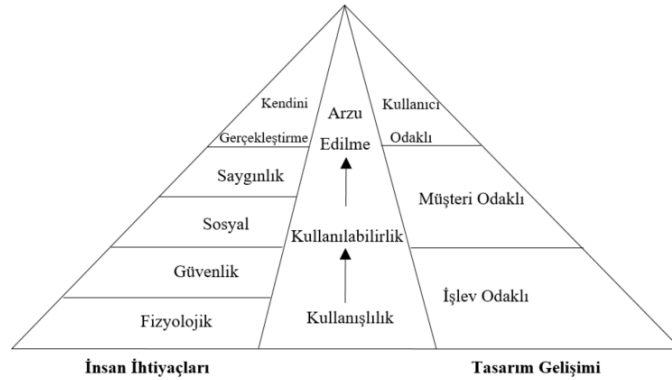

Şekil 2.13. Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi

Kaynak: Maslow A. H., İnsan Motivasyonu Üzerine Bir Teori, 1943: 375- 382

Zhang ve Dong (2009: 5), Maslow 'un ihtiyaçlar piramidi ve kullanıcı merkezli tasarımın gelişim sürecini sentezleyerek kavramsal bir model oluşturmuştur (Şekil 2.14.) Şekil 2.14.'de yer alan piramidin sol bölümü fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyaçları, sosyal ihtiyaçlar, saygı ihtiyaçları ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarından oluşan insan ihtiyaçları yer almaktadır. Piramitin sağ bölümünde tasarım anlayışının geçirdiği süreç yer

almaktadır. Piramitin orta bölümünde ise IDEO'nun tasarım piramidi modeli bulunmaktadır.

Şekil 2.14. İnsan Odaklı Tasarımın Kavramsal Modeli

Kaynak: Zhang ve Dong, İnsan Merkezli Tasarım: Ortaya Çıkan Kavramsal Bir Model, 2009: 5

Mekânın potansiyelini keşfedebilmek ve kullanıcı merkezli olacak şekilde tasarlanmasına rehberlik edecek bir yayın oluşturmak adına Gee (2006: 10.1), kullanıcı merkezli tasarım kılavuzu yayınlamıştır. Kullanıcı odaklı bir tasarımın gerçekleştirilebilmesi için kılavuzda beş farklı mekânsal özellikten bahsedilmektedir. Bunlar; sağlıklı alanlar, uyarıcı alanlar, özel ve sosyal alanlar ile uyarlanabilir mekânlardan oluşmaktadır. Sağlıklı alanlar fizyolojik sağlığı korumak ve sürdürülebilmek adına ergonomi ve çevre ilkelerini kullanmaktadır. Aydınlatma, ergonomik düzenlemeler, renk ve ses fizyolojik sağlığı korumak adına önem taşımaktadır (Gee, 2006: 10.4; Sayad, 2017: 949). Uyarıcı alanların sağlanmasında; doğa ile bağlantı, kullanıcıya sunulan şeffaflık ve görsel erişim imkânı, renk ve doku ile mekânda sunulan çeşitli şekiller uyarıcı niteliğe sahip olabilmektedir (Gee, 2006: 10.4). İnsanlar farklı mekânlarda ve farklı senaryolarda değişen ihtiyaçlara sahip olmaktadır. Mekânsal işleve göre de özel ve sosyal alanlar dengelenmelidir. Uyarlanabilir mekânlar bireylerin değişen talep ve aktivitelerini destekleyebilmektedir. Uyarlanabilir mekânlar; esnek mekân, amaca yönelik mekân, davetkâr ve tanıdık mekân olarak tanımlanmaktadır ve değiştirilebilir odak noktaları, mobil ekranlar, çeşitli bilgi iletişimi ve teknoloji araçları doğrultusunda uyarlanabilirlik sağlanabilmektedir (Gee, 2006: 10.9).

Tablo 2.1. Kullanıcı Odaklı Tasarım Özellikleri

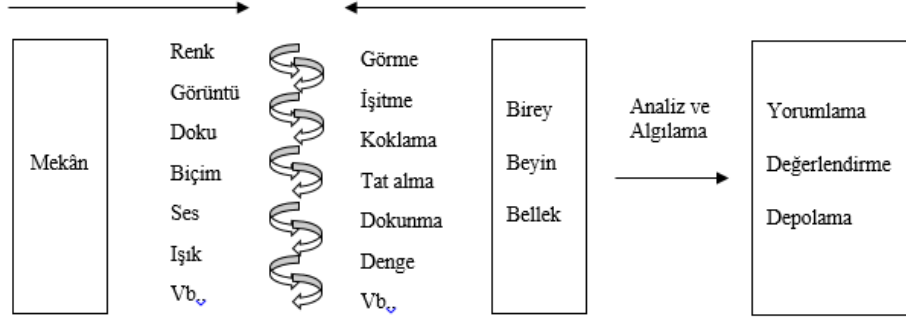
Kaynak: L. Gee, 2006 ve Zhang, T., & Dong, H. 2009 kaynakları doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Kullanıcı Odaklı Tasarım	
Mekânsal Özellikler	İhtiyaçlar
Sağlıklı Alanlar	Kendini Gerçekleştirme
Uyarıcı Alanlar	Saygı
Özel ve Sosyal Alanlar	Sosyal
	Güvenlik
	Fizyolojik

2.2.3. Duyusal tasarım

Kentleşmeyle birlikte betonlaşan kentlerde, günlük yaşamda insanın zamanının %90'ı iç mekânlarda geçmektedir (Klepeis ve ark., 2001: 239). İnsanın zamanının büyük bir kısmını iç mekânda geçirdiği düşünüldüğünde, mekân ve insan arasındaki ilişki göz ardı edilemeyecek bir ilişki ve etkileşim durumudur. Mekân ve insan arasındaki bu ilişki; görme, işitme, koku alma, dokunma ve tat alma duyuları yoluyla gerçekleşmektedir (Spence, 2020: 1). Çevreyle etkileşime giren duyular sürekli bilgi arayan bir sistem yapısıdır. Dolayısıyla insan, içinde bulunduğu çevrenin doku, görünüm, koku gibi özelliklerini çaba sarf etmeden algılamaktadır (Osei, 2014: 8).

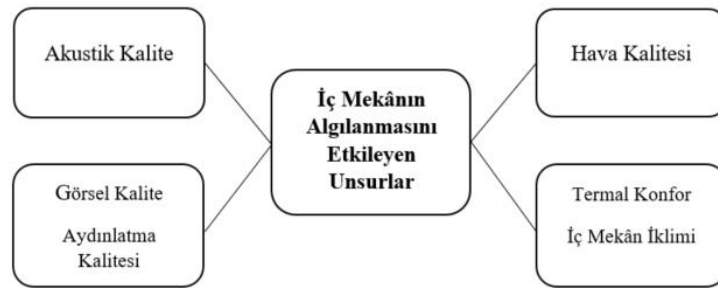
Dış çevreden gelen bilgilerin zihin tarafından algılanmasını sağlayan araçlar olan duyular, insanın çevresini anlaması ve anlamlandırmasını sağlamaktadır. Duyusal yeteneklerin yokluğunda, dış çevre hakkında hiçbir bilgi alınamayacağı için beden dünyadan kopmuş olacaktır (Bush, 2011: 58). İnsan duyuları çevrenin algılanmasını sağlayan sistemler olduğundan mekânın nasıl ve ne ölçüde iyileştirici etkiye sahip olduğunu da belirlemektedir. Çünkü mekân duyumsanabildiği ölçüde etkili olmaktadır.

Şekil 2.15. Mekânın Duyum Şeması

Kaynak: Özak ve Gökmen, Bellek ve Mekân İlişkisi Üzerine Bir Model Önerisi, 2009: 150

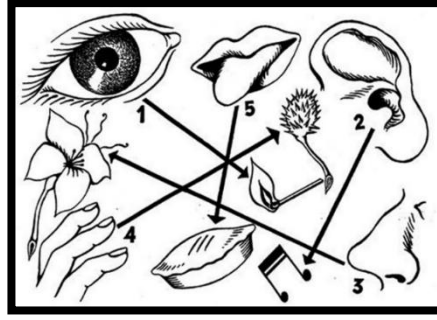
Bluyssen ve ark. (2009: 45), bir iç mekânın duyu yoluyla doğrudan deneyimlenmesini ve algılanmasını etkileyen, aynı zamanda kullanıcının fiziksel ve psikolojik durumlarını da etkileyen dört temel çevresel faktörden bahsetmektedir. Bunlar; termal konfor veya iç mekân iklimi, görsel/aydınlatma kalitesi, hava kalitesi ve akustik kalitedir.

Şekil 2.16. İç Mekânın Algılanmasını Etkileyen Unsurlar

Kaynak: Bluyssen ve ark., İç Mekânda Çevre El Kitabı: Binalar Nasıl Sağlıklı ve Konforlu Hale Getirilir, 2009: 45.

Çevrenin algılanması esnasında sırasıyla görme, işitme, koku alma, dokunma ve tat alma duyu türleri etkili olmaktadır (Mazuch, 2014: 111). Bu doğrultuda ilk olarak mekânın algılanmasında en büyük paya sahip duyu olan görme duyusundan bahsetmek gereklidir.

Şekil 2.17. Duyuların Algılamadaki İşleyiş Sıralaması

Kaynak: Mazuch, Mekânın Duyuları: Çok Duyulu Zihin İçin Mimari Tasarım, 2017: 111.

Göz, görsel duyunun birincil organıdır. Göz bebeğinden giren görüntü ve ışık retinaya odaklanır. Foto reseptörler ışığı topladıktan ve sinyalleri bir nöron ağına gönderdikten sonra, elektriksel uyarılar üretilir ve daha sonra optik sinir yoluyla beyne iletilir. Gözlerden beyne iletilen bilgiler doğrultusunda çevrenin algılanması gerçekleşir. Bir insanın ortalama görüş alanı, merkez sol veya sağ olacak şekilde 90° , yukarıdan aşağı ise 65° 'dir (Bush, 2011: 58; Holtzschue, 2002: 36; Yıldırım ve Demirarslan, 2019: 158).

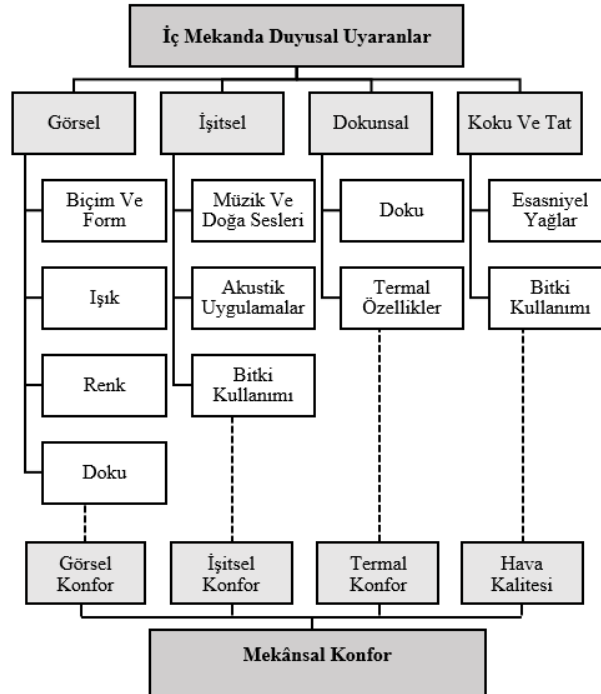
Mekânın algılanmasını sağlayan diğer bir duyu ise işitmedir. İşitme, bir kaynaktan yayılan ses dalgalarının dış kulak tarafından toplanması ve işitme kanalı boyunca, gelen ses dalgasının frekansına ve yoğunluğuna göre titreşen kulak zarına yönlendirilmesiyle gerçekleşir (Bush, 2011: 61). Mekânda önemli stres faktörlerinden biri olan ses kaynaklarının, kullanıcının sağlığının olumsuz etkilenmemesi adına kontrolünün sağlanması ve gürültünün önlenmesi gereklidir (Malkin, 1992: 18).

Dokunma duyusuyla mekânda malzeme ve doku gibi özellikler fark edilmektedir. Nesnelerin sahip olduğu dokunsal yapı, doku, pürüzlülük, sertlik, ağırlık, sıcaklık veya parçalı olması gibi özellikleri dokunma ile anlaşılabilir (Brown McCabe ve Nowlis, 2003: 32).

Koku duyusu beyninin duygu, hafıza ve yaratıcılığı ile ilgili olan bölümünde yer almaktadır (Ünver Fidan, 2018: 752). Dolayısıyla bir mekânın anımsanması için koku önemli bir unsur olmaktadır (Day, 2002: 215). Çevrede yer alan tüm kokuların adlandırılması ve sınıflandırılması mümkün olmadığından bazı mekânsal nitelikler kokularla eşleştirilmektedir. Buna örnek olarak hastane kokusu, alışveriş merkezi kokusu, bazı mağazaların karakteristik kokusu, spor salonu, ev, kahveci, kütüphane veya market

verilebilir (Osei, 2014: 10). Mekânlarda tat alma duyusundan direkt olarak bahsetmek mümkün olmasa da tat ve koku duyuları genellikle birlikte çalışmaktadır. Dolayısıyla benzer olguların deneyimlenmesinde alternatif yollar olarak görülmektedirler (Osei, 2014: 11). Örneğin bir restoranda deneyimlenen yemeğin tadını mekânda hâkim olan kokular önemli ölçüde etkilemektedir. Bu da mekânsal deneyimlerin olumlu veya olumsuz şekillenmesini belirlemektedir. Mekânda yaşanan deneyimlerin iyileştirmesi adına, kokuların kontrolü önem kazanmaktadır.

Bu bölümde aktarıldığı üzere mekânın algılanması ve insan üzerinde etkiye sahip olması duyular aracılığıyla gerçekleşmektedir. Mekânda istenilen duysal etkinin oluşturabilmesi için; görsel konfor, işitsel konfor, termal konfor ve uygun hava kalitesinin sağlanması gereklidir. Bu konfor koşullarının sağlandığı uygun ortamlarda kullanılan duysal uyarılarla, insanlar mekânla etkileşim kurmaktadır. Görsel duyuya ulaşan uyarılar; biçim ve form, ışık, renk ve dokudur. İşitsel uyarılar; müzik ve doğa sesleri, akustik uygulamalar ve bitki kullanımından oluşmaktadır. Dokunsal uyarılar; doku ve termal özellikleri kapsamaktadır. Son olarak koku ve tat duyusuna hitap eden uyarılar ise esansiyel yağlar ile bitki kullanımıyla sağlanan kokulardır. İç mekândaki duysal uyarılar ile mekânsal konfor ilişkisi Şekil 2.18.' de yer almaktadır.

Şekil 2.18. İç Mekânda Duyusal Uyarılar ve Mekânsal Konfor Gereklilikleri

Kaynak: Bluysen ve ark., İç Mekânda Çevre El Kitabı: Binalar Nasıl Sağlıklı ve Konforlu Hale Getirilir, 2009 kaynağındaki bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.3. Terapötik Tasarım ve İyileşmeyi Destekleyen Terapötik Mekânlar

İnsan ve çevre etkileşimi kesişiminde, mekânların insan üzerinde psikolojik ve fizyolojik anlamda olumlu veya olumsuz şekillerde etkili olduğu bilimsel bir gerçektir (Day, 2002: 5). Fiziksel çevre tasarımının birçok hastalığın tedavisinde ve bakımında önemli bir destekleyici olduğu yönündeki anlayış giderek daha fazla kabul görmektedir. Son yıllarda sağlık hizmetleri sunulan yapılarda bakım alanlarının fiziksel çevresine ilişkin, kullanıcı algılarını ve beklentileri doğrultusunda tasarlanmasına yönelik artan bir eğilim olmuştur (Ghalehnoei ve ark., 2022: 1). Dolayısıyla sağlık yapılarında yer alan mekânların tasarımı dekoratif bir unsurdan daha çok, kullanıcıların refahını ve mekânın işlevselliğini teşvik etmesi için terapötik bir çözüm olarak değerlendirilmektedir (Day ve ark., 2000: 397). “Terapötik (therapeutic)” kavramı Cambridge Sözlük tarafından “bir hastalığın veya tıbbi durumun iyileştirilmesi ile ilgili” olarak tanımlanırken (Cambridge Dictionary, 2024); Oxford Sözlüğü’nde “bir hastalığın tedavisine yardımcı olmak” anlamında tanımlanmaktadır (Oxford Lerner’s Dictionaries, 2024). Terapötik çevreler, tedavi veya iyileşme ile ilişkili hem fiziksel hem de psikolojik ortamları ve sağlık ile esenliğin sürdürülmesini kapsayan; yerler, ortamlar, durumlar, yöreler ve çevreler anlamına gelmektedir (Williams, 1998: 1193). Terapötik çevrelerin oluşturulmasını sağlayan terapötik tasarım, insanların fizyolojisi ve psikolojisi ile etkileşime giren mekânsal unsurları tasarıma dâhil etmenin yollarını belirlemeyi ve desteklemeyi amaçlayan, insan merkezli, kanıta dayalı bir yapıli çevre disiplini olarak tanımlanmaktadır (Chrysikou, 2014: 1; Nair, 2022: 3).

İyileşme sürecini desteklemeyi hedefleyen “terapötik mekânlar”, “terapötik çevreler” ya da “terapötik ortamlar” yabancı kaynaklarda “therapeutic / healing environment” olarak geçmektedir. Bu tez çalışmasında sağlıklı yaşam tesislerinin iç mekânları kapsamında incelenmesi sebebiyle “terapötik mekânlar” terimi kullanılmıştır.

Mekânsal tasarım aracılığıyla iyileşmenin daha hızlı sağlanabilmesine yönelik çalışmalar tarih boyunca yürütölmüş ve 20. yüzyılla birlikte hız kazanmıştır. Psikologlar, psikiyatristler ve mimarlar tarafından terapötik bir araç olarak mimariye gösterilen ilgi, 1950’lerin sonu ve 1960’ların başında psikiyatrik kurumsal ortamların yıkıcı ve antiterapötik etkisinin fark edilmesiyle 1960’larda yeniden ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak, terapötik ortamların kullanımı ile hastane tedavisinin iyileştirilmesi konusunda artan bir ilgi görölmüştür (Cotton ve Gerrarty, 1984: 624). Günümüze kadar uzanan bu

süreçte, farklı tasarım yaklaşımları ortaya çıkmıştır (Karaçar ve Fidan, 2022: 1590). Mimari çevrelerin iyileşmeye olan katkısını kapsayan terapötik mimarlık terimini ilk kez, 'sağlık mimarisi' alanında doktora yapmış az sayıdaki mimardan biri olan Dr. Evangelia Chrysikou kullanmıştır. Chrysikou, Johnstone' a verdiği röportajda mekânların terapötik etkisinin incelendiği çalışmaların yavaş şekilde ilerlediğinden, kullanıcı merkezli, kanıta dayalı tasarım kavramlarının daha çok literatürde yer veriliğinden bahsetmektedir. Terapötik mimari anlamında neredeyse hiç kaynak bulunmadığını fark eden Chrysikou bu alanda çalışmalar gerçekleştirmiştir (Johnstone, 2019: parag.1). Psikiyatrik bakım için tasarlanmış mimari tesisler üzerine yapılan çalışmalardan doğan terapötik mimari, başlangıçta hastanelerde acı çeken insanların ve çevrenin sınırlarının bu tür acıları şiddetlendirip şiddetlendirmedığının veya azaltıp azaltmadığının incelenmesini kapsamaktaydı. Chrysikou, terapötik mimarlıktan şu şekilde bahsetmektedir;

“Terapötik mimarlık, insanların fizyolojisi ve psikolojisiyle etkileşime giren mekânsal unsurları tasarıma dâhil etmenin yollarını belirlemeyi ve desteklemeyi amaçlayan, insan merkezli, kanıta dayalı bir yapıli çevre disiplini olarak tanımlanabilir. Bu, insanların refah içinde oldukları zamanki yaşamlarıyla ilgili olan önemli bir mimarlık alanıdır, ancak insanlar hastalık yaşadıklarında daha da önemli hale gelir, çünkü bu durumda başa çıkmak için en az yeteneklerini sunarlar.” (Chrysikou, 2014: 1).

Hamilton ve McCuskey terapötik tasarım/çevreye yönelik olarak tek bir tanım mevcut olmadığını ancak terapötik ortamın olumlu yönde etkilediği tedavi sonuçları ile ilişkili olarak tanımlamalar yapmanın mümkün olduğundan bahsetmektedir (2009: 251). Bu anlamda farklı kapsamlarda farklı tanımlamalar aşağıda yer almaktadır.

Chalfont (2006: 286) terapötik ortam kavramını, genel olarak sağlık ve esenliğe fayda sağlayacak şekilde tasarlanmış bir ortam olarak tanımlamaktadır.

Diğer bir tanım Cotton ve Gerrarty tarafından; “Bir tedavi tesisinin fiziksel mekânı, klinik hedefleri kolaylaştırması ve desteklemesi bakımından terapötik olarak kavramsallaştırılır” olarak yapılmıştır (1984: 624).

Owens (2020, parag.14), Kate Johnstone'un “İnsanların algı ve fizyolojilerine ve terapötik en iyi uygulamalara göre mekânlar tasarlamak, terapötik mimarinin özüdür” tanımlamasına vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda Owens terapötik mimariyi; zihinsel ve

fiziksel olarak daha sağlıklı yaşam tarzlarını desteklemek için güvenli hareket ve doğal gün ışığı sağlamakla ilgili olduğunu belirtmektedir.

Kreshak (2020: 27), terapötik alan tasarımının hem kullanıcı hem de personelin konfor ve refahına katkı sağlarken aynı zamanda tedavi hizmetlerini de desteklediğini belirtmektedir.

Günümüzün modern kentlerinde meydana gelen çevre sorunlarının insan sağlığı üzerinde olumsuz etkilere sebep olmasıyla artan bir talep gören sağlık yapılarında, mimari mekânın biçimlenişi yeni tasarım yaklaşımları ile ilişkili olarak değişim göstermektedir (Karaçar ve Fidan, 2022: 1590; Altuntaş ve Özyurt, 2020: 1590). Bu anlamda öne çıkan terapötik tasarım yaklaşımının sağlık yapılarında uygulanması noktasında Rego (2012: 31), tedavi sonuçlarının optimize edilmesi adına dört temel ilkedden bahsetmektedir. Bunlar;

- Refahın ve sağlığa zararlı çevresel etkenlerin kontrolünün sağlanması,
- Olumlu uyaranlar tasarlama,
- Sosyal desteği kolaylaştırmak,
- Kontrol ve mahremiyet hissi oluşturmaktır.

Buna paralel olarak Rodriguez ve ark. (2023: 282), sağlık yapılarında refahı ve iyileşmeyi teşvik etmek için güvenlik özelliklerinin terapötik ortamlarla dengelemesi gerektiğinin giderek daha fazla kabul gören bir olgu olduğundan bahsetmektedir.

Terapötik tasarım doğrultusunda fiziksel ortamının tasarlanması; insan algısına ve davranışlarına duyarlı, estetik açıdan hoş ve işlevsel açıdan verimli bir fiziksel ortam yaratan bütünsel bir yaklaşımı içermektedir (Cho, 2023: 25). Kullanıcıya sunulacak optimal bir iyileşme ortamı, çevresel özellikleri ile tedavi kalitesini destekleyen ve geliştiren terapötik bir alan oluşturulduğunda ortaya çıkmaktadır (Osei, 2014: 42). Terapötik mekânların tasarımı; kullanıcının izolasyonunu azaltan, onu hastalığından uzaklaştıran, olumlu duygular uyandıran ve hızlı iyileşmesine yardımcı olan rahat bir ortam oluşturmak adına önemlidir. Bu mekânlar hastaların güvenliğini artırmak, sakinleştirmek, anksiyete ve stresini azaltmak ve kendi kendini iyileştirme yeteneğine yardımcı olmak için insan dostu dengeli bir ortam sunmaktadır (Attia, 2021: 145).

Smith ve Watkins' in belirttiği üzere bir sağlık ortamı şunların tamamını sağladığında tedavi edici olmaktadır;

- Fiziksel bedenin tedavisinde klinik başarıyı destekler,

- Kullanıcının ve personelin psiko-sosyal ve manevi ihtiyaçlarını destekler,
- Kullanıcıların klinik sonuçları ve personelin etkinliği üzerinde ölçülebilir olumlu etkiler üretir (2016: 1).

Tedavi edici bu etkilerin sağlanması ve tedavi sonuçlarını ölçülebilir şekilde iyileşmesini sağlamak adına;

- Çevresel stres faktörlerini azaltmak veya ortadan kaldırmak
- Olumlu dikkat dağıtıcı unsurlar sağlamak
- Sosyal destek sağlamak
- Kontrol hissi sağlanması gerekmektedir (Smith ve Watkins, 2016: 2).

Belirtilen tasarım özelliklerine ek olarak Rodriguez ve arkadaşları bir mekânın terapötik anlamda katkı sağlayabilmesi için göz önünde bulundurulması gereken çeşitli tasarım faktörlerinden bahsetmektedir. Bunlar;

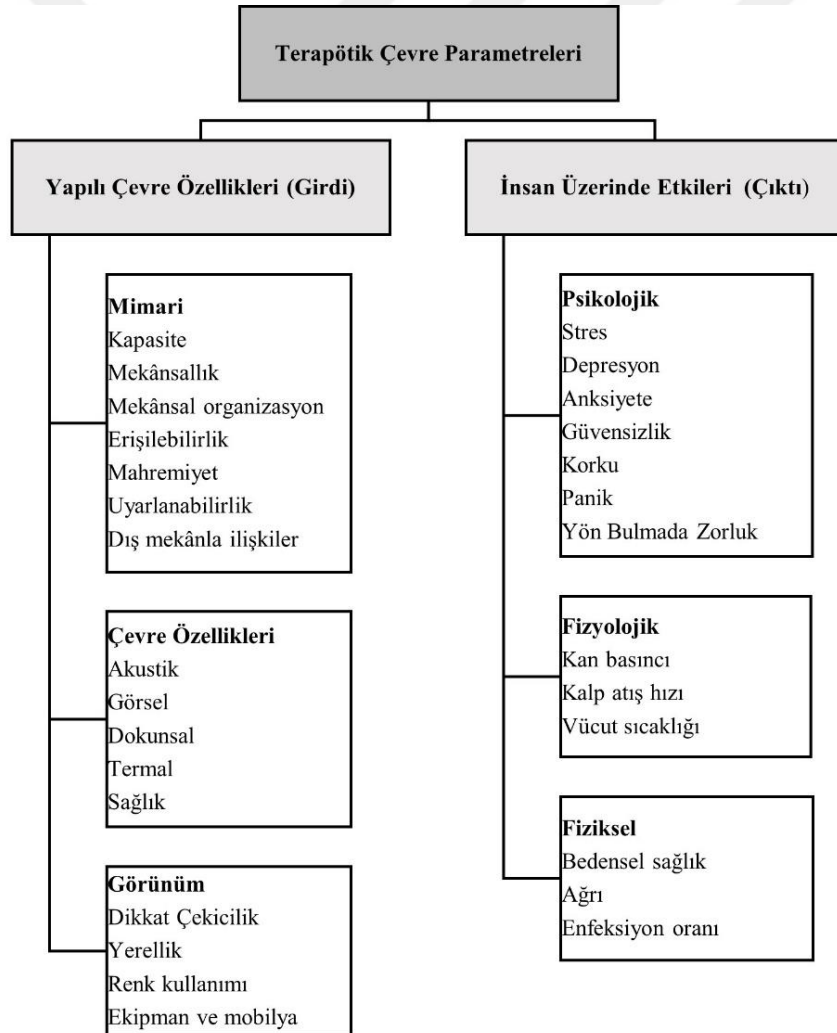
- Mahremiyeti ve çevre kontrolünü vurgulayacak şekilde tasarlanan kişisel alanlar,
- Gün ışığına maruz kalmayı optimize edecek şekilde tasarlanan alanlar,
- Aktiviteleri, sosyalleşmeyi teşvik eden esnek ortak alanlar ve ziyaretler ve manevi yansıma için tasarlanmış alanlar,
- Kurumsal atmosferi en aza indirerek konut benzeri bir his uyandıran ortamlar,
- Ünite genelinde sanat eserlerinin dahil edilmesi,
- Hemşirelik istasyonları için açık tasarımlar planlanmasıdır (2023: 304).

Kreshak' ın (2020: 29), Tsai ve Hong ile yaptığı görüşmeden aktardığı üzere terapötik mekânların bir başka gerekliliği de uyarlanabilir bir alan olmasıdır. Terapötik mekanların çoğunlukla hareketli veya yarı sabit mobilyaların yanı sıra ayarlanabilir duyuşal stimölasyon içermesini önermiştir (Kreshak, 2020: 29).

Terapötik ve destekleyici bir ortamın en önemli faydası, ilaçların ve tıbbi teknolojinin etkilerini tamamlayıcı nitelikte olan bağışıklık sistemini güçlendirici etkileridir. Buna ek olarak; yatış süresinin kısalması, sağlık bakım maliyetlerinin azalması ve hastane deneyimine ilişkin daha olumlu duygular oluşmasına katkı sağlayabilecek yönde etkilere de sahiptir. Çalışan personel açısından faydalar ise; daha az tedavi günü, daha az iş gücü devri ve personel alımında rekabet avantajıdır (Malkin, 1992: 36). Buna

paralel olarak Öztürk, terapötik mekanlar üzerinde gerçekleştirilen her müdahalenin kullanıcı üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Bu uygulamaların özellikleri, kullanıcıların iyileşme süreci üzerindeki etkilerinin olumlu veya olumsuz olacağını belirlemektedir (Öztürk, 2018: 30).

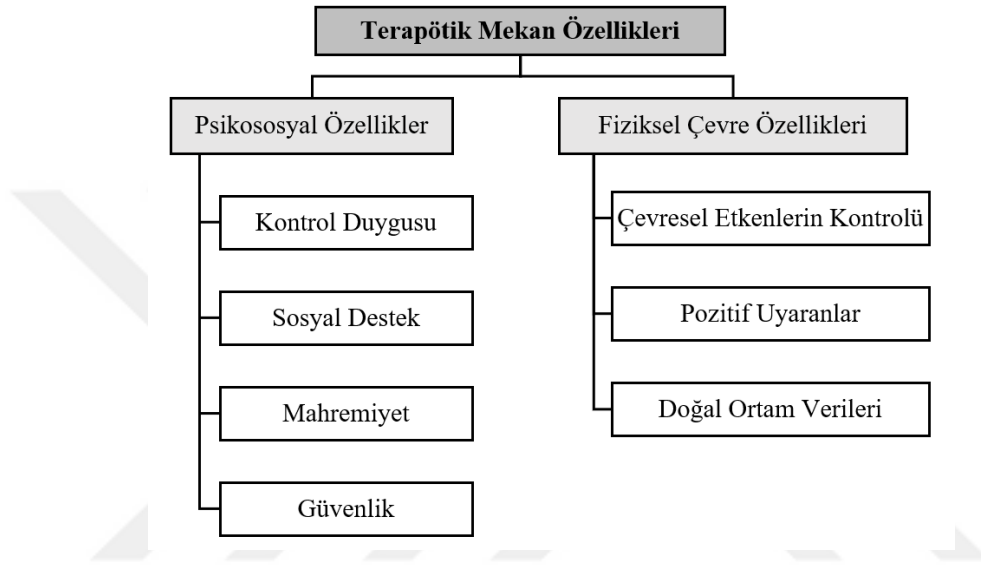
Rego (2012: 33), terapötik bir mekân oluşturulurken neden-sonuç ilişkisi yoluyla, yapılı çevrenin belirli parametrelerinin içsel, psikolojik, fizyolojik veya fiziksel tepkiler uyandırma yeteneğini gösteren ve bunun sonucunda kullanıcıların davranışlarını, sağlığını ve refahını etkileyen bilimsel kanıtlara dayanan bir metot önermektedir. Burada belirtilen değişkenlerle yapılı çevrenin bir sağlık kuruluşunun genel performansını doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebileceği öne sürülmektedir.

Şekil 2.19. Terapötik Tasarım Kapsamında Mekânda Kullanılan Uyarılar

Kaynak: Rego, Tıbbi Bir Araç Olarak Mimari: Mimarının Tedavi Edici Rolü Sağlık Hizmeti Mekânlarının İyileştirme ve Bakım Misyonlarındaki Terapötik Rolü, 2012: 33.

Literatür taraması sonucu ulaşılan verilerden yola çıkılarak terapötik mekân özellikleri psikososyal özellikler ve fiziksel çevre özellikleri olmak üzere iki ana başlık altında gruplanmıştır. Terapötik mekânların psikososyal özellikleri; kontrol duygusu, sosyal destek, mahremiyet ve güvenlikten oluşmaktadır. Terapötik mekânların fiziksel çevre özellikleri; çevresel etkenlerin kontrolü, pozitif uyaranlar ve doğal ortam verilerinden oluşmaktadır (Şekil 2.20). Şekil 2.20’ de görülen şema, örneklemin değerlendirmesi aşamasında kullanılacaktır.

Şekil 2.20. Terapötik Mekân Özellikleri

Kaynak: Rego, 2012; Smith ve Watkins, 2016 ve Bluysen ve ark 2009 kaynakları doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

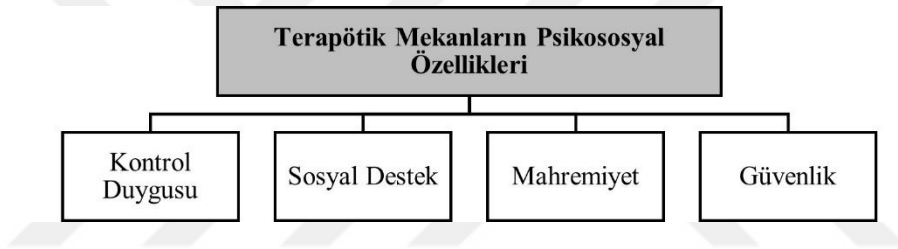
2.3.2. Terapötik mekânların psikososyal özellikleri

Terapötik bir mekân; bireyin sağlık hizmeti aldığı süreç boyunca izolasyonunu azaltan, olumlu duygular uyandıran, sosyal etkileşimi destekleyen ve iyileşme sürecini destekleyen bir ortam sunmaktadır (Attia, 2021: 145). Dolayısıyla sağlık yapıları sunduğu sağlık hizmetlerine ek olarak, kullanıcıyı ve çalışan personeli psikososyal açıdan destekleyici bir terapötik ortama sahip olmalıdır. Bir sağlık mekânı, kullanıcının ve personelin psikososyal ve manevi ihtiyaçlarını desteklediğinde terapötik olmaktadır (Smith ve Watkins, 2016: 1). Malkin’ in belirttiği üzere psikolojik ve sosyal anlamda çevre; sosyal

değer, güvenlik, kimlik ve öz saygı duygularını ileten mesajlarla insan zihninde kodlanmaktadır (1992: 18).

Bir mekânın özellikleri; tedavi sonuçlarını, kullanıcı memnuniyetini, güvenliği, personel verimliliğini, personel memnuniyetini ve kurumsal sonuçları etkilemektedir (Smith ve Watkins, 2016: 1). Terapötik mekanlar; kullanıcıları sakinleştirmek, hastaların anksiyetesini, stresini azaltmak ve güvenli bir ortam sunmayı hedefleyerek iyileşme sürecine destek olmaktadır (Attia, 2021: 145).

Stresin ve duyuların fiziksel sağlığı olumsuz yönde etkilediği bilimsel bir gerçektir. Bu olumsuz etkinin iyileşmeyi destekleyici yönde olumlu bir ekiye dönüştürülmesi, stresi azaltmayı hedefleyen terapötik tasarım ile sağlanmaktadır (Bealeiu, 1999: 67). Terapötik mekanların psikososyal özellikleri; kontrol duygusu, sosyal etkileşim, mahremiyet ve güvenlik olmak üzere incelenecektir (Şekil 2.21.).

Şekil 2.21. Terapötik Mekanların Psikososyal Özellikleri

Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.3.2.1. Kontrol duygusu

Sağlık hizmeti sunulan yapılarda terapötik bir ortam oluşturulması adına, kullanıcıya fiziksel ve sosyal çevre üzerinde kontrol hissinin verilmesi tedavi sürecini iyileştiren temel faktörlerden biridir (Smith ve Watkins, 2016: 2). Ulrich (1991: 100), insanların içinde bulunduğu fiziksel-sosyal çevre ve durumlarla ilgili olarak kontrol ve buna bağlı öz yeterlilik ihtiyacına sahip olduğunun bilimsel araştırmalarla ortaya koyulduğunu belirtmektedir. Mekânda sağlanamayan kontrol duygusunun veya eksikliğinin; depresyon, pasiflik, yüksek kan basıncı ve bağışıklık sisteminin daha az çalışması gibi olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu ortaya koyulmuştur. Bunlara ek olarak bireyin içinde bulunduğu çevrede, kontrol edilemeyen durumlar veya koşullar olması genellikle strese

sebeptir (Ulrich, 1991: 100). Özellikle sağlık yapılarında stres ve olumsuz duyguların kontrolü tedavinin seyrini etkilediği için kontrol duygusunun sağlanması önem kazanmaktadır.

İyileşme sürecine olumlu yönde katkı sağlayan kontrol duygusu; mahremiyet, aydınlatma, kullanılan sanat eserleri ve yemek seçimlerine kadar uzanan geniş bir alana sahiptir. Mekânda kontrol duygusunu sağlamaya yönelik bazı uygulamalar Smith ve Watkins (2016: 6) tarafından şu şekilde belirtilmiştir;

- Bireye tedavisi ile tutarlı olduğu ölçüde mahremiyet ve kontrol sağlanması,
- Kullanıcıya yakın çevre üzerinde kontrol sağlanması (örneğin, radyo, TV, okuma ışığı, gece lambası),
- Yön bulmanın sağlanması ile ilişkili olarak inşa edilen çevrenin, kullanıcıları ve personeli yönlendirmek için net görsel ipuçları sağlaması gereklidir. Bireyleri gidecekleri yere ve geri dönecekleri konuma yönlendirmelidir. Peyzaj, yapı elemanları, gün ışığı, renk, doku ve desenlerin yanı sıra sanat eserleri ve tabelalar da ipucu vermelidir,
- Kullanıcıların sağlık durumlarını ve tedavilerini araştırabilmeleri için kütüphane ve internet kaynakları sağlanması,
- Aydınlatma tasarımında, kullanıcıların istek ve ihtiyaçlarına göre ayarlanabilen kişisel karartma kontrollerinin sunulması,
- Sanat eserlerini seçimi,
- Bekleme alanlarındaki televizyonların ses seviyesinin kontrolü,
- Oda servisi/menü seçimi,
- Kişisel eşyalar için depolama alanı sağlanması.

Şekil 2.22. Sağlıklı Yaşam Tesislerinde Kütüphane Uygulamaları, Zulal Wellness Resort

Kaynak: URL 8 ve URL 9

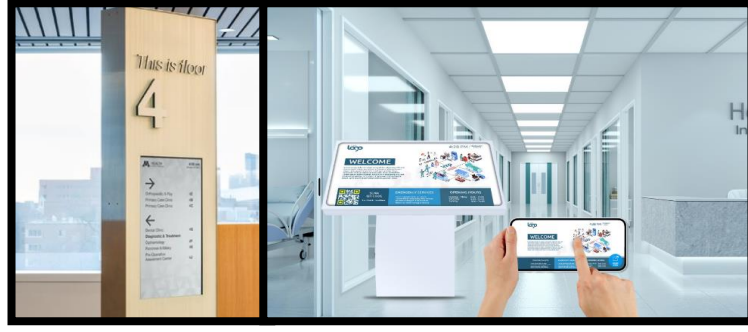
Mekânda kontrol duygusunun sağlanabilmesinde yön bulma, öne çıkan faktörlerdendir. Carpman ve Grant (1993: 9), özellikle kullanıcıların sürekli olarak ziyaret etmediği mekanlar olan sağlık yapılarında, insanların kaybolmuş hissetmeden yön bulma eylemlerini gerçekleştirmesinin stres faktörünü azaltmak adına önem taşıdığını belirtmektedir. Kullanıcının yolunu bulamaması; stresle birlikte çaresizlik ve hayal kırıklığı hissine yol açmaktadır. Sağlık yapılarına eşit olmayan erişim, yetersiz tabelalar, dar kapılar, iç basamaklar, yetersiz banyo olanakları ve erişilemeyen park alanları sağlık tesislerine yönelik fiziksel engellere örnek olarak verilmektedir (DSÖ, 2016: 7).

Şekil 2.23. Yön Bulmayı Kolaylaştıracak Renk ve Malzeme Uygulamaları

Kaynak: URL 10

Mekânda yön bulma eyleminin sorunsuzca sağlanması adına okunabilirlik, işaretler ve haritalar önem kazanmaktadır. Mekânda yer alan tabela ve grafikler koordineli bir yön bulma sisteminin parçası olarak çalıştığında yön bulmayı kolaylaştırmaktadır (Carpman ve Grant, 1993: 9). Mekâna dair haritalar; bulunulan konum, varış noktası, izlenecek rota verilerine sahip olmalıdır. Haritalar iki boyutlu bir panel olarak duvarda yer alabileceği gibi dijital ekranlar ve kiosklarla daha etkili ve etkileşimli bir uygulama sunulabilir. Mekânın tümünde yer alan uyumlu ve kapsamlı tabela ve işaret sistemleri, haritalarla uyum içinde çalışarak yön bulmayı kolaylaştırılmaktadır. Sağlık yapılarında tabelalar temel olarak dört temel niteliğe sahiptir. Bunlar; bilgilendirme, yönlendirme, tanımlama ve düzenlemedir (Huelat, 2007: 8- 11).

Şekil 2.24. Bilgilendirme Ekranları ve İşaretler

Kaynak: URL 11

Smith ve Watkins yön bulmanın sağlanabilmesi için yapıları çevrenin, kullanıcıları ve personeli yönlendirmek adına net görsel ipuçlarını sağlayarak kullanıcıların gidecekleri yere ve geri dönecekleri yere açık bir şekilde yönlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Peyzaj, yapı elemanları, gün ışığı, renk, doku ve desenlerin yanı sıra sanat eserleri ve tabelalar da yön bulma konusunda ipucu verir nitelikte olmalıdır (2016: 3). Bunlara ek olarak mekânın planlaması ve mekânsal organizasyon da mekânda yön bulma eyleminin akıcı şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Karmaşık ve belirsiz mekân planları kullanıcının yön bulma eylemini zorlaştırmakta ve kaybolma duygusu oluşumu ile insan üzerinde strese neden olmaktadır. Dolayısıyla anlaşılabilir, karmaşık olmayan ve akıcı dolaşım sağlayan bir mekân organizasyonu sağlanması kullanıcının mekânda rahat şekilde dolaşımını sağlayarak stresin önüne geçmektedir (Hasgöl, 2011: 16).

İç mekânda stresi azaltacak tasarım elementleri mekânda kontrol duygusu ile ilişki olarak; kalabalıklaşma, sınırlar, iklimlendirme ve ışık kontrolleri, mekânsal hiyerarşi, bölgesellik, sembolizm, esneklik, mahremiyet, duyarlılık, derinlik, birbirine bağlılık, fonksiyonel mesafeler, odak noktası ve sosyalleşmeyi destekleyici mobilya düzenlemesi ile sağlanabilmektedir (Evans ve McCoy, 1998: 92).

Bireylerde kontrol duygusunun oluşmasına yardımcı iç mekân özellikleri olan; yön bulma ve erişilebilirlik, çevresel unsurların kontrolü ile sosyal etkileşimin kontrolüne yönelik mekânsal karşılıklar Tablo 2.2.' de yer almaktadır.

Tablo 2.2. İç Mekânda Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Kaynak: Smith ve Watkins, 2016; Carpman ve Grant, 1993; Huelat, 2007; Hasgöl, 2011; Evans ve Mccoy, 1998 kaynaklarında yer alan bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Terapötik Mekanların Psikososyal Özellikleri		
Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
Yön Bulma ve Erişilebilirlik	Çevresel Unsurların Kontrolü	Sosyal Etkileşimin Kontrolü
-Semboller (Piktogramlar) -İşaret ve Tabelalar -Mekânsal işlevlere yönelik renk kullanımı -Simge nesne kullanımı	-Aydınlatma düzeyinin kontrolü -Havalandırma/ iklimlendirme sistemlerinde bireysel kontrol sağlanması -Ses düzeyi kontrolü	- Farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mobilya düzenlemeleri ve mekânsal organizasyon

2.3.2.2. Sosyal destek

Sosyal destek; duygusal destek, değerlendirme ve onaylama, bilgi yardımı, yakınlık, rahatlık ve fiziksel yakınlık dahil olmak üzere farklı alanları kapsamaktadır (Hale ve ark., 2010: 276). Farklı hastalıklara sahip bireyler üzerinde yapılan birçok araştırmanın sonucunda, sosyal desteğin stresi azalttığı ve iyileşme sürecini olumlu anlamda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Ulrich ve Zimring, 2004: 23). Çalışmalar, sosyal ilişki oranı ile genel sağlık durumu arasında pozitif bir ilişki olduğu yönünde sonuçlar ortaya çıkarmıştır (Levine ve Lipson, 2010: 9). Ancak mekânda sosyal etkileşim desteklenirken, kullanıcının mahremiyeti kısıtlanmamalıdır. Sosyal temasları zorlayan ve mahremiyet sınırlarını ihlal eden bir iç mekân düzenlemesi, kullanıcı üzerinde stres oluşturarak terapötik etkinin kaybolmasına sebep olmaktadır (Ulrich, 1991 :102).

Sosyal ortamlar olan mekanlarda; plan, yerleşim düzeni, sabit ve hareketli mobilyaların konumu gibi faktörler kullanıcının hareketini ve eylemlerini yönlendirmektedir (Lefebvre, 1991, akt. Waldman, 2018: 105). Dolayısıyla mekânda sosyal etkileşimin desteklenmesi belirtilen mekânsal unsurların özellikleri ile ilişkilidir. Mobilya düzenlemeleri sosyal etkileşim potansiyelini doğrudan etkilemektedir (Sommer, 1969). Sosyal etkileşimin sağlanması veya artırılması adına ağır, taşınamayan mobilyalar yerine; rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar tercih edilmesinin bireyler arasındaki sosyal etkileşimi önemli ölçüde artırabileceğini bilinmektedir (Ulrich, 1991: 101). Sosyopetal mobilya düzenlemeleri, hareketli bileşenler, rahat kişilerarası mesafeler, göz teması kolaylığı ve konuşma sırasında fiziksel rahatlık sağlayarak etkileşimi

teşvik etmektedir. Esnek olmayan, kişiler arası mesafeleri fazla yakın veya uzak olan sosyofugal mobilya düzenlemeleri ise tam tersi bir etki oluşturarak sosyal etkileşimi azaltmaktadır (Evans ve McCoy, 1998: 89).

Şekil 2.25. Oturma Alanlarının Sosyal Etkileşimi Güçlendirecek Yönde Düzenlenmesi

Kaynak: URL 12

Sağlık mekanlarında ev atmosferine sahip tanıdık ve rahat ortamlar oluşturulması, konfor ve konut hissi uyandırarak sosyal etkileşimi teşvik edebilmekte ve iyileşme sürecini destekleyebilmektedir (Özcan, 2006: 256). Tasarımda "yumuşak" yüzeyler, mobilyalar ve malzemeler kullanılmasıyla birike rahat ortamlar oluşturulmaktadır. Ev atmosferi; halı, mobilyalar ve sanat eserleri gibi dekorlarla sağlanabilmektedir (Levine ve Lipson, 2010 :21, 32).

Şekil 2.26. Six Senses Vana, Ev Atmosferi Ortam Sunan Odalar

Kaynak: D'Arcy, Six Senses Vana, India Spa Review, b.t.

Mekânda kullanıcıların boş vakitlerini değerlendirebilecekleri sosyal alanlar, dua veya ibadet için özel alanlar, toplu aktiviteler için alanlar oluşturulması sosyal desteğin geliştirilmesini sağlamakta ve teşvik etmektedir (Vasconcelos, 2004: 40). Bunlara ek olarak bekleme alanlarının rahat ve konforlu olacak şekilde tasarlanması, oturma düzenin

yan yana değil karşılıklı planlaması, yiyecek, telefon ve tuvaletlere erişimin kolay olması, erişebilir bahçeler planlanması, alanların daha küçük gruplar için yeniden düzenlemeye izin verecek şekilde esnek olması kullanıcılar arasındaki etkileşimi ve sosyal desteği attırmaktadır (Vasconcelos, 2004: 39; Özcan, 2006: 245). Yan yana konumlanmış oturma elemanları ve duvara sabitlenmiş mobilyalar sosyal etkileşimi azalttığı için kaçınılması gereken uygulamalardır (Vasconcelos, 2004: 42).

Terapötik mekanlarda sosyal desteği sağlayabilmek adına dikkat edilmesi gereken mekânsal karşılıklar; donatı elemanları ile mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu, ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler, grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar ve iç mekânlarla ilişkili doğal bahçe oluşumu başlıkları kapsamında Tablo 2.3.' te sunulmuştur.

Tablo 2.3. İç Mekânda Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Kaynak: Vasconcelos, 2004; Özcan, 2006; Sommer, 1969; Ulrich, 1991; Evans ve McCoy, 1998 kaynaklarında yer alan bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Terapötik Mekanların Psikososyal Özellikleri			
Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar			
Donatı elemanları ile mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu	Ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler	Grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar	Doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşim
-Rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar -Karşılıklı yerleştirilmiş mobilyalar	-"Yumuşak" yüzeyler, mobilyalar ve malzemeler kullanılması -Halı, mobilyalar, sanat eserleri veya dekorasyon unsurları kullanılması	-Kütüphane oluşturulması -Oyun alanları oluşturulması -Toplu aktivitelere yönelik mekanlar sağlanması	-Sosyal etkileşimi teşvik eden iç bahçeler -Sosyal etkileşimi teşvik eden iç mekanla ilişkili dış bahçeler

2.3.2.3. Mahremiyet

Çevresel stres faktörlerinin kontrol altına alınması noktasında mahremiyetin sağlanması önemli bir durumdur (Smith ve Watkins, 2016: 3). Mahremiyet ve sosyal etkileşiminin sağlanması, mekanlarda kontrol hissini yanı sıra, stresin azaltılmasına yönelik önemli bir katkı sağlamaktadır (Altman, 1975, akt. Evans ve McCoy, 1998: 89). Sungur ve Aydın (2020: 300) mahremiyet ile ilişkili olarak; kişisel alan, bölgesel alan, kalabalık düzeyi ve özel/kamusal alan kavramlarının, işitsel ve kokusal mahremiyeti

etkileyerek bireyin çevresiyle olan ilişkisini düzenlediğini belirtmektedir. Bunlara ek olarak sosyal erişilebilirlik, görünürlük ve mekânsal organizasyonda oluşturulan sosyal mesafe değerleri, kişisel mahremiyet duygusunun sağlanmasında ana unsurlardır (Mahmoud, 2017: 4). Psikososyal gereksinimlerden olan mahremiyet, işitsel ve görsel mahremiyet olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İşitsel mahremiyet; arka plan gürültüsü ve komşu hacimler arası ses geçişini kapsarken; görsel mahremiyet, bireyin çevredekilerin görsel erişimine yönelik oluşturduğu sınır ile ilgilidir (Sungur ve Aydın, 2020: 300; Buğday, 1991: 12).

Mekânda görsel mahremiyetin sağlanması; alan boyutlandırma ve dikey, yatay sınırlar, bölmeler düzenlenerek gerçekleştirilebilir. Doğrudan ve dolaylı aydınlatma ile ışık derecesi ve aydınlatma dağılımının kontrol edilmesi gereklidir (Mahmoud, 2017: 4.). Renklendirilmiş, filmli, desenli veya buzlu camların kullanılmasıyla mekân dışındakilerin görsel erişimi engellenirken, mekanlar arası geçirgenlik azaltılabilir (Leydecker, 2013 178-180). Bekleme alanları veya sosyal alalarda oluşturulan oyuklar, kullanıcı için hem görsel hem akustik mahremiyet sağlayabilmektedir (Carpman ve Grant, 2016: 163). Ortak alanlarda bitkiler bariyer ve çevreleme unsuru olarak mekânda mahremiyet duygusunu güçlendirmektedir (Carpman ve Grant, 2016: 339; Rego, 2012: 91). Bunların yanı sıra tuvaletlerin bekleme alanları gibi yoğun kullanım alanları dışında planlanması hem kullanıcıların geçiş yoğunluğunu azaltacak hem de akustik ve görsel mahremiyet oluşturacaktır (Carpman ve Grant, 2016: 167).

Şekil 2.27. Ahşap Bölücü Elemanlarla Dinlenme Alanlarında Mahremiyet Sağlanması, Jivahill Hotel

Kaynak: URL 13

Akustik mahremiyetin sağlanmasında farklı hacimler arası ses geçişinin en aza indirilmesi gereklidir. Bu anlamda mekânda kullanılan kapı, pencere, döşeme ve mekân bölücü elemanların akustik değerleri göz önünde bulundurulmalıdır (Allen, 2016: 79).

Mahremiyet sağlanacak mekanlarda açıklıklardan mümkün olduğunca uzak durulmalıdır. Mekân bölmede kullanılan kapıların akustik izolasyon sağlaması ve masif çekirdekli ahşap veya kompozit çelik kapı olması gereklidir (Allen, 2016: 82). Mahremiyeti korumak amacıyla; mobilyalarda, perdelerde, zemin ve duvarlarda sesi emen malzemeler tercih edilmelidir (Farrely ve Brown, 2012: 80; Mahmoud, 2017: 4).

Sağlık tesislerinde mahremiyet düzeyi, mekânın işlevine göre değişmektedir. Sungur ve Aydın (2020: 301). Medikal tedavi veya masaj odalarında yüksek mahremiyet sağlanması gerekirken, daha sosyal olan lobi ve kafe gibi alanlarda mahremiyet seviyesi azalabilmektedir. Mahremiyetin sağlanması, mekânsal ilişki ile direkt olarak ilişkilidir. Yalnızlık ve mahremiyet sağlayan özel mekanlardan, diğer bireylerle sosyal etkileşimi teşvik eden mekanlara kadar uzanan alanların sağlanması, mekânsal hiyerarşinin ana bileşenlerini oluşturmaktadır (Evans ve Mccoy, 1998: 89). Daha derin alanlar daha fazla mahremiyet sağlayarak sosyal etkileşimi düzenleme becerisini artırmakta; görsel erişimi ve görsel maruziyeti de etkilemektedir. Mekânın sahip olduğu unsurlar, mahremiyet hissinin farklı sevilere oluşmasını etkilemektedir. Bireyin görsel ve işitsel açıdan diğer kullanıcılara ne ölçüde açık olduğu mekândaki nesnelerin niteliklerine ve niceliklerine bağlı olarak değişmektedir (Saritaş, 2022: 15).

İç mekânların bireyde mahremiyet hissini sağlaması, terapötik mekanların psikososyal özelliklerindendir. İç mekânda işitsel ve görsel anlamlarda mahremiyetin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar Tablo 2.4' te sunulmuştur.

Tablo 2.4. İç Mekânda Mahremiyet Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Kaynak: Allen, 2012; Mahmoud, 2017; Carpmann ve Grant, 2016; Rego, 2012 kaynaklarında yer alan bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Terapötik Mekanların Psikososyal Özellikleri	
Mahremiyet Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	
İşitsel Mahremiyetin Sağlanması	Görsel Mahremiyetin Sağlanması
-Akustik malzeme kullanımı (Zemin ve duvar yüzeyleri, donatı elemanları), -Mekânsal işlev ilişkili müzik kullanımı -Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	- Mekân kullanımı-sosyal mesafe değerleri ilişkili aydınlatma düzeyi -Bölücü elemanların kullanımıyla mahremiyet sağlanması - Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları) - Yapısal tasarım ile mahremiyet sağlanması

2.3.2.4. Güvenlik

Kullanıcıların bir sağlık yapısına girdiklerinde güvenliğe dair ilk izlenimleri, tesisin tercih edilip edilmeyeceği üzerinde etkili olmaktadır. Tesis Kılavuzları Enstitüsü, tüm sağlık tesislerinin hem kullanıcılar hem de personel için güvenli bir ortam oluşturması ve bunun sürekliliğini sağlamanın gerekli olduğunu belirtmektedir (2010: 8). Güvenlik duygusunun sağlık yapılarında sağlanması; güvenli mekânsal erişim, mekânsal hijyen ile kullanıcı ergonomisi ve mekân etkileşimi gibi farklı mekânsal boyutlar ile ilişkilenen bir çerçevede tartışılmaktadır. Mekânsal erişimde güvenlik duygusunun sağlanması; mekân içi kullanılan malzemelerin fiziksel özelliklerinin seçim ve uygulama biçimlerinin yanı sıra, mekânda görsel erişilebilirliğin güvenli aktarımı açısından aydınlatma düzeyi gibi farklı yelpazelerde ele alınan mekânsal verilerle ilişkilidir. Aydınlatma, ergonomi ve enfeksiyon kontrolü gibi farklı unsurlar mekân ilişkili olarak detaylı planlanmalıdır (Guzzo ve ark., 2015: 28). Bu bakış açısı ile; terapötik ortamlar, mekân ilişkili fiziksel güvenliği zayıflatıcı ya da engelleyici tehditler çerçevesinde ele alınarak tasarlanmalıdır. Ayrıca psikolojik refah ve güvenliği tehlikeye atabilecek her türlü riskten arındırılmış olmalıdır (Burke, 2023: parag. 5).

Isıtma/havalandırma/iklimlendirme (HVAC) sistemlerinin tasarımı, merdivenlerin ve zemin kaplamalarına kadar birçok mimari ve iç tasarım kararı tesisin kullanıcılarının sağlığını ve güvenliğini doğrudan etkilemektedir (Carpman ve Grant, 2016: 41). Kaygan zeminlerin olmaması, uygun kapı açıklıkları bırakılması, aksesuarların doğru yerleştirilmesi, doğru tuvalet ve mobilya yüksekliği kullanılması, kolay temizlenebilir yüzeyler tercih edilmesi ve tasarımlarda pürüzsüz kenarlar kullanılması güvenli bir terapötik mekânın sağlanmasında dikkat edilmesi gereken unsurlardır (Huisman ve ark., 2011: 74). Acil bir durumda tüm kullanıcı ve personelin can güvenliğinin sağlanması için tesise kolay erişilebilir ve görünür dış erişim noktalarının planlanmasına dikkat edilmelidir. Otoparklarda ve tesise giriş noktalarında yeterli dış aydınlatma ve uygun karşılama/güvenlik hizmetleri gibi faktörler güvenli bir ortamın sağlanması için esastır (The Facility Guidelines Institute, 2010: 15).

Sağlık yapılarında güvenliğin sağlanması noktasında yönetmelik ve standartlar belirleyici olmaktadır. Bu sebeple tez çalışması kapsamında incelenen örneklem, güvenlik gereklilikleri açısından değerlendirme dışı tutulmuştur. Bu bölümde belirtilen psikososyal gerekliliklerden sosyal destek ve mahremiyet, kişisel kontrolün sağlanması ile ilişkili iken,

bu gerekliliklerin tümü güvenlik şartları doğrultusunda sağlanmaktadır. Dolayısıyla terapötik mekânların psikososyal özelliklerinin birbirinden bağımsız olmadıkları, bütün gerekliliklerin sağlandığı takdirde mekânda terapötik etkinin sağlandığı anlaşılmaktadır.

Tez kapsamında hazırlanan; kontrol duygusunun oluşturulması, sosyal desteğin ve mahremiyetin sağlanmasını kapsayan terapötik mekanların psikososyal özellikleri ve bu özelliklerin mekânsal karşılıklarının yer aldığı Tablo 2.5. örneklemin değerlendirilmesi aşamasında kullanılacaktır.

Tablo 2.5. Terapötik Mekânların Psikososyal Özelliklerinin Mekânsal Karşılıkları

Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Terapötik Mekanların Psikososyal Özellikleri	Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	Yön Bulma ve Erişilebilirlik	-Semboller (Piktogramlar) -İşaret ve Tabelalar -Mekânsal işlevlere yönelik renk kullanımı -Simgesel nesne kullanımı
		Çevresel Unsurların Kontrolü	-Aydınlatma Düzeyinin kontrolü -Havalandırma/ İklimlendirme sistemlerinde bireysel kontrol sağlanması -Ses düzeyi kontrolü
		Sosyal Etkileşimin Kontrolü	- Farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mobilya düzenlemeleri ve mekânsal organizasyon
	Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	Donatı elemanları ve mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu	-Rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar -Karşılıklı yerleştirilmiş mobilyalar
		Ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler	-"Yumuşak" yüzeyler, mobilyalar ve malzemeler kullanılması -Halı, mobilyalar, sanat eserleri veya dekorasyon unsurları kullanılması
		Grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar	- Kütüphane - Oyun alanları -Toplu aktivitelere yönelik mekanlar
		Doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşim	-Sosyal etkileşimi teşvik eden iç bahçeler -Sosyal etkileşimi teşvik eden iç mekanla ilişkili dış bahçeler
	Mahremiyet Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	İşitsel Mahremiyetin sağlanması	-Akustik malzeme kullanımı (Zemin ve duvar yüzeyleri, donatı elemanları), -Mekânsal işlev ilişkili müzik kullanımı -Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)
		Görsel mahremiyetin sağlanması	- Mekân kullanımı-sosyal mesafe değerleri ilişkili aydınlatma düzeyi -Bölücü elemanların kullanımıyla mahremiyet sağlanması - Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları) - Yapısal tasarım ile mahremiyet sağlanması

2.3.3. Terapötik mekânların fiziksel çevre özellikleri

Terapötik mekanlar kullanıcıları fiziksel, sosyal ve psikolojik açılardan destekleyerek iyileşme sürecine katkı sağlamaktadır (Attia, 2021: 145). Terapötik tasarım doğrultusunda fiziksel ortamının tasarlanması; insan algısına ve davranışlarına duyarlı, estetik açıdan mekânsal değerleri içeren ve işlevsel açıdan verimli bir fiziksel ortam yaratan bütünsel bir yaklaşımı içermektedir (Cho, 2023: 25). Kullanıcıya sunulacak optimal bir iyileşme ortamı, çevresel özellikleri ile tedavi kalitesini destekleyen ve geliştiren terapötik bir alan oluşturulduğunda ortaya çıkmaktadır (Osei, 2014: 42). Bireyin sağlık hizmeti aldığı fiziksel ortamın özellikleri; tedavi sonuçlarını, kullanıcı memnuniyetini, kullanıcı güvenliğini, personel verimliliğini, personel memnuniyetini ve kurumsal sonuçları etkilemektedir (Smith ve Watkins, 2016: 1). Sağlık yapılarında bireyin yaşadığı stres, bağışıklık sistemini zayıflatmakta ve tedavi sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle terapötik ortamların birincil amacı stresi azaltmak olmaktadır (Hamilton ve Shepley, 2010: 156).

Terapötik mekânların fiziksel çevre özellikleri literatür taraması paralelinde çalışmada dört ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar; çevresel etkenlerin kontrolü, pozitif uyaranlar, doğal ortam verileri ile biçim ve form özelliklerinde oluşmaktadır (Şekil 2.28.).

Şekil 2.28. Terapötik Mekanların Fiziksel Çevre Özellikleri

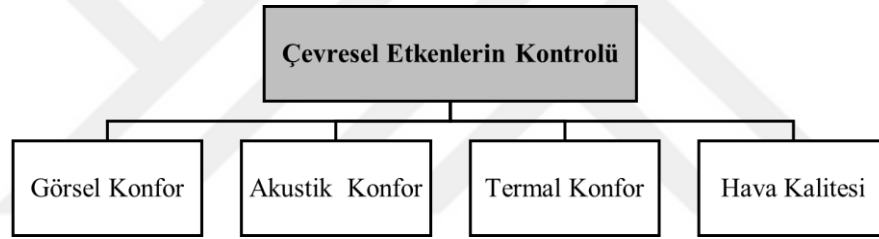
Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.3.3.1. Çevresel etkenlerin kontrolü

Mekânda çevresel etkenlerin kontrolü; kullanıcı üzerinde stres oluşturabilecek ve fiziksel anlamda sağlığı etkileyebilecek faktörlerin kontrol altına alınarak, mekânsal konforun sağlanması ile ilişkilidir. Mekânsal konfor tanımı, bir mekândaki kullanıcıların

mekânda sağlıklı ve güvende olmaktan daha fazlasına ihtiyaç duyduklarının farkına varılmasıyla gelişmiştir. Vischer, sağlık ve güvenlik koşulları sağlandıktan sonra, kullanıcıların gerçekleştirmek üzere bulundukları faaliyetler için çevresel desteğe, yani çevresel konfora ihtiyaçları olduğunu belirtmektedir (2007: 179). Fiziksel konfor; görsel, işitsel ve ısısal konforun sağlanmasına yönelik gereklilikleri kapsamaktadır. Görsel konfor; doğal ve yapay olmak üzere aydınlatma tasarımı, malzeme, renk ve doku özellikleri ile ilişkilidir. İşitsel konfor; mekânda gerekli ses yalıtımı ve akustiğin oluşturulmasıyla sağlanmaktadır. Isıl konfor ise; mekânın sahip olduğu işleve göre kullanıcılar için uygun sıcaklık ve nem dengesinin sağlama yönelik verileri içermektedir (Vischer, 2007: 179).

Terapötik çevrenin oluşturulmasında, çevresel stres faktörlerinin ortadan kaldırılması ve mekânın doğru algılanması adına mekânsal konfor gerekliliklerine dikkat edilmelidir. Çevresel etkenlerin kontrolü; görsel, akustik, termal konfor ve hava kalitesi ile sağlanmaktadır.

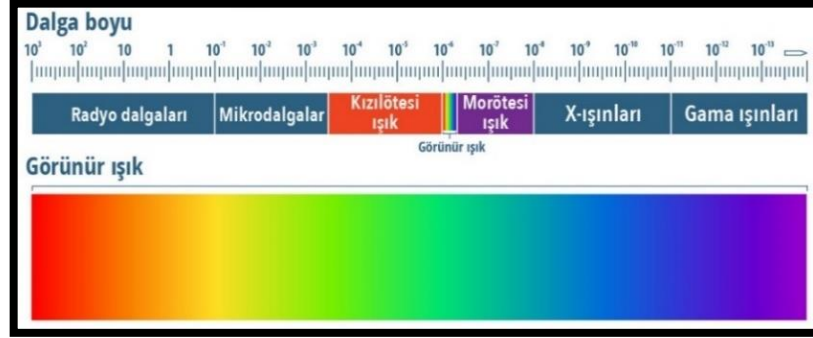
Şekil 2.29. Çevresel Etkenlerin Kontrolü

Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Görsel Konfor: Bireylerin algısını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Bir mekânda kullanılan görsel unsurların istenilen şekilde algılanması, görsel konforun sağlanması ile gerçekleşmektedir. Görsel konfor büyük ölçüde çevredeki renklerden, parlamadan ve yansımadan etkilenmektedir (Bluyssen ve ark., 2009: 3107). Aynı zamanda görsel konforun sağlanmasında ve mekân algısında aydınlatma tasarımı önem taşımaktadır. Bir mekânda ışığın kalitesi ve miktarı hem ziyaretçiler hem de çalışan personel üzerinde belirleyici bir psikolojik etkiye sahiptir (Marberry, 1996: 166).

Görmenin sağlanabilmesi için gerekli olan ışık, ışığın kaynağı ve çarptığı nesnelerle ilgili bilgileri aktarmaktadır. Bu sebeple ışık, mekânın algılanması ve görsel konforun sağlanması için temel gerekliliklerdendir. İnsan gözü yalnızca görünür bölge ışınlarını

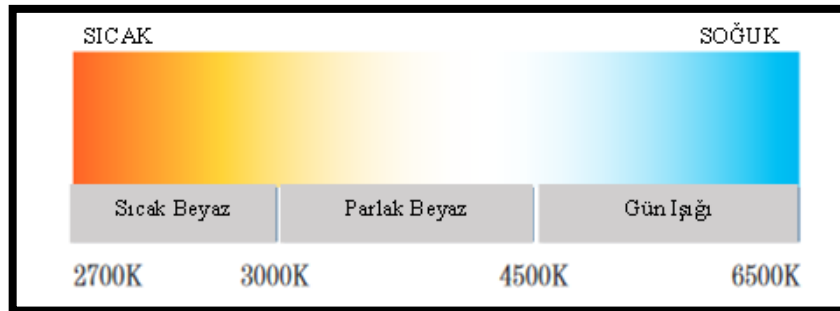
algılayabilmektedir. Işık, diğer radyasyon türlerinden farklı olarak insan gözüyle görülebilen ve 380 nm ile 760 nm arasında bir dalga boyuna sahip olan bir elektromanyetik radyasyondur (Bluysen ve ark., 2009: 56; Innes, 2012: 11).

Şekil 2.30. Dalgalar ve Elektromanyetik Spektrum

Kaynak: URL 14

Bir mekânda kullanılan ışığın renk sıcaklığı Kelvin (K) cinsinden ölçülmektedir. Işığın sahip olduğu spektrumdaki mavi ve kırmızı renklerin oranı doğrultusunda renk sıcaklık değeri belirlenmektedir. Işığın spektrumunda kısa dalga boyları (mavi tonlar) baskın ise ışık soğuk, tam tersi uzun dalga boyları (kırmızı tonları) baskın ise sıcak algılanmaktadır (Özenç ve Yazıcı, 20).

Şekil 2.31. Renk Sıcaklık Değerleri

Kaynak: Amerikan Aydınlatma Derneği

2700K- 3000K arasındaki ışık, sıcak olarak nitelenmektedir. Bu değerdeki ışık mekân atmosferine yumuşak, rahat ve dinlendirici bir etki katmaktadır. Doğal ton olan 3500K değerindeki ışıklar dengeli bir ortam oluşturmaya katkı sağlarken verimliliği de

artırmaktadır. Soğuk ışık değeri olan 4100K net bir görüş sağlarken verimliliği de artırmaktadır. Doğal ışık değeri olan 5000K değerine sahip aydınlatma parlaktır ve dış mekânı simüle etmektedir. 6500K değere sahip gün ışığı ise mekân atmosferini canlı, tazeleyici ve enerji verici olacak şekilde etkilemektedir (Blitzer, 2015: 18). Bir mekânın işlevine bağlı olarak ortamda oluşturulmak istenen algıya yönelik ışık sıcaklık değeri seçilmelidir.

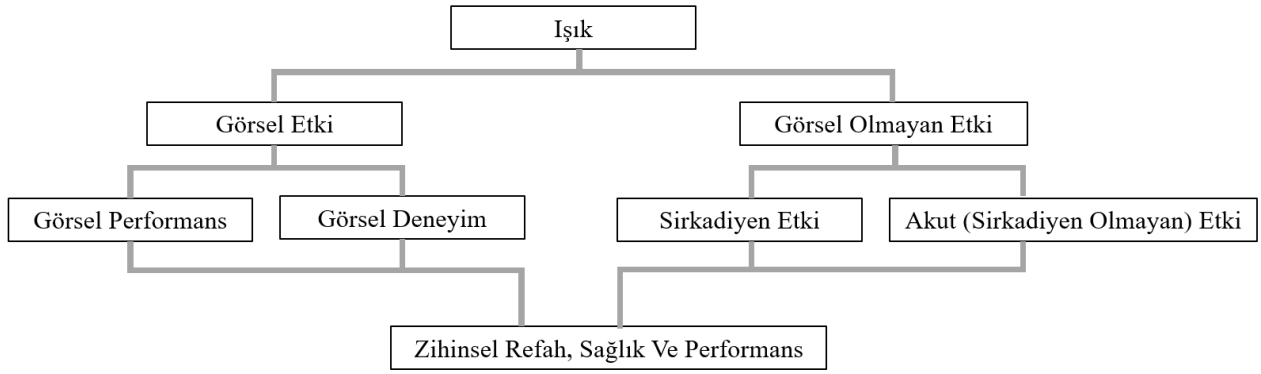

Şekil 2.32. Serum Tedavisi Odalarında Sıcak Atmosfer Oluşturulması, Six Senses Ibiza Rose Bar

Kaynak: URL 15 ve URL 16

Işık değeri ve mekânsal kullanımı, sağlık mekânlarında önemli bir role sahiptir (Idiok ve Ackley, 2017: 3). Işık, duyuşsal algı ve yakın çevre-kullanıcı etkileşimi açısından mekânsal algıya yönelik fiziksel ve psikolojik etkileri için somut bir malzeme olarak kullanılabilir. Mekânsal işlev ve atmosfer kararları çerçevesinde gerekli görülen parlaklık değeri veya ışık renk değeri kararları, kullanıcı açısından farklı algı ve etkilere sebep olabilmektedir. Örneğin mekâna yönelik uygulanan doğrudan aydınlatma kararları, kullanıcı mekân algısı açısından keskin olabilmekte ve mekânı soğuk veya konforsuz hissettirerek olumsuz etkileyebilmektedir (Leydecker, 2013: 176). İç mekânda tercih edilen ışığın doğru kullanımıyla, insan davranışlarını etkilemenin ve yönetmenin mümkün olduğu yapılan araştırmalarla gösterilmektedir (Baldanzi, 2015: 296).

Smolders (2013: 4) ışığın insan sağlığını, refahını ve performansını etkileyebileceği iki görüntü etkisinden bahsetmektedir. Bunlardan biri, görsel performans diğeri ise görsel deneyimdir. Işığın görsel olmayan etkileri; “sirkadiyen ritim” ve “akut etkidir”. Işık bu etkilerin toplamı olarak; zihinsel refah, sağlık, performans üzerinde etkili olmaktadır (Şekil 2.33.).

Şekil 2.33. Işığın İnsan Üzerindeki Potansiyel Etkisi İçin Farklı Yollar

Kaynak: Smolders, Gün İçinde Işığa Maruz Kalma: Etkiler ve Tercihler, 2013: 4.

Mekânda aydınlatma, doğal ışık kaynakları ve yapay ışık kaynakların kullanılarak sağlanmaktadır. Görsel konforun sağlanması için önemli bir faktör olan gün ışığına maruz kalmanın, insanların fiziksel ve ruhsal refahın sağlanması adına gerekli olduğu hem bilimsel hem deneysel olarak kanıtlanmış bir gerçektir. Sağlık mekanlarının tasarımında özel alanların dışında yemek alanı, oturma alanı veya kafe gibi sosyal alanlarda güneş ışığının mümkün olduğunca mekâna dahil edilmesi gereklidir (Marberry, 1996: 167).

Day (2002: 201)' in belirttiği üzere mekâna dâhil edilen günışığı;

- Kasvet-parlama kontrastlarını azaltır,
- Düz ışık veya siluet yerine daha dolgun üç boyutlu görsel bilgi verir,
- Renklerin, yoğunluğun ve yön dengesinin sürekli değişen etkileşimi gözü uyarır. (NASA'nın duyuşal yoksunluk araştırmalarının gösterdiği gibi, stimülasyon sağlık için gereklidir.)

Güneş ışığı; mimari dış güneş perdeleri, renkli camlar, iç mekân ayarlanabilir güneşlikler ve panjurlar gibi birçok yolla kontrol edilebilir (Marberry, 1996: 168).

Şekil 2.34. Güneş Işığının Mekânda Kontrolü, Auberg Resorts

Kaynak: URL 17

Doğal ışık, insan sağlığı ve mekânın algılanış biçimi açısından oldukça büyük öneme sahiptir. Ancak Holtzschue'ya göre (2002) yapı çevrelerde doğal gün ışığının ancak %10'u mekâna dâhil edilebilmektedir. Mekânları aydınlatmada doğal ışık yerine tercih edilen yapay aydınlatma elemanları kısmı spektruma sahiptir. Mekânda tercih edilecek olan ışık kaynakları, mekânın işlevine yönelik olmalıdır. Aynı nesne farklı ışık kaynakları altında farklı görsel sonuçlar verebileceğinden mekânın tasarımı ışıklandırmayla birlikte düşünülmeli ve kurgulanmalıdır (Holtzschue, 2002: 25). Kullanıcıların mekânı konforlu bir şekilde deneyimleyebilmeleri adına gerekli bazı mekânların en az lüks değerleri Neufert (2017: 189) tarafından Tablo 2.6.' da belirtilmiştir.

Tablo 2.6. Sağlıklı Yaşam Tesislerinde İç Mekân İşlevlerine Göre En Fazla Aydınlatma Değerleri

Kaynak: Neufert, Yapı Tasarımı, 2017: 189

İç Mekân Yüksekliği	Nominal Işık Değeri	İç Mekânlar
3.00 m'ye Kadar	200 Lükse Kadar	Restoran
		Atölye
	500 Lükse Kadar	Standart Ofisler, Bürolar
		Toplantı Odası
		Atölyeler
		Satış Yerleri
		Sergi Alanları
3.00 m'den 5m'ye Kadar	200 Lükse Kadar	Giriş Holleri
		Fuayeler
		Atölyeler
	500 Lükse Kadar	Restoranlar
		Atölyeler
		Amfiter
		Satış Yerleri
		Spor Salonları
		Toplantı Salonları
		Giriş Holleri

Eastman (1968), kırmızı ışığa verilen tepkiler ile mavi ışığa verilen tepkiler arasında istatistiksel olarak fark bulunduğunu gösteren deneyler gerçekleştirmiştir. Eastman, renklerdeki kontrastın renk ayrımını içeren görsel görevler üzerindeki performansı doğrudan nasıl etkileyebileceğini araştırmış ve aydınlatmadaki farklılıklara dayanarak kullanıcıların performansında farklılıklar bulmuştur. Gerard (1958); kırmızı ışığın görsel kortikal aktivite ve otonom sinir sisteminin işlevleri üzerinde mavi ışıktan daha uyandırıcı olduğunu belirtmiştir. Kırmızı ışığın daha fazla aktivite ürettiğini, mavi ışığın daha az kırmızı ürettiğini, kan basıncında, solunumda ve göz kırpması sıklığında artışa yol açabileceğini, mavinin ise tam tersi bir etkiye sahip olduğunu bildirmiştir (Tofle ve ark., 2003: 15).

Sağlık tesislerinde birçok farklı işleve sahip alan bulunmaktadır. Bu işlevlerle ilişkili olarak genel veya özel aydınlatma sistemleri kullanılmaktadır. Genel aydınlatma kullanılan ortamlarda, sert kontrastlardan ve derin gölgelerden kaçınmalıdır. (Marberry, 1996: 168). Otel odası gibi özel alanlarda, ışığın kontrolünde esneklik sağlanmalıdır. Bu noktada güneş ışığını kontrol edebilmek adına perde veya panjur kullanılması, yapay ışığın kontrolü için dim edilebilir aydınlatmalar tercih edilebilir (Idiok ve Ackley, 2017: 10). Özel odalarda, aydınlatma derecesi kontrol edilebilir olmalı, okuma için yeterli olmalı ve odanın temasına uyum sağlamalıdır (Marberry, 1996: 172).

Şekil 2.35. İç Mekânlarda Doğal ve Yapay Aydınlatmanın Birlikte Kullanılması, Sha Wellneess Clinic, İspanya

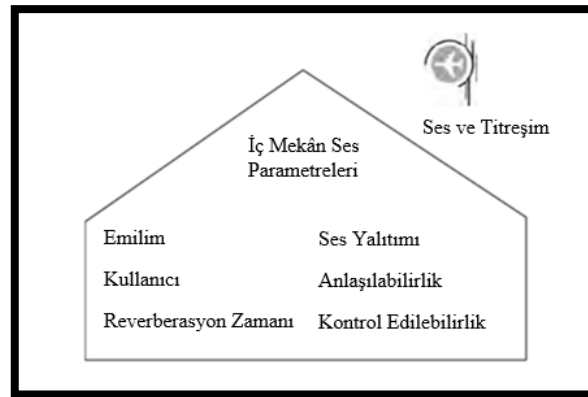
Kaynak: URL 18

Girişler, lobiler, atriyumlar, salonlar, yemek tesisleri, kütüphaneler ve sosyal alanlar hem ziyaretçiler hem de personelin ortak kullanım alanıdır. Bu mekânlara neşeli, samimi ve dinlendirici bir atmosfer kazandırmak gereklidir. Güvenliğin sağlanması adına basamaklar, yürüyen merdivenler, rampalar ve kapılarda iyi görünürlük yüksek bir

önceliktir. Yönlendirme işaretleri kolayca okunabilmelidir. Genel aydınlatma vurgulu aydınlatma ile birlikte güçlendirilmedir (Marberry, 1996: 172). Dolaylı aydınlatmayı duvara monte aplikler, sarkıtlar ve masa lambaları gibi vurgulu aydınlatmayla birleştirilmelidir.

Akustik Konfor: Mekânda sağlanan akustik kalite ile birlikte kullanıcılar açısından konfor değeri yüksek mekânlar oluşturulmakta, yönelim duygusu güçlendirilerek sağlanmakta ve kullanıcıların odaklanması mümkün kılınmaktadır. Mekândaki akustik unsurları işitsel, görsel ve dokunsal niteliği ile mekânın işlevini ve kimliğini vurgulayan bir bileşen olmaktadır (Leydecker, 2013: 246).

İnsan kulağının duyabildiği titreşimler 20 Hz ile 20.000 Hz' lik frekans aralığında yer almaktadır. Mekânda ses yalıtımı sağlanırken insan kulağının en hassas olduğu 100 ve 3200 Hz aralığı dikkate alınmalıdır. Duyma eşiğini geçen sesler insanlarda fiziksel rahatsızlıklara sebebiyet vermektedir (Neufert, 2017: 157). Mekân içi ses kontrolü ile kullanıcının konuşmaları net şekilde duyabilmesi açısından; dış çevreden gelen yoğun ve istenmeyen gürültüler ile rahatsız edecek düzeyde yüksek veya alçak sese maruz kalmaması sağlanmalıdır. 50 ila 55 dB üzerindeki ses seviyesi gürültü olarak algılanmakta ve strese sebep olabilmektedir (Short ve ark., 2010: 201).

Şekil 2.36. İç Mekân Ortamında Önemli Ses Parametreleri

Kaynak: Bluysen, P., Bayon, R., & Hamilton, K. (2009). İç Ortam El Kitabı: Binalar Nasıl Sağlıklı ve Konforlu Hale Getirilir. CRC Press LLC.: 89

Mekânın akustik değeri, kullanılan malzemelerin akustik değerlerinin yansır, yapısal donatıların malzeme değerleri ve mimari kabuk ile olan ilişkisi çerçevesinde ele alınarak, iç mekân akustik değer hesaplamaları yapılmaktadır. Duyusal bir bileşen olan

mekânsal akustik, iç mekânın işlevi ile ilişkili olarak değerlendirilerek hesaplanmaktadır. Aksi takdirde kullanıcı açısından mekânsal konforu azaltıcı bir etki oluşturacaktır. Akustik açıdan işlevine uygun tasarlanmış bir mekân, duyuları tatmin etmekte ve zihinsel, psikolojik ve duygusal süreçleri harekete geçirmektedir (Leydecker, 2013: 246).

Akustik malzemeler yansıtıcı, yutucu ve dağıtıcılar olmak üzere üç çeşittir. Yansıtıcılar, sert ve katı malzemelerdir. Yansıtma katsayısı en yüksek olan reflektörler 5-15 cm kalınlıkta olan doğal sert ağaçlardan elde edilenlerdir. Bu ağaçlar meşe, kayın, maun, akçağaç, ceviz ve çamdır. Dışbükey yüzeyler ses dalgalarını dağıtır elektrikli ses sistemleri olmadan için doğal güçlendirme sağlamaktadır (Mahmoud, 2019: 9).

Şekil 2.37. Yansıtıcı Akustik Panellerin Kullanımı

Kaynak: URL 19

Yansıtıcıların aksine emici malzemeler yumuşak, gözenekli yapıdadır. Farklı yoğunluk ve kalınlıklara sahip köpükler, bitmiş bir kumaş katmanından veya yumuşak doğal delikli veya oluklu ahşaptan (farklı delik yüzdeleri ile) oluşan bir sandviç panelden oluşabilir (Mahmoud, 2019: 9). Akustik tasarımında sıklıkla kullanılan malzemelerden olan delikli yüzeyler, alçı panel tavanlar ve duvar yüzeylerinde kullanılabilmektedir (Leydecker, 2013: 250).

Şekil 2.38. Emici Akustik Panellerin Kullanımı

Kaynak: URL 20

Difüzörler ise ses dalgasını belirli bir noktaya yansıtmadan veya absorbe etmeden canlı tutacak şekilde dağıtan uygulama türleridir. Ses dalgalarını iç mekânlara yaymak için açılar ve kıvrımlarla dolu sert masif malzemelerdir (Mahmoud, 2019: 10).

Şekil 2.39. Akustik Difüzör Uygulamaları

Kaynak: URL 21

Akustik tasarım, iç mekânın biçimi ve konfor değeri oluşumu açısından belirleyicidir. İç mekân ölçeğinde görsel ve işitsel anlamda mekâna katkı sağlayacak olan akustik yüzeyler (tekstil kaplamaları, perdeler, yüzey maksimizasyonu, akustik sıva, kasetli tavanlar, tavana monte yelkenler ve bölmeler gibi) ile akustik kontrol sağlanmaktadır (Leydecker, 2013: 250).

Termal Konfor: Kullanıcının vücut sıcaklığının dengeli olarak korunmasını kapsayan termal konfor; nem, hava hızı ve sıcaklık gibi parametrelerle ilişkilidir. İnsan vücudunun sahip olduğu termal düzenleme, vücut ısını belirleyen iki ana faktörün (üretilen metabolik ısı ve ısı kaybı oranı) dengelenmesiyle sağlanmaktadır. İnsanlarda derin vücut dokularının sıcaklığının yaklaşık 36 ila 37°C arasında olması gereklidir. Vücut sıcaklığının 39,5°C' nin üzerinde olması sakatlayıcı, 42° nin üzerinde olması ise genellikle ölümcül etkiye sahip olmaktadır. Kabul edilebilir alt sınır 35,5° dir ve 33° kalp rahatsızlıklarının başlangıcına işaret etmektedir (Bridger, 1995: 225). Sağlık tesislerinde termal konfor önemlidir çünkü vücut üzerinde istenmeyen fizyolojik zorlanmaların kaynağı olabilmektedir (Idiok ve Ackley, 2007: 4). Uygun sıcaklık yaşam için temel bir ihtiyaçtır ve aynı zamanda mekânsal konfor ve refahı teşvik etmektedir. Sıcaklık, ısı transferi biçimi ve ısının nasıl üretildiğine bağlı olarak bazı sıcaklık düzeyleri uykuya neden olabilmektedir. Örneğin 20 ila 27° C arasındaki sıcaklık artışı, işteki performansı %30– 40 oranında azaltmaktadır. Buna karşın çok soğuk ortamlarda çalışmak insan vücudunu zorlamaktadır (Day, 2002: 216). Termal konfor açısından kabul edilebilir sınırlar

belirlemek her zaman mümkün olmamakla birlikte, ancak saniyede yaklaşık 0,1 m'den daha düşük hava hızları genellikle nispeten düşük sıcaklıklarda bile baygınlık ve havasızlık hissine neden olmaktadır. Saniyede 0,2 m'den daha yüksek hava hızları cereyan olarak algılanabilir. Daha sıcak koşullarda (sıcaklığın 24°C'den fazla olduğu durumlarda) saniyede 0,2 ila 0,5 m' lik hava hızları, özellikle bağıl nem oranı yüksek olduğunda vücudun soğumasına yardımcı olacaktır. Hava hareketinin rahatsız edici bir hava akışı ya da “serin bir esinti” olarak algılanmasının ortam sıcaklığına ve bağıl neme bağlı olduğu bilinmektedir (Bridger, 1995: 246).

Hava Kalitesi: Sağlıklı yapıların olmasını sağlayan faktörlerden başında iç ortam hava kalitesi gelmektedir. Uyanırken veya uykudayken çevreyle büyük miktarda hava alışverişinde bulunulur, dolayısıyla maruz kalınan havanın kimyasal etkilerinden kaçınmak mümkün olmamaktadır (Day, 2002: 190). İç mekân hava kalitesinin istenilen düzeylerde olması, kullanıcıların psikolojik ve fizyolojik anlamda “iyi hissetmeleri” üzerinde doğrudan etkili olduğu belirtilmektedir (Day, 2002: 30). Buna göre; insanın sahip olduğu duygu durumu nefes alışverişinin ritmini, konuşma biçimini ve bedensel kokuyu dahi etkilemektedir. Bu doğrultuda soluduğumuz hava, duyguların aktarımını sağlayan bir sosyal iletişim aracı niteliğine sahip olmaktadır.

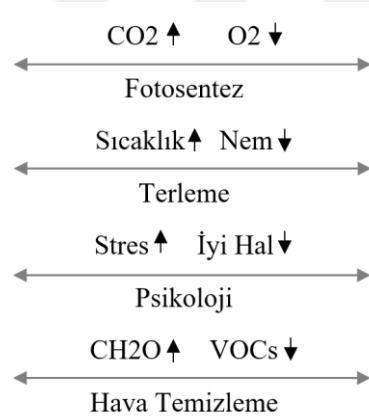
Bluyssen ve arkadaşlarına göre (2009: 30) bireyler iç mekân hava kalitesini genellikle koku duyusuyla analiz etmektedir. İnsan burnundaki koku alma epiteline ulaşan ve aktive eden mekân hava kirleticileri kokulu olarak algılanmaktadır. Day 2002 yılında yapmış olduğu çalışmada; iç mekân hava kirliliği oluşumunun kısa ömürlü elemanların kullanımından kaynaklandığını söylemektedir. Bunlar;

- Yanma kokusu (sigara ve ısıtma cihazlarının yaydığı koku yoğunluğu)
- Temizlik bileşikleri
- Elektronik donanım
- Boyalar ve kaplamalar
- Mobilyalar
- Elektrik kablosu ve ekipmanları
- Yapı malzemeleri (Day, 2002: 200).

Ayrıca madde salınımında bulunan kirlilik kaynaklarının iç ortam havasına doğrudan veya dolaylı olarak etkisi bulunmaktadır (Bluyssen, 2009: 70). Bunlar;

- Dış mekân kaynakları (örneğin trafik ve sanayi)
- Kullanıcılarla ilgili faaliyetler ve ürünler (tütün dumanı; lazer yazıcılar ve diğer ofis ekipmanları, tüketici ürünleri: temizlik, hijyenik, kişisel bakım ürünleri)
- Yapı malzemeleri ve mobilyalar: yalıtım, kontrplak, boya, mobilya (sunta), zemin / duvar kaplaması vb.
- Havalandırma sistemi bileşenleri (filtreler, kanallar, nemlendiriciler).

Mekânda hava kalitesini ve nemi etkileyen önemli unsurlardan biri iç mekânda bitki kullanımıdır. Yeşil bitkiler bulunduğu ortamın iklimini ılımlı tutmaktadır. Day' e göre (2002) buna bağlı olarak değişen hava kalitesi, kullanıcılar için olumlu hale gelmektedir. Buna etki eden faktörler; yeniden oksijenlenme, nem ve sıcaklık kontrolü, toz ankrajı, kirlilik emilimi ve iyon üretimidir. Deng ve Deng (2018: 36089) bitki kullanımının ortamın hava kalitesine katkı sağlarken, kullanıcının stres düzeyini azaltarak psikolojik açıdan olumlu etkilere sahip olabileceğini belirtmektedir.

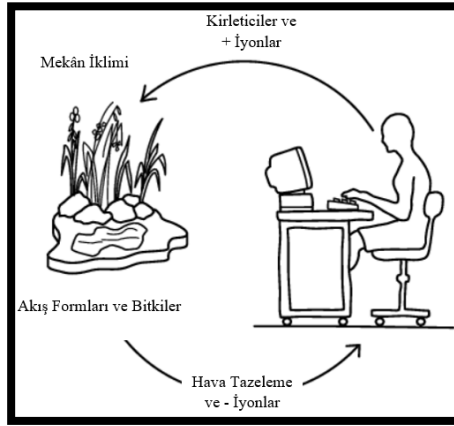

Şekil 2.40. İç Mekânda Bitki Kullanımının Etkileri

Kaynak: Deng ve Deng, İç Mekân Bitkilerinin İnsan Sağlığı ve Konforundaki Temel Roller, 2018: 36089

İç mekân havasına etki eden ve havaya dağılım sağlayarak karışan mekân içi temizlik malzemeleri, kimyasal yapıştırıcılar veya yapı malzemeleri kaynaklı bileşenler bireyin sağlığını olumsuz etkilemektedir. Farklı bitki türlerinin iç mekânda kullanımı hava kalitesine katkı sağlayıcı olmaktadır. Buna örnek olarak mekânda kullanılan “Çin her dem yeşili”, “açelya”, “bambu palmyesi”, “kurdele çiçeği”, “difenbahya”, “gerbere”, “duvar sarmaşığı”, “paşa kılıcı” ve “barış çiçeği” nin iç mekânlara dâhil edilmesi, fotosentez

sürecinde üretilen negatif hava iyonları (NAIs) ile ortamdaki tozu emdiği, havayı temizleyerek hava kalitesini iyileştirdiği bilinmektedir (Yan ve ark., 2014: 636).

Şekil 2.41. Bitkiler ve Kullanıcılar Arasındaki Etkileşim

Kaynak: Day, Ruh ve Mekân: Çevremizi İyileştirmek Çevremizi İyileştirmek, 2002:44

Rahatsızlıklara sebep olabilen kimyasalların çoğu hava yoluyla taşınmaktadır. Bu noktada hem havayı yeterli ölçüde temizleyebilen hem de zararlı kimyasalları yayan malzemelerin kullanımından kaçınılması olumlu etkiler sağlayabilmektedir (Day, 2002: 183). Doğru düzeyde tasarlanan havalandırma ve temiz hava kalitesi aynı zamanda kişiler üzerinde daha az stres düzeyi oluşturmaktadır (Ethko, 2023).

Mekanların iyileştirici etkisinin güçlendirilmesi adına sağlanması gereken fiziksel çevre kontrolü; görsel konfor, akustik konfor, termal konfor ve hava kalitesinden oluşmaktadır. Görsel konfor; mekânsal işleve yönelik aydınlatma türlerinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma), mekânsal işleve uygun olan renk sıcaklığında aydınlatma sağlanması ve doğal ışığın mekâna dahil edilmesi ile sağlanmaktadır. Akustik konfor; akustik malzeme kullanımı (zemin, mobilya, duvar yüzeyi veya akustik paneller) ve ses emici olarak iç mekânda bitki kullanımı doğrultusunda sağlanırken hava kalitesi; trafik/şehirden uzak konum, mekânda doğal malzeme kullanımı, bitki kullanımı ile sağlanmaktadır. Termal kalite kontrolü, mekâna yönelik olarak belirli teknik ekipmanlar ve ölçümler ile sağlanan bir konfor değeri olması sebebiyle, çalışma kapsamında örneklem değerlendirmesine dahil edilmemiştir.

Terapötik mekânların gerekliliklerinden olan, iç mekânda çevresel faktörlerin kontrolünün sağlanması, kullanıcı üzerinde çevresel etkenler kaynaklı oluşacak stresin

önüne geçilmesi adına fayda sağlamaktadır. İç mekânlarda görsel konfor, akustik konfor ve hava kalitesinin sağlanmasını kapsayan çevresel faktörlerin kontrolüne yönelik mekânsal karşılıklar Tablo 2.7.' de sunulmuştur.

Tablo 2.7. Çevresel Faktörleri Kontrolü ve Mekânsal Karşılıkları

Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Terapötik Mekanların Fiziksel Çevre Özellikleri ve Mekânsal Karşılıkları		
Çevresel Faktörlerin Kontrolü		
Görsel Konfor	Akustik Konfor	Hava Kalitesi
-Mekânsal işleve yönelik aydınlatma türlerinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma) -Doğal ışığın mekâna dahil edilmesi	-Akustik malzeme kullanımı (zemin, mobilya, duvar yüzeyi veya akustik paneller) -Ses emici olarak iç mekânda bitki kullanımı	-Trafik/şehirden uzak konumlanma -Mekânda doğal malzeme kullanımı -Hava kalitesine olumlu etkisi açısından bitki kullanımı

2.3.3.2. Pozitif uyaranlar

Terapötik ortamın temel parametrelerinden olan pozitif dikkat dağıtıcılar, stresi etkili bir şekilde azalttığı araştırmalarla tespit edilmiş olan bir dizi çevresel özellik veya koşuldur (Ulrich, 2004: 21; Rego, 2012 :31). Pozitif uyaranlar dikkati ağrı, acı veya gürültü gibi stres faktörlerinden uzaklaştıran; müzik, manzara, doğa ile temas gibi çevresel uyaranları kapsamaktadır (Rego, 2012: 36). Üzerinde en çok çalışılan olumlu uyaran türleri arasında müzik, sanat, mizah, evcil hayvanlar ve doğa ile temas yer almaktadır.

Şekil 2.42. Terapötik Mekânda Pozitif Uyaranlar

Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Renk: Renkler birey üzerinde öznel etkilere sahiptir ancak herkesin yanıt verdiği temel evrensel renk kalıpları bulunmaktadır. Renkler insanın; ruh hali, davranış biçimi, fiziksel ve zihinsel refahı üzerinde etkili olmaktadır. Bu etkiler; kültür, yaş ve cinsiyetten büyük ölçüde etkilenmeyen evrensel ve psiko-fiziksel tepkilerdir (Wright, 2009: 1). Renk, insanın ruh halini ve performansını etkileyen, insanlar için günlük yaşamda çevrenin algılanmasını sağlanmasında önemli bir bileşendir (Hanson, 2017: 3). Renkler sadece görsel bilgileri değil aynı zamanda duyguları da iletmektedir. Rengin işlevlerinden biri, insanlara bir dizi duyguyu aktarırken aynı zamanda onlara görsel izlenim de kazandırmaktır. İnsan hayal gücü ve hafızası renkle uyarılabilmektedir (Yang ve Shen, 2022: 3). İç mekân tasarımında; mekânın algısı, kimliği, mekân psikolojisi ve deneyimler açısından renk önemli bir unsur olmaktadır. Renklerin mekânda istenilen etkiyi oluşturması, kullanılan renk değerleri ve kullanım ilişki değerleri ile sağlanmaktadır. Dolayısıyla tasarlanan mekânın özelinde renk düzeni oluşturulması ve renklerin mekân ile kullanıcı algısı üzerinde oluşturduğu etki değeri göz önünde bulundurulmalıdır (Manav, 2015: 22).

Yang ve Shen (2022: 4) tarafından renklerin sembolik anlamları Tablo 2.8.' de belirtilmektedir.

Tablo 2.8. Renklerin Sembolik Anlamları

Kaynak: Yang ve Shen, Renk Psikolojisinin Toplumda Uygulanması Sağlık Ortamı Tasarımı, 2022: 4.

Renkler	Sembolik Anlamları
Kırmızı	Şenlikli, heyecanlı, tutkulu, tehlikeli, sevgi dolu, uğurlu, şatafatlı, coşkulu, hayranlık uyandıran
Koyu kırmızı	Asil, ciddi, özverili
Pembe	Nazik, yumuşak, dünyevi, ölçülü
Lila	Zarif, romantik
Mor	Ciddi, derin, gizemli, asil, kibirli, çekici
Mavi	Huzur, bilgelik, umut, akıl, üstünlük, canlandırıcı, ebedi
Yeşil	Umut, doğa, denge, çevre koruma, gençlik, büyüme, tazelik
Açık Sarı	Sessiz, sakin, kaygısız
Sarı	Umut, neşe, ışık, güven, onur, tehlike
Turuncu	Canlılık, sıcaklık, neşe, nezaket, neşe, canlılık, eğlence
Beyaz	Yüce, temiz, ayrılık, gerçek, kayıtsızlık
Siyah	Basit, gizemli, sinsî, soğuk, kötü, ölü, asil

Wright (2008), dört temel rengi (kırmızı, mavi, sarı, yeşil) kabul ederek bunların psikolojik değerinden bahsetmektedir. Buna göre; renkler beden, zihin ve duygular ile ilişkilidirler. Literatür taramasında elde edilen veriler doğrultusunda renklerin belirli

oranlarda karıştırılması ile elde edilen on bir (11) temel rengin psikolojik ve fizyolojik açıdan özellikleri aşağıdaki gibidir;

Kırmızı, en uzun dalga boyuna sahip olan renktir. Teknik olarak en görünür olmasa da olduğundan daha yakın görünme özelliğine sahiptir ve bu nedenle ilk dikkat çeken renktir. Kırmızı renge maruz kalma süresi arttıkça kullanıcı üzerinde yorucu etkilere sahip olmaktadır. Fizyolojik açıdan yapılan araştırmalar kırmızının heyecan verme ve kan basıncını yükseltme özelliğine sahip olduğunu göstermiştir. Psikolojik açıdan; sıcaklık, güç, uyarım etkilerine sahiptir. Dolayısıyla yaratıcı faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve sosyalleşmenin teşvik edildiği ortamlarda kullanılmalıdır. Yemek odaları veya ziyaret alanları gibi sosyal alanlarda, sosyal etkileşimi teşvik etmektedir. Bir odayı olduğundan daha küçük hissettirir veya soğuk bir odayı ısıtacak yönde etkiye sahiptir (Haller, 2017: 326; Wright, 2008: parag. 19; Tofle ve ark., 2004).

Turuncu renk, kırmızı ve sarı renklerin birleşimi olduğu için uyarıcı bir renktir. Toprak tonlarında bir renktir ve gün batımını sembolize etmektedir. Bu nedenle rahatlık, eğlence, güvence ve sıcaklığı çağrıştırmaktadır. Sözlü iletişimi, duyguların ifade edilmesini teşvik etmektedir. Turuncu tonları neşeli renkler olarak tanımlanmakta ve yemek alanları ile sağlık hizmetleri sunulan alanlarda tercih edilmektedir (Haller, 2017: 326; Wright, 2008; Tofle ve ark., 2004).

Duygusal bir uyaran olan sarı renk psikolojik anlamda güçlü bir etkiye sahiptir. Doğada güneşi sembolize eden sarı renk; iyimserlik, güven, özgüven, dışadönüklük, samimiyet ve yaratıcılık etkileri oluşturmaktadır. Yaratıcı faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve sosyalleşmenin teşvik edildiği ortamlarda tercih edilmektedir. Sarı rengin diğer tüm renklerden daha fazla ışık yansıtması sebebiyle, az ışıklı alanlarda aydınlatma düzeyini artırmak için kullanılabilir (Wright, 2008: parag. 23; Tofle ve ark., 2004).

Spektrumun merkezinde yer alan yeşil renk, dengenin rengidir. Bitkilerin ve doğanın rengi olan yeşil; büyümeyi ve yaşamı temsil etmektedir. Uyum, denge, ferahlık, dinlenme, güvence, çevre bilinci, denge ve barışı çağrıştırmaktadır (Wright, 2008: parag. 24; Tofle ve ark., 2004). Dinginlik ve sakinlik gerektiren ortamlarda, yatak odalarında, oturma odalarında, mutfaklarda, spa mekânlarında, banyolarda ve bekleme odalarında tercih edilmektedir (Haller, 2017: 326).

Doğada gökyüzü ve okyanusu temsil eden mavi renk genellikle rahatlama ve huzur nitelikleriyle tanımlanmaktadır. Kan basıncını düşürür ve sinirsel bozukluklar için

iyileştirici bir renk olarak tercih edilir. Renk sıcaklığının serin olması nedeniyle baş ağrısı gibi ağrıları hafifletmek için de kullanılmaktadır. Açık mavi renk, zihinsel olarak sakinleştirici etkiye sahiptir. Mekânda kullanımı ile bireyin sinir sistemini yavaşlatmakta, stresi azaltmakta, gerginliği gidermeye yardımcı olmakta, vücudu rahatlamaya ve uyumaya hazırlayan sakinleştirici bir etki oluşturmaktadır. Koyu mavi renk, odaklanmanın ve konsantrasyonun artırılmasına yardımcı olmaktadır. Mavi renk farklı etkileri doğrultusunda genel olarak; çalışma alanlarında, yatak odalarında, banyolarda, ofis ve spalarda tercih edilebilir. (Haller, 2017: 326; Tofle ve ark., 2004: 51).

Şekil 2.43. Spa Alanları, The Chateau Spa & Wellness Resort

Kaynak: URL 22

Mor renk en kısa dalga boyuna sahip renktir. Doğada maneviyat nitelikleriyle tanımlanan menekşe çiçeği ile ilişkilidir. Menekşe aynı zamanda bir stres azaltıcıdır ve içsel sakinlik duyguları oluşturmaktadır. Lüks, kalite, soğukkanlılık, bilgelik ve sevgi niteliklerini temsil etmektedir. Yaşam alanları, yatak odası, meditasyon veya dua alanlarında tercih edilebilmektedir (Tofle ve ark., 2004: 55; Haller, 2017: 327).

Kırmızının bir tonu olan pembe; fiziksel olarak yatıştırıcı ve kullanıcı üzerinde sevgi, sıcaklık, destekleyici, şefkatli ve sevecen bir etkiye sahiptir. Gerginliği azaltır ve yatıştırır. Çocuk odası, yatak odası, terapi alanlarında tercih edilmektedir (Haller, 2017: 327).

Kahverengi, kırmızı ve sarı renklerin karışımından oluşan ve büyük oranda siyah bir renktir. Siyah renkle aynı ciddiyete sahiptir ancak daha sıcak ve yumuşaktır. Kırmızı ve sarı renklerin özelliklerine sahiptir. Kahverengi dünya ve doğa ile ilişkili bir renktir. Sağlam, güvenilir, sıcaklık, doğa, güvenlik, güvenilirlik, ciddiyet ve destek duygularını çağrıştırmaktadır. Stabilitate veya topraklama gereken yerlerde tercih edilmektedir (Haller, 2017: 328).

Siyah renk tüm renkler tarafından tamamen soğurulmaktadır. Hiçbir dalga boyu yansıtılmadığından ışığın yokluğu durumudur. Siyah renk; ağırlık, ciddiyet, güvenlik, duygusal emniyet, ağırbaşlılık, verimlilik ve lüksü temsil etmektedir (Haller, 2017: 328).

Siyah rengin soğurulduğu gibi beyaz renk de tam bir yansıma göstermektedir. Spektrumun tüm gücünü gözlerimize yansıtmaktadır ve genellikle bakması güçtür. Diğer tüm renklerden daha fazla ışık yansıtan beyaz renk; saflık, temizlik, hijyen, sterilite, berraklık ve basitliği çağrıştırmaktadır. İç mekânlarda kullanıldığında beyaz, aydınlık ve netlik hissi oluşturmaktadır. Beyaz, tüm tavanlarda ve baş üstü düzlemlerde ve maksimum ışık yansımasına ihtiyaç duyulan odalarda tercih edilmektedir. Mutfak, banyo, laboratuvar gibi hijyen ve temizlik hissi verilmesi gereken mekanlar ile odaklanmanın gerekli olduğu ortamlarda tercih edilmelidir (Haller, 2017: 328; Tofle ve ark., 2004: 52; Wright, 2008: parag. 34).

Şekil 2.44. Konsültasyon ve Medikal Tedavi Odaları, At The Four Seasons Resort, Maui

Kaynak: URL 23

Gri renk, siyah veya beyaz renk kadar keskin olmamakla birlikte psikolojik olarak nötrdür ve sakinleştirici etkiye sahiptir. Gri renk, birlikte kullanıldığı diğer renkler üzerinde sönümleme etkisine sahiptir (Haller, 2017: 328; Wright, 2008: parag.32).

Şekil 2.45. Gri Renk Kullanımı, Aman Tokyo Hotel

Kaynak: URL 24

Mekânda renk kullanımı insan üzerinde fizyolojik ve psikolojik olarak etkili olmaktadır. Literatür taraması sonucu ulaşılan bilgiler doğrultusunda; renklerin etkileri ile mekânsal işlev ilişkisinin yer aldığı Tablo 2.9. oluşturulmuştur.

Tablo 2.9. Renklerin Etkileri ve Kullanılması Önerilen Mekânlar

Kaynak: Haller, 2017; Wright, 2008; Toffle ve ark., 2004 kaynakları ve literatür taraması sonucu ulaşılan bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Renkler	Duygusal Etki	Fizyolojik Etki	Mekânsal Kullanım
Kırmızı	Sıcaklık Güç Vurgu Enerji verici	Kan basıncını yükseltir	Sosyal alanlar Yemek alanları
Turuncu	Uyarıcı Sıcaklık Eğlence Neşe	İştah ve enerji artışı	Sağlık mekânları Yemek alanları Sosyal alanlar
Sarı	Uyarıcı İyimserlik Yaratıcılık Güven	Yüksek kan basıncı ve nabız	Sosyal alanlar Aydınlatma gereken ortamlar
Yeşil	Denge Uyum Ferahlık Tazelik	Daha yavaş Kalp atış hızı Enerjinin korunması	Bekleme alanları
Mavi	Sakinleştirici Odaklanma	Stresi azaltma Gerginliği azaltma Sinir sistemini yavaşlatma	Çalışma alanları Dinlenme alanları
Mor	Kalite Sevgi Ruhanilik	Gelişmiş duyular	Meditasyon odası Dua alanı
Pembe	Sevgi Sıcaklık	Gerginliği azaltır	Terapi odası Yatak odası Bebek odası
Kahverengi	Sıcaklık Yumuşak Sağlam Güvenilir	Artan serotonin seviyesi	Stabilite gereken ortamlar
Siyah	Ağırılık Ciddiyet	Düşük enerji	Ciddiyet gerektiren ortamlar
Beyaz	Saflık Temizlik Basitlik Verimlilik	Odaklanmanın artması	Mutfak, banyo Hijyen gerektiren yerler
Gri	Nötr	Enerjinin azalması	Herhangi bir mekân

Koku: Bilinçli farkındalık olmasa dahi kokular insan üzerinde depresyona sebep olabilecek etkiler oluşturabileceği gibi, mutluluk veren veya sakinleştiren yönde de etki gösterebilmektedir (Day, 2002: 215). Kokular aynı zamanda kullanıcı tarafından alarm sinyalleri olarak da algılanabilmektedir. Hoş olmayan koku genellikle zararlı bir durumu belirtmektedir (Day, 2002: 215). Kokunun insan vücudu ve psikolojisi üzerinde sahip

olduğu rol ile ilişkili olarak aromaterapi ortaya çıkmıştır. Aromaterapi uçucu yağların çeşitli hastalıkların önüne geçmek veya tedaviye destek olmak amaçlı kullanılmasıdır. Bu esansiyel yağlar inhalasyon veya kompres olarak uygulanmasıyla bireyin; fiziksel, ruhsal ve zihinsel olarak iyi olmasını destekleyen bir yöntemdir (Kurt ve Çankaya, 2021). Ahşap, çiçek, doğal kumaş veya ‘doğal’ boyaların, esansiyel bitkisel yağların kokusunun yayıldığı odalar, sentetik halı veya mantar kokularını bastıracağı gibi ruhsal iyilik halini de yükseltebilir. Bu doğrultuda oldukça etkili bir yöntem olan aromaterapi, klima sistemlerine dahil edilerek, bireylerin ruh hallerini değiştirmek için kullanılmaktadır (Day, 2002: 215).

Uçucu aromaterapi yağları ve insan sağlığı üzerindeki etkileri bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Kurt (2021), yaptığı çalışmasında aromaterapi yağlarının bireyler üzerindeki etkisinden detaylı olarak bahsetmektedir. Bu çalışmada sunulan verilerden sağlık yapılarında iyileşmeyi destekleyecek nitelikte kullanılabilecek olanlar seçilerek aktarılmıştır. Mekânın insan üzerindeki iyileştirici etkisini güçlendirecek uçucu yağlardan aynı zamanda anti bakteriyel ve anti viral etkiye sahip yağlar; çay ağacı, okaliptüs, gül uçucu yağlarıdır. Anksiyeteyi azaltan, kaygı ve uyku bozukluğunda etkili olan gerginlik ve kaygıyı azaltan uçucu yağlar ise; lavanta, günlük ağacı, limon, gül, paçuli, bergamot uçucu yağlarıdır.

Yapı malzemeleri de dâhil olmak üzere birçok mekânsal unsur bulunduğu ortama koku yaymaktadır. Zorlu ve Karadayı’nın (2020: 209) çalışmasında aktardığı üzere; granit, yapay ahşap, çimento, alçı, plastik, cam ve taş yünü, yapıştırıcı ve vernik malzemelerinin mekânda koku anlamında olumsuz etki oluşturduğunu belirtmektedir. Ahşap kokan odalar, doğal boyalar, çiçeklerin ve doğal kumaşların esansiyel kokuları, mantar veya sentetik halı gibi kokuları bastırarak ruhsal anlamda pozitif etkiler sağlamaktadır (Day, 2002: 215). Yemek pişirme, odun ateşi ve sigara dumanı, temizleme bileşiklerinden kaynaklanan buharlar, yapıştırıcılar ve plastikler ve diğer birçok koku türü de birçok mobilyaya nüfuz ederek ortama ikinci bir koku kimliği katmanı sağlamaktadır (Day, 2002: 188).

Ses ve Müzik: Başka bir pozitif uyaran olan ses, terapötik ortamlar oluşturulması için dikkat edilmesi gereken temel bir faktördür (Attia, 2021: 150). Alvarsson ve Nilsson, doğal seslerin bulunduğu ortamlarda sempatik sinir sisteminin daha hızlı toparlandığını ve stres seviyesinin daha düşük olduğunu gözlemlemiştir (2010: 1044). Kuş sesleri veya akan suyun sesi, hastaların ağrı hissetme düzeylerinde %50 oranında azaltıcı yönde etki göstermektedir (Pretty, 2004: 4). Bir iç mekâna su akışının rahatlatıcı sesini dahil

edebilmek adına kullanılacak bir süs havuzu veya eme; işitme, görme ve dokunma duyularına da hitap ederek iyileşmeyi destekleyici etkiler kazandırabilmektedir (Leibrok ve haris, 2011: 19, Marcus ve Sachs, 2013: 86).

Müzik, otonom sinir sistemi üzerinde oluşturduğu etkiyle rahatlamayı teşvik etmektedir. Bu nedenle kullanıcıların sağlık mekanlarında rahatlatıcı müziklere maruz kalması hem fizyolojik hem psikolojik açıdan olumsuz etkiler olan; stresi, anksiyeteyi, kalp atı hızını, kan basıncını ve ağrıları azaltma potansiyeline sahiptir (Cooke, 2004: 146; Attia, 2021: 150). Short ve ark. (2010: 205) sağlık tesislerinde müzik dinletilen kullanıcıların; kendilerini daha iyi hissettiklerini, keyif aldıklarını ve müziğin stresli ortamdaki uzaklaşmak için olumlu şekilde dikkat dağıttığını belirtmiştir. Buna paralel olarak Conrad ve ark. (2007: 2709) on kritik durumdaki hasta üzerinde Mozart'ın piyano sonatlarının yavaş bölümlerinden oluşan özel bir seçki kullanarak, hastaların stres hormonu seviyeleri ölçen bir çalışma yrtmtir. Çalışmanın sonucunda yavaş ritimlere sahip klasik müzik dinlemenin, birey üzerindeki stres hormonu seviyelerindeki dule bağlantılı olarak kan basıncını ve kalp atı hızını önemli ölçüde drdğu belirtilmiştir. Bu çalışmaya paralel olarak Goertz ve ark (2009), hastalara farklı müzik türlerinin dinletildiği bir çalışma yrtmtir. Bu çalışmanın sonucunda anksiyetenin azaltılmasına yönelik olarak en olumlu etkiyi, klasik müzik ve caz müzik türlerinin oluşturduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmalara paralel olarak sağlık hizmeti sunan yapılarda, özellikle tedavi alanlarında, bireylere klasik veya caz müzik dinletisi sağlanması stres ve tansiyon gibi olumsuz durumları azaltarak tedaviye katkı sağlayabilmektedir.

Sanat Eserleri: Sanat ve mimari önceleri iyileştirme amacıyla, son dönemlerde ise sağlık yapılarını estetik anlamda gzelletirmek için bir araya getirilerek olumlu geri dnler elde edilmektedir. Mekanlarda kullanılan sanat eserleri estetik getirisinin yanında ziyaretçi ve sağlık personeline rahatlık veren terapötik değere de sahiptir (Iyendo ve ark., 2016: 176; Baron 1996: 482). Sağlık tesislerinde kullanılan sanat eserleri ve ortam birbirini tamamlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Bu uyumu sağlamanın yollarından biri özel olarak sipariş edilen ve üretilen sanat eserlerinin kullanılması, diğer bir yol ise sanat eserlerinin sergilenmesi için yapılarda galeri ve benzeri sergileme alanları oluşturulmasıdır. Bu galeriler, bireyleri davet ederek olumlu bir dikkat dağıtıcı olarak çalışmaktadır (Macnaughton, 2007: 85). Sağlık mekanlarında sanata yer verilmesiyle birey için huzurlu ve teşvik edici bir terapötik ortam oluşturulması desteklenmektedir (Rego, 2012: 62).

Şekil 2.46. Mekânda Sanat Eserlerinin Kullanılması, Golden Door, Amerika

Kaynak: URL 25

Terapötik fiziksel çevre özelliklerinden olan pozitif uyaranlar; tedavi, terapi ve bekleme alanlarında kullanıcıların dikkatini olumlu yönde dağıtarak stres düzeylerinin düşürülmesine katkı sağlayabilmektedir. Terapötik etkiye sahip pozitif uyaranlar; renk, koku, ses/müzik ve sanat eserleri kullanımını kapsamaktadır. Pozitif uyaranların mekân tasarımına dahil edilmesine yönelik mekânsal karşılıklar Tablo 2.10.' da yer almaktadır.

Tablo 2.10. Pozitif Uyaranlar ve Mekânsal Karşılıkları

Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

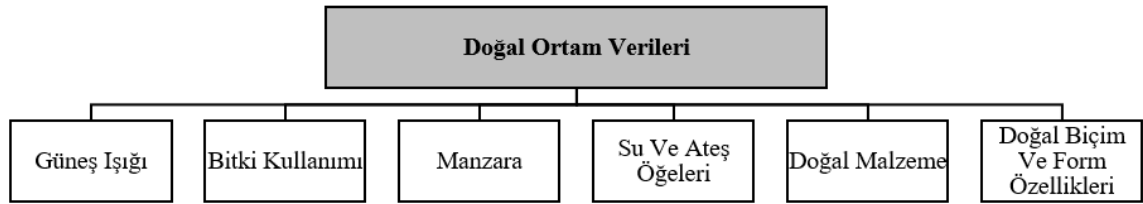
Terapötik Mekanların Fiziksel Çevre Özellikleri ve Mekânsal Karşılıkları			
Pozitif Uyaranlar			
Renk	Koku	Ses/ Müzik	Sanat Eserleri
-Duvar, zemin, tavan yüzeyi -Mobilya/ tekstil ürünleri - Mekân işleviyle ilişkili renk değerlerine sahip aydınlatma kullanımı -Dekorasyon öğeleri kullanımı -Bitki kullanımı	-Aromatik yağ kullanımı -Bitki kullanımı	-Canlı müzik performansları -Ses/ müzik yayını -Doğa seslerine erişim	-Tablo/resim -Heykel -Doku/Desen

2.3.3.3. Doğal ortam verileri

Doğa, iyileşmeyi destekleyen ortamların önemli bir parçasıdır. Bir mekâna bahçe veya bahçe manzaralarının dahil edilmesinin; stresi azaltıcı yönde etki gösterdiği, zihin, beden ve ruh sağlığını olumlu etkilediği bilinmektedir (Sakallaris ve ark., 2015: 44).

Mekânda doğal unsurlara yer verilmesi ile görsel duyuya ek olarak ses ve kokuya yönelik uyaranlar da eklenmiş olmaktadır (Ulrich, 1991; 102). Doğa, mevcut stresten kurtulmaya ve maruz kalınacak stresi ortadan kaldırmaya yardımcı olarak insan sağlığını olumlu yönde etkilemektedir. Bir pencereden, televizyondan ya da bir resimden doğayı seyretmek, çiçek veya suyun hâkim olduğu ortamlara bakmak stresten kurtulma veya iyileşmeyi teşvik etmek adına katkı sağlamaktadır (Pretty, 2004: 2; Ulrich, 2002; 3). Benzer şekilde Berg (2005: 23), kullanıcının ve çalışan personelin doğayla temas kurmasının farklı yollarla sağlanabilmekte olduğunu söylemektedir. Buna göre; doğanın bir pencereden veya resimden görülmesi, bir iç bahçe, iç mekân bitkileri veya çiçeklerle temas edilmesi, doğayı sembolize eden unsurların kullanılması gibi çeşitli yollarla mekân ve doğa ilişkisi güçlendirilebilmektedir.

Terapötik mekanlarda iyileşmeyi destekleyen doğal ortam verileri, çalışma değerlendirmesinde oluşturulan biçimde; güneş ışığı, bitki kullanımı, su ve ateş öğeleri, manzara, doğal malzeme ve doğal biçim ve form özellikleri açısından incelenecektir (Şekil 2.47.).

Şekil 2.47. Terapötik Mekânda Doğal Ortam Verileri

Kaynak: Literatür taraması sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Güneş Işığı: Doğal koşullar göz önünde bulundurulduğunda, insan vücudunun ritimlerini gün ışığı belirlemektedir. Kellert (2018: 28), bir iç mekânda doğal ışığın engellenmesi durumunda kullanıcının; sağlık, performans ve konfor açısından sorunlar yaşadığını aktarmaktadır. Normal kabul sınırları içerisinde yirmi dört saatlik gün ışığı döngüsüne uyulmadığında, insanın biyolojik saatinde değişiklikler yaşandığı söylenmektedir. Bu değişimler; vücut ısısı, ruh hali ve kortizol (stres hormonu) ve melatonin (uyku hormonu) seviyeleri ile bağlantılı sağlık sorunlarına yol açabilmektedir (Baldanzi, 2015: 292). Doğal ışığa artan erişimin; vücutta tüm enzim döngülerini

düzenleyen sirkadiyen ritimlerin ve bununla ilişkili olarak insanın ruh halini belirleyen hormonların düzenlenmesine yardımcı olduğu belirtilmektedir. Bu da uyku ve mutluluk için hormon salınımını etkilemekte ve tedavi süresince maruz kalınan stres düzeyini azaltmaktadır. Doğal ışığı optimize etmek, hastaların hastanelerde kalma sürelerini ve ağrı, depresyon, yorgunluk veya ilaç ihtiyacını azaltmaktadır (Ethko, 2023). Işık, sirkadiyen ve endokrin döngüleri düzenleyebildiği gibi bu döngüleri bozabilmekte ve hastalığa neden olabilmektedir. Yapay aydınlatmaya maruz kalmaya bağlı sirkadiyen bozulma, hipofiz bezinin melatonin salgılamasının baskılanmasına sebep olmakta ve risk faktörü oluşturmaktadır (Gordon, 2015: 18).

Şekil 2.48. Doğal Işığın Hasta Odasına Dâhil Edilmesi, Providence Newberg Medical Center, Newberg, Oregon

Kaynak: Verderber, Hastane Mimarisinde Yenilikler, 2010: 183

İç mekânlara doğal aydınlatma getirebilen tasarım stratejileri; cam duvarları, tavan pencerelerini, yansıtıcı renkleri ve malzemeleri, güneş ışığının yolunu izleyen ve onu iç alanlara yansıtan aynaları içermektedir. Bunlara ek olarak gelişen teknolojik uygulamalardan olan doğal gün ışığını taklit eden aydınlatma ürünleri kullanılabilmektedir (Kellert, 2018: 28).

Şekil 2.49. Doğal Işığın Mekâna Dahil Edilmesi

Kaynak: URL26

Bitki Kullanımı: Doğal ortamı iç mekâna dahil etmenin yollarından biri de iç mekân bitkileri kullanmaktır. Ulrich’ e göre (2002: 4), bitkilere veya doğal unsurlara birkaç dakika boyunca sağlanan görsel maruziyet, stresi önemli ölçüde azaltarak iyileşmeyi desteklemektedir. Bu yaklaşımın paralelinde Sezen ve ark. (2017: 28) iç mekânda bitki kullanım amaçlarını aşağıdaki biçimde ifade etmişlerdir;

- Renkli çiçekler ile iç mekâna canlılık katmak,
- Mekâna anlam kazandırmak, monotonluğu gidermek,
- Mekânda renk-doku dengesini sağlamak,
- Mekânda vurgu etkisi yapmak,
- Mekânın atmosferini değiştirip, stres yükünü azaltmak ve mekânın tercih edilmesini sağlamak,
- Farklı yaprak özellikleriyle iç mekâna canlılık katmak,
- Mekânda tropik bir etki oluşturmak,
- Mekânda doluluk-boşluk dengesini ayarlamak, boş mekânları doldurmak,
- Mekânda yönlendirmeye yardımcı olmak,
- Mekânı sınırlandırmak, paravan etkisi oluşturmak.

Şekil 2.50. Bitkilerin Mekânda Bölücü Eleman Olarak Kullanılması, Hacienda Alta Garcia

Kaynak: URL 27

Karapınar (2021), bitkilerin iç mekânda kullanımlarına yönelik görsel tasarım parametrelerini; “barınma/ sığınma”, “merak/ gizem”, “hiyerarşi/ hâkimiyet/ odak”, karmaşa, düzen, “toplanma/ bir araya gelme/ buluşma”, sınır, yönlendirme, güvenlik ve “süsleme/ aksesuar” olarak belirtilmektedir.

Hava kalitesi üzerinde olumlu etkilere sahip olan bitkileri iç mekâna dahil etmenin farklı kullanım biçimleri aşağıdaki gibidir (İrfanoğlu ve Suri, 2022: 103);

- Bitkilerin tavandan sarkıtma veya duvara sabitlenmesi şeklinde kullanımı,
- Birçok farklı formda saksı ve bitki kullanılarak kompozisyonlar veya iç bahçeler oluşturulması,
- Mekânları ve işlevleri ayırmak adına bölücü eleman olarak bambu gibi bitkilerin kullanımı.

Bilgi ve teknolojiye yaşanan önemli gelişmeler, bitkileri iç mekanlara dahil etmek adına daha çeşitli ve ekolojik olarak yenilikçi yaklaşımlar sunmaktadır. Bunlar, dikey bahçeleri veya yeşil duvarları içermektedir. Bitkilerin mekânda yetersiz veya aşırı şekillerde kullanımı faydalı sonuçlar elde etmenin önüne geçebilmektedir. Tek bir bitkinin varlığı nadiren faydalı bir etki oluşturmaktadır (Kellert, 2018: 36).

İç mekânda kullanılan ağaç, yeşillik ve yer örtücü bitkilerin farklı dokusal özelliklere sahip olduğu bilinmektedir. Bu dokusal özellikler insan psikolojisi üzerinde farklı etkiler oluşturmaktadır. Gülgün ve ark., (2013: 42) yapmış oldukları araştırmada; kaba dokulu bitkilerden ince dokulu bitkilere geçiş sağlanan bir tasarımda uzaklık ve derinlik duygusu oluştuğundan bahsetmektedir. Buna göre; iç mekân tasarımında tırmanıcı bitkiler, zemini örtme, çit oluşturma, üst örtü oluşturma gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Mimari formlu bitkiler, vurgu ve uyarıcı etkiye sahiptir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre; farklı doku ve forma sahip bitkilerin, mekânın atmosfer oluşumuna yönelik etkisi olduğu, bir ölçüde insan üzerinde farklı duygular oluşturabileceği söylenmektedir. Bitkilerin yapısal özellikleri de mekânsal atmosfer oluşumunda katkı sağlayıcı bir etken olarak kullanılabilir. Çalışmada, sarkıcı ve çiçekli saksı bitkilerinin renkli ve desenli yapıları sebebiyle, dekoratif amaçlı kullanıldığı belirtilmiştir (s: 43- 44). İç mekânda bitki kullanımının iyileştirmeye yönelik sağladığı katkıları farklı yönleri ile ele alan araştırmalar vardır. İç mekânda bitki kullanım biçimleri; mekâna, amaca ve görsel konfor değerlerine göre değişkenlik gösterecektir.

İç mekânda bitki kullanımının, bitki özellikleri bakımından değerlendirilerek, kullanım yerinin özelliklerine uygun seçilmesi önemlidir. Özellikle tedavi hizmeti sunan ve güvenli ortamlar olması gereken sağlıklı yaşam tesislerinde, toksik özellikli bitkilerden uzak durulması gereklidir. Zencirkıran ve ark. (2020: 31), satışı gerçekleştirilen iç mekân bitkilerinin % 70,37' sinin evcil hayvanlar için toksik özellikler taşıdığını, % 51,85'inin ise dermatit oluşumuna yol açabilecek özelliklere sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Bitkilerin sadece %25,92' sinin toksik olmadığı ve %37' sinin ise düşük toksisiteye sahip oldukları belirlenmiştir. İç mekân bitki seçiminde bitkilerin kullanılacağı ortam ve mekâna katkısı göz önünde bulundurularak, sağlığı tehdit etmeyecek seçimler yapılması gerektiği araştırmacılar tarafından önemle vurgulanmaktadır.

Doğal Manzara: İç mekânlarda doğal ışığın olmasının önemi kadar, kullanıcısı için dış mekânın içeriden görsel algısı, insan ve doğa etkileşimini artırması açısından önemlidir (Kellert, 2018: 36). Farklı ülkelerden araştırma grupları tarafından yürütülen çalışmaların sonuçlarında; tıbbi tesislerde doğa manzarası sunulmasının, insan sağlığını olumlu etkileyerek, iyileştirmeye katkı sağladığı yönünde sonuçlar bildirilmiştir (Berg, 2005: 14). İç mekanlarda doğa manzaralarına görsel erişim sunulması; ağrıyı azaltma, stres seviyesini düşürme, depresyonu azaltma, kullanıcı memnuniyetinde artış ve iyileşme süresinde azalma sağlamaktadır (DuBose ve ark., 2016: 45). İç mekânlarda doğa resimleri veya fotoğrafları bulunması, akvaryumlar veya teraryumlar kullanılması da doğanın mekâna dahil edildiği ve bu anlamda olumlu etkilerin sağlanabildiği uygulamalardandır (Smith, 2007: 6).

Şekil 2.51. Spa Mekanlarında Doğa Manzarası, Aman Sveti Stefan Hotel Ve Quellenhof Resort Ve Saunada Manzara Resmi Kullanımı

Kaynak: URL 28, URL 29 ve URL 30

Şömine Ateşi: Ateş unsuru iç mekânda enerji, ısı ve ışık üretimi anlamlarında önemli bir kaynak olmaktadır (Kellert, 2018: 36). Ateşin insan algısı üzerinde farklı etkiler oluşturduğu bilinmektedir. Aileyi bir araya getiren merkezi ve toplayıcı bir unsur olan ateş, toplumların inanç anlayışına ya da geleneklerine bağlı olarak aidiyetin önemli bir göstergesi olarak konutlarda merkezi bir konuma sahip olmuştur. Bu merkezi yaklaşım, toplum üyelerini ortak bir noktada buluşturması ve sosyalleşmeyi sağlaması ile ilişkilendirilmektedir (Day, 2002: 30). Ateşin insan için anlamı, farklı algı yansımaları ve kullanım biçimleri bu çalışmada örnek gösterilenler ile sınırlı değildir. Kullanım biçimleri

ve iç mekân atmosferine sağladığı katkılar açısından ateş unsuru; günümüz modern iç mekanlarında çoğunlukla dekoratif amaçlar paralelinde kullanılmaktadır. Bu noktada farklı kullanım alanlarına yönelik iç mekanlarda şömine elemanının kullanımı, atmosfer oluşumuna katkı bakımından ön plana çıkmaktadır. Çalışma kapsamında ateşin mekân atmosferine sağladığı katkıları, Kellert' ın da (2018: 36) belirttiği gibi; fiziksel ve mental rahatlama ilişkisi ile sosyalleşmeyi teşvik edici özelliği açısından ele almak mümkündür. Ateşin iç mekân atmosferinde rahatlamayı, yakınlığı temsil ettiği ve kullanıcı üzerinde olumlu etki yarattığı söylenmektedir (Kellert, 2018: 36). Bu açıdan ele alındığında; olumlu atmosfer oluşumu ve kullanıcıya sağladığı pozitif duygular açısından sağlıklı yaşam tesisleri iç mekanlarında şömine elemanlarının kullanımını görülmektedir.

Şekil 2.51. Sosyal Alanlarda Yer Alan Şömineler, Wellness Hotel Alpenhof

Kaynak: URL 31

Su Ögeleri: Su, doğası itibariyle dinamik bir yapıya sahiptir. İç mekânlarda; çeşme, süs havuzu gibi su öğelerinin kullanımı ile oluşturulan akış ve dalgalanmaları izlemek, stres düzeyini azaltmakta ve kişi üzerinde yatıştırıcı etkiye sahip olmaktadır (Day, 2002: 38). Day' e göre durgun su; temizliği, huzuru ve dinginliği temsil etmektedir. Dalgalı veya akan su kütlelerinin oluşturduğu sesler; akış hızı, yükseklik gibi özelliklere bağlı olarak sakinlik ya da huzursuzluk gibi zıt duyguları tetikleyebilmektedir (2002: 38). Mekânlarda durgun veya hareketli su öğelerinin kullanımı, mekâna akışkanlık ve canlılık katacak nitelikler sağlamaktadır (2002: 42). Bu anlamda iç mekanların sahip olduğu işlev gözetilerek su öğelerinin tasarlanması, kullanıcı konforu için önem kazanmaktadır.

Şekil 2.52. Dinlenme Alanında Su Ve Bitki Unsurları, Hacienda Alta Garcia, Kosta Rika

Kaynak: URL 32

Doğal Malzemeler: Malzemeler mekanların ve objelerin karakterlerini tanımlayan mekânsal unsurlardır (Lupton ve Andrea, 2018: 73). Sıcak veya soğuk, pürüzlü veya kaygan, parlak ya da mat nitelikleri dolayısıyla malzemeler birden çok duyuya aynı anda hitap edebilmektedir. Yapılı çevrede doğa ile olan etkileşim ve iletişimi artırmak adına sıklıkla tercih edilen yollardan biri de doğal malzeme kullanımıdır. Doğal unsurları mekâna dâhil etmenin bir yolu olan doğal malzeme kullanımı, küçük ya da büyük ölçekli olarak; ahşap, taş gibi malzemelerin kullanımı ile gerçekleştirilmektedir. Doğal malzemelerin mekânda kullanılması, ortamı daha sıhhi ve hava kalitesi açısından daha konforlu bir yer haline getirmektedir (Ethko, 2023: 89). Örneğin ahşap bir masa sağlık algısı oluştururken, çıkardığı ses ve yaydığı koku doğayı çağrıştırmaktadır. Pamuk karışımı kumaşla kaplı ahşap sandalyeler, plastik veya çelik malzemeden olanların sağlayamayacağı bir şekilde davetkar olabilirken, sentetik malzemeler ise bu özelliklere sahip olmamaktadır (Day, 2002: 119).

Şekil 2.53. Banyo ve Spa Alanlarında Doğal Malzeme Kullanımı, Hacienda Alta Garcia

Kaynak: URL 33 ve URL 34

Malzemelerin kendi doğal renklerinin mekânda uygulanması, belirli bir duyusal mekân atmosferi oluşumu adına kullanılabilir. Japon huş ağacı, doğu gül ağacı, Alman meşesi, Kanada akçaağacı veya Afrika wenge gibi ahşapların yüzeyleri, İtalyan mermeri veya kaba yontulmuş arduvaz gibi farklı taş türleri, farklı amaçlara yönelik mekânsal atmosferleri oluşturan doku elemanları olarak kullanılmaktadır. Ayrıca malzeme yüzeyindeki renk ve doku seçimi ile malzemenin işleniş ve yüzeyler üzerinde uygulanış biçimleri de atmosfer oluşumu üzerinde etkili olmaktadır. Cilalı taş, kumlanmış cam ve mumlu ahşap gibi farklı tercihler hem görsel hem de dokunsal izlenimleri açısından şeffaf cam ve lake ahşaptan çok farklı bir algıya neden olmaktadır (Leydecker, 2013: 32).

Şekil 2.54. Sedir Ağacının Duvar ve Tavan Yüzeylerinde Kullanımı, Hotel Le Sanglier Des Ardennes, Belçika

Kaynak: URL 35

Doğal malzemeler; doku, koku ve görsel nitelikleri açısından tamamen taklit edilebilir ürünler değildir. Ancak ne kadar işlem gördüğünden bağımsız olarak doğal malzemelerle olan psikolojik ve fiziksel etkileşim, kullanıcı üzerinde olumlu etkiye sahip olabilmektedir (Kellert, 2018: 60). Mekân tasarımında kullanılan doğal dokulara alternatif olarak, gelişen teknolojinin etkisiyle dijital üretim teknikleri doğrultusunda elde edilmiş ürünler, mekânda dolaylı olarak doğayı yansıtmaktadır. Doğal dokuların mekânda kullanımı genellikle sağladığı güven duygusu sebebiyle tercih etmektedir. (Kellert, 2018: 62).

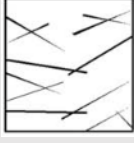
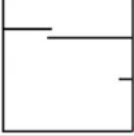
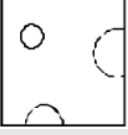
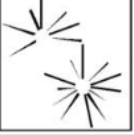
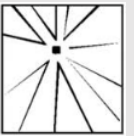
Doğal Biçim ve Formlar: Biçim terimi Ching tarafından; “sanat ve tasarımda sıklıkla bir eserin biçimsel yapısını – ki bu yapı tutarlı bir imgeyi üretmek için bir kompozisyonun elemanlarını ve parçalarını koordine etme ve düzenleme tarzıdır-belirtmek için bu terimi kullanırız” olarak tanımlanmaktadır (1996: 34). Buna ek olarak

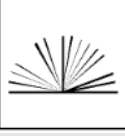
biçimlerin şekil, boyut, renk ve doku görsel özelliklerine sahip olduğunu belirtmektedir (Ching, 1996: 34)

Tartışmaya açılabilir olan bu yaklaşımlar bize; form ve çizginin, biçim ve mekânsal ilişkinin, insan çevre etkileşiminde var olan farklı davranış biçimlerini etkilediğini söyleyebilir. Bu göre; akışkan çizgiler dinamikliği ile hareketi teşvik etmektedir (Day, 2002: 183). Özkartal (2009: 61) tüm formların temelini oluşturan çizgilerin, özelliklerine göre psikolojik olarak farklı etkiler oluştuğunu belirtmektedir. On dört (14) farklı çizgi türünün psikolojik olarak etkileri Tablo 2.11.'de yer almaktadır.

Tablo 2.11. Farklı Nitelikte Çizgilerin Sahip Olduğu Anlamlar

Kaynak: Özkartal, Resim Sanatında Çizgi ve Çizgi Ritmi Üzerine, 2009: 61

	Kırık çizgiler kararsızlık ifade eder.		Meyilli olarak birbirini kesen çizgiler; çatışma, şiddet duygusu ifade eder.
	Yükselen çizgiler devamlılık ifade eder.		Yatay çizgiler sükûnet ve huzur ifade eder.
	Yuvarlak çizgiler; esneklik, çoğalma duygusu, genişlik ifade eder.		Bir noktadan çıkan çizgiler; radyasyon, titreşim, kuvvet ifade eder.
	Oval çizgiler; iyilik, devamlılık, yaratıcılık ifade eder.		Bir noktaya doğru giden çizgiler; dikkat çekme, şoke etme, etkilemeyi ifade eder.
	Merkezi ya da biçimsel olmayan çizgiler esneklik, gelişme hareketlilik ifade eder.		Bir merkezden çıkan eğri çizgiler; ritim, beraberlik, çekicilik ifade eder.
	Merkezi ortada biçimsel olan çizgiler beraberlik, denge, aşırı uygunluk ve simetriyi ifade eder.		Aşağıya doğru akan eğri çizgiler ritim, beraberlik, çekicilik ifade eder.

	Belli bir merkezde toplanan kırık çizgiler; heyecan, patlama duygusu ifade eder.		Birbirini destekleyen kırık çizgiler; emniyet, güven ve güçlülük ifade eder.
	Bir noktadan dağılan düz çizgiler; umut etme, yükselme ifade eder.		Ölçülü eğri çizgiler; kişi üzerinde yumuşak etki bırakırlar ve neşe duygusu verir.

Özellikle kentleşen şehirlerde doğayla olan etkileşimi artırmak, birey üzerindeki stresi azaltmak noktasında önem taşımaktadır (Aşkın ve Arabacıoğlu, 2021: 60). Mekânlarda doğal şekiller ve formların kullanımı, doğayı yapıyı çevreye taşımanın yolları arasındadır. Form terimi Kaplan (1997: 3) tarafından; soyut olan her şeyin üç boyutlu dışsal görüntüsü olarak tanımlanmıştır. Buna ek olarak formun özellikleri; “Nokta, çizgi, yüzey, hacim ve kütle formun öğeleridir” sözleriyle aktarılmaktadır (Kaptan, 1997: 14-25). Kentlerde sınırlı araziler üzerine inşa edilen yapılarda, doğal form ve şekillerin kullanımı, kullanıcı dostu bir mekân oluşturmak için bir çözüm yolu olarak görülmektedir (Artha, 2021: 16). Bir mekânda doğayı yansıtmak veya anımsatmanın diğer bir yolu ise doğal geometrileri kullanmaktır. Kullanıcı odaklı tasarımda da bahsedildiği üzere tefrişlerde, döşemelerde, kumaş desenlerinde, aydınlatma elemanlarında veya dekoratif objelerde doğal geometrilerin kullanımı mekânlarda uyum, denge ve doğal hissiyatı geliştirmeye yönelik etkiler göstermektedir.

Şekil 2.55. Zaas Tıp Merkezi'nin Lobi Duvarında Yer Alan Çizgisel ve Doğayı Yansıtan Unsurlar

Kaynak: URL 36

Kellert'a (2018: 72) göre; şekil ve formların mekanlara dahil edilmesi, bir anlamda doğanın oldukça kesin bir tasvirinin mekâna dahil edilmesi şeklinde yorumlanabileceği gibi, daha soyut simgelerle de uygulanabilmektedir. Doğadan ve canlı organizmalardan ilham alınarak tasarlanan şekil ve formlar, gerçek unsurların birebir kopyaları olmaktan çok; insan hayal gücünün ve yaratıcılığının bir ürünü olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bu örneklerle kumaş ve mobilya kalıplarında, bina cephelerinde ve donatı elemanlarında rastlamak mümkündür (Kellert, 2018: 72).

Şekil 2.56. Mekânda Doğal Formların Kullanımı

Kaynak: URL 37

Mekânda biçimsel özellikler ile doğayı yansıtmamanın bir diğer dolaylı yöntemi olan fraktal kullanımının, insan psikolojisi açısından etkileri üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Göz izleme sistemleri ve diğer beyin ölçümleri kullanılarak, insan beyninde doğadaki belirli fraktal biçimlerine yanıt veren sabit bağlantılara sahip olduğu görülmüştür (Lambrou, 2012: parag.3). Mekânda fraktal desenlerin kullanımının, mekânsal etkileşimde kullanıcı stres seviyelerini %60' a kadar azalttığı ve bu etkinin renk veya simge kullanımlarıyla birlikte güçlü etki sağladığı söylenmektedir (Lambrou, 2012: parag.4; Taylor, 2006: 250). Fraktalların yapılı çevreye uygulanması; kumaş tasarımlarında, binaların cephelerinde, görsel etkileşimin sağlandığı manzara iletişimde, sanat eserlerinde veya mimari elemanların tasarımında görülebilmektedir (Kellert, 2018: 78).

Terapötik atmosfer oluşturmaya yönelik uygulamalardan olan doğal ortama ait verilerin kullanımı, iç mekân ölçeğinde farklı yöntemlerle sağlanabilmektedir. Bu yöntemler

iç mekâna güneş ışığının mümkün olduğunca dahil edilmesi, iç mekânda bitki kullanımı, doğal manzaralara erişim sunan açıklıklar oluşturulması, iç mekânda su ve ateş öğelerine sahip elemanlar kullanılması, doğal malzeme kullanılması ile doğal biçim ve formların iç mekân tasarımında kullanasını kapsamaktadır. Belirtilen doğal verilerin iç mekânda kullanımına yönelik mekânsal karşılıklar Tablo 2.12.'de görülmektedir.

Tablo 2.12. Doğal Ortam Verilerinin Mekânsal Karşılıkları

Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Terapötik Mekanların Fiziksel Çevre Özellikleri ve Mekânsal Karşılıkları					
Doğal Ortam Verileri					
Güneş ışığı	Bitki Kullanımı	Manzara	Su ve Ateş Öğeleri	Doğal Malzeme	Doğal Biçim ve Formlar
-Cam duvar yüzeyi kullanımı -Geniş pencere açıklıkları -Tavan yüzey açıklıkları -Gün ışığını simüle eden aydınlatma uygulamaları	-İç mekânda bitki kullanımı -İç mekân ilişkili iç bahçe oluşumları	- Doğal manzaralara erişim sunan açıklıklar -Fotoğraf veya resim olarak görsel unsurların kullanımı	-Şömine elemanı -Süs havuzu kullanımı	-Zemin, Tavan ve duvar yüzeyinde doğal malzeme kullanımı -Mobilya ve donatı elemanlarında doğal malzeme kullanımı	-Mimari elemanların tasarımında doğal formlar kullanılması -Doğal form ve biçimlerin sanat eserleriyle yansıtılması -Doğal biçim ve formların desen olarak kullanılması

Örneklemin değerlendirilmesi adına, terapötik mekânların fiziksel çevre özellikleri olan; çevresel etkenlerin kontrolü, pozitif uyaranlar, doğal ortam verileri ve biçimsel özellikler mekânsal karşılıkları ile birlikte Tablo 2.13.' te birleştirilerek sunulmuştur. Çevresel etkenlerin kontrolü kapsamında termal konfor; mekânda gözlemlenmesi gereken ve teknik donanımlarla belirli standartları karşılaması gereken bir durum olması sebebiyle; pozitif bir uyaran olan koku ise mekânda gözlenmesi gereken bir unsur olması sebebiyle örneklem incelemesine dahil edilmemiştir.

Tablo 2.13. Terapötik Mekanların Fiziksel Çevre Özellikleri

Kaynak: Bluysen ve ark., 2009; Rego, 2012; Smith ve Watkins, 2016; Nair, 2022; Attia, 2021 kaynakları ve literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Terapötik Mekanların Fiziksel Çevre Özellikleri	Çevresel Etkenlerin Kontrolü	Görsel Konfor	-Mekânsal işleve yönelik aydınlatma düzeyi ve niteliğinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma) -Mekânsal işleve uygun olan aydınlatma değerinin sağlanması -Doğal ışığın mekâna dahil edilmesi
		Akustik Konfor	-Akustik malzeme kullanımı (zemin, mobilya, duvar yüzeyi veya akustik paneller) -Ses emici olarak iç mekânda bitki kullanımı
		Hava Kalitesi	-Trafik/şehir atmosferinden uzak konumlanma -Mekânda doğal malzeme kullanımı -Bitki kullanımı
	Pozitif Uyarılar	Renk	-Duvar, zemin, tavan yüzeylerinde renk kullanımı -Mobilya/ tekstil/dekorasyon ürünlerinde renk kullanımı -Mekân işleviyle ilişkili renk değerlerine sahip Işık kullanımı -renkli ve çiçekli bitkilerin kullanımı
		Koku	-Aromatik yağ kullanımı -Bitki kullanımı
		Ses/Müzik	-Canlı müzik performansları -Ses/ müzik yayını -Doğa seslerine erişim sağlanması
		Sanat Eserleri	-Tablo/resim -Heykel -Doku/Desen
	Doğal Ortam Verileri	Güneş Işığı	-Cam duvar yüzeyi kullanımı -Geniş pencere açıklıkları -Tavan yüzey açıklıkları -Gün ışığını simüle eden aydınlatma uygulamaları
		Bitki Kullanımı	-Mimari bitki kullanımı -İç mekânda bitki kullanımı -İç mekân ilişkili iç bahçe oluşumları
		Manzara	-Doğal manzaralara erişim sunan pencereler -Fotoğraf veya resim
		Su ve Ateş Öğeleri	- Şömine elemanı kullanımı -Süs havuzu kullanımı
		Doğal Malzeme	-Zemin, Tavan ve duvar yüzeyinde doğal malzeme kullanımı -Mobilya ve donatı elemanlarında doğal malzeme kullanımı
		Doğal Biçim ve Form	-Mimari elemanların tasarımında doğal formlar kullanılması -Doğal form ve biçimlerin sanat eserleriyle yansıtılması -Doğal biçim ve formların desen olarak kullanılması

2.3.4. Terapötik sağlık mekânları olarak “sağlıklı yaşam tesisleri”

Kentleşmenin insan sağlığı üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin yanı sıra koronavirüs salgınıyla birlikte, sağlık sorunlarında dünya çapında bir artış yaşanmıştır. Holmes ve ark. (2020: 547), Covid-19 salgınının insanların fiziksel sağlığını tehlikeli boyutlarda etkilerken, doğrudan veya dolaylı olarak insanların ruh sağlığı açısından da olumsuz etkiler oluşturduğunu belirtmektedir. Dünya genelinde çoğunlukla günlük yaşantılarında sağlıklarına dair öncelik göstermeyen toplumlar, pandemiyle birlikte hem toplumsal hem de bireysel ölçekte bilinçlenmiştir (Öztek, 2020: 11). Küresel Wellness Enstitüsü (GWI)’nin yayınladığı “2023 Küresel Sağlık Ekonomisi Monitörü Raporu”nda; pandemi sonrası yükselen bir sağlık pazarı oluşumundan bahsedilmektedir. 2020’den bu yana yıllık %12 büyüyerek yeni bir rekor değere ulaşan sağlık pazarının, 2027’ye kadar %52 daha büyüyeceği tahmin edilmektedir. Modern toplumda sağlık hizmetlerine yönelik talep, sağlık turizmine de yansımıştır. Artan talep ve kullanıcının beklentisi doğrultusunda turizm sektöründe değişimler yaşanmıştır. İnsan bilincinin fiziksel, zihinsel, psikolojik, duygusal ve ruhsal boyutlarında bütünsel deneyimler sunan “wellness” temalı tesislerin sayısı da artış göstermiştir (Smith ve Kelly, 2006: 1).

Terapötik sağlık mekanları ilişkili sağlıklı yaşam tesislerinin tanım ve içeriğine geçmeden önce ilişkili olarak “wellness” teriminden bahsetmek gereklidir. “Wellness” terimi literatürde köken diline dokunmadan direkt olarak alınmış ve Türkçe çevirisi yapılmadan kullanılmıştır. “Wellness” teriminin kökleri eski zamanlara dayanan modern bir kavram olup hem bütünsel hem de önleyici ilkeleri kapsamaktadır. “Wellness” terimi ilk olarak Amerikalı doktor Halbert L. Dunn tarafından kullanılmış ve bu terimin beden, zihin ve ruhun sosyal çevre, kültür ve maneviyatla dengelenmesi anlamına geldiğini belirtmiştir (Blešić ve ark, 2019: 23). 21. Yüzyılda “wellness” kavramı; sağlıklı yaşam, kendi kendine yardım, kişisel bakım, fitness, beslenme, diyet ve ruhsal uygulamaları içeren bir sağlık hareketi olarak şekillenmiştir (GWI). Ergüven “wellness” teriminin “well-being” ve “fitness” kelimelerinin bir birleşimi olduğunu aktarmaktadır (2010: 88). Birçok farklı tanımı olmasına rağmen Cooper ve Cooper (2009: 6), “wellness” ın temel olarak hastalıkların aktif bir şekilde önlenmesine ve iyi olma halinin aktif bir şekilde teşvik edilmesine dayanan bir sağlık bakımı ve yaşam tarzı yaklaşımı olduğunu belirtmektedir. Bu yaklaşımda bireylere kişisel sorumluluk üstlenme ve kendi sağlıklarını koruma konusunda etkin olma fırsatı ve kendi sağlıklarını kendi kendilerine kontrol etmeleri için aktif bir rol ve sorumluluklar verilmektedir (Swarbrick, 2006: 312). Temelde “wellness”

hizmetleri, stresin üç boyutunun etkilerini en aza indirmeye odaklanmaktadır. Bunlar; fiziksel stres (sinir sisteminde bozulmaya neden olmaktadır), kimyasal stres (vücutta toksiteye neden olmaktadır) ve zihinsel strestir (özellikle böbrek üstü bezlerinde hormonal değişiklikleri tetikleyebilmektedir) (Rančić ve ark., 2013: 46).

Bu yaklaşım fiziksel sağlığı sürdürmenin yanı sıra birçok farklı disiplin içeren boyuttan oluşmaktadır. GWI tarafından temelde altı boyut olarak tanımlanan değerler; fiziksel, mental, ruhsal, duygusal, sosyal, çevresel boyutlardan oluşmaktadır. Stowen (2017: 862) bu değerlere ek olarak, düşünsel, mesleki ve finansal boyutlardan da bahsetmektedir (Tablo 2.14).

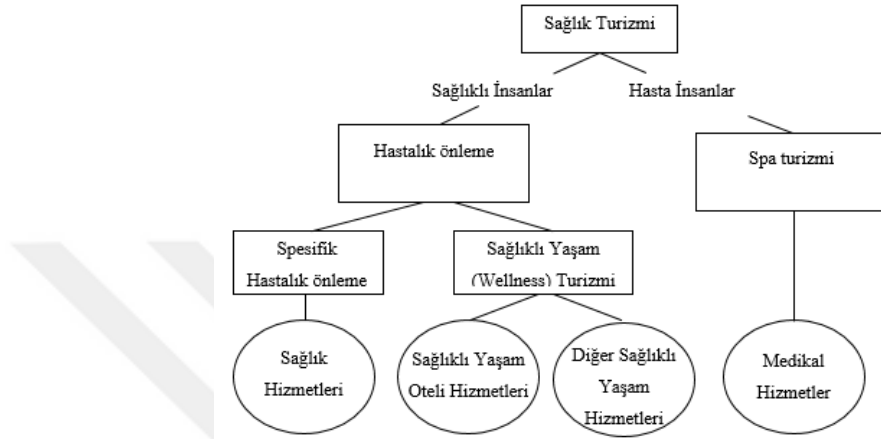
Tablo 2.14. Wellness Boyutları

Kaynak: GWI ve Stowen, Wellness boyutları: Alışkanlıklarınızı Değiştirin, Hayatınızı Değiştirin, 2017.

WELLNESSİN BOYUTLARI	TANIMLAR
Fiziksel Boyut	-Sağlıklı bir bedeni egzersiz, beslenme, uyku vb. yollarla beslemek. Şimdi ve gelecekte sağlıklı kalmak için vücuda özen göstermek.
Sosyal Boyut	-Sağlıklı ilişkiler sürdürmek, başkalarıyla birlikte olmaktan keyif almak, arkadaşlıklar ve yakın ilişkiler geliştirmek, başkalarını önemsemek ve başkalarının sizi önemsemesine izin vermek. -Topluma katkıda bulunmak.
Duygusal Boyut	-Duygularımızın farkında olmak, kabul etmek, ifade etmek ve başkalarının duygularını anlamak.
Düşünsel Boyut	-Yaşam boyu öğrenmeye değer vermek ve entelektüel zorluklara olumlu yanıt vermek.
Mesleki Boyut	-Değerler, hedefler ve yaşam tarzıyla tutarlı, kişisel tatmin ve yaşam zenginliği sağlayan bir işe hazırlanmak ve başlamak.
Çevresel Boyut	-Sosyal, doğal ve yapılı çevrenin sağlığı ve refahı nasıl etkilediğini anlamak. Çevresel sağlık ile insan eylemleri, seçimleri ve refahı arasındaki olumlu ilişkilerin teşvik edilmesi.
Ruhsal Boyut	-Yaşamda bir anlam ve amaç aramak ve bunlara sahip olmanın yanı sıra kişinin inanç ve değerleriyle tutarlı faaliyetlere katılması.
Finansal Boyut	-Bireyin imkânlar dâhilinde yaşamak için kaynakları yönetme becerilerini, bilinçli finansal kararlar ve yatırımlar yapmasını, gerçekçi hedefler belirlemesini, kısa ve uzun vadeli ihtiyaçlar veya acil durumlar için hazırlanmasını öğrenmeyi içerir.

“Wellness” tesislerini kapsayan “wellness turizmi” (wellness turizm) kavramını Dünya Turizm Organizasyonu (UNWTO) şu şekilde tanımlamaktadır: ‘fiziksel, zihinsel, duygusal, mesleki, entelektüel ve ruhsal dahil olmak üzere insan yaşamının tüm ana alanlarını iyileştirmeyi ve dengelemeyi amaçlayan bir turizm faaliyeti türüdür. Wellness turisti için temel motivasyon fitness, sağlıklı beslenme, rahatlama, şımartma ve iyileştirici tedaviler gibi önleyici, proaktif, yaşam tarzını geliştirici faaliyetlerde bulunmaktır (2008).

Wellness turizmi kapsamında sağlığını korumak veya geliştirmek amacına sahip bireylerin konaklamaları; fitness/ vücut bakımı, sağlıklı beslenme, gevşeme ve zihin aktiviteleri/ eğitim alanlarında uzmanlığa sahip otellerde gerçekleşmektedir (Polat, 2010: 105). Wellness turistinin beklentisi; fitness, sağlıklı beslenme, rahatlama, şımartma ve iyileştirici tedaviler gibi önleyici, proaktif, yaşam tarzını iyileştiren uygulamalarla sağlığını geliştirmektir (UNWTO, 2018).

şekil 2.57: Sağlıklı Yaşam Otellerinin Turizmde Yeri

Kaynak: Chi ve ark. Hareket Halindeyken Sağlık: Kuzey Amerika'daki Sağlıklı Yaşam Oteli Müşterilerinin Motivasyon Temelli Gruplandırılması, 2024: 2.

Sağlıklı yaşam tesisleri, sağlık turizmi kapsamına girmektedir. Sağlık Bakanlığı tarafından sağlık turizmi “kısaca bireylerin hem koruyucu hem tedavi edici hem rehabilite edici hem de sağlığı geliştirici hizmetleri almak amacı ile yaşadıkları ülke dışında bir ülkeye ziyaretleridir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Sağlık turizminin içinde yer alan “wellness” ve termal turizmde temel olarak insanın çevresiyle birlikte uyum içinde bulunduğu bir ortamda; bedensel, ruhsal ve fiziksel bütünlüğünün sağlanması ve iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Sağlık tesisleri kapsamında yer alan sağlıklı yaşam tesisleri, “bünyesinde Sağlık Bakanlığı tarafından tanımlanan sağlık merkezi ile dört veya beş yıldızlı otel bulunan konaklama tesisleridir.” olarak açıklanmaktadır. Sağlık turizminin bir alt başlığı olarak kabul edilen “wellness turizmi” kapsamında hizmet alan kullanıcılar; sağlık turizminin aksine yalnızca hasta bireyler değil, sağlığını korumak ve geliştirmek isteyen bireylerden oluşmaktadır (Polat, 2010: 90).

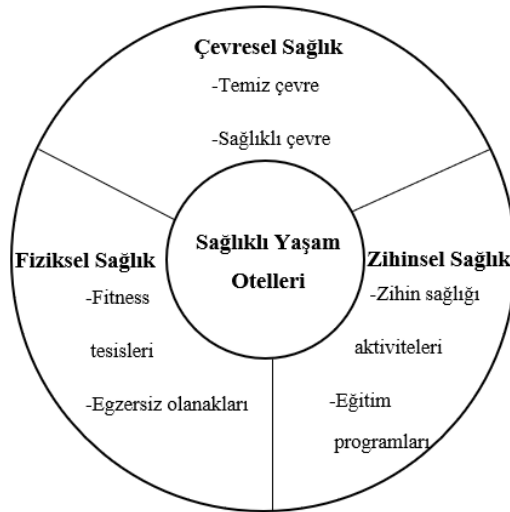
Sağlık ve “wellness turizmi” kapsamında yer alan sağlık ve wellness tesislerinin temel öğeleri Cooper ve Cooper (2009: 32) tarafından Tablo 2.15.’ te belirtilmiştir.

Tablo 2.15. Sağlık ve Wellness Tesisleri Bileşenleri

Kaynak: Cooper ve Cooper, Sağlık ve İyi Yaşam Turizmi: Kaplıcalar ve Ilıcalar, 2009: 32.

Sağlık ve Wellness Tesisleri Öğeleri	Yaşam Tarzı Yönetimi	Bedensel ve Ruhsal Yarar	Terapötik Değer
		Medikal Uygulamalar	Kültürel Ortamlar
	Hastalıkların Önlenmesi	Kozmetik Tedaviler	Doğal Ortamlar
		Fiziksel Aktiviteler	Sosyalleşme

Chi ve ark. (2020: 4) müşterilerin taleplerinin; “fiziksel wellness”, “zihinsel wellness” ve “çevresel wellness” olmak üzere üç boyutta karşılanacağını belirtmektedir. Bir wellness otelinin müşterilerin konaklama ortamını optimize etmek ve konaklama deneyimlerini iyileştirmek için; fiziksel sağlık tesisleri, zihinsel wellness faaliyetleri ve sağlıklı bir ortam gibi özel olanaklar sağlaması beklenmektedir (Şekil 2.58.).

Şekil 2.58. Sağlık Otel Kavramsal Çerçevesi.

Kaynak: Chi ve Ark. Sağlıklı Yaşam Oteli: Kavramsallaştırma, Ölçek Geliştirme ve Doğrulama, 2020: 4.

Ergüven, wellness turizmini sözlerle tanımlamaktadır; “Sağlık turizminin bir alt dalıdır ve bireyin sağlığını koruyucu ve destek motivasyonunu temel alan ilişkilerin ve etkileycilerin tamamını kapsamaktadır. Wellness turizmi, bireyin kendisini iyi hissetmesini sağlamak amacıyla bireysel fitnessi artırıcı ve sağlığı koruyucu önlemler konusundaki destekleri içermektedir” (2019: 1).

Son yıllarda toplumun sağlığa bakış açısının değişmesiyle birlikte bireyler, daha fazla çevre odaklı ve sağlık bilincine sahip hale gelmiştir. Bu durum küresel anlamda sağlıklı yaşam tarzına yönelik artan bir talep oluşturmuştur (Chi ve ark., 2020: 1). Son on yılda sağlık turizminin özellikle wellness turizmi alanında artan bir büyüme görülmektedir. Tesislerde sunulan sağlıklı yaşam hizmetleri, kullanıcıların tercih edeceği işletmeyi belirlemesi noktasında önemli bir kriter olmaktadır (Blešić ve ark, 2019: 23). Wellnesse yönelik ilginin artmasıyla birlikte wellness ve turizm faaliyetleri arasında ilişki kuran wellness turizmi pazarının önemi de artmaktadır (Lee ve ark., 2023:1). Wellness turizmi kapsamında yer alan wellness otelleri, wellness uygulamalarının sunulduğu ve konaklamanın sağlandığı mekânlardır (Ergüven, 2019: 2). Chi ve ark. ise wellness otelini, “Bir wellness oteli, temel amacı sağlıklarını ve sağlıklı yaşam tarzlarını korumak veya geliştirmek olan müşterilere odaklanır ve müşterilerin fiziksel, zihinsel ve/veya çevresel sağlık taleplerini karşılamak için kapsamlı bir hizmet paketi sunar.” Olarak tanımlanmaktadır (2020: 4). Wellness otellerine ek olarak turizm pazarında wellness resort işletmeleriyle sıklıkla karşılaşılmaktadır. Resort kavramı Özdemir tarafından “Resort, özellikle rekreasyon, dinlenme, sağlık ve deneyim yaşama amaçlı düzenlenmiş çok çeşitli turizm faaliyetleri ve hizmetler sunan, nispeten her türlü tesis ve faaliyeti içinde barındıran konaklama alanlarıdır” olarak tanımlanmaktadır (2006: 241). Literatüre bakıldığında resort ve otel kavramları arasında net bir ayrıma varılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla araştırma kapsamında wellness resort, wellness hotel, sağlıklı yaşam oteli ve sağlıklı yaşam tesisi kavramları araştırılmıştır. Sağlık bakanlığının belirttiği bir kavram olan “sağlıklı yaşam tesisleri”; otel ve resort terimlerini de kapsamı sebebiyle wellness tesislerini tanımlamak için kullanılmıştır.

Sağlıklı yaşam otelleri, kapsamlı bir sağlık altyapısının yanı sıra iyi bir misafir ağırlama kapasitesine de sahip olmalıdır. Otelcilik sektöründe kapsamındaki sağlıklı yaşam tesisleri; beslenme, egzersiz, rahatlama ve güzellik gibi kriterleri sağlamakla birlikte farklı kapsamlarda ve farklı kombinasyonlarda da hizmet vermektedir (Muller ve Kaufman, 2001: 4).

Sağlıklı yaşam tesislerinde hem fiziksel anlamda hem de psikolojik anlamda uygulanan terapiler kullanıcılara sunulmaktadır. Özellikle hasta olmaktan kaçınmak, sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek adına tercih edilen bu tesislerin içeriğinde bulunan otellerde sunulan spor, beslenme danışmanlığı, doğal ortam ve sunulan doğal terapiler, kullanıcıların tercih sebeplerinin başında gelmektedir. Her sağlıklı yaşam tesisi kendi özel

uygulama planına ve öncelikli tedavilere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Markanın belirlediği vizyona bağlı olarak, bu tesislerde uygulanan tedaviler ve sunulan hizmetler şekillenmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan literatür araştırmasında, sağlık yaşam tesislerinin mekânsal işlevlerini ve sınıflandırılmasını kapsayıcı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu mekanları belirleyebilmek adına “Mendeley” ve “Science Direct” veri tabanları üzerinden literatür taraması “Wellness hotel”, “Wellness Resort”, “Wellness tourism” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılmıştır. Anahtar kelimelerin geçtiği toplam 1889 makale ve 255 kitap bölümü bulunmuş ve incelenmiştir (Tablo 2.16.). UNWTO (2018) wellness turizm örgütü internet sayfasından edinilen bilgiler, çalışma verilerine dahil edilmiştir.

Tablo 2.16. Mekân-İşlev İlişkisine Yönelik Anahtar Kelimeler

Anahtar kelime	Mendeley	Science Direct
“Wellness hotel”	65(51 makale, 5 kitap bölümü, 4 kitap)	87(57 makale, 15 kitap bölümü)
“Wellness Resort”	40 (2 kitap bölümü, 26 makale, 6 bildiri, 1 kitap)	115 (72 makale, 20 kitap bölümü)
“Wellness tourism”	1181 (845 makale, 146 kitap bölümü ve 24 kitap)	415 (289 makale, 67 kitap bölümü,)

Elde edilen verilere dayandırılarak, sağlıklı yaşam tesislerine yönelik mekânsal işlevler ve işlevlere karşılık gelen mekanlara dair “işlev-mekân” ilişkisi tablosu oluşturulmuştur. Değerlendirme doğrultusunda; “fiziksel aktivite”, “medikal tedavi”, “spa”, “sağlıklı beslenme”, “sosyal aktivite”, “zihinsel rahatlama” ve “satış” alanları ile ilişkili mekânsal işlevler belirlenmiştir. Bu işlevlere yönelik mekanlar ise Tablo 2.17’ de belirtilmiştir. Oluşturulan tablo, örneklemin değerlendirilmesi aşamasında değerlendirme ölçütü olarak kullanılmıştır.

Tablo 2.17. Mekânsal İşlevler ve Mekânsal İşlevlerle İlişkili Mekânlar

Kaynak: Literatür taraması sonucu elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Sağlıklı Yaşam Tesislerinde İşlevlere Yönelik Mekanlar						
Fiziksel Aktivite (Fitness)	Spa	Medikal Tedavi	Zihinsel Rahatlama	Sağlıklı Beslenme	Sosyal Aktivite	Satış
Spor Salonu	Sauna	Görüşme ve Tanı Odası	Yoga Salonu	Restoran	Rekreasyon Alanı	Mağaza-Butik
Dans Stüdyosu	Buhar Odası	Ölçüm- Test Odası	Nefes Terapisi Alanları	Kafe	Oyun Alanı	Kiosk
Pilates Stüdyosu	Hamam	Tedavi Alanları		Bar	Kütüphane	
Çok Amaçlı Alan	Kar Odası Soğuk oda	Laboratuvar		Eğitim Mutfakları		
Yüzme Havuzu	Masaj Salonları					
	Kuaför					
	Cilt Bakımı Odaları					
	Sıcak-Soğuk Havuzlar					
	Mineral havuzları					

3. SAĞLIKLI YAŞAM TESİSLERİNİN TERAPÖTİK TASARIM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Kentleşme ve Covid-19 pandemisi sonrası sağlığa verilen önemin artmasıyla paralel olarak sağlık harcamaları da artış göstermiştir. Bu doğrultuda daha fazla talep gören sağlık yapılarında, mekanların iyileşmeyi destekleyici potansiyelinin kullanılmasını hedefleyen yaklaşımlar önem kazanmaktadır. Bireyleri hem psikolojik hem fizyolojik açıdan destekleyen bir tasarım yaklaşımı olarak terapötik tasarım öne çıkmaktadır. Sağlık yapıları ve otel kesişiminde yer alan sağlıklı yaşam tesisleri, günümüzde hızla artan pazar payına sahip yapılardır. Bu tez çalışması, sağlıklı yaşam tesislerinde terapötik tasarım uygulamaları ile kullanıcı deneyimini ve tedavi sürecini iyileştiren mekânsal unsurları belirlemeyi amaçlamaktadır. Tezin ikinci bölümünde, terapötik tasarım yaklaşımın daha iyi kavranması adına, sağlık yapılarında iyileştiren tasarım yaklaşımları aktarılmıştır. Sağlıklı yaşam tesislerinde terapötik tasarım uygulamalarına yönelik tasarım yaklaşım ve değerlerinin incelenmesi açısından, terapötik tasarımın psikososyal ve fiziksel özellik değerleri belirlenmiştir. Bunun paralelinde, sağlıklı yaşam tesislerine yönelik mekânsal işlevler ortaya konmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda, çalışmanın bu bölümünde öne çıkan sağlıklı yaşam tesisleri incelenerek, araştırma verileri ile örneklemeler arasındaki tutarlılık değerlendirilecektir.

Terapötik tasarım özelliklerinin sağlıklı yaşam tesisleri iç mekanlarında aktarımının belirlenebilmesi adına örneklem, belirlenen ölçütler çerçevesinde değerlendirmeye alınmıştır. Dünyada sağlıklı yaşam tesisleri arasında kullanıcı tercihleri ve kullanım sıklığına göre öne çıkan, farklı ödüllere sahip, en az elli odalı, beş bin metrekare alanı bulunan ve sağlığı teşvik edici uygulamalara sahip olan tesisler araştırılmış ve üç (3) farklı tesis belirlenmiştir. Buna göre belirlenen sağlıklı yaşam tesisleri aşağıdaki gibidir;

-Tayland’ da yer alan “Chiva Som Hua Hin Wellness Resort”: (57 misafir odası, yaklaşık beş bin metrekare tesis alanı, 2023 yılında “Medikal Wellness İnzivası”, 2022 yılında Tayland’ın En iyi “Wellness İnzivası ve En iyi Otel Ödülü”, 2020 yılında “Uluslararası En iyi Wellness İnzivası” Ödülleri)

- Almanya’da bulunan “Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort” (68 misafir odası, yaklaşık on dokuz bin metrekare tesis alanı, Dünya Spa Ödülleri 2023, Dünya’nın En iyi Medikal Spası, Real Guide Spa Award 2022, Avrupa Sağlık &Spa ödülü, Dünya Lüks Oteller Ödülü

-İsviçre’de yer alan “Chenot Palace Health& Wellness Resort” (97 misafir odası, yirmi bin metre kare tesis alanı, Destination Deluxe Awards- Yılın En İyi Medikal Spası, Dünya Spa Ödülleri- En İyi Detox Programı, SBBID Uluslararası Tasarım Ödülleri Kazananı, Connoisseur Circle En İyi Medikal Spa)

Örnek tesisler ilk olarak işlevler ve bu işlevlere yönelik mekânlar açısından incelenmiştir. Bu özellikler Bölüm 2’ de oluşturulan mekânsal işlev tablosu (Tablo 2.17.) kullanılarak değerlendirilmeye alınmıştır. Her tesise ait mekânsal organizasyon şeması oluşturulmuştur.

Tesis iç mekânlarında terapötik psikososyal özellikler; kontrol duygusu, sosyal destek ve mahremiyet üzerinden değerlendirilmiştir. Mekânda güvenlik duygusunun oluşturulması, ilgili yönetmeliklerce belirlenen kurallara uymayı gerektirmektedir. Dolayısıyla örnek olay incelemesinde güvenlik duygusu kapsam dışı bırakılmıştır. Mekanların terapötik psikososyal özellikler açısından değerlendirildiği bölümde, her ana başlık literatür çalışması sonucu belirlenen kapsam özelinde incelenmiştir. Kontrol duygusu ve sosyal destek duygusunun ağırlıklı olarak sosyal alanlarda, mahremiyetin ise sosyal alanlarla birlikte misafir odaları veya terapi odaları gibi özel alanlarda da gözetilmektedir. Tesislerin iç mekanlarının incelenmesi bu mekanlar kapsamında gerçekleştirilmiştir. Her özelliğe dair değerlendirme Bölüm 2’ de oluşturulan değerlendirme tablosu (Tablo 2.5.) kullanılarak sunulmuştur.

Tesis iç mekânlarında terapötik fiziksel çevre özellikleri; çevresel etkenlerin kontrolü, pozitif uyaranlar, doğal ortam verileri ve biçimsel özellikler olmak üzere incelenmiştir. Çevresel etkenlerin kontrolü kapsamında olan termal konfor gerekliliği ile pozitif bir uyaran olan koku faktörü, yerinde gözlem ve ölçüm gerektirmektedir. Bu sebeple örneklemin değerlendirilmesinde kapsam dışı tutulmuştur. Çevresel etkenlerin kontrolü, bir mekânda gerçekleştirilen eylemin konforlu bir şekilde sürdürülmesini sağlamaktadır. Bu eylemler; egzersiz, dinlenme, masaj olabileceği gibi yemek veya sosyal bir grup aktivitesi de olabilmektedir. Dolayısıyla çevresel etkenlerin kontrolüne yönelik olarak değerlendirme; sosyal alanlar, tedavi alanları ve dinlenme alanları gibi farklı

işlevleri kapsayacak şekilde tesis genelinde gerçekleştirmiştir. Pozitif uyaranlar; stres veya yorgunluk gibi olumsuz durumların yaşandığı alanlarda olumlu dikkat dağıtıcılar olarak çalışarak stresi azaltmaya yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte fizyolojik ve psikolojik etkileriyle mekânda gerçekleştirilen aktivitenin verimini artırmaktadır. Dolayısıyla pozitif uyaranların tesis iç mekânlarında incelenmesi; medikal, zihinsel rahatlama ve fiziksel aktivite alanlarını kapsamaktadır. Literatür taraması sonucu doğal veri kullanımının kişisel ve sosyal alanlarda, medikal ve spa işlevlerine yönelik alanlarda sıklıkla tercih edildiği belirlenmiş ve bu kapsamda incelenmiştir. Her özelliğe dair değerlendirme Bölüm 2’ de oluşturulan değerlendirme tablosu (Tablo 2.13.) kullanılarak sunulmuştur.

3.1. Chiva Som Hua Hin Resort, Hua Hin, Tayland

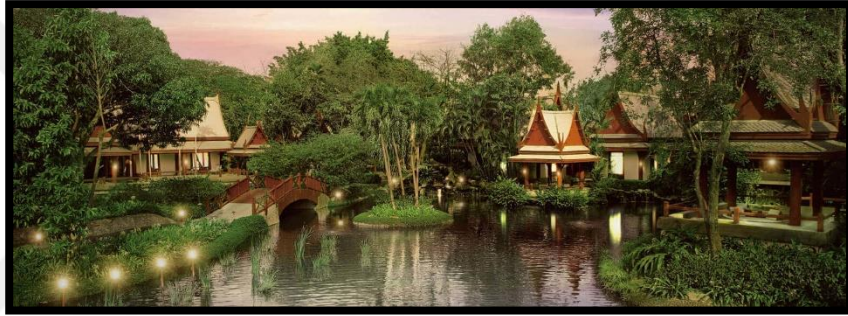
“Chiva Som Hua Hin Resort” Tayland’ın Hua Hin kentinde yer almaktadır. Tesis, Khao Kho’nun korunmuş yeşil arazisinde içerisinde doğayla iç içe bir alandadır. Tesisin tasarımının genelinde, geleneksel Tayland mimarisi ile batı stillerinin bütünleştirildiği belirtilen bir dil kullanılmıştır. Geleneksel lanna tarzı çatılar, çevredeki yapıların görüşünü olabilecek en az şekilde engelleyerek doğal manzaraların mekâna dahil olmasını sağlamaktadır. Konaklama, açık hava yemek alanları, teraslar ve yürüyüş yolları için ayrı alanlar tasarlama sürecinde, Kuzey Tayland’ın bu bölgesindeki lanna geleneğinden ilham alındığı belirtilmiştir. Geleneksel lanna köylerinin yerleşimlerine benzer olarak bu tesis; arazinin hatlarını takip eden ve mahremiyetle birlikte maksimum düzeyde manzara sağlayacak şekilde araziye yerleşmiştir (A49 Proje, 2005).

2018 yılında Designrealization Siam mimarlık şirketi tarafından tamamlanan yenileme projesiyle; tüm spa tesislerinde, yüzme pavyonunda, Niranlada Medi Spa’da, Taste Of Siam restoranda iyileştirmeler yapılmıştır. Yenilemeyle birlikte tesis mekanlarına daha fazla gün ışığı ve temiz hava sağlanması hedeflenmiştir. Otel genelinde renk ve malzeme paleti güncellenmiştir. Tüm iç mekânlarda; tük ağacı, Tayland ipeği ve bambu ile çağdaş, rahat ve sakinleştirici bir ortam oluşturmak adına doğal tonlardan oluşan açık renk paleti tercih edilmiştir (Chiva Som, 2019).

Sahil bölgesinde yer alan bu tesis; zihni, bedeni ve ruhu canlandırmak için Batı teşhis becerilerini ve Doğu felsefelerini bir araya getirerek kullanıcılarına sağlık programları sunmaktadır. Bütünsel bir yaklaşıma sahip olduğu belirtilen tesiste; spa, fizyoterapi, bütünsel sağlık, beslenme, fitness ve estetik güzellik hizmetlerine yönelik uygulamalar

sunulmaktadır. Belirtildiği üzere Chiva Som Hua Hin’ de tasarlamış olan tüm spa ve sağlıklı yaşam tesisleri; dinlenme ile sunulan tedavilerin iyileştirici ve onarıcı özelliklerini tamamlayacak şekilde özel olarak tasarlanmıştır (Chiva Som, b.t.). Otel sahip olduğu bu vizyon dolayısıyla tez çalışmasına örneklem olarak seçilmiştir

Chiva-Som zihin, beden ve ruhu birleştiren bütünsel bir sağlık yaklaşımına odaklanmaktadır. Misafirlere sunulan sağlık programları altı sağlıklı yaşam yöntemi üzerine kurulmuştur. Bunlar; spa, fitness, fizyoterapi, bütünsel sağlık, beslenme ve estetik güzellik, güçlendirme ve hedef gerçekleştirmeye yöneliktir. Tesiste elli dört misafir odası, yetmiş terapi ve tedavi odası bulunmaktadır. Spa dâhil olmak üzere holistik, fitness, fizyoterapi ve Niranlada medi-spa gibi yaklaşık iki yüz farklı tedavi ve aktivite sunulmaktadır. İki farklı tarza sahip restoran yer almaktadır.

Şekil 3.1. Chiva Som Hua Hin Resort, Genel Görünüş

Kaynak: URL 38

3.1.1. Tesisin mekânsal işlevler ve organizasyon açısından değerlendirilmesi

Chiva som Hua Hin’ de, altı temel sağlıklı yaşam yöntemi birleştirilerek misafirlere bütüncül bir hizmet sunulmaktadır. Bunlar; spa, fizyoterapi, holistik sağlık, besleme, fitness ve estetik güzellikten oluşmaktadır. Tesiste bu altı temel yaklaşıma yönelik olarak; cilt bakımı, gerginlik ve stresi azaltarak bedenini ve zihni rahatlatan vücut terapileri, vücudu canlandırmak ve yeniden enerjilendirmek için tasarlanmış terapiler, masaj uygulamaları, vücuttaki tıkanıklıkları gidererek enerji akışını yeniden sağlamaya yönelik alternatif bir yaklaşımı olan enerji terapileri, Chiva Som'a özgü geliştirilmiş tekniklerle zihni, bedeni ve ruhu güçlendiren masajlar, kuaför ve saç bakım hizmetleri ile sağlıklı yaşam danışmanlığı hizmetleri sunulmaktadır.

Tesiste fitness işlevine yönelik; pilates stüdyosu, dans stüdyosu, spor salonu, Tai Chi pavyonu ve dış havuz bulunmaktadır. Spa hizmetlerine yönelik; dinlenme alanı, spa öncesi rahatlama alanı, sauna, buhar odası, masaj salonları, açık hava masaj pavyonu, kuaför, yer almaktadır. Yüzme Pavyonu içerisinde ısı kontrollü 20 metre uzunluğunda bir havuz, buhar odası, jakuzi, soğuk dalma havuzu, Kneipp banyosu yer almaktadır. Sağlıklı beslenmeye yönelik; wellness mutfağı sunan Emerald Salonu, eğitim mutfakları ve sağlıklı içecekler sunan Orkide salonu bulunmaktadır. Zihinsel rahatlamaya yönelik olarak yoga salonu ve yüzdürme havuzu bulunmaktadır. Medikal işleve yönelik olarak; Niranlada Medi-Spa, görüşme ve teşhis odaları, tedavi odaları bulunmaktadır. Bunlara ek olarak tesiste kütüphane ve butik yer almaktadır (Tablo 3.1.).

Tablo 3.1. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İşlevlere Yönelik Mekanlar

Sağlıklı Yaşam Tesislerinde İşlevlere Yönelik Mekanlar						
Fiziksel Aktivite	Spa	Medikal Tedavi	Zihinsel Rahatlama	Sağlıklı Beslenme	Sosyal Aktivite	Satış
●Spor Salonu	●Sauna	●Görüşme ve Tanı Odası	●Yoga Salonu	●Restoran	●Sosyal Alan	●Mağaza/Butik
●Dans Stüdyosu	●Buhar Odası	●Ölçüm- Test Odası	●Çok Amaçlı Alan	Kafe	Oyun Alanı	Kiosk
●Pilates Stüdyosu	Hamam	●Tedavi Alanları		● Bar	●Kütüphane	
●Çok Amaçlı Alan	Kar Odası Soğuk Oda	Laboratuvar		● Eğitim Mutfakları		
●Yüzme Havuzu	●Masaj Salonları					
	●Kuaför					
	●Cilt Bakımı Odaları					
	●Sıcak-Soğuk Havuzlar					
	●Mineral Havuzları					

Yerel mimari tarza sahip tesiste birçok ayrı hizmet birimi tasarlanmıştır. Konaklama birimleri bahçenin içerisinde veya okyanus manzarasına sahip olacak şekilde farklı konumlarda yer almaktadır. Her bir ayrı birim yerel lanna (Tayland yerel mimari tarzı) tarzındadır ve çoğu birim, işleviyle ilişkili olarak doğayla etkileşimi kuvvetlendirecek

yönde bir tasarıma sahiptir. Chiva Som Hua Hin’ e ait mekânsal işlevler, yerleşim şeması ve mekânsal organizasyon Şekil 3.2.’de görülmektedir.

Şekil 3.2. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Mekânsal İşlevler ve Tesis Yerleşim Şeması

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur

Tesiste farklı işlevlere yönelik mekânlar genellikle ayrı birimler olarak farklı konumlarda yer almaktadır. Dolayısıyla birimler arası ilişkinin zayıf olduğu söylenebilmektedir. Mekânsal ilişkinin incelenebileceği tek alan, medikal ve spa hizmetlerini barındıran sağlık ve wellness merkezidir. Bu merkezde medikal görüşme, ölçüm ve tedavi odaları, sauna, buhar odası, masaj salonları ve su terapisi bölümü yer almaktadır. Spa hizmetleri yapının zemin katında, birebirine koridor ile bağlanan hacimler olarak planlanmıştır. Medikal hizmetler ise giriş katta yer almaktadır. Bu anlamda wellness merkezinde, aynı işleve yönelik hacimlerin birbiriyle ilişki kurduğu söylenebilmektedir.

3.1.2. Tesis iç mekanlarının terapötik psikososyal özellikler açısından değerlendirilmesi

Kontrol Duygusu: Chiva Som Hua Hin’ de kontrol duygusunun sağlanmasına yönelik olarak, lobi ve diğer sosyal alanlarda iletişimi farklı düzeylerde destekleyen oturma

birimleri planlandığı gözlemlenmektedir. Böylelikle birey için seçim şansı oluşturularak kontrol duygusu oluşumuna katkı sağlanmaktadır.

Şekil 3.3. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Sosyal Alanlarda Oturma Düzeni

Kaynak: URL 39 ve 40

Tesiste yön bulma ve erişilebilirlik sağlanması adına bilgilendirme ve yönelim tabelaları kullanıldığı görülmektedir. Tesisin doğal temasını yansıtan ahşap plakalardan oluşan tabelalar, mekanları belirtmek ve spa bölümlerinde bilgilendirme sağlamak amaçlarıyla kullanılmıştır.

Şekil 3.4. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İşaret ve Tabela Kullanımı

Kaynak: URL41, URL 42 ve URL 43

Tesis iç mekânlarında kontrol duygusunun sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıkların değerlendirilmesi aşamasında, çevresel unsurların kontrolü yerinde gözlem gerektirdiğinden değerlendirme kapsamına alınmamıştır. Yön bulma ve erişilebilirlik sağlanmasına yönelik olarak tabela ve işaret kullanımı görülmektedir. Sosyal etkileşim kontrolünün sağlanmasına yönelik olarak farkı oturma birimleri tasarlandığı görülmektedir.

Tablo 3.2. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanlarında Kontrol Duygusunu Sağlamaya Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Terapötik Psikososyal Özellikleri		
Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
Yön Bulma ve Erişilebilirlik	Semboller (Piktogramlar)	
	İşaret ve Tabelalar	•
	Mekânsal işlevlere yönelik renk kullanımı	
	Simge nesne kullanımı	
Çevresel Unsurların Kontrolü	Aydınlatma düzeyinin kontrolü	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Havalandırma/ İklimlendirme sistemlerinde bireysel kontrol sağlanması	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Ses düzeyi kontrolü	Yerinde gözlem gerekmektedir
Sosyal Etkileşimin Kontrolü	Farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mobilya düzenlemeleri ve mekânsal organizasyon	•

Sosyal Destek: Sosyal etkileşimin sağlanması adına; lobi, resepsiyon ve sosyal alanlarda iletişimi güçlendirebilecek yönde sosyopetal mobilya düzenlemeleri ve ağır olmayan hareketli mobilyalar tercih edildiği görülmektedir. Bu alanlarda ev ortamını yansıtacak tarzda yumuşak malzemelerle tasarlanmış mobilyalar yer almaktadır. Bunlara ek olarak yumuşak dokuda ve farklı renklerde dekoratif yastıklar ile oturma alanlarında kullanılan abajurlar, ev atmosferi hissini güçlendiren unsurlardır. Dans ve pilates gibi grup aktivitelerinin düzenlendiği spor alanlarında sosyal etkileşimin desteklenmesi hedeflenmektedir. Buna ek olarak eğitim grupları ile birlikte sosyal paylaşım ortamları oluşturulduğu görülmektedir.

Şekil 3.5. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Sosyal Alanlarda Etkileşimi Güçlendiren Yönde Mekân Tasarımı

Kaynak: URL 44, URL 45 ve URL 46

Tesiste hem bilgiye erişim hem de sosyal alanlar oluşturulmasına yönelik olarak kütüphane yer almaktadır. Kütüphanede; kitap, dergi, gazete ve oyunların yer aldığı belirtilmektedir. Aynı zamanda kişisel bilgisayar kullanıma yönelik alanlar oluşturulmuştur. Mekânda yer alan gruplar halindeki oturma birimleri kullanıcıları sosyalleşmeye teşvik eder niteliktedir.

Şekil 3.6. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Kütüphane

Kaynak: URL 47 ve URL 48

Tesisin sahip olduğu yerel tasarım diline bağlı olarak mekânların doğal çevre ile yüksek düzeyde ilişki içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Aynı şekilde masaj salonları, yemek alanları ve lobi gibi mekanların tasarımında da dış bahçe ile ilişkilenen iç mekânların oluşturulmasına yönelik bir kaygı taşındığı anlaşılmaktadır.

Şekil 3.7. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekân ve Bahçe İlişkisi

Kaynak: URL 49 ve URL 50

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort iç mekânları, sosyal desteğin sağlanmasına yönelik mekanla karşılıklar açısından değerlendirildiğinde, donatı elemanları ile

mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler, grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar, doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşim başlıklarına yönelik mekânsal karşılıkların büyük ölçüde sağlandığı görülmektedir (Tablo 3.3.).

Tablo 3.3. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanlarında Terapötik Psikososyal Özellikler, Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanlarında Terapötik Psikososyal Özellikler		
Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
Donatı elemanları ile mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu	Rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar	•
	Karşılıklı yerleştirilmiş mobilyalar	•
Ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler	"Yumuşak" yüzeyler, mobilyalar ve malzemeler kullanılması	•
	Halı, mobilyalar, sanat eserleri veya dekorasyon unsurları kullanılması	•
Grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar	Kütüphane oluşturulması	•
	Oyun alanları oluşturulması	
	Toplu aktivitelere yönelik mekanlar sağlanması	•
Doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşim	Sosyal etkileşimi teşvik eden iç bahçeler	
	Sosyal etkileşimi teşvik eden iç mekanla ilişkili dış bahçeler	•

Mahremiyet: Tesiste yer alan birimler genellikle birbirinden ayrı konumlanmış ve doğayla çevrelenmiş durumdadır. Hem konaklama birimleri hem de masaj gibi uygulamaların yapıldığı alalarda bu konumlanma ve yeşil örtünün yoğunluğu görsel mahremiyeti güçlendiren unsurlardandır. Tesisin birçok hacminde doğal ışık mekâna dahil edilirken mahremiyet, sağlamanın bir yolu olarak malzemede yarı geçirgen opak cam kullanımı görülmektedir. Cam malzeme konaklama birimlerinde, dinlenme alanlarında, masaj salonlarında kullanılmıştır. Tesiste yer alan göl ve şelalenin, görsel mahremiyetle birlikte akustik mahremiyete de katkı sağladığı düşünülmektedir.

Şekil 3.8. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Mahremiyetin Sağlanması

Kaynak: URL 51 ve URL 52

Tesiste kullanıcılarda mahremiyet duygusunun sağlanmasına yönelik uygulamalar incelendiğinde hem işitsel mahremiyetin hem de görsel mahremiyetin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar sağlandığı, ancak görsel mahremiyete yönelik unsurların daha büyük oranda kullanıldığı görülmektedir (Tablo 3.4.).

Tablo 3.4. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Mahremiyetin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Terapötik Psikososyal Özellikleri		
Mahremiyet Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
İşitsel Mahremiyetin sağlanması	Akustik malzeme kullanımı (Zemin ve duvar yüzeyleri, donatı elemanları)	
	Mekânsal işlev ilişkili müzik kullanımı	
	Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	•
Görsel mahremiyetin sağlanması	Mekân kullanımı-sosyal mesafe değerleri ilişkili aydınlatma düzeyi	
	Bölücü elemanların kullanımıyla mahremiyet sağlanması	•
	Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	•
	Yapısal tasarım ile mahremiyet sağlanması	•

3.1.3. Tesis iç mekanlarının terapötik fiziksel çevre özellikleri açısından değerlendirilmesi

Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Görsel Konforun Sağlanması: İç mekânlarda görsel konforun sağlanmasına yönelik değerlendirme ölçütleri; mekânsal işleve yönelik aydınlatma türlerinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma), mekânsal işleve uygun olan aydınlatma değerinin sağlanması ve doğal ışığın mekâna dahil edilmesidir. Tesiste yer alan mekanların genelinde görsel algıyı olumsuz etkilemeyecek bir aydınlatma düzeyi ile birlikte genel aydınlatma kullanıldığı görülmektedir. Spa alanları gibi hem fiziksel hem ruhsal anlamda iyilik halini teşvik eden mekânlarda, atmosfere yönelik farklı aydınlatma yöntemlerinin kullanıldığı söylenebilmektedir. Lobi gibi sosyal alanlarda hem genel aydınlatma hem de vurgu aydınlatma yöntemi kullanılmıştır.

Şekil 3.9. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Spa ve Lobide Aydınlatma Tasarımı

Kaynak: URL53

Tesisin geneline bakıldığında doğal çevreyle olan etkileşime önem verildiği görülmektedir. Fiziksel aktivelerin yapıldığı birimler genellikle yalnızca üst örtünün olduğu geleneksel salalardan oluşmaktadır. Bunun yanında konaklama ve medikal işleve sahip alanlarda da geniş pencereler tercih edildiği görülmektedir. Bu anlamda tesis genelinde gün ışığının mekâna dahil edilmesiyle görsel konfora katkı sağlandığı söylenebilmektedir.

Şekil 3.10. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Güneş Işığının Mekâna Dahil Edilmesi

Kaynak: URL 54 ve URL 55

Çevresel etkenlerin kontrolü kapsamında görsel konforun sağlanmasına yönelik olarak Chiva Som Hua Hin Wellness Resort iç mekânlarında; mekânsal işleve yönelik farklı aydınlatma türlerinin kullanıldığı ve doğal ışığın büyük ölçüde mekâna dahil edildiği görülmektedir.

Tablo 3.5. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Çevresel Etkenlerin Kontrolünün Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar, Görsel Konfor

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Çevresel Etkenlerin Kontrolü		
Görsel Konfor	Mekânsal işleve yönelik aydınlatma türlerinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma)	•
	Mekânsal işleve uygun olan aydınlatma değerinin sağlanması	
	Doğal ışığın mekâna dahil edilmesi	•

Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava Kalitesi: Yerel mimari tarzda tasarlanmış tesiste; mekanların büyük bir bölümü güneş ışığı ve doğal ortamla direkt etkileşim halindedir. Masaj salonları, yoga salaları, restoranın yer aldığı sala, Watsu havuzu gibi mekânlar sadece üst örtüye sahip birimler olarak güçlü hava sirkülasyonuna sahiptir. Diğer hacimlerde duvar açıklıklarıyla hava akışının sağlanması hedeflenmiştir. Tesisin tasarımının tamamında yerel ve doğal malzemeler olan; bambu, tik ağacı ve Thai ipeği kullanılarak ortama kimyasal madde salınımı en aza indirilmiştir. Buna ek olarak tesisin şehirden uzak, doğal bitki örtüsü içinde yer alması hava kalitesini artıran unsurlardandır.

Şekil 3.11. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Hava Kalitesini Sağlayan Mekânsal Unsurlar

Kaynak: URL 56 ve URL57

Çevresel etkenlerin kontrolü ile ilişkili bir gereklilik olan hava kalitesinin sağlanmasına yönelik belirlenen tüm mekânsal karşılıkların, Chiva Som Hua Hin Wellness Resort iç mekanları tasarımına dahil edildiği görülmektedir.

Tablo 3.6. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava Kalitesini Sağlayan Mekânsal Unsurlar

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Çevresel Etkenlerin Kontrolü		
Hava Kalitesi	Trafik/şehirden uzak konum	•
	Mekânda doğal malzeme kullanımı	•
	Hava kalitesine olumlu etkisi açısından bitki kullanımı	•

Pozitif Uyarılar, Renk: Tesis genelinde ortak bir dil benimsenerek doğal tonlardan oluşan, yumuşak ve açık tonlarda bir renk paleti tercih edildiği söylenebilmektedir. Denge, tazelik, uyum ve ferahlığı simgeleyen; daha yavaş kalp atış hızı sağlanması ve enerjinin korunmasında yardımcı olan pastel yeşil renk, tesisin medikal bölümünde yer alan görüşme odalarının duvarlarında ve tekstil ürünlerinde pozitif bir uyarıcı olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Daha canlı ve uyarıcı renklerin kullanımı spor salonlarında görülmektedir. Spor malzemelerinin, tavan ve zemin yüzeylerinde görülen kırmızı, yeşil gibi temel ve canlı renkler, mekânın işlevine yönelik olarak hareketi teşvik edecek nitelikte kullanılmıştır.

Şekil 3.12. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Görüşme Odaları ve Spor Salonunda Renk Kullanımı

Kaynak: URL 58, URL 59 ve URL 60

Pozitif dikkat dağıtıcı olarak renk kullanımının yollarından olan bitki kullanımı, tesis sosyal alanlarında, spa dinlenme alanlarında ve medikal tedavilere yönelik görüşme odalarında tercih edilmiştir.

Şekil 3.13. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Pozitif, Uyarıcı Olarak Renk Kullanımı, Bitkilerle Renk Kullanımı

Kaynak: URL 61, URL 62 ve URL 63

Bireylerin dikkatini olumlu yönde dağıtan pozitif uyaranlardan olan renk kullanımı, tesis iç mekânları tasarımına dahil edilerek; duvar ve zemin yüzeylerinde, mobilya ve tekstil ürünlerinde ve iç mekân bitki tercihlerinde görülmektedir (Tablo 3.7.).

Tablo 3.7. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Pozitif Uyarıcı Olarak Renk Kullanımı

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif Uyarıcılar		
Renk	Duvar, zemin, tavan yüzeyi	•
	Mobilya/ tekstil ürünleri	•
	Farklı renk değerlerinde ışık kullanımı	
	Dekorasyon öğeleri	
	Bitki kullanımı	•

Pozitif Uyarıcılar, Ses/ Müzik: Tesisin çeşitli birimleri arasında bulunan göl ve kıyısında yer alan şelale ile akan suyun sesi işitsel mahremiyete katkı sağlarken aynı zamanda pozitif bir uyarıcı olarak terapötik etkiye katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak denize yakın konumda olan konaklama birimlerine, restorana ve masaj salonuna ulaşan deniz sesi rahatlatıcı bir unsur olmaktadır. Tesis iç mekânlarına ulaşan doğal seslerin yanı sıra, lobi ve sosyal alanlarda canlı müzik performansı sergilendiği belirtilmektedir.

Şekil 3.14. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Ses ve Müzik Unsurları

Kaynak: URL 64 ve URL 65

Doğa ile iç içe olan bu tesiste, yerel mimari tarza sahip birimlerde (salalarda), doğaya direkt erişim sağlanmasıyla birlikte doğa sesleri mekâna dahil edilmiştir. Bununla birlikte sosyal alanlara yönelik olarak canlı müzik performansları ile iç mekanlarda, ses/müzik pozitif uyarıcılarına yer verildiği görülmektedir.

Tablo 3.8. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Pozitif Uyarıcı Olarak Ses/ Müzik Uyarıcıları

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif Uyarıcılar		
Ses/ Müzik	Canlı müzik performansları	•
	Doğal ses/ müzik yayını	
	Doğa seslerine erişim	•

Pozitif Uyarılar, Sanat Eserleri: Pozitif uyarılardan olan sanat eserlerinin kullanımının; heykeller, tablolar ve dekoratif unsurlar aracılığıyla sağlandığı söylenebilmektedir. Bu unsurlar; lobide, havuz alanında, bekleme alanlarında, çeşitli medikal ve spa hizmetlerine yönelik uygulama alanlarında görülmektedir.

Şekil 3.15. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Sanat Eserleri Kullanımı

Kaynak: URL 66 ve URL 67

Tesis iç mekânlarında pozitif uyarılardan olan sanat eserlerinin kullanımı; tablo ve heykel kullanımıyla, sosyal alanlar ve medikal/spa bekleme alanlarında görülmektedir.

Tablo 3.9. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Pozitif Uyarı Olarak Sanat Eserleri Kullanımı

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif Uyarılar		
Sanat Eserleri	Tablo/resim	•
	Heykel	•
	Doku/Desen	

Doğal Ortam Verileri, Güneş Işığı: Görsel konforun sağlamasına yönelik incelemenin yapıldığı bölümde de belirtildiği üzere tesisin tamamında, güneş ışığı en fazla seviyede alınacak şekilde planlama yapıldığı anlaşılmaktadır. Dinlenme alanlarında, egzersiz alanlarında ve yemek bölümlerinde cam duvarlarla güneş ışığına erişim sağlanmaktadır. Spanın dinlenme bölümünde ve yüzme pavyonunda tavan açıklıklarıyla gün ışığına erişimin artırıldığı görülmektedir.

Şekil 3.16. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Gün Işığına Erişim

Kaynak: URL 68

Doğal ortam verilerinin iç mekânda kullanımına yönelik olarak güneş ışığının iç mekânlara dahil edilmesi; spa, fitness ve dinlenme alanları genelinde farklı yöntemlerle sağlandığı görülmektedir (Tablo 3.10.).

Tablo 3.10. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Güneş Işığı

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Güneş Işığı	Cam duvar yüzeyi kullanımı	•
	Geniş pencere açıklıkları	•
	Tavan yüzey açıklıkları	•
	Gün ışığını simüle eden aydınlatma uygulamaları	

Doğal verileri mekâna dahil etmenin yollarından biri olarak bitki kullanımı, tesis iç mekânlarının çoğunda görülmektedir. Bitkiler spa ve konaklama birimleri arasında bölücü eleman kullanılmıştır. Bekleme alanlarında ve lobilerde mimari bitki kullanıldığı görülmektedir. Bunlara ek olarak renkli çiçek buketleri mekanlarda pozitif dikkat dağıtıcı olabilecek şekilde görüşme ve tedavi alanlarında kullanılmıştır.

Şekil 3.17. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, Bitki Kullanımı

Kaynak: URL 69 ve URL 70

Tesis bulunduğu arazi ile ilişkili olarak yoğun bir bitki örtüsüne sahiptir. Doğal dış çevrenin mekanlara açıklıkları dahil edilmesine ek olarak iç mekânlarda bitki kullanımı da gözlenmektedir.

Tablo 3.11. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Bitki Kullanımı

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Bitki Kullanımı	İç mekânda bitki kullanımı	•
	İç mekân ilişkili iç bahçe oluşumları	•

Doğal Ortam Verileri, Doğal Manzara: Otelin yerleştiği arazinin okyanusa yakın olması ve yeşillikler içinde yer alması sebebiyle tesisin sosyal alanlarında, özel alanlarında, tedavi spa mekânlarında manzaraya görsel erişim sağlanmaktadır.

Şekil 3.18. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Manzara

Kaynak: URL 71 ve URL 72

Doğal bir arazi üzerinde yer alan tesis iç mekânlarında pencere açıkları doğal manzaralar sunmaktadır. Dolayısıyla doğal ortam verilerinin kullanımına yönelik olarak tesis iç mekânlarında, manzaraya görsel erişimin sağlanması adına mimari uygulamalar bulunduğu söylenebilmektedir. Tesis iç mekânlarında manzara sağlamaya yönelik mekânsal karşılıklar Tablo 3.12.' de yer almaktadır.

Tablo 3.12. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Manzara

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Manzara	Doğal manzaralara erişim sunan açıklıklar	•
	Fotoğraf veya resim olarak görsel unsurların kullanımı	

Doğal Ortam Verileri, Su ve Ateş Öğeleri: Tesiste ateş unsuru kullanımına rastlanmamıştır. Neredeyse tüm birimlerinin direkt olarak doğaya erişimi bulunan bu tesiste; bir göl ve üç adet havuz bulunmaktadır. Bu havuzlar ve göller hem görsel hem de işitsel açıdan iç mekanlara dahil olmaktadır. Buna ek olarak spa ve wellness merkezinin bekleme bölümünde, duvardan akan bir su elemanı ve süs havuzu yer aldığı görülmektedir.

Şekil 3.19. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Su Unsuru Kullanımı

Kaynak: URL 73 ve URL 74

Tesiste doğal ortam verilerinden olan su ve ateş öğelerinin kullanımına yönelik olarak, bekleme alanlarında süs havuzu kullanımı görülmektedir. Şömine elemanı kullanımına rastlanmamıştır (Tablo 3.13.).

Tablo 3.13. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Su ve Ateş Öğeleri

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Su ve ateş öğeleri	Şömine elemanı	
	Süs havuzu kullanımı	•

Doğal Ortam Verileri, Doğal Malzeme: Mekâna doğal ortam verilerinin dahil edilmesinin bir yolu olarak doğal malzeme kullanımı, Chi Som Wellness Resort’ un genel tasarımında sıklıkla kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Tesis tasarımında iç mekânların tümünde yerel ve doğal malzemeler olan tik ağacı, bambu ve Thai ipeği kullanılmıştır. Özellikle tik ağacından elde edilen ahşap malzeme mekanlarda birçok yüzeyde görülmektedir. Lobi, restoran ve görüşme odalarında bambu iskeletten yapılmış oturma elemanları kullanılmıştır.

Şekil 3.20. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Doğal Malzeme Kullanımı

Kaynak: URL 75

Tesis doğal ortam verilerinin kullanımına yönelik olarak incelendiğinde, iç mekânların tasarımında doğal malzemelerin mimari elemanların yüzeylerinde ve mobilya/donatı elemanlarında kullanıldığı görülmektedir (Tablo 3.14).

Tablo 3.14. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Doğal Malzeme

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Doğal malzeme	Zemin, Tavan ve duvar yüzeyinde doğal malzeme kullanımı	•
	Mobilya ve donatı elemanlarında doğal malzeme kullanımı	•

Doğal Biçim ve Formlar: Tesiste spa bölümünde yer alan jakuzi ve dinleme bölümlerinde; havuzlarda, spa merkezinde yer akan merdivende, duvar ve tavan detaylarında yumuşak ve dairesel formlar tercih edildiği görülmektedir.

Şekil 3.21. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekanlarda Biçimsel Özellikler

Kaynak: URL 76

Tesiste, doğal biçim ve form özelliklerinin kullanımına yönelik sağlanan mekânsal karşılıklar Tablo 3.15.’te yer almaktadır.

Tablo 3.15. Chiva Som Hua Hin Wellness Resort, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Doğal Biçim ve Formlar

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Doğal Biçim ve Formlar	Mimari elemanların tasarımında doğal formlar kullanılması	•
	Doğal form ve biçimlerin sanat eserleriyle yansıtılması	
	Doğal biçim ve formların desen olarak kullanılması	

3.2. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, List, Almanya

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort; Almanya List' te kum tepeleri arasında, Wadden Denizi kıyısında yer almaktadır. Lister limanının yanı sıra bitişikteki koruma altındaki peyzaj alanının panoramik manzarasına sahip, adanın en yüksek yerlerinden birinde bulunmaktadır. Yapı, yirmi bin metrekarelik bir taban alanı üzerinde, yaklaşık beş bin metrekarelik tedavi alanına ve medikal alanlar da dahil olmak üzere elli beş odaya sahiptir.

Bulunduğu kumul tepeler ile bütünleşmesini sağlamak adına, tesisin tüm birimlerinde saz çatı kullanılmıştır. Böylelikle yaban hayatını korumak ve manzarayı bozmamak hedeflerine sadık kalınmıştır. Toplamda 7.100 metrekarelik saz çatıya sahip Lanserhof Sylt Health Resort, Avrupa'nın en büyük sazdan çatısına sahiptir ("Avrupa'nın en büyük sazdan çatısı", b.t.)

Şekil 3.22. Lanserhof Sylt Health Resort, Genel Görünüm

Kaynak: URL 77

Sürdürülebilir ve sağlıklı yapılar tasarlama amacıyla tesiste; doğal malzemeler, uyumlu ve sade odalar ve misafirlerin bütünsel anlamda iyileşmelerine yönelik sağlığı teşvik eden mimarinin kullanıldığı belirtilmektedir.

Lanserhof Grup, Sylt oteli şu cümlelerle tanımlamaktadır; "Lanserhof Sylt' te mahremiyet, cömertlik, yavaşlama ve kendi bedeninize odaklanmayı bekleyebilirsiniz. Doğa ile uyum içinde, kendinizi yeniden şarj edebilir ve inzivaya çekilerek rahatlayabilirsiniz. Sağlığı teşvik eden mimari sayesinde, siz ve bütünsel iyileşmeniz ön plana çıkmaktadır. Minimalist, zamansız bir tasarım dili ile biçim ve malzemeleri çevredeki doğayı yansıtan uyumlu odalar size kendiniz olmanız için alan sağlar. Köşeleri veya kenarları olmayan akıcı mimari, kum tepeleri şeklinde inşa edilmiştir; binanın

içindeki tavandaki kiriş takımyıldızının ters çevrilmiş bir gemi gövdesini anımsatması amaçlanmıştır.” (Like a way to heaven, b.t.)

Projenin baş mimarı Ingenhoven Mimarlık’ ın kurucusu Ingenhoven, tesis tasarımının detaylarından şu sözlerle bahsetmektedir; “Mümkün olduğunca çok sayıda odanın güneşe ve deniz manzarasına maruz kalmasını sağlamak amacıyla, saz çatı 42 derecelik bir eğimde, en iyi performansı gösterecek şekilde tasarlan Kumulun içine doğru uzanan E şeklindeki bina planı, heykelsi bir bağlantı merdiveninde buluşan üç düzensiz kanattan oluşuyor. Dalgalandıran manzaraya uygun olarak, dik açılardan büyük ölçüde kaçınılmış, her kanat ortada oldukça geniş bir şekilde kavis oluşturmuştur.” Projenin baş mimarı Moritz Krogmann, "Bu sayede cephe uzunluğunu artırabildik ve programın gün ışığı gereksinimlerini karşılayabildik" diye eklemektedir (Ayers, 2023). Tasarım açısından ana bina, alçak eğimli sazdan çatıları, nispeten küçük cephe alanları ve pencereleriyle Frizya evlerinden esinlenmiştir ve çağdaş bir yorum sunmaktadır ("Lanserhof Sylt Health Resort / Ingenhoven associates", 2023).

Şekil 3.23. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort

Kaynak: URL 78

3.2.1. Tesisin mekânsal işlevler ve organizasyon açısından incelenmesi

Lanserhof Sylt Health Resort; biri ana yapıyı oluşturmak üzere toplamda altı farklı yapıdan oluşmaktadır. Eskiden Alman ordusunun kullandığı bu arazide yer alan memurlara tahsis edilmiş konut birimi, korunarak projeye dâhil edilmiştir. Bu birime ek olarak bir ana yapı, tanı ve teşhis merkezi, personel konutları ve sahil odalarını kapsayan beş yeni birim inşa edilmiştir.

Şekil 3.24. Lanserhof Sylt Health Resort Yerleşim Planı

Kaynak: URL 79 kaynağından alınan yerleşim planı kullanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

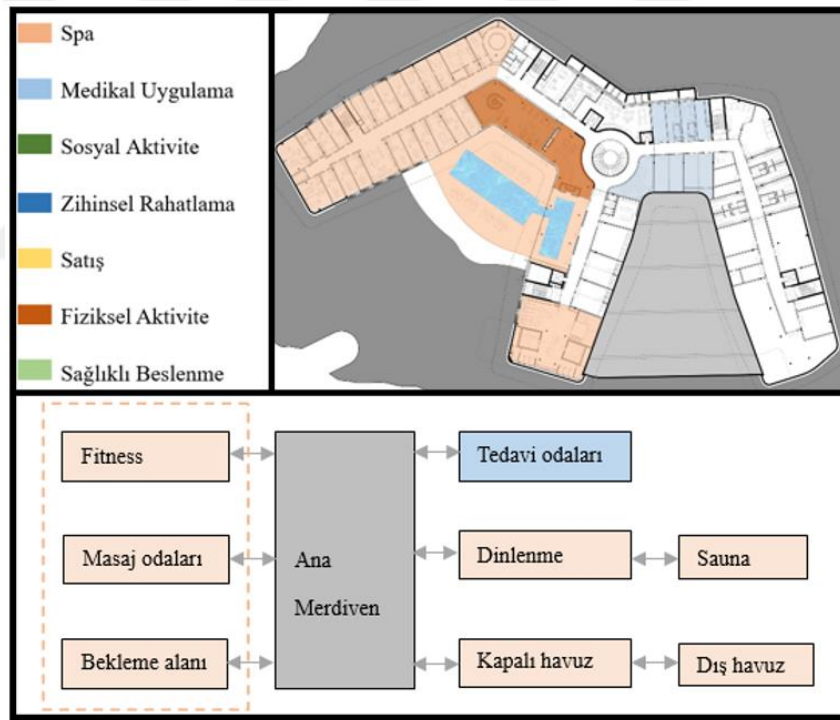
Lanserhof Sylt, en önemli faaliyet alanlarını on temel kategori halinde sunmaktadır. Tesiste sunulan bu on temel hizmet alanı; ruh ve duygular, hareketlilik, fiziksel tıp, checkup ve gelişmiş teşhis, fitoterapi, uyku tıbbı ve biyoryitmeler, beslenme, detoks ve yenilenme, enerji ve bilgi tıbbı ile estetikdir. Sağlığın bu belirleyicilerin toplamı olduğu düşünülen anlayışta her bir yapı taşı; beden, zihin ve ruhun genel değerlendirmesinde önemli bir konuma sahiptir (Lanserhof, b.t.). Ana yapıda; kliniklerle birlikte medikal spa, tedavi odaları resepsiyon, restoran, spa alanları, spor alanları ile tuz havuzları yer almaktadır. Lanserhof Sylt Health Resort' a yönelik mekânsal işlevler ve mekanlar Tablo 3.16' da görülmektedir.

Tablo 3.16. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort Mekânsal İşlevler

Sağlıklı Yaşam Tesislerinde İşlevlere Yönelik Mekanlar						
Fiziksel Aktivite (Fitness)	Spa	Medikal Tedavi	Zihinsel Rahatlama	Sağlıklı Beslenme	Sosyal Aktivite	Satış
●Spor Salonu	●Sauna	●Görüşme ve Tanı Odası	●Yoga Salonu	●Restoran	●Sosyal Alan	●Mağaza-butik
Dans Stüdyosu	●Buhar Odası	●Ölçüm- Test Odası	Nefes Terapisi Alanları	Kafe	●Oyun Alanı	Kiosk
●Pilates Stüdyosu	Hamam	●Tedavi Alanları		Bar	●Kütüphane	
Çok Amaçlı Alan	●Kar Odası Soğuk oda	Laboratuvar		Eğitim Mutfakları		
Yüzme Havuzu	●Masaj Salonları					
	●Kuaför					
	●Cilt Bakımı Odaları					
	Sıcak-Soğuk Havuzlar					
	●Mineral havuzları					

Tesise giriş yer altındaki garajdan gerçekleşmektedir. Bodrumda yer alan resepsiyon ve bekleme alanı konukları karşılamaktadır. Bodrum katta spa, fitness ve medikal hizmetler yer almaktadır. Spa hizmetlerine yönelik masaj odaları, banyo alanı, estetik servis odaları, saunalar ve biri açık diğeri kapalı olmak üzere iki adet tuzlu su havuzu bulunmaktadır. Fitness hizmetlerinin sunulduğu egzersiz salonu ve tırmanma duvarı bulunmaktadır. Medikal hizmetler kapsamında ise kondisyon ölçümlerinin yapıldığı bir alan ile tedavi odaları yer almaktadır.

Bodrum kat planı ve mekânsal organizasyon incelendiğinde, ana merdivenin merkezi bir unsur olduğu görülmektedir bu nokradan; fitness salonu, masaj odaları, bekleme alanı, tedavi odaları, dinlenme bölümü ve kapalı havuza direkt olarak geçiş sağlanmaktadır. Dış havuza erişim, kapalı havuz bölümünden sağlanmakta ve saunaya erişim dinleme bölümünden geçilerek sağlanmaktadır.

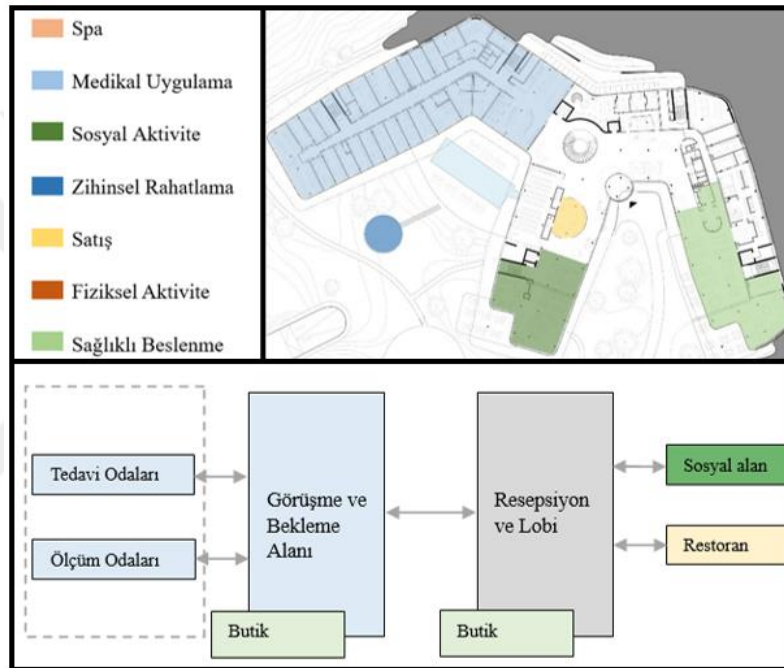

Şekil 3.25. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Bodrum Kat Planı ve Mekânsal Organizasyon Şeması
Kaynak: URL 79 kaynağından alınan yerleşim planı kullanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Zemin katta; ana kamusal alanlar, spa, fitness ve medikal hizmetlerin sağlandığı mekânlara ek olarak restoran, sosyal alan, eğitim alanı ve mağaza da yer almaktadır. Bu katta medikal uygulamaların gerçekleştirildiği danışma ve tedavi odaları, yoga verandası,

eğitimsel yöneleik altmış altı kişilik bir konferans salonu, satranç masaları ve kitap okuma alanını içeren bir sosyal alan ile satış birimini kapsayan lobi ve resepsiyon alanı yer almaktadır.

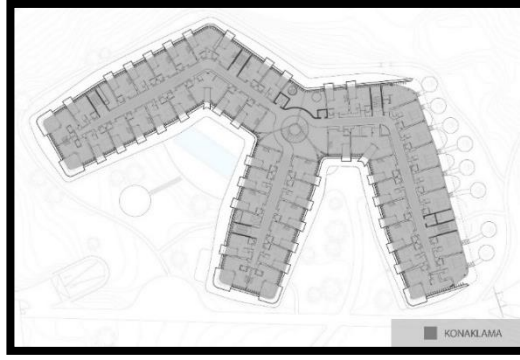
Zemin kat incelendiğinde tesisteki ana merdivenin ulaştığı resepsiyon ve lobi bölümü, farklı işlevlere sahip alanlara sahiptir ve diğer mekânlara erişimi sağlamaktadır. Resepsiyon ve lobi bölümü içerisinde bir butik yer almaktadır. Resepsiyon ve lobi alanı; sosyal alan ve restoran ile doğrudan ilişki kurmaktadır. Tedavi ve ölçüm odalarına erişim, medikal görüşme ve bekleme alanından geçerek sağlanmaktadır (Tablo 3.26.).

Şekil 3.26. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Zemin Kat Planı, Mekânsal İşlevler ve Mekânsal Organizasyon

Kaynak: URL 79 kaynağından alınan yerleşim planı kullanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Ana yapıda birinci ve ikinci katlarda yalnızca odalar yer almaktadır. Misafir odalarına ayrılan bu iki katta toplamda elli beş oda yer almaktadır. Sekiz farklı oda ve yedi farklı süit çeşidi bulunmaktadır.

Şekil 3.27. Lanserhof Sylt Health Resort 1. Kat Plan

Kaynak: URL 79

3.2.2. Tesis iç mekanlarının terapötik psikososyal özellikler açısından değerlendirilmesi

Kontrol Duygusu: Kontrol duygusunun sağlanmasının bir yolu olarak, sosyal alanda yer alan oturma birimlerinin tasarımı etkili bir faktördür. Otelin lobisinde ve sosyal alanlarında bireysel veya sosyal düzende farklı şekillerde tasarlanmış oturma birimlerinin yer aldığı gözlenmektedir. Bu da kullanıcının sosyal etkileşimi kontrol etmesiyle birlikte kişisel kontrol duygusunun oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Şekil 3.28. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Sosyal Alanlarda Farklı Oturma Birimlerinin Yer Alması

Kaynak: URL 80 ve URL 78

Otel iç mekanlarında mekân isimleri; cam bölmeler, kapılar veya duvar yüzeyleri üzerine, yüzeyle zıtlık oluşturacak renklerde yazılmıştır. Mekânsal işlevleri belirtmek amacıyla sembol kullanımı görülmektedir.

Şekil 3.29. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Mekânda Yön Bulma

Kaynak: URL 81

Tesiste kontrol duygusunun sağlanmasına yönelik olarak; yön bulma ve erişilebilirlik, çevresel unsurların kontrolü ile sosyal etkileşimin kontrolüne dair mekânsal karşılıklar Tablo 3.17’de sunulmuştur.

Tablo 3.17. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanlarda Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanları Terapötik Psikososyal Özellikleri		
Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
Yön Bulma ve Erişilebilirlik	Semboller (Piktogramlar)	•
	İşaret ve Tabelalar	•
	Mekânsal işlevlere yönelik renk kullanımı	
	Simge nesne kullanımı	
Çevresel Unsurların Kontrolü	Aydınlatma Düzeyinin kontrolü	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Havalandırma/ iklimlendirme sistemlerinde bireysel kontrol sağlanması	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Ses düzeyi kontrolü	Yerinde gözlem gerekmektedir
Sosyal Etkileşimin Kontrolü	Farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mobilya düzenlemeleri ve mekânsal organizasyon	•

Sosyal Destek: Bireyler arasındaki etkileşimi artırarak sosyal desteği güçlendiren sosyal oturma düzeni kullanımı, otelin lobi ve sosyal alanında görülmektedir. Bu sosyal alanda kullanıcılara seçim yapma şansı sunan farklı oturma birimleri, okuma, araştırma, oyun ve dinlenme imkanları sunulmaktadır. Sosyal alanda yer alan şömineyi çevreleyen

dairesel formdaki oturma birimi, sosyalleşmeyi teşvik etmekte ve mekânda odak noktası oluşturmaktadır.

Şekil 3.30. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Sosyal Desteği Sağlayan Uygulamalar

Kaynak: URL 82, URL 79 ve URL 83

Sosyal desteğin sağlanmasına yönelik diğer bir yöntem, kullanıcılara doğal bahçe sunulmasıdır. Tesiste, avluda ve yan cephelerde yer alan bahçeler tasarlanmıştır. Bu bahçeler dinlenme alanları, yürüyüş yollarına bağlanmaktadır. Aynı zamanda iç ve dış mekân arasında cam bölmeler kullanılmasıyla işlevin devamlılığı sağlanmıştır.

Şekil 3.31. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Bahçeler

Kaynak: URL 84 ve URL 85

Lanserhof Sylt Health Resort sosyal alanında; misafirlerin özellikle sağlıklarına yönelik araştırmalar yapabileceği bir kütüphane ve okuma alanı bulunmaktadır. Böylelikle bilgiye erişim sağlanarak kullanıcılar psikososyal anlamda desteklenmektedir. Ayrıca kütüphane bölümü sosyal alanla ilişki kurarak, kullanıcılar arasında etkileşim kurulmasına fırsat sağlamaktadır. Kütüphane bölümünde karşılıklı tercih edilen mobilyalar da sosyal desteğin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Şekil 3.32. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Okuma ve Araştırma Alanı

Kaynak: URL 86 ve URL 87

Tesiste sosyal aktivitelere yönelik iç mekanlarda sosyal desteğin oluşturulmasına katkı sağlayabilecek yönde düzenlemeler; donatı elemanları ve mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu, ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler, grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar ile doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşim özellikleri kapsamında, Tablo 3.18.' de yer alan mekânsal karşılıklar ile sağlandığı gözlemlenmektedir.

Tablo 3.18. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanlarda Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanları Terapötik Psikososyal Özellikleri		
Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
Donatı elemanları ve mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu	Rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar	•
	Karşılıklı yerleştirilmiş mobilyalar	•
Ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler	“Yumuşak” yüzeyler, mobilyalar ve malzemeler kullanılması	•
	Halı, mobilyalar, sanat eserleri veya dekorasyon unsurları kullanılması	•
Grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar	Kütüphane oluşturulması	•
	Oyun alanları oluşturulması	•
	Toplu aktivitelere yönelik mekanlar sağlanması	•
Doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşim	Sosyal etkileşimi teşvik eden iç bahçeler	
	Sosyal etkileşimi teşvik eden iç mekanla ilişkili dış bahçeler	•

Mahremiyet: İç mekânlarda mahremiyet hem kişisel alanlarda hem de sosyal alanlarda bireylerin sınırlarını koruyacak nitelikte olmalıdır. Tesiste yapısal müdahalelerle mahremiyetin sağlandığı görülmektedir. Yapıda kullanılan saz çatılarda yer alan balkonların geniş bir manzara sunarken, yüksek mahremiyet sağladığı belirtilmektedir (49 Group, b.t.).

Şekil 3.33. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Mahremiyet Sağlayacak Şekilde Tasarlanmış Balkonlar
Kaynak: URL 78 ve URL 88

Medikal uygulama alanlarında kullanıcının talebi doğrultusunda görsel mahremiyetin sağlanabilmesi için perdeler tercih edildiği görülmektedir. Bununla birlikte dinlenme alanları, sosyal alanlar ve kişisel odalarda da mahremiyetin genellikle kullanıcıya bırakılarak perdelerle çözümlendiği görülmektedir.

Şekil 3.34. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Mahremiyet Sağlayamaya Yönelik Uygulamalar
Kaynak: URL 78

Tesiste mahremiyet duygusunun sağlanmasına yönelik olarak misafir odalarında ve tedavi bölümlerinde görülen mekânsal karşılıklar Tablo 3.19.' da yer almaktadır.

Tablo 3.19. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanlarda Mahremiyetin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanları Terapötik Psikososyal Özellikleri		
Mahremiyet Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
İşitsel Mahremiyetin sağlanması	Akustik malzeme kullanımı (Zemin ve duvar yüzeyleri, donatı elemanları)	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Mekânsal işlev ilişkili müzik kullanımı	
	Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	
Görsel mahremiyetin sağlanması	Mekân kullanımı-sosyal mesafe değerleri ilişkili aydınlatma düzeyi	
	Bölücü elemanların kullanımıyla mahremiyet sağlanması	•
	Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	
	Yapısal tasarım ile mahremiyet sağlanması	•

3.2.3. Tesis iç mekânlarının terapötik fiziksel çevre özellikleri açısından değerlendirilmesi

Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Görsel Konfor: Tesiste mekanların işlevine yönelik vurgu ve genel aydınlatma gerekliliklerini sağlamaya yönelik olarak aydınlatma uygulamaları görülmektedir. Kullanıcı güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde merdivenler, sınırlar ve köşe gibi alanlar aydınlatılmıştır.

Şekil 3.35. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekân Aydınlatma Tasarımı

Kaynak: URL 82

Tesisin iç mekân aydınlatma tasarımını geliştiren Troop Aydınlatma Tasarımı ekibi, iç mekanlara olabildiğince gün ışığının dahil edilmesinin hedeflendiğini belirtmektedir. Tesis genelinde gün ışığının gerektiğinde yapay ışıkla desteklendiği, sıcak ve davetkar bir atmosfer sunan bir tasarım gerçekleştirilmiştir. Dinamik aydınlatma mekânın işlevine göre uyarlanmaktadır (TROPP Aydınlatma Tasarımı, b.t.). Tesisin büyük bölümünde cephede geniş açıklıklarla birlikte sosyal, kişisel, medikal işlevli alanlara gün ışığı dahil edilmiştir.

Şekil 3.36. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekân Aydınlatma Tasarımı

Kaynak: URL 89

Tesis genelinde incelenen özelliklerden olan çevresel etkenlerin kontrolünde, görsel konforun sağlanmasına yönelik kullanılan mekânsal karşılıklar Tablo 3.20.' de yer almaktadır.

Tablo 3.20. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanlarda Çevresel Etkenlerin Kontrolünün Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar, Görsel Konfor

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Çevresel Etkenlerin Kontrolü		
Görsel Konfor	Mekânsal işleve yönelik aydınlatma düzeyi ve niteliğinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma)	•
	Mekânsal işleve uygun olan aydınlatma değerinin sağlanması	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Doğal ışığın mekâna dahil edilmesi	•

Akustik Konfor: Akustik konfor gerekliliklerine yönelik veriler yerinde gözlem gerektirdiğinden inceleme kapsamına dahil edilmemiştir.

Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava Kalitesi: Hava kalitesinin sağlanmasına yönelik olarak teknik gerekliler haricinde mekânsal uygulamalar da etkili olmaktadır. Tesis; bulunduğu doğal arazi ve şehirden uzak konumuna ek olarak mekânda kullanılan doğal malzeme tercihiyle hava kalitesine katkı sağlayan unsurlar barındırmaktadır.

Şekil 3.37. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Araziye Yerleşim ve Doğal Malzeme

Kaynak: URL 90

Lanserhof Sylt Health Resort iç mekanlarında, Çevresel etkenlerin kontrolü ile ilişkili bir gereklilik olan hava kalitesinin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar tablo 3.21.' de sunulmuştur.

Tablo 3.21. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava Kalitesini Sağlayan Mekânsal Unsurlar

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Çevresel Etkenlerin Kontrolü		
Hava Kalitesi	Trafik/shirden uzak konumlanma	•
	Mekânda doğal malzeme kullanımı	•
	Bitki kullanımı	

Pozitif Uyarılar, Renk: Tesis genelinde bej, beyaz ve gri renk tonları; ahşap zeminler, büyük pencereler ve şeffaf camlar kullanılarak manzarayla doğrudan görsel ve fiziksel bağlantılar oluşturulduğu belirtilmektedir. Bu renklerin dışında kullanılan renkler ise mekânda dikkat çekici unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Canlı ve uyarıcı renklerin, hareket gerektiren mekânlardan olan spor bölümünde kullanıldığı görülmektedir. Fiziksel aktivitelerin gerçekleştirildiği iki katlı spor alanının duvarı, tırmanma duvarı olarak

tasarlanmıştır. Beyaz rengin ağırlıkta olduğu mekânda, tırmana duvarının canlı temel renklerle tasarlanması, renklerin pozitif uyaran olarak kullanımına örnektir.

Şekil 3.38. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Spor Alanı

Kaynak: URL 78

Tesiste medikal hizmetler sunulan alanlarda; temizliği ve güveni simgeleyen beyaz renk kullanılmıştır. Bu alanlarda kullanılan doğal tonlardaki sarı rengin, tekstil ürünlerinde kullanılarak pozitif uyaran olarak mekanlara dahil edildiği düşünülmektedir.

Şekil 3.39. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Medikal Hizmet Odaları

Kaynak: URL 78

Pozitif uyaran olarak renk kullanımı tesiste spor salonlarında ve tedavi odalarında görülmektedir. Renk kullanımına yönelik olarak tesiste sağlanan mekânsal uygulamalar Tablo 3.22.'de yer almaktadır.

Tablo 3.22. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Pozitif Uyarıcı Olarak Renk Kullanımı

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif uyaranlar		
Renk	Duvar, zemin, tavan yüzeylerinde renk kullanımı	•
	Mobilya/ tekstil/dekorasyon ürünlerinde renk kullanımı	•
	Mekân işleviyle ilişkili renk değerlerine sahip aydınlatma kullanımı	
	Dekorasyon öğeleri kullanımı	•
	Bitki kullanımı	

Pozitif Uyarıcılar, Ses/ Müzik: Tesisin sosyal alanında; lobi, okuma ve araştırma alanı, dinlenme alanlarına ulaşacak şekilde canlı müzik performansları gerçekleştirilmektedir.

Şekil 3.40. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Dinlenme Alanı

Kaynak: URL 78

Lanserhof Sylt Health Resort’ da pozitif uyaran olarak ses/ müzik kullanımı, sosyal alanda gerçekleştirilen canlı müzik performanslarıyla sağlanmaktadır.

Tablo 3.23. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Pozitif Uyarıcı Olarak Ses/ Müzik Kullanımı

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif uyaranlar		
Ses/ Müzik	Canlı müzik performansları	•
	Ses/ müzik yayını	
	Doğa seslerine erişim	

Pozitif Uyarılar, Sanat Eserleri: Tesisin tasarım konsepti olan sadelik ve doğallık dolayısıyla tesiste; tablo ve heykel gibi sanat eserlerine yer verilmediği görülmektedir. Sanat eseri olarak yalnızca otelin lobisinde yer alan duvar üzerinde, frezya mavisi renkli denizi temsil eden seramik eser yer almaktadır.

Şekil 3.41. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Lobide Sanat Eseri Kullanımı

Kaynak: URL 91 ve URL 92

Tesis genelinde pozitif uyaran olarak sanat eserleri kullanımının yaygın olmadığı görülmektedir. Tercih edilen sanat eserlerine yönelik mekânsal karşılıklar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.24. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Pozitif Uyarın Olarak Sanat Eserleri Kullanımı

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif uyarınlar		
Sanat Eserleri	Tablo/resim	
	Heykel	
	Doku/Desen	•

Doğal Ortam Verileri, Güneş Işığı: Görsel konforun sağlanmasıyla ilgili bölümde de belirtildiği üzere, tesiste yer alan iç mekânların genelinde doğal ışığa olan erişime önem verilmiştir. Özellikle medikal işleve sahip mekânların tümünde manzarayla birlikte doğal ışık sağlandığı görülmektedir. Doğal ışığa erişim mekân konsepti dahilinde geniş ve bölünmemiş camlarla sağlanmaktadır.

Şekil 3.42. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Işık ve Manzara

Kaynak: URL 82

Tesisin tasarımında önem verilen tasarım özelliklerinden biri olan güneş ışığının mekâna dahil edilmesine yönelik uygulanan mekânsal karşılıklar Tablo 3.25.' te yer almaktadır.

Tablo 3.25. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Güneş Işığı

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Güneş Işığı	Cam duvar yüzeyi kullanımı	•
	Geniş pencere açıklıkları	•
	Tavan yüzey açıklıkları	
	Gün ışığını simüle eden aydınlatma uygulamaları	

Doğal Ortam Verileri, Bitki Kullanımı: Bitki kullanımı tesis genelinde yaygın olmamakla birlikte, genelde küçük ve sade buketler tercih edilmiştir. Lobide, restoranda, bekleme alanlarında bitki kullanımı gözlenmektedir. Terapi ve spa alanlarında bitki kullanımına rastlanmamıştır.

Şekil 3.43. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Resepsiyon Alanı ve Satış Alanında Bitki Kullanımı

Kaynak: URL 82

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort’ da doğal ortam verilerinin kullanılmasına yönelik mekânsal karşılıklar, Tablo 3.26.’ da yer almaktadır.

Tablo 3.26. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Bitki Kullanımı

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Bitki Kullanımı	İç mekânda bitki kullanımı	•
	İç mekânla ilişkili bahçe oluşturulması	•

Doğal Ortam Verileri, Manzara: Otelin medikal uygulamaları arasında yer alan serum odalarındaki rahat koltukların, doğal manzarayı seyredecek şekilde yerleştirilmiş olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kullanılan doğal pastel renk paleti ve doğal ışığın mekâna dahil edilmesi, doğal verilerin kullanılması yollarındandır.

Şekil 3.44. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Medikal Alanlarda Manzara

Kaynak: URL 82 ve URL 78

Kum tepeleri ve Luzern Gölü kıyısında yer alan tesis doğal manzaralara sahiptir. Bu manzaraların iç mekânlara taşınması adına yapılan mekânsal uygulamalar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.27. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin İç Mekanlarda Kullanımı, Manzara

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Manzara	Doğal manzaralara erişim sunan açıklıklar	•
	Fotoğraf veya resim olarak görsel unsurların kullanımı	

Su ve Ateş Öğeleri: Doğal verilerin kullanılmasına dair diğer bir yol, ateş öğesinin mekâna dahil edilmesidir. Tesisin sosyal alanında yer alan şömine elemanı, odak noktası oluşturmakta ve insanları bir araya toplayarak sosyal etkileşimi güçlendirdiği düşünülmektedir. Tesisin spa bölümündeki dinlenme alanında yer alan şömine ise hem ses hem görsel anlamda rahatlatıcı özelliklere sahip bir unsurdur.

Şekil 3.45. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Sosyal Alan ve Dinlenme Alanlarında Şömine Elemanı Kullanımı

Kaynak: URL 89

Tesis iç mekânlarında süs havuzu kullanımına rastlanmamıştır. Sosyal alanlarda şömine elemanın merkez bir konuma sahip olacak şekilde kullanıldığı görülmektedir (Tablo 3.28.).

Tablo 3.28. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin İç Mekanlarda Kullanımı, Manzara

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Su ve ateş öğeleri	Şömine elemanı	•
	Süs havuzu kullanımı	

Doğal Ortam Verileri, Doğal Malzeme: çelik ve meşeden yapılmış anıtsal merdiven, tesis genelinde duvar panelleri, donatı elemanları ve mobilyalar gibi çoğu elemanda doğal malzemelerin tercih edildiği gözlemlenmektedir.

Şekil 3.46. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Ana Merdiven ve Spa Dinlenme Alanında Doğal Malzeme Kullanımı

Kaynak: URL 78

Tesis iç mekanlarında doğal ortam verilerinin sağlanmasına yönelik olarak doğal malzeme kullanımına dair mekânsal karşılıklar, Tablo 3.29.' da yer almaktadır.

Tablo 3.29. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Manzara

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, İç Mekân Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Doğal malzeme	Zemin, Tavan ve duvar yüzeyinde doğal malzeme kullanımı	•
	Mobilya ve donatı elemanlarında doğal malzeme kullanımı	•

Doğal Ortam Verileri, Doğal Biçim ve Formlar: Yer altı otoparkından yapının en üst katına çıkan beş katlı, bağımsız, spiral merdivenin toplam yüksekliği yaklaşık 14,3 metre ve genişliği 2 metredir. Tesisteki ana yapının bütün katlarını birbirine bağlayan bu merdivenin spiral formu, doğal geometrilerin mekânda yansıtılmasının bir örneğidir. Buna ek olarak tesisin tamamında doğal olmayan sivri kenar ve köşelerden kaçınılmış, doğal kıvrımlı ve yuvarlık hatlı çizgiler ile formlar kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Şekil 3.47. Lanserhof Sylt Health Resort, Doğal Formların Kullanımı

Kaynak: URL 78

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort iç mekânlarında yer alan, doğal biçim ve form özelliklerine yönelik olarak belirlenen mekânsal karşılıklar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.30. Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Doğal Biçim ve Formlar

Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Doğal Biçim ve Formlar	Mimari elemanların tasarımında doğal formlar kullanılması	•
	Doğal form ve biçimlerin sanat eserleriyle yansıtılması	
	Doğal biçim ve formların desen olarak kullanılması	

3.3. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Weggis, İsviçre

Chenot Palace Weggis, İsviçre Weggis’ de Alpler’ in çevrelediği Luzern Gölü kıyısında yer almaktadır. 20.000 metrekare alan üzerine yayılan tesis, mevcut arazide yer alan otele; konaklama biriminin eklenmesi ve son teknoloji ürünü bir tıbbi spa ve sağlıklı yaşam alanı ile mevcut otel binalarının yenilenmesini içermektedir. Yapılan mimari müdahaleler sırasında klasik eski otel yapıları korunmuştur. Eklenen birimin tasarımında mimari üslup çeşitliliğin az olması ve cephe görünümünün korunması hedeflenmiştir.

Misafir odalarının yer aldığı yeni birim, giriş kotunun üzerinde ve hacimlerin birbirini göremeyeceği şekilde kademeli olarak tasarlanmıştır.

Mevcut araziye eklenen yeni birim tasarım grubu tarafından; “Yeni dil, tarihi binaların sembolik özelliklerini benimsemekte, yerelin oranlarını ve karakterini hatırlatmakta, çağdaş bir şekilde ifade edilmekte, organik olanla geometrik olanı kromatik bir uyum içinde birleştirmektedir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Tesiste duyuların bastırılmaması adına mekânlarda sadelik ön planda tutulmuştur. Kompleks, 52' si mevcut binalarda ve 45' i yeni ahşap yapıda olmak üzere 97 otel odasından ve 97 tedavi odasından oluşmaktadır (Davide Macullo Architects, b.t.). Yeni yapının modern estetiği için doğal ve yerel kaynaklı malzemeler kullanılırken, orijinal binanın mirasını ve karakterini korumak için geleneksel İsviçre inşaat teknikleri uygulanmıştır.

Şekil 3.48. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel

Kaynak: URL 93

“Sizi iyi hissettirmek, rahatlatmak ve varlığınıza yakınlık kurmak için tasarlanan İsviçre'nin Lucerne Gölü kıyısındaki sarayımız, evinizden uzaktaki evinizdir. Sağlık ve zindelik yolculuğunuz burada başlıyor. İsviçre tesislerimizin sağlığı teşvik eden duysal açıdan zengin tasarımından, uyku yoluyla iyileşmeyi artırmaya adanmış konuk odalarına ve ekibimizin bütünsel bakımına kadar her ayrıntı, bireysel sağlıklı yaşam yolculuğunuzda sizi beslemek ve optimum sağlığı gerçekleştirmek için dikkatle düşünülmüştür” sözleriyle tanımlanan tesis, mekânın iyileştirici rolünün tasarım sürecine yansıdığını belirtmektedir (Chenot Palace, b.t.).

Şekil 3.49. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel

Kaynak: URL 93

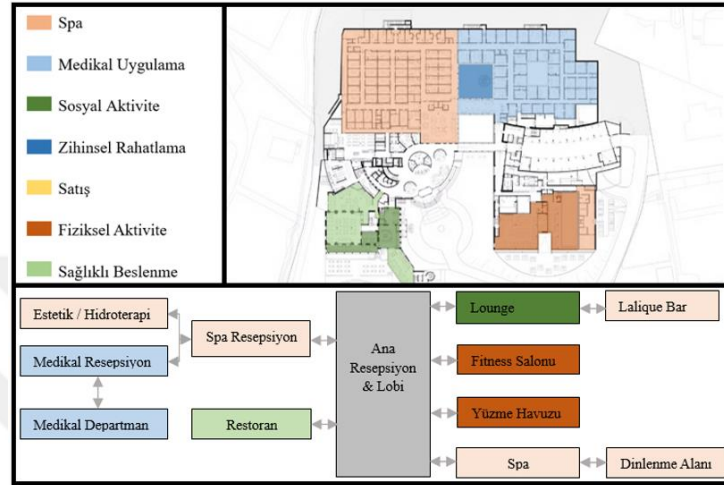
3.3.1. Tesisin mekânsal işlevler ve organizasyon açısından incelenmesi

Chenot Palace Weggis kendine özgü Chenot metodu adı verdiği; enerjik, fiziksel ve duygusal açılardan bütüncül bir yaklaşımla misafirlere hizmet sunmaktadır. Tesiste; medikal, performans, hidroterapi, estetik, medikal estetik, spor ve fitness departmanları yer almaktadır. Tesiste; 27 hidroterapi odası, 26 masaj odası, 45 tıbbi tedavi odası, yüzme havuzu, sauna ve çok sayıda dinlenme alanı bulunan terapötik spa yer almaktadır. 5 yıldızlı bu otelde 97 oda, bir restoran ve bir çay salonu da bulunmaktadır. Chenot Management Company' nin merkez ofisi ve grubun araştırma ve eğitim merkezi Weggis’ de yer almaktadır (“Hotel Chenot Palace”, b.t.). Chenot Palace Weggis’ de yer alan işlevlere yönelik mekanlar Tablo 3.31.’ de görülmektedir.

Tablo 3.31. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Mekânsal İşlevler

Sağlıklı Yaşam Tesislerinde İşlevlere Yönelik Mekanlar						
Fiziksel Aktivite (Fitness)	Spa	Medikal Tedavi	Zihinsel Rahatlama	Sağlıklı Beslenme	Sosyal Aktivite	Satış
•Spor Salonu	•Sauna	•Görüşme ve Tanı Odası	•Yoga Salonu	•Restoran	•Sosyal Alan	Mağaza-butik
Dans Stüdyosu	•Buhar Odası	•Ölçüm- Test Odası	Çok amaçlı alanlar	Kafe	•Oyun Alanı	Kiosk
Pilates Stüdyosu	Hamam	•Tedavi Alanları		•Bar	•Kütüphane	
•Çok Amaçlı Alan	•Kar Odası Soğuk oda	•Laboratuvar		Eğitim Mutfakları		
•Yüzme Havuzu	•Masaj Salonları					
	•Kuafor					
	•Cilt Bakımı Odaları					
	Sıcak-Soğuk Havuzlar					
	•Mineral havuzları					

Tesisin zemin katı; spa, medikal, fiziksel aktivite, sağlıklı beslenme ve sosyal aktivite işlevlerine yönelik mekanların yer aldığı ana bölümdür. Otelin girişini sağlandığı ana resepsiyon ve lobi; spa resepsiyonu, restoran, sosyal alan, fitness salonu, yüzme havuzu ve spa ile doğrudan ilişkilidir. Medikal departman alanına, medikal resepsiyondan; Laliq Bar'a sosyal alandan ve spa dinlenme bölümüne ise spa hacimlerinin bulunduğu bölgeden geçiş sağlanmaktadır (Şekil 3.50.).

Şekil 3.50. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Resort, Mekânsal Organizasyon Şeması

Kaynak: URL 101 kaynağından alınan yerleşim planı kullanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur

3.3.2. Tesis iç mekanlarının terapötik psikososyal özellikler açısından değerlendirilmesi

Kontrol Duygusu: Tesisin spa ve medikal departmanlarının bulunduğu yeni birimde mekanlara ait yönlendirmeler genellikle duvar/ tabela yüzeyi ile kontrast oluşturan koyu renkli harflerle sağlanmıştır. Bu da erişilebilirlik ve kontrol duygunu güçlendiren unsurlardandır.

Şekil 3.51. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İşaret ve Tabela Kullanımı

Kaynak: URL 94, URL 95 ve URL 9

Tesisin spa, resepsiyon ve medikal resepsiyon alanlarında görülen oturma düzeni çeşitliliği, bu elemanların cam kenarı veya mekânın merkezi gibi farklı konumlarda yer alması kullanıcılara seçim hakkı tanımaktadır. Böylelikle sosyal etkileşimin kontrolünün sağlanmasıyla bireyde kontrol duygusu pekiştirilmektedir.

Şekil 3.52. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Sosyal Alanlarda Farklı Oturma Birimlerinin Tercih Edilmesi
Kaynak: URL 97

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel’ de bulunan sosyal mekânlarda; yön bulma ve erişilebilirlik, çevresel unsurların kontrolü ile sosyal etkileşimin kontrolüne dair mekânsal karşılıklar Tablo 3.32.’de sunulmuştur.

Tablo 3.32. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Chenot Palace Weggis Health& Wellness İç Mekanları Terapötik Psikososyal Özellikleri		
Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
Yön Bulma ve Erişilebilirlik	Semboller (Piktogramlar)	
	İşaret ve Tabelalar	•
	Mekânsal işlevlere yönelik renk/ malzeme kullanımı	•
	Simge nesne kullanımı	
Çevresel Unsurların Kontrolü	Aydınlatma düzeyinin kontrolü	
	Havalandırma/ iklimlendirme sistemlerinde bireysel kontrol sağlanması	
	Ses düzeyi kontrolü	
Sosyal Etkileşimin Kontrolü	Farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mobilya düzenlemeleri ve mekânsal organizasyon	•

Otelin iç mekan tasarımına yönelik olarak tesisin internet sitesinde “Sizi iyi hissettirmek, rahatlatmak ve varlığınıza yakınlık kurmanızı sağlamak için tasarlanan sarayımız, evinizden uzaktaki evinizdir. Fiziksel bir aidiyet hissi vardır, metabolizmamız çevredeki doğanınkiyle birleşir ve uyum iletir” denmektedir (Chenot Palace Weggis, 2023). Bu anlamda tesisin ev atmosferi ve aidiyet oluşumuna yönelik hassasiyet gösterdiği söylenebilmektedir. Özellikle sosyal mekanların tasarımında görülen mobilya ve tekstil ürünleri, ev atmosferi oluşturulmasına yardımcı olan unsurlardır.

Şekil 3.53. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Konut Atmosferi Oluşturulmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Kaynak: URL 97

Tesiste, kullanıcılara sosyal aktiviteler sağlanmasına yönelik olarak oyun salonları oluşturulmuştur. Tesiste sosyal aktivitelere yönelik olarak şu tanımlama yapılmaktadır; “Chenot Palace Weiss’teki sağlıklı yaşam programı sırasında konuklar, başkalarıyla bağlantı kurma fırsatı sunan yoga, fitness dersleri ve aqua gym gibi grup etkinliklerine katılabilirler. Ayrıca mutfak dersleri, konferanslar ve atölye çalışmaları gibi etkinlikler, destekleyici ve canlandırıcı bir ortamda; öğrenme, büyüme ve diğer konuklarla bağlantı kurma fırsatı sağlamaktadır.” (Chenot Palace Weggis, b.t.)

Şekil 3.54. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Sosyal Aktivitelere Yönelik Alanlar

Kaynak: URL 98 ve URL 99

Tesiste misafirlerin bilgiye erişimini sağlayan bir kütüphane bulunmaktadır. Tesiste yer alan kütüphanede geniş bir kitap ve dergi koleksiyonu yer almaktadır (“Chenot Palace Weggis Review”, 2020). Ancak araştırmalar sonucu kütüphaneye dair görsel veriye ulaşılamamıştır. Tesis sosyal mekânlarında sosyal desteğin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar Tablo 3.33.’ te sunulmuştur.

Tablo 3.33. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanlarında Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanları Terapötik Psikososyal Özellikleri		
Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
Donatı elemanları ve mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu	Rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar	•
	Karşılıklı yerleştirilmiş mobilyalar	•
Ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler	"Yumuşak" yüzeyler, mobilyalar ve malzemeler kullanılması	•
	Halı, mobilyalar, sanat eserleri veya dekorasyon unsurları kullanılması	•
Grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar	Kütüphane oluşturulması	•
	Oyun alanları oluşturulması	•
	Toplu aktivitelere yönelik mekanlar sağlanması	•
Doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşim	Sosyal etkileşimi teşvik eden iç bahçeler	
	Sosyal etkileşimi teşvik eden iç mekanla ilişkili dış bahçeler	•

Mahremiyet: Tesiste eski geleneksel yapılara ek olarak tasarlanan yeni konaklama birimi, kademeli şekilde tasarlanmıştır. Bu tasarıma bakılarak bitişik hacimler arasında görsel mahremiyet sağlanmasına önem verildiği söylenebilmektedir.

Şekil 3.55. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanlarında Görsel Mahremiyetin Sağlanması

Kaynak: URL 100

Kullanıcılar üzerinde mahremiyet duygusunun oluşturulmasına yönelik olarak tesis iç mekânlarında görülen mekânsal karşılıklar, işitsel mahremiyet ve görsel mahremiyet alt başlıkları ile ilişkili olarak Tablo 3.34’ de sunulmuştur.

Tablo 3.34. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanlarında Mahremiyetin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanları Terapötik Psikososyal Özellikleri		
Mahremiyet Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar		
İşitsel Mahremiyetin sağlanması	Akustik malzeme kullanımı (Zemin ve duvar yüzeyleri, donatı elemanları)	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Mekânsal işlev ilişkili müzik kullanımı	
	Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	
Görsel mahremiyetin sağlanması	Mekân kullanımı-sosyal mesafe değerleri ilişkili aydınlatma düzeyi	
	Bölücü elemanların kullanımıyla mahremiyet sağlanması	
	Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	
	Yapısal tasarım ile mahremiyet sağlanması	•

3.3.3. Tesis iç mekanlarının terapötik fiziksel çevre özellikleri açısından değerlendirilmesi

Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Görsel Konfor: Tesiste görsel konforun sağlanmasına yönelik olarak, iç mekânların çoğunluğunda gün ışığını dahil edecek mekânsal değerler bulunduğu görülmektedir. İç mekânlarda gün ışığına ek olarak, vurgu ve genel aydınlatma uygulamaları kullanılmıştır. Merdivenler, basamaklar gibi alanlarda kullanıcıların güvenliğini sağlamak adına aydınlatma uygulamaları görülmektedir.

Şekil 3.56. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Güneş Işığının Mekânda Kullanılması ve Genel Aydınlatma Uygulamaları

Kaynak: URL 101

Tesis iç mekanları, çevresel etkenlerin kontrolü kapsamında görsel konforun sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar açısından incelendiğinde bu anlamda belirlenen tüm özellikleri sağladığı görülmektedir.

Tablo 3.35. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Görsel Konfor

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Çevresel Etkenlerin Kontrolü		
Görsel Konfor	Mekânsal işleve yönelik aydınlatma türlerinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma)	•
	Mekânsal işleve uygun olan aydınlatma değerinin sağlanması	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Doğal ışığın mekâna dahil edilmesi	•

Akustik Konfor: Akustik konfor gerekliliklerine yönelik veriler yerinde gözlem gerektirdiğinden inceleme kapsamına dahil edilmemiştir.

Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava Kalitesi: Tesisin tasarımında doğal ve yerel malzeme kullanıldığı belirtilmiştir. Otel iç mekanlarında sıklıkla kullanılan yeşil yapraklı bitkiler hava kalitesini geliştirmeye katkı sağlayan unsurlardır (Chenot Palace Weggis, b. t.). Zen bahçesine bakan medikal resepsiyon ve spa resepsiyonu ile bekleme alanlarında kullanılan açıklıklarla temiz hava sirkülasyonu sağlanmaktadır. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, şehir oteli olması sebebiyle seçilen diğer oteller gibi doğal bir arazide yer almamaktadır. Dolayısıyla hava kalitesini artırılmasına yönelik katkı sağlayan bitki kullanımı ve doğal malzeme kullanımına tesis genelinde önem verildiği gözlenmektedir.

Şekil 3.57. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Çevresel Etkenlerin Kontrolü, Hava kalitesi

Kaynak: URL 102

Tablo 3.36. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Hava Kalitesini Sağlayan Mekânsal Unsurlar

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Çevresel Etkenlerin Kontrolü		
Hava Kalitesi	Trafik/şehirden uzak konumlanma	
	Mekânda doğal malzeme kullanımı	•
	Hava kalitesine olumlu etkisi açısından bitki kullanımı	•

Pozitif Uyarılar, Renk: Tesisin tasarımında, doğal arazinin sahip olduğu renk paletinin kullanıldığı belirtilmektedir. Mekanların genelinde açık bej tonlarının hâkim olduğu görülmektedir. Resepsiyon alanında renk kullanımı, farklı geometrik şekiller ve renk kompozisyonlarına sahip halılarla; görüşme odalarında ise sanat eserlerinin kullanımıyla sağlanmıştır. Hidrojet tedavisinin uygulandığı alanda sakinleştirici ve tansiyon düşürücü etkiye sahip mavi ışık kullanımı görülmektedir. Ayrıca uyku teknolojilerine sahip misafir odalarında kaliteli uyku sağlanmasına yönelik aydınlatma teknolojileri kullanılmaktadır (Irma, 2020: parag.4).

Şekil 3.58. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Renk Kullanımı

Kaynak: URL 103, URL 104, URL 97, URL 105 ve URL 106

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel iç mekânları renk pozitif uyarını açısından incelendiğinde, belirlenen mekânsal karşılıkların çoğunluğunu sağladığı görülmektedir. Tesiste görülen mekânsal karşılıklar Tablo 3.37.' de yer almaktadır.

Tablo 3.37. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Pozitif Uyarın Olarak Renk Kullanımı

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif Uyarınlar		
Renk	Duvar, zemin, tavan yüzeyi	
	Mobilya/ tekstil ürünleri	•
	Mekân işleviyle ilişkili renk değerlerine sahip aydınlatma kullanımı	•
	Dekorasyon öğeleri kullanımı	•
	Bitki kullanımı	•

Pozitif Uyarınlar, Ses/ Müzik: Chenot Palace misafir odalarında sektörde ilk kez uygulandığı belirtilen; akustik, ışık ve nevrosim teknolojilerinin bilimsel olarak iç mekanla birleştirildiğı uyku teknolojisi kullanılarak, dinlendirici bir uyku sağlayan doğal bir uyku ortamı sağlanmıştır (İrma, 2020). Buna ek olarak ses/müzik uyarınlarıyla ilişkili olarak sosyal alanlar ve dinlenme salonlarında canlı müzik performansı gerçekleştirilmektedir.

Şekil 3.59. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Pozitif Uyarın Olarak Ses/ Müzik Kullanımı

Kaynak: URL 107

Ses / müzik pozitif uyarınlarına ilişkin mekânsal karşılıklar Tablo 3.38.’ de görölmektedir.

Tablo 3.38. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Pozitif Uyarın Olarak Ses/ Müzik Kullanımı

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif uyarınlar		
Ses/ Müzik	Canlı müzik performansları	•
	Doğal ses/ müzik yayını	•
	Doğa seslerine erişim	

Pozitif Uyarılar, Sanat Eserleri: Chenot Oteller Grubu, sanata önem verdiğini belirtmektedir ve bununla ilişkili olarak tesiste çağdaş sanat eserlerinin sergilendiği bir sanat galerisi yer almaktadır. Chenot Grubu, sanat eserlerinin tesislerinde kullanımına yönelik olarak şunları söylemektedir; “Günümüzde sanat bir gereklilik, gündelik hayatımızın geçtiği mekânların tasarımında temel bir unsurdur. Chenot Palace Sanat Koleksiyonu Chenot, Davide Macullo Architects ve galerici Daniele Agostini tarafından oluşturulmuş ve küratörlüğünü üstlenmiştir. Koleksiyon, dokuz genç İsviçreli sanatçı ve mimar Davide Macullo'nun eserlerinden oluşmaktadır. Sanatçıların eserleri ve teknikleri, çizim ve fotoğraftan ahşap heykel ve bronz döküme kadar çağdaş görsel sanatları kapsıyor. Çeşitli sanat eserleri otelin ve spanın kamusal alanlarında görülebilir ve ayrıca konuk odalarında da bulunabilir.” (Chenot Palace Weggis, b. t.). Bu açıklamalardan hareketle, tesis iç mekânları genelinde sanat eserleri kullanımına özen gösterildiği ve farklı mekânsal karşılıklarla sanat eseri kullanımının sağlandığı söylenebilmektedir.

Şekil 3.60. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Renk Kullanımı, Sanat Eserleri

Kaynak: URL 108, URL 109 ve URL 110

Tesis iç mekanlarında sanat eserlerine sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Sanat eserlerinin mekânda kullanımına yönelik olarak sağlanan mekânsal karşılıklar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.39. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Pozitif Uyarı Olarak Sanat Eserleri Kullanımı

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Pozitif uyarılar		
Sanat Eserleri	Tablo/resim	•
	Heykel	•
	Doku/Desen	

Doğal Ortam Verileri, Güneş Işığı: Tesisin spa ve medikal departmanlarının bekleme ile resepsiyon bölümlerinde ve medikal tedavi hizmetlerinin sunulduğu mekanlara güneş ışığının dahil edildiği görülmektedir. Cam duvar yüzeyi ve geniş pencere açıklıkları kullanımına tesis genelinde rastlanmaktadır.

Şekil 3.61. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verileri, İç Mekanlarda Güneş Işığı
Kaynak: URL 111 ve URL 112

Tesis, doğal ortam verilerinden olan gün ışığının mekâna dahil edilmesi açısından incelenmiş ve elde edilen veriler Tablo 3.40.' da sunulmuştur

Tablo 3.40. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Güneş Işığı

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Güneş Işığı	Cam duvar yüzeyi kullanımı	•
	Geniş pencere açıklıkları	•
	Tavan yüzey açıklıkları	
	Gün ışığını simüle eden aydınlatma uygulamaları	

Doğal Ortam Verileri, Bitki Kullanımı: Tesis iç mekânlarında bitki kullanımına sıklıkla rastlanmaktadır. Bitki kullanımının yoğun olarak; sosyal alanlarda, bekleme, dinlenme ve resepsiyon bölümlerinde tercih edildiği gözlemlenmektedir.

Şekil 3.62. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verileri, Bitki Kullanımı

Kaynak: URL 113 ve URL 97

Tesisin medikal ve spa bölümleriyle ilişki kuran avlusunda zen bahçesi yer almaktadır. Zihinsel rahatlama sunan bu Japon Zen bahçesinde bulunan bonzai ağaçları, sakin atmosfere katkıda bulunmaktadır.

Şekil 3.63. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verileri, İç Mekân İlişkili Bahçe Oluşumu

Kaynak: URL 100 ve URL 114

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel iç mekanları bitki kullanımına yönelik özellikleri açısından incelendiğinde, belirlenen mekânsal karşılıkların tümünün sağlandığı görülmektedir.

Tablo 3.41. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Bitki Kullanımı

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Bitki Kullanımı	İç mekânda bitki kullanımı	•
	İç mekânla ilişkili bahçe oluşturulması	•

Doğal Ortam Verileri, Manzara: Tesisin yakın çevresinde yer alan Luzern Gölü ve doğal arazi, birçok iç mekâna doğal manzara sağlamaktadır. Sosyal alanlar, restoran ve spa dinlenme alanları dış çevredeki manzaraya erişime sahiptir. Restoran bölümünde ise manzara resimleri sunan tablolar yer aldığı görülmektedir.

Şekil 3.64. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verileri, Bitki

Kaynak: URL 115, URL 116, URL 100 ve URL 117

Luzern Gölü kıyısında yer alan tesis doğal manzaralara sahiptir. Bu manzaraların iç mekânda kullanıcılara sunulması adına sağlanan mekânsal karşılıklar, Tablo 3.42.' de yer almaktadır.

Tablo 3.42. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Manzara

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Manzara	Doğal manzaralara erişim sunan açıklıklar	•
	Fotoğraf veya resim olarak görsel unsurların kullanımı	•

Su ve Ateş Öğeleri: Yapılan araştırma sonucu tesiste su ve ateş unsuru kullanımına dair veriye ulaşılamamıştır.

Doğal Ortam Verileri, Doğal Malzeme Kullanımı: Tesisin yeni yapılan konaklama birimi ve spa merkezinde doğal malzemelerin kullanıldığı belirtilmiştir. Yüzme havuzu doğal taş karolarla, havuz kenarları doğal siyah karolarla kaplanmıştır. Havuzun etrafına ve dinlenme odalarına geniş formatlı seramik karolar ve doğal taş döşenmiştir (MAPEİ, b.t.). Tesis birimlerinde ağırlıklı olarak İsviçre beyaz köknarı kullanılmıştır.

Şekil 3.65. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Ortam Verilerinin Mekâna Dahil Edilmesi, Doğal Malzeme

Kaynak: URL 117, URL 118 ve URL 100

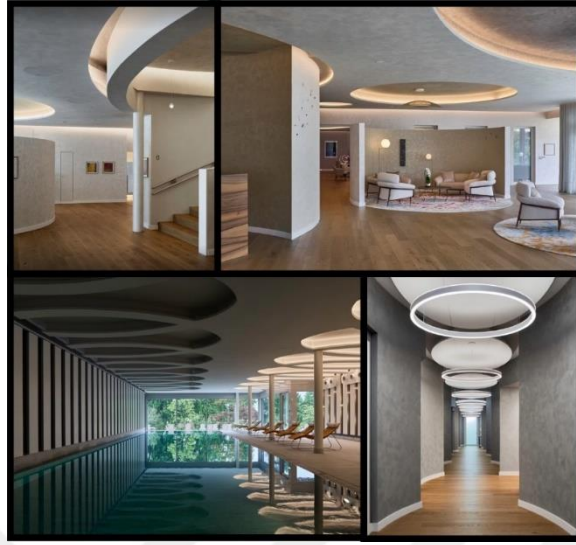
İç mekânda doğal ortam verilerine yönelik olarak sıklıkla tercih edilen doğal malzeme kullanımının, Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel’ de yer alan mekânsal karşılıkları Tablo 3.43’ te yer almaktadır.

Tablo 3.43. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekânda Doğal Ortam Verilerinin Kullanılması, Doğal Malzeme

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Doğal malzeme	Zemin, Tavan ve duvar yüzeyinde doğal malzeme kullanımı	•
	Mobilya ve donatı elemanlarında doğal malzeme kullanımı	•

Doğal Ortam Verileri, Doğal Biçim ve Formlar: Tesisin genelinde tavan, duvar ve bölücü elemanlarda dairesel, doğal formların sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Spa resepsiyonun tavanında yer alan çiçeği sembolize eden uygulama, medikal resepsiyondaki dairesel formdaki tavan tasarımı, havuzun tavanındaki yumuşak formlar, duvarlarda

silindirik formların kullanılması mekânı yumuşatan ve doğal hissiyat uyandıran mimari unsurlardır.

Şekil 3.66. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Doğal Biçim ve Form Kullanımı

Kaynak: URL 119 ve URL 120

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel iç mekanlarında, doğal ortam verilerinden olan doğal biçim ve form özelliklerinin kullanımına yönelik olarak sağlanan mekânsal karşılıklar Tablo 3.44’ te yer almaktadır.

Tablo 3.44. Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel, Biçimsel Özellikler, Üç Boyutlu (Form/ Geometri)

Chenot Palace Weggis Health& Wellness Hotel İç Mekanları Fiziksel Çevre Özellikleri		
Doğal Ortam Verileri		
Doğal Biçim ve Formlar	Mimari elemanların tasarımında doğal formlar kullanılması	•
	Doğal form ve biçimlerin sanat eserleriyle yansıtılması	•
	Doğal biçim ve formların desen olarak kullanılması	

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Hızla artan kentleşme; nüfus artışı, betonlaşma, doğandan kopuş ve küresel çevre sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bireylerin hem fiziksel hem de mental açıdan sağlık sorunları kentleşmeyle birlikte artarken, yakın zamanda yaşanan Covid-19 pandemisi ile sağlık hizmetlerine yönelik ihtiyaç artmıştır. Pandeminin de bir sonucu olarak insanlar sağlıklarına daha fazla önem göstermeye başlamıştır. Bu anlamda bireylere bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde hem psikolojik hem fizyolojik anlamda sağlıklarını geliştirme imkânı sunan sağlıklı yaşam tesisleri artan bir talep görmektedir.

Sağlık yapıları kapsamında mekân tasarımının, kullanıcının tedavisini olumlu yönde etkileyecek bir potansiyele sahip olduğu bilinmektedir ve buna yönelik tasarım yaklaşımları günümüzde giderek popülerlik kazanmaktadır. İyileştiren tasarım yaklaşımları içinde, direkt olarak kullanıcı sağlığı ile birlikte iyileşme sürecini geliştirmeyi hedefleyen ve sağlık mekânlarına odaklanan ‘Terapötik Tasarım Yaklaşımı’ bu çerçevede öne çıkmaktadır. Terapötik tasarım, insanların fizyolojisi ve psikolojisi ile etkileşime giren mekânsal unsurları tasarıma dâhil etmenin yollarını belirlemeyi ve desteklemeyi amaçlayan, insan merkezli, kanıta dayalı bir yapıli çevre disiplini olarak tanımlanmaktadır (Chrysikou, 2014: 1; Nair, 2022: 3). Bu doğrultuda sağlıklı yaşam tesisleri iç mekân tasarımına yönelik olarak iyileşmeyi destekleyici ve terapötik tasarım yönelimlerini kapsayıcı bir tasarım yaklaşımının sunulması ve değerlendirilmesi tezin amacını oluşturmaktadır. Tez çalışmasında belirlenen terapötik tasarım değerleri, örneklem kapsamında değerlendirilmiş ve karşılaştırılmıştır. Araştırma verileri ile örneklem arasındaki tutarlılık değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada;

- Mekân tasarımı insanın psikolojik ve fizyolojik sağlığı üzerinde ne şekilde etkili olmaktadır?
- Sağlık yapılarında terapötik tasarım temelli, iyileşmeyi destekleyici tasarım yaklaşımları nelerdir?
- Sağlıklı yaşam tesisleri hangi özellikleri sebebiyle diğer sağlık yapılarından ayrılmaktadır?

- İyileşmeyi desteklemeye yönelik terapötik ortamların mekânsal ve psikososyal gereksinimleri nelerdir?

sorularına yanıt aranmıştır. Buna yönelik olarak Sağlık yapılarında iyileşmeyi destekleyici tasarım yaklaşımları; kanıta dayalı tasarım, kullanıcı odaklı tasarım ile duyuşal tasarım olarak belirlenmiş ve aktarılmıştır.

Mekân tasarımının insan üzerinde nasıl etkili olduğu sorusuna yanıt olarak, mekânın insan fizyolojisi ve psikolojisi üzerinde oluşturduğu etkinin insan-çevre etkileşimi kapsamında incelendiği belirtilerek başlanabilir. Mekân ve kullanıcı arasında sürekli olarak sağlanan etkileşim, mekânın algılanması ile doğrudan ilişki içerisinde. Bireyin çevresel faktörleri algılaması ve algıyla ilişkili olarak bireyde iletiler oluşmasıyla, insan çevre etkileşimi gerçekleşmektedir. Algılanan her bir çevresel faktör insan üzerinde psikolojik ve fizyolojik yanıtlar oluşturarak birey üzerinde etkili olmaktadır. Diğer bir araştırma sorusuna yönelik olarak sağlıklı yaşam tesislerini diğer sağlık yapılarından ayıran temel özellikler hem fiziksel anlamda hem de psikolojik anlamda uygulanan terapilerin bu tesislerde kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda bireysel programlarla uygulanmasıdır. Özellikle hasta olmaktan kaçınmak, sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek adına tercih edilen bu tesislerde bulunan otellerde sunulan; spor, beslenme danışmanlığı, doğal ortam ve sunulan doğal terapiler kullanıcıların tercih sebeplerinin başında gelmektedir. Her sağlıklı yaşam tesisi kendi özel uygulama planına ve öncelikli tedavilere sahiptir. Bu özelliklere ek olarak sağlıklı yaşam tesislerini yalnızca sağlığı bozulmuş olan bireyler değil, sağlıklarını korumak isteyen bireyler de sıklıkla tercih etmektedir. İyileşmeyi desteklemeye yönelik terapötik ortamların mekânsal ve psikososyal gereksinimlerini belirlemeyi hedefleyen soruya yanıt olarak çalışma kapsamında; psikososyal özellikler ve fiziksel çevre özellikleri olmak üzere iki ana başlık altında mekânsal veriler toplanmıştır. Psikososyal açıdan mekânsal gereklilikler; kontrol duygusunun sağlanması, sosyal desteğin sağlanması, mahremiyetin sağlanması ve güvenli bir ortam oluşturulması olarak belirlenmiştir. Fiziksel çevre özellikleri; çevresel etkenlerin kontrolü, pozitif uyaranlar ve doğal ortam verileri başlıkları altında kategorize edilmiştir.

Çalışmada, sağlıklı yaşam tesisleri tasarımına yönelik olarak terapötik tasarım yaklaşımı; “terapötik psikososyal özellikler” ve “terapötik fiziksel çevre özellikleri” kapsamında ele alınıp bu özelliklerle ilişkili mekânsal karşılıklar ortaya koyulmuştur. Dünyada sağlıklı yaşam tesisleri arasında kullanıcı tercihleri ve kullanım sıklığına göre öne

çıkan, farklı ödüllere sahip, en az elli odalı, beş bin metrekare alanı bulunan ve sağlığı teşvik edici uygulamalara sahip olan tesisler araştırılmış ve üç (3) farklı tesis belirlenmiştir. Sağlıklı yaşam tesisleri arasında “sunulan sağlık hizmetlerini destekleyecek yönde mekânsal tasarım ile bütüncül bir yaklaşım” sağlandığı belirtilen; Tayland’ da yer alan “Chiva Som Hua Hin Wellness Resort”, Almanya’da bulunan “Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort” ve İsviçre’de yer alan “Chenot Palace Health& Wellness Resort” tesisleri örnekleme oluşturmaktadır. Bu tesisler literatür çalışmasıyla belirlenen, işlev – organizasyon özellikleri ve terapötik mekânsal gereklilikler açısından değerlendirilmiştir.

Literatür taraması sonucu oluşturulan, sağlıklı yaşam tesislerinde bulunan mekânsal işlevler ve bu işlevlere yönelik mekânlar örneklem grubu üzerinden karşılaştırılarak değerlendirilmiştir (Tablo 4.1.).

Tablo 4.1. Örnek Tesislerin Mekânsal İşlevler Kapsamında Değerlendirilmesi

İşlevler	Mekanlar	Chiva Som Hua Hin Wellness Resort	Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort	Chenot Palace Health& Wellness Resort
Fiziksel Aktivite (Fitness)	Spor Salonu	•	•	•
	Dans Stüdyosu	•		
	Pilates Stüdyosu	•	•	
	Çok Amaçlı Alan	•		•
	Yüzme Havuzu	•		•
Spa	Sauna	•	•	•
	Buhar Odası	•	•	•
	Hamam			
	Kar Odası/Soğuk oda		•	•
	Masaj Salonları	•	•	•
	Kuaför		•	•
	Cilt Bakımı Odaları	•	•	•
	Sıcak-Soğuk Havuzlar	•		
	Mineral havuzları	•	•	•
Medikal Tedavi	Görüşme ve Tanı Odası	•	•	•
	Ölçüm Odası	•	•	•
	Tedavi Alanları	•	•	•

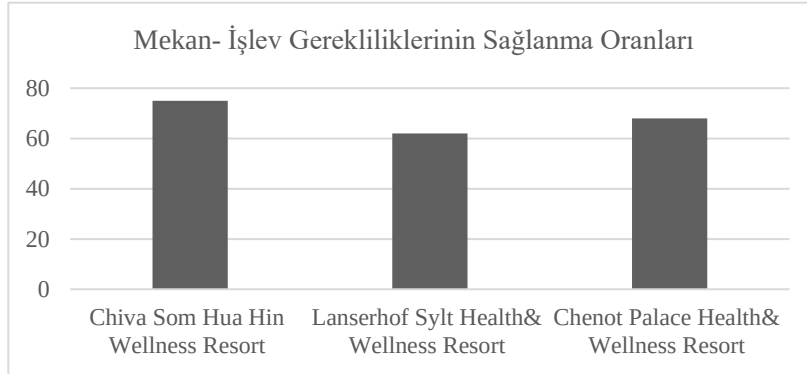
	Laboratuvar			•
Zihinsel Rahatlama	Yoga Salonu	•	•	•
	Çok amaçlı alanlar	•		
Sağlıklı Beslenme	Restoran	•	•	•
	Kafe			
	Bar	•		•
	Eğitim mutfakları	•		
Sosyal Aktivite	Sosyal Alanlar	•	•	•
	Oyun Alanı		•	•
	Kütüphane	•	•	•
Satış	Mağaza/ Butik	•	•	
	Kiosk			

Tablo 4.1’ de sunulan veriler incelendiğinde örnek tesislerde mekânsal işlevlere yönelik olarak;

- Dans stüdyosunun yalnızca tek tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort) bulunduğu,
- Spa mekanlarından olan hamamın hiçbir tesiste sağlanmadığı,
- Sıcak/soğuk havuzların yalnızca tek bir tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort) bulunduğu,
- Laboratuvarın yalnızca tek bir tesiste (Chenot Palace Health& Wellness Resort) yer aldığı,
- Çok amaçlı aktivite alanının yalnızca tek tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort) sağlandığı,
- Kafe mekanlarının üç tesiste de sağlanmadığı,
- Eğitim mutfağının yalnızca tek bir tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort) bulunduğu,
- Satış işlevine yönelik olarak hiçbir tesiste kiosk kullanımının sağlanmasına yönelik eksiklikler olduğu gözlemlenmiştir.

Chiva Som Hua Hin Wellness Resort %75, Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort %62 ve Chenot Palace Health& Wellness Resort %68 oranında tez kapsamında belirlenen mekân-işlev gereklilerini sağlamaktadır (Şekil 4.1).

Bu anlamda en olumlu sonucun Chiva som Hua Hin Resort’ ta görüldüğü söylenebilmektedir.

Şekil 4.1. Örnek Tesislerde Mekân- İşlev Gerekliliklerinin Sağlanma Oranları

Şekil 3.2., 3.25., 3.26, ve 3.50.’ de yer alan veriler doğrultusunda “Mekânsal organizasyon” a yönelik yapılan değerlendirilmeler sonucu her üç tesiste de en büyük alan, spa ve medikal hizmetlere yönelik mekânlara ayrılmıştır. Bunun sebebinin daha önce de belirtildiği üzere, kullanıcıların tesis tercihlerinde en önemli etkenlerin spa ve medikal hizmetler olmasıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Örnek tesislerin organizasyon şemaları incelendiğinde, spa ve medikal hizmet sunulan mekânların birbirleriyle ilişkili şekilde planlandığı görülmektedir. Bu ilişki ortak bekleme veya resepsiyon alanları ile sağlanmıştır. Sosyal aktivitelere yönelik alanlar, spa ve medikal işlevlere sahip alanlardan uzakta konumlandırılırken lobi ve satış birimleriyle ilişki kurmaktadır. Sağlıklı beslenme işlevinin sağlandığı restoranlar, diğer birimlerden ayrı olacak şekilde planlanmıştır. Sağlıklı beslenme işlevine yönelik mekanlardan olan barlar ise bekleme alanları, lobi ve resepsiyon alanları ile ilişkilidir. Tesislerin genelinde misafir odalarının, diğer tüm mekânsal işlevlerden uzakta konumlandırıldığı görülmektedir.

Örnek tesislerin iç mekanları “terapötik psikososyal özellikler” kapsamında incelenmiş ve Tablo 4.2.’ de belirlenen mekânsal değerler çerçevesinde tablolastırılmıştır. Bu anlamda örnek tesisler; “kontrol duygusunun sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar”, “sosyal desteğin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar” ve “mahremiyet duygusunun sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar” olmak üzere incelenmiştir.

Tablo 4.2. Örneklemin Terapötik Psikososyal Özellikler Açısından Değerlendirilmesi

Terapötik Psikososyal Özellikleri		Mekânsal Karşılıklar	Chiva Som Hua Hin	Lanserhof Sylt	Chenot Palace Weggis
Kontrol Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	Yön Bulma ve Erişilebilirlik	Semboller (Piktogramlar)		•	
		İşaret ve tabelalar	•	•	•
		Mekânsal işlevlere yönelik renk kullanımı			•
		Simge nesne kullanımı			
	Çevresel Unsurların Kontrolü	Aydınlatma Düzeyleri	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir
		Havalandırma/ İklimlendirme Sistemleri	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir
		Ses düzeyi	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Sosyal Etkileşimin Kontrolü	Farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mobilya düzenlemeleri ve mekânsal organizasyon	•	•	•
Sosyal Desteğin Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	Donatı elemanları ve mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu	Rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar	•	•	•
		Karşılıklı yerleştirilmiş mobilyalar	•	•	•
	Ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler	"yumuşak" yüzeyler, mobilyalar ve malzemeler kullanılması	•	•	•
		Halı, mobilyalar ve sanat eserleri gibi dekorasyon unsurları kullanılması	•	•	•
	Grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar	Kütüphane	•	•	•
		Oyun alanları		•	•
		Toplu aktivitelere yönelik alanlar	•	•	•
	Doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşim	Sosyal etkileşimi teşvik eden iç bahçeler			
		Sosyal etkileşimi teşvik eden iç mekanla ilişkili dış bahçeler	•	•	•
Mahremiyet Duygusunun Sağlanmasına Yönelik Mekânsal Karşılıklar	İşitsel Mahremiyetin sağlanması	Akustik malzeme kullanımı (Zemin ve duvar yüzeyleri, donatı elemanları),	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir
		Mekânsal işlev ilişkili müzik kullanımı			
		Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	•		
	Görsel mahremiyetin sağlanması	Mekân kullanımı-sosyal mesafe değerleri ilişkili aydınlatma düzeyi			
		Bölücü elemanların kullanımıyla mahremiyet sağlanması	•	•	
		Doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları)	•		
		Yapısal tasarım ile mahremiyet sağlanması	•	•	•

Tablo 4.2.' de yer alan kontrol duygusunun sağlanmasına yönelik mekânsal veriler incelendiğinde;

- Yön bulma ve erişilebilirlik kapsamında; sembol ve piktogram kullanımının yalnızca tek tesiste (Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort) sağlandığı görülmektedir. İşaret ve tabela kullanımı her üç tesiste de gözlenmektedir.

Mekânsal işleve yönelik renk kullanımı bir tesiste (Chenot Palace Health& Wellness Resort) gözlemlenmiştir. Simge nesne kullanımına yönelik mekânsal veriler üç tesiste de gözlemlenememiştir.

- Çevresel kontrolün sağlanmasına yönelik mekânsal gereklilikler, standartlar kapsamında uygulandığı ve yerinde gözlem gerektirdiğinden kapsam dışı tutulmuştur.
- Sosyal etkileşimin sağlanmasına katkı sağlayabilen; farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mobilya düzenlemeleri ve mekânsal organizasyon her üç tesiste de gözlemlenmiştir.

Elde edilen bu veriler yüzde olarak hesaplandığında; Chiva Som Hua Hin Wellness Resort %40, Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort %60, Chenot Palace Health& Wellness Resort %60 oranında kontrolün sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıkları karşılamaktadır. Aynı orana sahip Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort ve Chenot Palace Health& Wellness Resort’ a dair mekânsal veriler değerlendirildiğinde, terapötik mekânsal karşılıkların farklılaştığı görülmektedir.

Sosyal desteğin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar (Tablo 4.2.) değerlendirildiğinde;

- Donatı elemanları ve mobilyaların yerleşim düzeni ve organizasyonu kapsamında rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar ile karşılıklı yerleştirilmiş mobilyalar üç tesiste de gözlemlenmiştir.
- Ev ortamı/aidiyet hissini oluşturacak mekânsal değerler kapsamında üç tesiste de yumuşak yüzeyler, mobilyalar ve malzemeler kullanılması ile halı, mobilyalar ve sanat eserleri gibi dekorasyon unsurları kullanıldığı gözlemlenmiştir.
- Grup aktivitelerine yönelik sosyal alanlar oluşturulması açısından kütüphane ve toplu aktivitelere yönelik alanlar üç tesiste de gözlemlenmiştir.
- Doğal bahçe oluşumu ve mekânsal etkileşimi kapsamında sosyal etkileşimi teşvik eden iç mekanla ilişkili dış bahçeler üç tesiste de görülürken, sosyal etkileşimi teşvik eden iç bahçelere üç tesiste de rastlanmamıştır.

Elde edilen bu veriler doğrultusunda; Chiva Som Hua Hin Wellness Resort %77, Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort %88 ve Chenot Palace Health& Wellness Resort %88 oranında sosyal desteğin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıkları sağlamaktadır. Aynı oranları sağlayan Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort ve Chenot Palace Health&

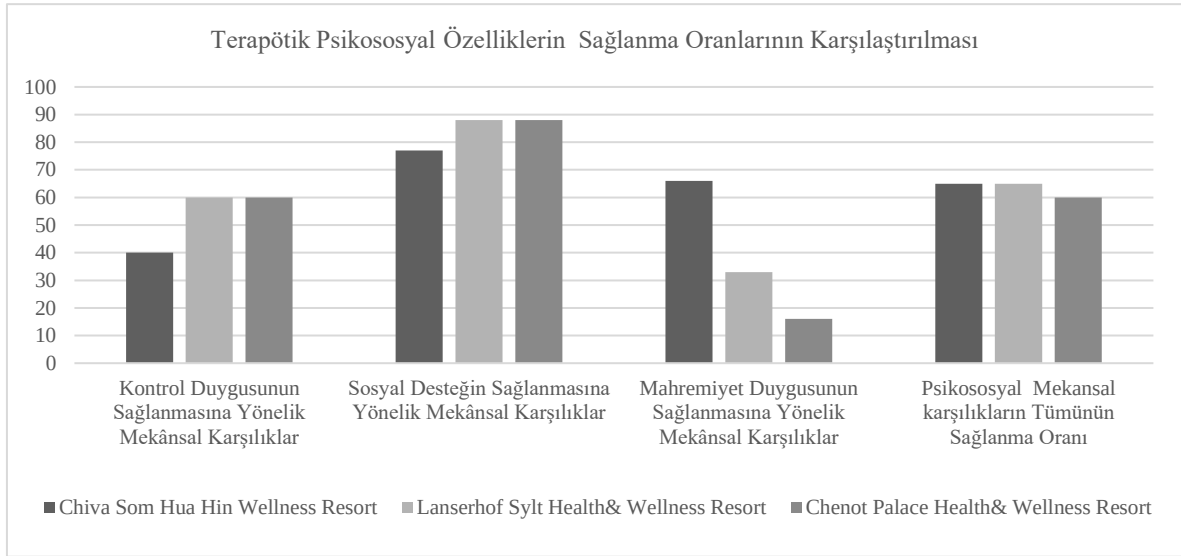
Wellness Resort' a dair mekânsal veriler değerlendirildiğinde, terapötik mekânsal karşılıkların farklılaştığı görülmektedir.

Örnek tesislerde mahremiyet duygusunun oluşturulmasına yönelik mekânsal karşılıklar (Tablo 4.2.) incelendiğinde;

- İşitsel mahremiyetin sağlanması adına; doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları) yalnızca bir otelde (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort) gözlemlenirken, mekânsal işlev ilişkili müzik kullanımına dair mekânsal veriye örnek tesislerde rastlanmamıştır.
- Görsel mahremiyetin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklar değerlendirdiğinde; bölücü elemanların kullanımıyla mahremiyet sağlanması iki tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort ve Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort), doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları) tek tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness) gözlemlenmektedir. Yapısal tasarım ile mahremiyet sağlanması üç tesiste de gözlemlenmektedir. Ancak mekân kullanımı-sosyal mesafe değerleri ilişkili aydınlatma düzeyinin sağlanması üç tesiste de eksik olarak gözlemlenmiştir.

Elde edilen bu veriler doğrultusunda; Chiva Som Hua Hin Wellness Resort %66, Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort %33 ve Chenot Palace Health& Wellness Resort %16 oranında mahremiyetin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıkları sağlamaktadır.

Terapötik psikososyal özellikler kapsamına yönelik sonuçlar değerlendirildiğinde; Chiva Som Hua Hin Wellness Resort %65, Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort %65 ve Chenot Palace Health& Wellness Resort %60 oranında mekânsal verileri karşılamaktadır (Şekil 4.2.). Aynı oranda mekânsal veriyi sağlayan Chiva Som Hua Hin Wellness Resort ve Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort incelendiğinde, sağlanan mekânsal verilerin farklılaştığı görülmektedir.

Şekil 4.2. Örnek Tesislerin psikososyal Çevre özellikleri Kapsamında Sağladığı Mekânsal Verilerin Karşılaştırılması

Tablo 4.2.' ye bakıldığında; örnek tesislerde görsel mahremiyetin sağlanmasına yönelik mekânsal karşılıklarda ayrışma olduğu gözlenmektedir. Tesislerde farklı yöntemlerle iç mekanlarda görsel mahremiyet sağlanmıştır. Bu anlamda görsel mahremiyetin sağlanmasının önemli bir gereklilik olduğu ve tesisin tasarım diliyle ilişkili olarak mahremiyetin sağlanmasına yönelik mekânsal değerlerin farklılık gösterebildiği söylenebilmektedir. Ancak her üç tesiste de yapısal tasarım kararlarıyla mahremiyetin sağlanmasına yönelik uygulamaların tercih edildiği görülmektedir.

Örnek tesislerin iç mekânlarında terapötik tasarımın mekânsal karşılıkları; “terapötik fiziksel çevre özellikleri” kapsamında; “çevresel etkenlerin kontrolü”, “pozitif uyaranlar” ve “doğal ortam verileri” başlıklarına yönelik mekânsal karşılıklar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırma sonucu elde edilen sonuçlar, belirtilen üç ana başlık altında kategorize edilerek Tablo 4.3.' te sunulmuştur.

Tablo 4.3. Örneklemin Terapötik Fiziksel Çevre Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Terapötik Fiziksel Çevre Özellikleri		Mekânsal Karşılıklar	Chiva Som Hua Hin	Lanserhof Sylt	Chenot Palace Weggis
Çevresel Etkenlerin Kontrolü	Görsel Konfor	Mekânsal işleve yönelik aydınlatma türlerinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma)	•	•	•
		Mekânsal işleve uygun olan aydınlatma değerinin sağlanması	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir
		Doğal ışığın mekâna dahil edilmesi	•	•	•
	Akustik Konfor	Akustik malzeme kullanımı (zemin, mobilya, duvar yüzeyi veya akustik paneller)	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir
		Ses emici olarak iç mekânda bitki kullanımı	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir	Yerinde gözlem gerekmektedir
	Hava Kalitesi	Trafik/şehirden uzak konum	•	•	
		Mekânda doğal malzeme kullanımı	•	•	•
		Bitki kullanımı	•		•
Pozitif Uyaranlar	Renk	Duvar, zemin, tavan yüzeyi	•	•	
		Mobilya/ tekstil ürünleri	•	•	•
		Işık			•
		Dekorasyon öğeleri		•	•
		Bitki kullanımı	•		•
	Ses/müzik	Canlı müzik performansları	•	•	•
		Ses/ müzik yayını			•
		Doğa seslerine erişim	•		
	Sanat eserleri	Tablo/resim	•		•
		Heykel	•		•
		Doku/Desen		•	
Doğal Ortam Verileri	Güneş ışığı	Cam duvar yüzeyi kullanımı	•	•	•
		Geniş pencere açıklıkları	•	•	•
		Tavan yüzey açıklıkları	•		
		Gün ışığını simüle eden aydınlatma uygulamaları			
	Bitki kullanımı	İç mekânda bitki kullanımı	•	•	•
		İç mekân ilişkili iç bahçe oluşumları	•	•	•
	Manzara	Doğal manzaralara erişim sunan açıklıklar	•	•	•
		Fotoğraf veya resim olarak görsel unsurların kullanımı			•
	Su ve ateş öğeleri	Şömine elemanı		•	
		Süs havuzu kullanımı	•		
	Doğal malzeme	Zemin, Tavan ve duvar yüzeyinde doğal malzeme kullanımı	•	•	•
		Mobilya ve donatı elemanlarında doğal malzeme kullanımı	•	•	•
	Doğal Biçim ve Formlar	Mimari elemanların tasarımında doğal formlar kullanılması	•	•	•
		Doğal form ve biçimlerin sanat eserleriyle yansıtılması			•
		Doğal biçim ve formların desen olarak kullanılması			

Örneklem terapötik fiziksel çevre özellikleri kapsamında pozitif uyaranlar açısından değerlendirildiğinde;

- Görsel konforun sağlanmasına yönelik olarak mekânsal işleve yönelik aydınlatma türlerinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma) ve doğal ışığın mekâna dahil edilmesine yönelik mekânsal verilerin üç tesiste de sağlandığı görülmektedir.
- Akustik konforun sağlanmasına yönelik mekânsal veriler yerinde gözlem gerektirdiğinden değerlendirme dışında tutulmuştur.
- Hava kalitesinin sağlanmasına yönelik olarak trafik/şehirden uzak konumlanmanın iki tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort ve Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort) sağlandığı, bitki kullanımının iki tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort ve Chenot Palace Health& Wellness Resort) sağlandığı görülmüştür. İç mekânda doğal malzeme kullanımı üç tesiste de gözlemlenmiştir.

Belirtilen sonuçlar doğrultusunda çevresel etkenlerin kontrolü kapsamında her bir tesisin mekânsal verileri sağlama oranı; Chiva Som Hua Hin Wellness Resort %100, Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort % 80 ve Chenot Palace Health& Wellness Resort %80'dir.

Örnek tesisler terapötik fiziksel çevre özellikleri kapsamında, pozitif uyaranlar açısından elde edilen veriler (Tablo 4.3.) doğrultusunda değerlendirildiğinde (Tablo 4.3.);

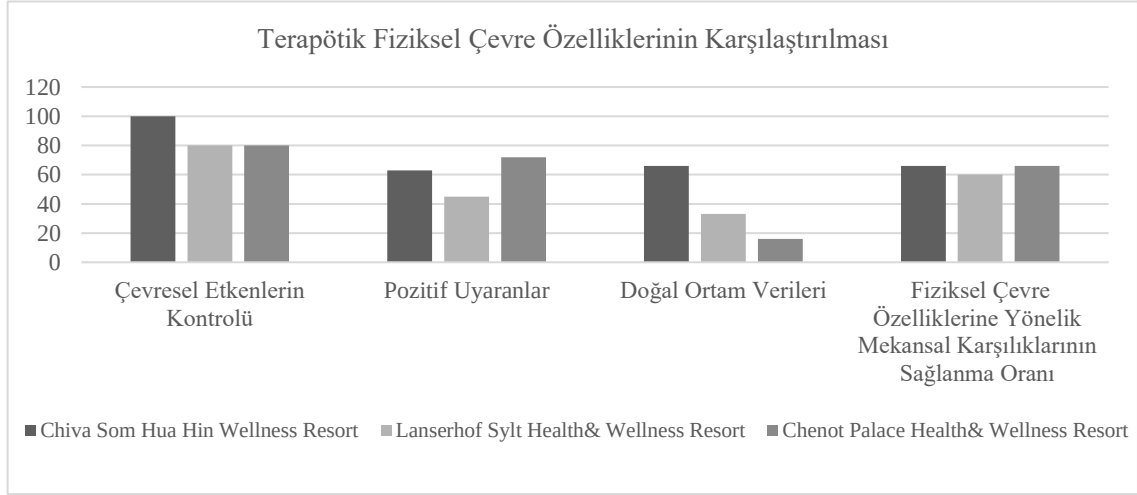
- Renk pozitif uyaranı üç tesiste de mobilya/tekstil ürünlerinde kullanılmıştır. Duvar, zemin ve tavan yüzeyinde renk kullanımı iki otelde görülmektedir (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort ve Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort). Renk uyaranı olarak ışık kullanımı bir otelde (Chenot Palace Health& Wellness Resort) gözlemlenmiştir. Dekorasyon öğeleri kullanımı ile renk pozitif uyaranı sağlanması iki otelde (Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort ve Chenot Palace Health& Wellness Resort) ve bitki kullanımının iki otelde (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort ve Chenot Palace Health& Wellness Resort) sağlandığı gözlemlenmiştir.
- Ses/müzik pozitif uyaranına dair canlı müzik performansları sunulmasının her üç tesiste de sağlandığı gözlemlenmiştir. Ses/müzik yayını ve doğa seslerine erişime yönelik mekânsal verilerinin sağlanmasında eksikler olduğu görülmektedir. Ses/müzik yayını bir otelde (Chenot Palace Health& Wellness Resort) ve doğa seslerine erişim bir otelde (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort) gözlemlenmiştir.

- Sanat eserlerinin iç mekâna dahil edilmesi kapsamında tablo/resim ve heykel kullanımı iki otelde (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort ve Chenot Palace Health& Wellness Resort), doku/desen kullanımına ise yalnızca bir otelde (Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort) rastlanmıştır.

Örnek tesisler, doğal ortam verilerine dair mekânsal verileri karşılaması açısından elde edilen veriler (Tablo 4.3.) doğrultusunda değerlendirildiğinde;

- Güneş ışığının mekâna dahil edilmesine yönelik; cam duvar yüzeyi kullanımı ve geniş pencere açıklıkları her üç tesiste sağlanması açısından olumlu olarak görülmektedir. Tavan yüzey açıklıkları yalnızca bir tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort) görülmüştür. Gün ışığını simüle eden aydınlatma uygulamalarına üç tesiste de rastlanamamıştır.
- Bitki kullanımı ile doğal verilerin mekâna dahil edilmesi kapsamında; iç mekânda bitki kullanımı ve iç mekân ilişkili iç bahçe oluşumları üç tesiste de sağlanmıştır.
- İç mekanlarda manzaralar içeren görsel verilerin sunulmasına yönelik olarak; doğal manzaralara erişim sunan açıklıklara üç tesiste de rastlanırken, fotoğraf veya resim olarak görsel unsurların kullanımı yalnızca bir tesiste (Chenot Palace Health& Wellness Resort) gözlemlenmiştir. Bu anlamda manzaraya yönelik görsel unsurların kullanımı noktasında eksiklik olduğu yorumu yapılabilmektedir.
- Su ve ateş öğelerinin mekâna dahil edilmesinde eksiklikler olduğu görülmektedir. Şömine elemanı bir tesiste (Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort) ve süs havuzu kullanımı bir tesiste (Chiva Som Hua Hin Wellness Resort) gözlemlenmiştir.
- Örnek tesisler doğal malzeme kullanımı açısından incelendiğinde zemin, tavan ve duvar yüzeyinde doğal malzeme kullanımı ile mobilya ve donatı elemanlarında doğal malzeme kullanımının tüm tesislerde sağlandığı söylenebilmektedir.
- İç mekân tasarımında doğal biçim ve form özelliklerine yönelik olarak, mimari elemanların tasarımında doğal formların kullanılmasına her üç tesiste de rastlanmıştır. Eksiklik görülen doğal form ve biçimlerin sanat eserleriyle yansıtılması tek otelde (Chenot Palace Health& Wellness Resort) sağlanırken, doğal biçim ve formların desen olarak kullanılması hiçbir örnekte gözlemlenmemiştir.

Terapötik fiziksel çevre özellikleri kapsamına yönelik sonuçlar değerlendirildiğinde; Chiva Som Hua Hin Wellness Resort %70 Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort %58 ve Chenot Palace Health& Wellness Resort %70 oranında mekânsal verileri karşılamaktadır (Şekil 4.3.). Aynı oranda mekânsal veriyi sağlayan Chiva Som Hua Hin Wellness Resort ve Lanserhof Sylt Health& Wellness Resort incelendiğinde, sağlanan mekânsal verilerin farklılaştığı görülmektedir.

Şekil 4.3. Örnek tesisler üzerinden terapötik Fiziksel Çevre Özelliklerinin Karşılaştırılması

Tablo 4.2. ve Tablo 4.3.' te terapötik tasarım yaklaşımı kapsamındaki psikososyal özellikler ve fiziksel çevre özellikleri çerçevesinde belirlenen mekânsal veriler yer almaktadır. Bu veriler iç mekanlara sağladığı katkıları ile birlikte; aydınlatma, ses, malzeme, doğal unsurlar, mobilya/ tefriş/ sanat eserleri, mekân organizasyonu, biçim/form ve yapısal tasarım kategorileri altında gruplanmış ve sağlıklı yaşam tesisleri iç mekân tasarımına yönelik bir öneri olarak Tablo 4.4' te sunulmuştur.

Tablo 4.4. Sağlıklı Yaşam Tesisleri İç Mekânları Tasarımına Yönelik Terapötik Tasarım Temelli İyileşmeyi Destekleyici Mekânsal Veriler

Terapötik Tasarım Temelli İyileşmeyi Destekleyici Mekânsal Veriler	
Aydınlatma	– Kullanıcılarda kontrol duygusunun artırılmasına yönelik kişisel kontrol sunan aydınlatma elemanlarının tercih edilmesi. – İç mekânlarda görsel mahremiyetin sağlanması amacıyla, mekân kullanımı-sosyal mesafe değerleri ilişkili aydınlatma düzeyi gözetilen tasarımlar yapılması. – Görsel konfora katkı sağlayabilmek adına; mekânsal işleve yönelik aydınlatma türlerinin kullanımı (vurgu veya genel aydınlatma) ve işleve yönelik aydınlatma değerinin sağlanması. – Doğal ışığın görsel konforu iyileştirmek adına mümkün olduğunca çok kullanılması. – Farklı renk değerlerinde ışık kullanımı ile iç mekânda pozitif uyaran oluşturulması. – Doğal ortam verilerinin, gün ışığını simüle eden aydınlatma uygulamaları ile mekânlarda yansıtılması.
Ses	– Bireyde kontrol duygusunun desteklenmesi adına kişisel mekânlarda bulunan; televizyon, telefon, hoparlör gibi ses kaynaklarında ses seviyesinin kullanıcı tarafından ayarlanabilmesine olanak sağlayacak donanımlar kullanılması. – İşitsel mahremiyetin sağlanmasına yönelik mekânsal işlev ilişkili müzik kullanımı. – Pozitif uyaran olarak; canlı müzik performansları, ses/ müzik yayını ve doğa seslerine erişim sağlanması ile olumlu yönde dikkat dağıtan unsurların kullanılması.
Malzeme	– İşitsel mahremiyetin sağlanması ve akustik konforun geliştirilmesine yönelik akustik malzeme kullanımı (Zemin ve duvar yüzeyleri, donatı elemanları, mobilya veya akustik paneller). – İç mekân hava kalitesine olumlu etkisi açısından mekânda doğal malzeme kullanımı. – Doğal ortamın iç mekânda yansıtılmasıyla stres faktörünün azaltılabilmesi adına; zemin, tavan ve duvar yüzeyinde doğal malzeme kullanımı ile mobilya ve donatı elemanlarında doğal malzeme kullanımı.
Doğal Unsurlar	– İşitsel ve görsel mahremiyetin sağlanması ve hava kalitesine katkısı açısından doğal unsurların kullanılması (bitki ve su unsurları). – Akustik konfora katkı sağlanması adına ses emici olarak iç mekânda bitki kullanımı. – Çeşitli renklere sahip iç mekân bitkilerinin kullanımıyla pozitif uyaran olarak rengin mekâna dahil edilmesi. – Stresi azaltarak iyileşmeyi destekleyici etki gösterebilen doğal ortam verilerinin, iç mekân bitkilerinin kullanılarak iç mekânlara dahil edilmesi.
Mobilya/ Tefris/ Sanat Eserleri	– Bireylerde kontrol duygusunun sağlanmasına yönelik olarak farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mobilya düzenlemeleri tercih edilmesi ve mobilyaların karşılıklı konumlandırılması. – Sosyal etkileşimi arttıracak rahat, hareketli ve küçük gruplar halinde düzenlenebilen mobilyalar tercih edilmesi. – Ev ortamı/aidiyet hissini oluşturmaya yardımcı olmak üzere; "yumuşak" yüzeyler ve mobilyalar, halı, sanat eserleri veya dekorasyon unsurları kullanılması. – Pozitif uyaran olarak renk kullanımının mobilya/ tekstil ürünleri ve dekorasyon öğeleri ile yansıtılması. – Tablo/resim, heykel ve doku/ desen çalışmalarıyla iç mekânda olumlu dikkat dağıtıcılar oluşturulması. – Manzaraların, görsel unsurlar (fotoğraf veya resim) kullanılması ile mekânda yansıtılması.
Mekân Organizasyonu	– Mekânda yön bulmayı ve dolayısıyla kişisel kontrol duygusunun geliştirilmesi amacıyla; sembol, işaret ve tabela, mekânsal işlevlere yönelik renk kullanımı ile simge nesne kullanılması. – Bireyde kontrol duygusunun oluşturulması adına farklı düzeylerde sosyal etkileşime izin veren mekânsal organizasyonlar oluşturulması. – Sosyal desteği sağlayabilmek adına; oyun alanları, toplu aktivitelere yönelik alanlar, kütüphane, sosyal etkileşimi teşvik eden iç bahçeler veya sosyal etkileşimi teşvik eden iç mekân ilişkili dış bahçeler oluşturulması.
Biçim/Form Özellikleri	– Biçim ve form özellikleri aracılığıyla, terapötik etkisi olan doğal çevrenin iç mekânda; sanat eserleriyle yansıtılması veya desen olarak kullanılması.
Mimari Elemanlar ve Yapısal Tasarım	– Yapısal tasarım ile görsel mahremiyetin sağlanması. – Hava kalitesinin geliştirilmesi adına trafik/şehirden uzak konumlanma. – Duvar, zemin, tavan yüzeyinde renk kullanımıyla birlikte pozitif uyaran oluşturulması. – Güneş ışığının iç mekânlara dahil edilmesi adına; cam duvar yüzeyi kullanımı, geniş pencere açıklıkları veya tavan yüzey açıklıkları oluşturulması. – Stresi azaltmaya yönelik olarak olumlu etki gösterebilen; doğal manzaralara erişim sunan açıklıklar oluşturulması, iç mekânlarda şömine veya süs havuzları tasarlanması. – Doğal formların iyileşmeyi destekleyici etkisinin Mimari elemanların tasarımında kullanılması.

Çalışma kapsamındaki örnek tesislerin değerlendirmesi sonucunda elde edilen veriler, aynı veya yakın orana sahip tesislerde mekânsal verilerin farklılaştığını göstermektedir. Bu farklılaşmanın, tesislerin marka kapsamında sunduğu hizmetler ve benimsediği vizyon ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Buna paralel olarak farklı tasarım dillerine sahip olan tesislerde fiziksel çevre özelliklerini sağlamaya yönelik mekânsal karşılıkların da bu tarzla ilişkili olarak şekillendiği söylenebilmektedir.

Terapötik mekânsal verilerden biri olarak belirlenen doğal malzeme kullanımının, doğal ortam verilerinin iç mekâna dahil edilmesine yönelik bir veri olmasının yanı sıra hava kalitesine de katkı sağlayan bir unsur olduğu anlaşılmaktadır. Buna benzer olarak güneş ışığının iç mekâna dahil edilmesi; doğal ortam verilerinin iç mekânlara taşınmasının bir yolu olduğu gibi aynı zamanda görsel konforun sağlanması adına da gerekli olduğu görülmektedir.

Bu tez çalışması, terapötik tasarım kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ancak literatür araştırması sonucu, “biyofilik tasarım” yaklaşımının da bireyler üzerinde psikolojik açılardan terapötik tasarımla benzer etkilere sahip olduğu görülmüştür. Dolayısıyla tez çalışmasında sunulan veriler, sağlıklı yaşam tesisleri tasarımında biyofilik tasarım yaklaşımının kullanılmasına yönelik araştırmalarla birlikte genişletilebilir.

İncelenen örnek tesislerden olan Chenot Palace Weggis’ de kullanılan, uyku kalitesini artırmaya yönelik ses ve ışık verilerinin kullanıldığı teknolojik donanımların tesislerde yer alması, tesisi diğer örnekleri arasından öne çıkaracak ve tercih edilme oranına katkı sağlayabilecektir. Bu uygulamalara paralel olarak özellikle spa hizmetleri ve medikal tedavilerin gerçekleştirildiği iç mekânlarda, mekânsal işlev ile ilişkili ses ve ışık uygulamaları, kullanıcıların hizmetlerden aldığı sonuçları olumlu şekilde etkileyebilme potansiyeline sahiptir.

İç mekanlarda doğal malzeme kullanımı, kullanıcıların psikolojik açıdan rahatlmasına katkı sağlarken aynı zamanda iç mekân hava kalitesine de olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Havalandırma ve iklimlendirme sistemlerine yönelik enerji tasarrufunu da beraberinde getiren doğal malzeme kullanımı, bu anlamda tesislerde tercih edilmelidir. Doğal verilerin mekâna dahil edilmesinin bir yolu olan iç mekânda bitki kullanımı, özellikle yeşil yapraklı bitkilerle sağlandığında ortamın hava kalitesine olumlu yönde katkı sağlamakta ve bu anlamda enerji tasarrufu sağlamaktadır. Dolayısıyla sağlıklı yaşam tesislerinde hem psikolojik açıdan destekleyici özellikleri hem de ortamın hava kalitesine yönelik katkısı açısından yeşil yapraklı bitkilere iç mekanlarda yer verilmelidir.

Wellness turizmi kapsamında kullanıcıların tesis tercihlerinde, tesislerde sunulan wellness hizmetlerinin nitelikleri belirleyici olmaktadır. Bu anlamda sunulan wellness hizmetlerinin mekânsal değerlerle desteklendiği terapötik tasarım özelliklerinin tesis tasarımında kullanılması, tesislerin tercih edilme oranında olumlu etki oluşturabilecektir.

Tez kapsamında incelenen örnek tesisler; kullanıcıların tedavi süreçlerini iyileştirecek yönde, sunulan hizmetlerle bütüncül mekân tasarımına sahip olduğu belirtilen tesislerdir. Literatür taraması sonucu oluşturulan sağlıklı yaşam tesislerinde iyileşme deneyimine olumlu yönde katkı sağlayabileceği önerilen mekânsal özellikler, örnek tesislerde büyük oranda kullanılmıştır. Bu durum belirlenen terapötik mekânsal özelliklerin, sağlıklı yaşam tesisleri iç mekân tasarımına yönelik iyileşmeyi destekleyici niteliğe sahip bir tasarım önerisini olduğunu destekler niteliktedir. Tez kapsamında sunulan önerilerle sınırlı olmamakla birlikte yapılan çalışma sağlıklı yaşam tesisleri iç mekânlarına yönelik araştırmalara alt yapı sağlayabilecektir.

İnsan- çevre ilişkisi çerçevesinde, kullanıcı ve mekân sürekli olarak etkileşim halindedir. Bu etkileşim sonucunda mekânların tasarım değerleri, kullanıcıların hem psikolojik hem fizyolojik sağlıkları üzerinde birtakım etkilere sahip olmaktadır. Mekânların kullanıcı üzerinde istenilen etkiyi oluşturması adına tasarım sürecinde dikkat edilmesi gereken mekânsal özellikler bulunmaktadır. Değişen ve giderek kentleşen günümüz şehirlerinde, sağlığını geliştirmek ve korumak isteyen bireylerin bir kaçış olarak nitelendirdiği wellness tatilleri popülerleşmektedir. Bu noktada wellness hizmetleri sunulan wellness tesislerinin tasarımı, kullanıcıların tesis tercihlerinde önemli bir etkindir. Sağlıklı yaşam tesislerinde iç mekân tasarımı, misafirlerin tesiste kaldıkları süreç boyunca aldıkları wellness hizmetlerine olumlu yönde katkı sağlayabilmektedir. Sağlıklı yaşam tesislerinde sunulan medikal, spa ve fitness gibi hizmetlerden alınan sonuçların iyileştirilmesi noktasında, iyileşme sürecini desteklemeyi hedefleyen terapötik tasarım yaklaşımı önem kazanmaktadır. Bu anlamda sağlıklı yaşam tesisleri iç mekânları kapsamında, fiziksel çevre üzerinde yapılacak terapötik tasarım temelli müdahalelerle birlikte tedaviden ve iyileşme sürecinden alınacak verim artırabilir. Tez çalışması kapsamında belirlenen terapötik psikososyal özellikler ve terapötik fiziksel çevre özelliklerine dair mekânsal karşılıklar, sağlıklı yaşam tesislerinde sunulan hizmetlerin verimini artıracak yönde etki gösterebilecektir.

KAYNAKLAR

- Açııcı, K. F. (2006). *İç mekân örgütlenmesinde sınır öğeleri: Post modern ve minimal mekanlar*. (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Adams, A. (2008). *Medicine by design: The architect and the modern hospital, 1893-1943*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Akpan-Idiok, P., & Ackley, A. (2017). Sustainable therapeutic environment: impacts of the indoor environment on users' perception of wellbeing in public healthcare facilities in Calabar Municipality, Nigeria. *World Journal Of Pharmaceutical And Medical Research*, 3(6), 27-37.
- Alici, N., & Paktaş, M. G. (2020). İç mekânda renk algısı ve psikolojiye etkileri. *Modular Journal*, 3(1), 89-105.
- Allen, E. (2016). *Architectural detailing: Function, constructibility, aesthetics (2nd edition)*. New Jersey: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Alptekin, G. (2022). *Ahşap malzeme kullanımının kafe iç mekân tasarımında mekân algısına etkileri* (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Altan, İ. (1993). Mimarlıkta mekân kavramı. *Psikoloji Çalışmaları*, 19, 75-88.
- Altuntaş, M., & Özyurt, M. (2020). Kentleşme ve sağlık harcamaları: Türkiye üzerine ekonometrik bir çalışma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 891-915. <https://doi.org/10.36543/kauibfd.2020.038>
- Alvarsson, J. J., Wiens, S., & Nilsson, M. E. (2010). Stress recovery during exposure to nature sound and environmental noise. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 7(3), 1036-1046.
- Artha, P. P. D. N. (2021). Fitness center design with natural shapes and forms approach in surabaya. *Architectural Research Journal (ARJ)*, 1(1), 15-21.
- Aslan, F., Aslan, E., & Atik, A. (2015). İç mekânda algı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(11), 139-151.

- Aşkın, H., & Arabacıoğlu, B. C. (2021). İç mekânda kullanıcı ve doğal çevre etkileşiminin mental iyi oluş durumu üzerindeki etkisinin Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi örneğinde ölçülmesi. *Sanat ve Tasarım Dergisi* (28), 53-73. <https://doi.org/10.18603/sanatvetasarim.1048519>
- Attia, D. I. I. (2021). Factors of indoor therapeutic environment and their effects on patients and health care workers. *International Design Journal*, 11(4), 145-158.
- Aydıntan, E. 2001. *Yüzey kaplama malzemelerinin iç mekân algısına anlamsal boyutta etkisi üzerine deneysel bir çalışma*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Aydınlı, S. 1986. *Mekânsal değerlendirmede algısal yargılara dayalı bir model*, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Aytem, N. M. (2005). *Mimari mekânda renk, form ve doku değişkenlerinin algılanması*. (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Ayyıldız, M. A. (2000). *İnsan-çevre diyalektiğinin duysal zihinsel duygusal süreçleri: çevresel algı bilişim anlam* (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Baldanzi, E. (2015). Sansoni, P., Mercatelli, L. Ve Farini A. (eds). *Sustainable indoor lighting* (1, 211-221). London, Springer.
- Becer, E. (2002) *İletişim ve grafik tasarım*, 3. Baskı, Dost Kitabevi, Ankara.
- Bernal, R. L., & Lowe, I. H. (2019). *Medical and wellness tourism*. Jamaica: Ian Randle Publishers.
- Birinci, N., & Birol, G. (2022). İyileştiren hastane yaklaşımı ve 21. yüzyılın sağlık kampüslerine yönelik tasarım ilkeleri. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 10(4), 1960-1983. <https://doi.org/10.29130/dubited.1013994>
- Blešić, I., Kovačić, S., Syromiatnikova, Y., & Freinkina, I. (2019, November). Recreation, relaxation or something else? Exploring the motives for visiting the wellness hotels in Serbia. In *4th International Conference on Innovations in Sports, Tourism and Instructional Science (ICISTIS 2019)* (pp. 23-27). Atlantis Press.
- Blitzer, D. (2015). *Kitchen and bath lighting: Concept, design, light* (2). New Jersey: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Bridger, R.S. (1995). *Introduction to ergonomics*. New York: McGraw Hill Inc.

- Buğday, H. A. (1991). *Endüstrileşmiş toplu konutta farklı kullanıcı gereksinimlerini karşılayıcı çözümler doğrultusunda bir mimari tasarım araştırması*. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Carpman, J. R., & Grant, M. A. (2016). *Design that cares: Planning health facilities for patients and visitors*(3). San Francisco: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Chalfont, G. E. (2006). *Connection to nature at the building edge: towards a therapeutic architecture for dementia care environments* (Doctoral dissertation, University of Sheffield).
- Ching, F. D. K. (2002). *Mimarlık biçim, mekân ve düzen* (Çev.: Sevgi Lökçe). İstanbul: Yem Yayın.
- Cho M. (2023). Evaluating Therapeutic Healthcare Environmental Criteria: Architectural Designers' Perspectives. *International journal of environmental research and public health*, 20(2), 1540. <https://doi.org/10.3390/ijerph20021540>
- Chun, S., & Nam, K. (2019). User-centred design approaches for planning inpatient room of geriatric long-term care hospitals: Design factors with practical suggestions. *The Design Journal*, 22(4), 413.
- Chrysikou, E. (2014). *Architecture for psychiatric environments and therapeutic spaces*. Amsterdam, IOS Press, Incorporated.
- Connellan, K., Gaardboe, M., Riggs, D., Due, C., Reinschmidt, A., & Mustillo, L. (2013). Stressed Spaces: Mental Health and Architecture. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 6 (4), 127–168. DOI: [10.1177/193758671300600408](https://doi.org/10.1177/193758671300600408)
- Cooke, M., Chaboyer, W., & Hiratos, M. A. (2005). Music and its effect on anxiety in short waiting periods: a critical appraisal. *Journal Of Clinical Nursing*, 14(2), 145-155.
- Cotton, N.S. and Geraty, R.G. (1984), Therapeutic space design: planning an inpatient children's unit. *American Journal of Orthopsychiatry*, 54: 624-636. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1984.tb01532.x>
- Çakır, H. (1997). *Çocukların algılamasında etkili olan mimari parametrelerin belirlenmesi* (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Çolakoğlu, T. (2023). *Konutlarda yapısal sınır bileşenlerinin esnek mekân oluşumu üzerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Day, C. (2012). *Spirit and place*. Oxford, Taylor & Francis Group.
- Deng, L., & Deng, Q. (2018). The basic roles of indoor plants in human health and comfort. *Environmental Science and Pollution Research*, 25(36), 36087-36101.
- Deniz, M. (2011). Sanayileşme perspektifinde kentleşme ve çevre ilişkisi. *Coğrafya Dergisi* (19), 95-105.
- Dişkaya, F., & Tuncel, D. (2023). Mekân ve Tat İlişkisinin Değerlendirilmesinde Farklı Bir Boyut; Crossmodal Algı. *Modular Journal*, 6(2), 137-153.
- DuBose, J., MacAllister, L., Hadi, K., & Sakallaris, B. (2018). Exploring the concept of healing spaces. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 11(1), 43-56.
- Eastman, A. A. (1968). Color contrast versus luminance contrast. *Illuminating Engineering*, 63, 613-620.
- El Sayad, Z. M., Farghaly, T., & Hamada, S. M. (2017). Integrating human-centered design methods in early design stage: using interactive architecture as a tool. *Journal of Al-Azhar University Engineering Sector*, 12(44), 947-960.
- Erfurt-Cooper, P., & Cooper, M. (2009). *Health and wellness tourism : Spas and hot springs*. Bristol: Channel View Publications, Limited.
- Ergenoğlu, A.S., Aytuğ, A. (2007), “Sağlık kurumlarında değişen paradigmlar ve iyileştiren hastane kavramının mimari tasarım açısından irdelenmesi”, *Megaron YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi*, 2(1), 44-63
- Ergüven, M. H. (2019). Sağlıklı yaşamda doğal bir wellness trendi: orman banyosu. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 76, 65-73.
- Ertemli, M. (2018). Mekân tasarımında sınır öğelerinin görselliğe katkısı: Düşey yüzeylerin estetiği. *Modular Journal*, 1(1), 49-64.
- Ertürk, S. (1984). *Mimari mekânın algılanması üzerine deneysel bir çalışma* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

- Evans, G. W., & McCoy, J. M. (1998). When buildings don't work: The role of architecture in human health. *Journal Of Environmental Psychology*, 18(1), 85-94.
- Farrelly, L., & Brown, R. (2012). *Materials and interior design*. London, Laurence King Publishing.
- Frasca-Beaulieu, K. (1999). Interior design for ambulatory care facilities: how to reduce stress and anxiety in patients and family. *The Journal Of Ambulatory Care Management*, 22(1), 67-73.
- Gee, L. (2006). *Human -centered design guidelines. Learning spaces*. D. Oblinger. Washington, Educause. Chapter 10
- Ghalehnoei, M. P., Massoud, M., & Yarmohammadian, M. H. (2022). Presenting a conceptual model for designing hospital architecture with a patient-centered approach based on the patient's lived experience of sense of place in the therapeutic space. *Journal of Education and Health Promotion*, 11(1), 188.
- Goertz, W. (2009). Bach order jazz-vom Patienten oder vom Los ewählt? Zur Wirkung von Musik im Herkatheterlabor. *Clin Res Cardiol*, 86, 802.
- Gordon, G. (2015). *Interior lighting for designers*. London: John Wiley & Sons.
- Göler, S. (2009). *Biçim,renk,malzeme,doku ve ışığın mekan algısına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi: İstanbul.
- Guzzo, V. C., Nyberg, G., & Whiteaker, D. (Eds.). (2015). *Modern clinic design : Strategies for an era of change*. London, John Wiley & Sons, Incorporated
- Günel, B. (2006). *İnsan-mekân iletişim modeli bağlamında konutta psiko-sosyal kalitenin irdelenmesi* (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Gülgün, B., Yazici, K., Güldiken, Ö., & Köse, H. (2013). Kapalı alışveriş merkezlerinde bitkisel tasarım. *Ziraat Mühendisliği*, (360), 40-45.
- Halawa, F., Madathil, S. C., Gittler, A., & Khasawneh, M. T. (2020). Advancing evidence-based healthcare facility design: a systematic literature review. *Health Care Management Science*, 23, 453-480.
- Haller, K. (2017). Colour in interior design. In *Colour design* (pp. 317-348). Woodhead Publishing.

- Hamilton, D. K., & McCuskey, S. M. (2009). *Design for critical care: An evidence-based approach*. Oxford, Taylor & Francis Group.
- Hasgöl, E. (2011). *İ  mekânda y n bulma: büyük ölçekli binalarda inceleme* (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Hauffe, T (1998). *Design: a concise history*. London: Laurence King
- Holtzschue, L. (2012). *Understanding color: an introduction for designers*. London, John Wiley & Sons.
- Huelat, B. J. (2003). Healing Environments, Design for the body. *Mind and Spirit*, 1-2.
- Huisman, E. R., Morales, E., Van Hoof, J., & Kort, H. S. (2012). Healing environment: A review of the impact of physical environmental factors on users. *Building And Environment*, 58, 70-80.
- Holmes, E. A., O'Connor, R. C., Perry, V. H., Tracey, I., Wessely, S., Arseneault, L., Ballard, C., ... Bullmore, E. (2020). Multidisciplinary research priorities for the COVID-19 pandemic: a call for action for mental health science. *Lancet Psychiatry*, 7(6), 547-560. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30168-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30168-1)
- Iyendo, T. O., Uwajeh, P. C., & Ikenna, E. S. (2016). The therapeutic impacts of environmental design interventions on wellness in clinical settings: A narrative review. *Complementary Therapies In Clinical Practice*, 24, 174-188. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2016.06.008>
- Innes, M. (2012). *Lighting for interior design*. London: Laurence King Publishing.
- İrfano lu, H. İ., & Suri, L. (2022). Biyofilik Tasarım Kriterlerinin Mekanlar  zerinden De erlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 21(41), 95-116.
- Johnstone, K., & Chrysikou, E. (2020). This is a great time for therapeutic architecture. *The Psychologist*, 33, 22-24.
- Kaptan, B. B. (1997). *İ mimaride form-mekan ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Karaçar, P., & Fidan, A. (2022). Kamusal yapı olarak hastanelerde iyileştiren mimariyi etkileyen tasarım ilkelerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1587-1601. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1191399>

- Karagenç, O., & Ünügür, S. M. (2011). Toplu konut alanlarında simgesel performans sorunu. *İTÜ Dergisi/a*, 1(1), 10- 20.
- Karapınar, G. (2021). *İç Mekânda Bitki Kullanım Şekillerinin Görsel Tasarım Parametreleri ile İlişkisi* (Yüksek lisans tezi). Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Kaypak, Ş. (2013). Modernizmden postmodernizme değişen kentleşme. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 2(4), 80-95.
- Klepeis, N. E., Nelson, W. C., Ott, W. R., Robinson, J. P., Tsang, A. M., Switzer, P., ... & Engelmann, W. H. (2001). The National Human Activity Pattern Survey (NHAPS): a resource for assessing exposure to environmental pollutants. *Journal Of Exposure Science & Environmental Epidemiology*, 11(3), 231-252.
- Kreshak, R. (2020). *Good-enough therapeutic space design: a literature review and considerations for expressive arts therapy* (Capstone Thesis). Lesley University, Cambridge.
- Kurt, N. C., & Çankaya, İ. İ. (2021). Aromaterapi uygulamaları ve uçucu yağlar. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 11(2), 230-241.
- Lambrou, P., (2012).(07.08.2012). “Fun with fractals?”, *Psychology Today Magazine*.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. (D. Nicholson-Smith, Trans.). MA: Blackwell Publishing
- Levine, S., & Lipson, J. (2010). *Fostering social support: accommodating patients’ family and friends as part of the healing process.*, Cornell University, New York.
- Lupton, E., & Lipps, A. (Eds.). (2018). *The senses: Design beyond vision*. Chronicle Books.
- Macnaughton, J. (2007). Art in hospital spaces: The role of hospitals in an aestheticised society. *International Journal of Cultural Policy*, 13(1), 85-101.
- Mahmoud, H., Talla, H. (2017). Interior architectural elements that affect human psychology and behavior. *ARChive*,1(1). SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3055621>
- Manav, B., (2015). “Renk-anlam-mekân ilişkisi”, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 5(3), 22- 27.

- Marcus, C. C., & Sachs, N. A. (2013). *Therapeutic landscapes : An evidence-based approach to designing healing gardens and restorative outdoor spaces*. Nre Jersey: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Marberry, S. O., & Zagon, L. (1995). *The power of color: Creating healthy interior spaces*. London: John Wiley & Sons.
- McCabe, D. B., & Nowlis, S. M. (2003). The effect of examining actual products or product descriptions on consumer preference. *Journal of Consumer Psychology*, 13(4), 431-439.
- Mikellides, B. (2017). Colour psychology: The emotional effects of colour perception. *Colour Design (Second Edition) Theories and Applications*, 193–214. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-101270-3.00008-4>
- Mittelmark, M. B., Sagy, S., Eriksson, M., Bauer, G. F., Pelikan, J. M., Lindström, B., & Espnes, G. A. (Eds.). (2017). *The Handbook of Salutogenesis*. Springer.
- Mueller, H. and Kaufmann, E.L. (2001). Wellness tourism: market analysis of a special health tourism segment and implications for the hotel industry. *Journal of Vacation Marketing*, 7, 5-17. <http://dx.doi.org/10.1177/135676670100700101>
- Murphy, M., & Mansfield, J. (2017). Can architecture heal? Building as instruments of health. *Architectural Design*, 87(2), 82-89.
- Nair, M. (2022). ARCH22 ‘Enabling health, care and well-being through design research: Translation of Therapeutic Architecture as a Guideline for Residential Design. *The Evolving Scholar*. DOI: 10.24404/622f600ae091bea1bcd6b436
- Nazlı Erap, B. B., Hilmioğlu, S., & Seçer Kariptaş, F. (2021). Kamusal mekânlarda deneyim ve kullanıcı merkezli tasarım. *Sanat ve Tasarım Dergisi* (28), 335-347. <https://doi.org/10.18603/sanatvetasarim.1048709>
- Neufert, E. (2017). *Yapı tasarımı*. (Çiçek, B. Çev.) İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Osei, Y. M. (2014). *Exploring sensory design in therapeutic architecture* (Doctoral dissertation). Carleton University, Ottawa.

- Osonwa, E. C. (2023). Healing through architecture: The impact of architecture in the process of healing and well-being in therapeutic resorts. *International Journal of Innovative Environmental Studies Research* 11(4):65-69.
- Owens, T. (2020, January). The new sciense of 'Therapeutic' architecture - and what it could mean for your workplace. *Work in mind*, p. 3.
- Ozcan, H. (2006). Healing design: A holistic approach to social interaction in pediatric intensive care units in the United States and Turkey. In 1st International CIB Endorsed METU Postgraduate Conference Built Environment & Information Technologies (pp. 244-245).
- Öktem, D. (2007). *Otel iç mimari tasarımında mekân algılama ve kimlik oluşumu ve örnekler üzerinde analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Öktem Erkartal, P., & Ökem, H. S. (2015). Mimari Tasarımda Dokunma Olgusu ve Dokunsal Haritalamaya İlişkin Bir Alan Çalışması. *Megaron*, 10(1).
- Özcan A (2006). *Hemşire-Hasta İlişkisi ve İletişim* (2). Ankara: Sistem Ofset.
- Özdemir, E. (2018). Modernizm, kentleşme ve Türkiye. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 79-96.
- Özgen, E. (2018). İnsan-mekan etkileşiminde sağlık yapıları ve mekanın iyileştirici rolü. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(2), 184-195.
- Özgen, E. (2020). Sağlık yapıları iç mekân tasarımı: kuram ve uygulama pratikleri bağlamında tartışma. *Mimarlık ve Yaşam*, 5(2), 603-614. <https://doi.org/10.26835/my.751732>
- Özdemir, D., & Özekicioğlu, A. (2006). Kentleşme ve çevre sorunları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 17-30.
- Özer, D. (2012). Toplumsal Düzenin Oluşmasında Renk ve İletişim. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 268-281.
- Özkartal, M. (2009). Resim sanatında çizgi ve çizgi ritmi üzerine. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(4), 55-72.

- Özorhon, İ. F. (2002). *Mimari Mekân Kimliğini Belirleyen Yönüyle Doğal Işık* (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Özsavaş, N. (2016). İç mekân tasarımında renk algısı. *Art-e Sanat Dergisi*, 9(18), 449-460.
- Öztek, Z. (2020). Pandemi mücadelesi ve yan kazanımlar. *Sağlık ve Toplum COVID-19 Özel Sayısı*, 6-14.
- Öztürk, S. (2018). *Psikiyatri kliniklerindeki sağlık çalışanlarının ve hastaların terapötik ortam algıları* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Papoulias, C., Csipke, E., Rose, D., McKellar, S., & Wykes, T. (2014). The psychiatric ward as a therapeutic space: systematic review. *The British Journal Of Psychiatry : The Journal Of Mental Science*, 205(3), 171-176. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.114.144873>
- Parsi, H., & Pourhadigavabari, M. (2021). Explaining and formulating effective components in architectural design of the therapeutic environments. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 14(35), 41-56.
- Peters, T. (2017). *Design for health: Sustainable approaches to therapeutic architecture*. Oxford, John Wiley & Sons, Incorporated.
- Phiri, M., & Chen, B. (2013). *Sustainability and evidence-based design in the healthcare estate*. Berlin: Springer.
- Polat, N. (2010). *Wellness turizminde sürdürülebilirlik uygulamalarının tespitine yönelik bir araştırma ve bir model önerisi: Afyon ili* (Doktora Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Poyraz, A. (2015). *Akıl hastanelerinde hasta-mekân etkileşimi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Prasad, M. B., & Vijayakumar, R. (2008). Environmental impacts: A study on the effects of working environment on the performance of executives. *JIMS8M: The Journal of Indian Management & Strategy*, 13(1), 28-33.
- Pretty, J. (2004). How nature contributes to mental and physical health. *Spirituality and Health International*, 5(2), 68-78.

- Rančić, M., Popov, R. J., & Pavić, L. (2013). Spa-wellness center as part of the hotel facility. *Turizam*, 17(2), 45-59.
- Rego, D. P. S. (2012). *A Arquitetura como Instrumento Medicinal: O papel terapêutico dos espaços de saúde na sua missão de curar e cuidar.*(Dissertação para obtenção do Grau de Mestre em). Técnico Lisboa, Lisboa.
- Rodríguez-Labajos, L., Kinloch, J., Grant, S., & O'Brien, G. (2024). The role of the built environment as a therapeutic intervention in mental health facilities: a systematic literature review. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 17(2), 281-308. doi:10.1177/19375867231219031
- Sabar, D. P., & Djimantoro, M. I. (2020). The application of healing space concept in holistic care facilities: a brief guideline for design. *In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 426(1), p. 012068). IOP Publishing.
- Sakallaris, B. R., MacAllister, L., Voss, M., Smith, K., & Jonas, W. B. (2015). Optimal healing environments. *Global advances in health and medicine*, 4(3), 40–45. <https://doi.org/10.7453/gahmj.2015.043>
- Sansoni, P., Mercatelli, L., & Farini, A. (Eds.). (2015). Sustainable indoor lighting. London: Springer London, Limited.
- Sarıtaş, H. G. (2022). *Yoğun bakım ünitelerinde görsel, işitsel ve dokunsal mekân unsurlarının hasta mahremiyeti sınırları bağlamında değerlendirilmesi* (Yüksek Lisan Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Selçuk, E. (2022). Evidence based design in healthcare facilities. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9(2), 1056-1076.
- Sezen, İ., Aytatlı, B., Ağrılı, R. A., & Patan, E. (2017). İç mekân tasarımında bitki kullanımının birey ve mekân üzerine etkileri. *Ata Planlama ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 25-34.
- Short, A. E., Ahern, N., Holdgate, A., Morris, J., & Sidhu, B. (2010). Using music to reduce noise stress for patients in the emergency department: a pilot study. *Music and Medicine*, 201-207.
- Schmitz, A. (2008). *Resort development*(2). Washington: Urban Land Institute.

- Silahtaroğlu, G., & Ergül, H. (2016). Şehirleşme, Mekân – İnsan Etkileşiminin Birey Algısına Yansıması: Bir Veri Madenciliği Analizi. *Beykent Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 9(2), 95-124.
- Stichler J. F. (2008). Healing by design. *The Journal of nursing administration*, 38(12), 505–509. <https://doi.org/10.1097/NNA.0b013e31818ebfa6>
- Smith, M., & Kelly, C. (2006). Wellness tourism. *Tourism recreation research*, 31, 1-4. <https://doi.org/10.1080/02508281.2006.11081241>
- Smith R., Watkins N. (09.22.2016). Therapeutic Environments. <https://www.wbdg.org/resources/therapeutic-environments>
- Smolders, K. C. H. J. (2013). *Daytime light exposure : effects and preferences*. [Phd Thesis 1 (Research TU/e /Graduation TU/e), Industrial Engineering and Innovation Sciences]. Technische Universiteit Eindhoven. <https://doi.org/10.6100/IR762825-Sommer>
- Sommer, R. (1969). *Personal Space: The Behavioral Basis of Design*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall
- Sosa, A.V. (2020). Healing Architecture and Evidence-based Design. https://buildinghealth.eu/wp-content/uploads/2020/12/DOM-Publishers_-Healing-Architecture-and-EbD_-Alvaro-Valera-sosa.pdf
- Srivastav, A. (2022). Elements of healing spaces in hospital. *International Journal for Research in Applied Science & Engineering Technology (IJRASET)*, 10(3), 2097-2101. <https://doi.org/10.22214/ijraset.2022.41069>
- Steg, L., & De Groot, J. I. (2012). Environmental values. in s. d. clayton (Ed.), *The Oxford Handbook of Environmental and Conservation Psychology* (pp. 81-92). Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199733026.013.0005>
- Sungur, M., & Aydın, D. (2020). Mekânsal mahremiyetin kamusal yapılarda incelenmesi: sağlık ve ofis yapıları. *IDA: International Design and Art Journal*, 2(2), 297-314.
- Swarbrick, M. (2006). A wellness approach. *Psychiatric rehabilitation journal*, 29(4), 311.
- Şahika Erkan, M., & Ozanözgü, E. N. (2022). Ofis yapılarındaki ortak mekanlar ve kullanıcı ilişkisi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 12(2), 399-408. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.1221713>

- Şalgam, D.F. (2010). *İyileştiren mimari tasarım bağlamında hasta bakım odalarının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Şit, M., Yıldırım, K., & Karadağ, H. (2022). Türkiye’de kentleşme ve ekonomik bileşenlerinin toplum sağlığı üzerindeki etkileri: 2014-2018 panel veri analizi / The Impacts Of Urbanization And Economic Components On Public Health In Turkey: 2014-2018 Panel Data Analysis. *Uluslararası Ekonomi İşletme Ve Politika Dergisi*, 6(2), 317-337. <https://doi.org/10.29216/ueip.1131717>
- Taylor, S. E., Peplua, A.L., Sears, D. (2012). Sosyal Psikoloji. A. Dönmez (Çev.) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- The Facility Guidelines Institute. (2010). *Guidelines for design and. construction of health care facilities*.(2010). Chicago: ASHE.
- Tofle, R.B., Schwartz, B., Yoon, S.-Y., Max-Royale, A. (2004). Color in healthcare environments: a critical review of the research literature. *Coalition for Health Environments Research*
- Ulrich, R. S. (1984). View through a window may influence recovery from surgery. *Science*, 224(4647), 420-421.
- Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A., & Zelson, M. (1991). Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *Journal of environmental psychology*, 11(3), 201-230.
- Ulrich, R. S. (2002). Health benefits of gardens in hospitals. In Paper for conference, Plants for People *International Exhibition Floriade*, 17(5), 2010.
- Ulrich. R. Zimring, C., Joseph, A., & Choudhary, R. (2004). The role of the physical environment in the hospital of the 21st century: A once-in-a-lifetime opportunity. *Concord, CA: The Center for Health Design*, 311.
- Ünver Fidan, R. (2018). Koku duyusunun diğer duyulardan farkı ve farklılığın evrimsel perspektifle değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(35), 743-756. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.384909>
- Valentine, N. A. (2016). Wellness tourism: using tourists' preferences to evaluate the wellness tourism market in Jamaica. *Review of Social Sciences*, 1(3), 25-44.

- Vasconcelos, R. (2004) *Humanization of hospital environments Architectural characteristics responsible for interior / exterior integration* (Specialization dissertation). Federal University of Santa Catarina ,Florianopolis.
- Vischer, J. C. (2007). The effects of the physical environment on job performance: towards a theoretical model of workspace stress. *Stress and health: Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 23(3), 175-184.
- Wagenaar, C. (2018). Evidence-based design for healing Environments. *Hospitals : a design manual*. Berlin: Birkhäuser.
- Waldman, Ari Ezra. (2018). Privacy, notice, and design. *Stanford Technology Law Review*, 21(1), 74-127.
- WHO Housing Guidelines, 2018
- Williams, A. (1998). Therapeutic landscapes in holistic medicine. *Social Science & Medicine*, 46(9), 1193–1203. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(97\)10048-X](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(97)10048-X)
- Wright, A.B. (2008) ‘The colour affects system of colour psychology’, AIC Quadrennial Congress.doi: 10.13140/2.1.4246.0489.
- Yang, J., & Shen, X. (2022). The Application of Color Psychology in Community Health Environment Design. *Journal of Environmental and Public Health*, 2022(1). <https://doi.org/10.1155/2022/7259595>
- Yetkin, E., & Yıldırım, M. T. (2017). The Comparison of the Outdoors of Middle and High Income Group Mass Housing in The Context of Environmental Psychology. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology*, 5(3), 37-50.
- Yılmaz, Ö. (2004). *Mimari mekânda görsel algı ve manipülasyon ilişkilerinin irdelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, N. (2022). Examination of visual comfort parameters in an educational building. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9(1), 479-494.
- Yurttaş, N. B. (2019). Mekânsal algı kavramı ve iç mekân tasarımı ilişkisi. *Euroasia Journal Of Social Sciences & Humanities*, 6(6), 27-34.

- Yüceşahin, M. M., & Özgür, E. M. (2008). Türkiye kentlerinin kentleşme düzeylerinin demografik, ekonomik ve sosyal değişkenlerle belirlenmesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 6(2), 115-139.
- Zencirkıran, M., Çelik, B. H., Müdük, B., Görür, A., Çetiner, S., Eraslan, E., & Tanrıverdi, D. (2018). İç mekân tasarım bitkilerinin kullanıcılar için toksik özellikler bakımından değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 20(1), 26-31.
- Zorlu, K., & Karadayı, T. T. (2020). İç mekân hava kalitesinde yapı malzemelerinin rolü. *Sinop Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(2), 193-211.
- Zimring, C., & Bosch, S. (2008). Building the evidence base for evidence-based design: editors' introduction. *Environment and Behavior*, 40(2), 147-150.

İnternet Kaynakları

- 49 Group (b.t.). Chiva-Som Health Resort. <https://a49.co.th/Projects/view/366> (Erişim tarihi: 01.05.2024)
- Chenot Group (b.t.). *Chenot Palace*. <https://www.chenot.com/brochure/> (Erişim tarihi: 01.05.2024)
- Chiva Som (b.t.) . Heal and grow at our resort in Hua Hin. <https://www.chivasom.com/hua-hin/overview> (Erişim tarihi: 01.05.2024)
- D'Arcy, S. (b.t.). Six Senses Vana, India Spa Review. <https://www.cntraveller.com/hotels/dehradun/six-senses-vana-india-spa-review> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- Davide Macullo Architects (b.t.). Chenot Palace Weggis. https://www.macullo.com/portfolio_page/chenot-palace-weggis/ (Erişim tarihi: 01.05.2024)
- Dünya Sağlık Örgütü. (29 Eylül 2021). *Urban Health*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/urban-health> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- ETHKO (2023). <https://www.etkho.com/en/blog/>

Ingenhoven Associates (b.t.). *Largest thatched roof in Europe.* <https://www.ingenhovenarchitects.com/projects/more-projects/neue-projekt-seite-6/pdf> (Erişim tarihi: 01.05.2024)

Ingenhoven Associates, (b.t.) *Lanserhof Sylt Health Resort.* <https://www.ingenhovenarchitects.com/projects/more-projects/neue-projekt-seite-6/> (Erişim tarihi: 01.05.2024)

Insignia Group (2020). *Chenot Palace Weggis Review.* <https://www.insignia.com/news/chenot-palace-weggis-review/> (Erişim tarihi: 01.05.2024)

IRMA. (29 Haziran 2020). *Chenot Palace in Weggis: Detox – Energize – Perform.* <https://www.irmasworld.com/chenot-palace-in-weggis-detox-energize-perform-4822069> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

Languillon, P. (Ağustos, 2020). *Interview with Alejandro Bataller, owner of SHA Wellness Clinic.* Luxe Wellness Club. <https://www.luxewellnessclub.com/en/interview-with-alejandro-bataller-owner-of-sha-wellness-clinic/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

Lanserhof Sylt (b.t.). *Like a way to heaven.* https://lanserhof.com/en/lanserhof-sylt/?_gl=1*f2f8cx*_up*MQ..*_ga*MTMxMTY3MTk3My4xNzIxOTQzNzMx*_ga_K3N1JXGLM5*MTcyMTk0MzczMC4xLjEuMTcyMTk0MzczNC4wLjAuMA. . (Erişim tarihi: 01.05.2024)

MAPEI. (b.t.). *Hotel Chenot Palace.* https://cdnmedia.mapei.com/docs/projects-documents-switzerland/chenot-palace-weggis-w-pdf99c9708c061e4600a203fcdbe7c8cf12.pdf?sfvrsn=63d7369e_0 (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

TROPP Lighting Design. (B.t.). *Lanserhof Sylt.* https://tropp-lighting.com/seiten/projekte_gastlichkeit_wohnen/p_lanserhof_sylt_1.html (Erişim tarihi: 01.05.2024)

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/therapeutic> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/therapeutic (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

- URL 1: (<https://www.84rooms.com/hotels/bio-hotel-stanglwirt>) (Erişim Tarihi: 09.06.2024)
- URL 2: <https://www.aman.com/hotels/aman-new-york> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 3: <https://www.gocohospitality.com/project/sha-wellness-clinic/> (Erişim Tarihi: 07.04.2024)
- URL 4: <https://www.comohotels.com/italy/como-castello-del-nero/wellness> (Erişim Tarihi: 12.05.2024)
- URL 5: <https://www.glassdoor.co.in/photos/civana-office-photos-IMG8018537.htm> (Erişim Tarihi: 07.04.2024)
- URL 6: https://inh11.files.wordpress.com/2023/08/hospital_flyer_high_res-1.jpg (Erişim Tarihi: 07.04.2024)
- URL 7: <https://www.londonlives.org/static/StThomasHospital.jpg> (Erişim Tarihi: 10.06.2024)
- URL 8: <https://www.zulal.com/overview/> (Erişim Tarihi: 07.04.2024)
- URL 9: <https://destinationdeluxe.com/wp-content/uploads/2022/07/Zulal-Wellness-Resort-Library-Destination-Deluxe.jpg> (Erişim Tarihi: 07.04.2024)
- URL 10: https://www.vescom.com/images/news/m1601/8729_0.jpg?4550 (Erişim Tarihi: 07.04.2024)
- URL 11: <https://www.22miles.com/digital-signage-wayfinding/healthcare/#campus-wayfinding> (Erişim Tarihi: 07.04.2024)
- URL 12: <https://heritageresorts.mu/hotels-mauritius/gallery/heritage-le-telfair> (Erişim Tarihi: 07.04.2024)
- URL 13: <https://www.jivahill.com/en/treatments.html> (Erişim Tarihi: 09.05.2024)
- URL 14: <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/dalgalarin-fizigi> (Erişim Tarihi: 22.03.2024)
- URL 15: <https://robbreport.com/travel/resorts/wellness-resorts-vacation-longevity-1235057484/> (Erişim Tarihi: 08.05.2024)

- URL 16: <https://spaandbeautytoday.com/articles/newly-opened-rosebar-at-six-senses-ibiza-offers-integrative-approach-to-wellness> (Erişim Tarihi: 08.05.2024)
- URL 17: <https://aubergeresorts.com/stanlyranch/galleries/resort/> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 18: http://www.bonustravel.ro/SHA-WELLNESS-CLINIC_1000.php (Erişim Tarihi: 07.05.2024)
- URL 19: <https://lamvin.com/sonic-reflective-panel> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 20: <https://www.acustico.com/en/soundproofing-acoustic-comfort-hotel-spa.html> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 21: <https://www.acousticfields.com/history-development-of-sound-diffusers/> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 22: <https://www.thechateau.com.my/image-gallery/> (Erişim Tarihi: 07.05.2024)
- URL 23: <https://robbreport.com/travel/resorts/wellness-resorts-vacation-longevity-1235057484/> (Erişim Tarihi: 07.05.2024)
- URL 24: <https://www.aman.com/hotels/aman-tokyo/gallery> (Erişim Tarihi: 07.05.2024)
- URL 25: <https://goldendoor.com/gallery/> (Erişim Tarihi: 08.05.2024)
- URL 26: <https://thelodgeac.com/ealu> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 27: <https://aubergeresorts.com/altagracia/galleries/dine/> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 28: <https://www.aman.com/resorts/aman-sveti-stefan/gallery> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 29: <https://www.quellenhof.it/en/wellness-health> (Erişim Tarihi: 08.05.2024)
- URL 30: <https://www.gruener-wald.de/en/wellness-beauty/> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 31: <https://tinyurl.com/mwzn7utp> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)
- URL 32: <https://faunatravel.com/hotel/hacienda-altagracia/> (Erişim Tarihi: 08.05.2024)
- URL 33: <https://tr.hotels.com/ho486668/hacienda-altagracia-auberge-resorts-collection-cajon-kosta-rika/?pwaThumbnailDialog=thumbnail-gallery> (Erişim Tarihi: 27.04.2024)

- URL 34: <https://forbescentroamerica.com/2022/10/15/viajes-hotel-spa-en-costa-rica-hacienda-altagracia>
(Erişim Tarihi: 09.05.2024)
- URL 35: <https://edocarchitects.com/projects/spa-wellness-le-sanglier-des-ardennes-durbuy-belgium/> (Erişim Tarihi: 09.05.2024)
- URL 36: (<https://www.archdaily.com/874330/zaans-medical-centre-mecanoo>) (Erişim Tarihi: 27.04. 2024)
- URL 37: <https://www.archdaily.com/874330/zaans-medical-centre-mecanoo> (Erişim Tarihi: 27.04. 2024)
- URL 38: <https://thehealthyholidaycompany.co.uk/programmes/chiva-som-cranial-relief/>
(Erişim Tarihi: 27.04. 2024)
- URL 39: <https://www.bangkokpost.com/life/travel/2366200/chiva-som-hua-hin> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 40: <https://www.carrier.co.uk/design/hotels/chiva-som-international-health-resort>
(Erişim Tarihi: 27.04. 2024)
- URL 41 :<https://www.instagram.com/p/CdpbVK0jGA1/> (Erişim Tarihi: 16.05. 2024)
- URL 42: https://www.instagram.com/p/CXpZ25PJw-X/?img_index=1 (Erişim Tarihi: 04.06.2024)
- URL 43: https://www.instagram.com/p/CXpZ25PJw-X/?img_index=2 (Erişim Tarihi: 04.06.2024)
- URL 44: https://www.tripadvisor.com/Hotel_Review-g21374629-d302955-Reviews-Chiva_Som-Nong_Kae_Hua_Hin_Prachuap_Khiri_Khan_Province.html#/media/302955/218611344/p/?albumid=101&type=0&category=101 (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 45: <https://www.instagram.com/p/CoHIteEj54w/> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 46: <https://www.instagram.com/p/CjEyet-rln5/> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 47: <https://chiva-som-international-health-resort-hua-hin.bookeder.com/> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)

- URL 48: <https://www.bangkokpost.com/life/travel/2366200/chiva-som-hua-hin> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 49: https://www.instagram.com/p/CgbDTAePfHK/?img_index=3 (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 50: https://www.instagram.com/p/CUSAOGXhteC/?img_index=1 (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 51: <https://tinyurl.com/3ze7t56r> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 52: <https://www.instagram.com/p/CqmuVxNNmfT/> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 53: <https://tinyurl.com/3ze7t56r> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 54: <https://thechicicon.com/2023/03/27/chiva-som-the-thai-sanctuary-of-dreams/> (Erişim Tarihi: 14 .05.2024)
- URL 55: <https://www.instagram.com/p/B3hBIM8HkUZ/> (Erişim Tarihi: 14 .05.2024)
- URL 56: <https://www.instagram.com/p/Cl0T00cOfAg/> (Erişim Tarihi: 14 .05.2024)
- URL 57: <https://www.instagram.com/chivasomhuahin/> (Erişim Tarihi: 14 .05.2024)
- URL 58: https://www.linkedin.com/posts/chiva-som_chivasom-chivasomhuahin-yourhavenoflife-activity-7170625613383290880-nqvE (Erişim Tarihi: 14 .05.2024)
- URL 59: https://www.instagram.com/p/CgDqmniskJL/?img_index=3 (Erişim Tarihi: 14 .05.2024)
- URL 60: <https://www.chivasom.com/hua-hin/facilities> (Erişim Tarihi: 14 .05.2024)
- URL 61: https://www.instagram.com/p/C2mSDzvS8n7/?img_index=4 (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 62: https://www.instagram.com/p/CsC9gcUPy4H/?img_index=3 (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 63: https://www.instagram.com/p/CgbDTAePfHK/?img_index=2 (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 64: <https://www.instagram.com/p/CIVTVVDvMFS/> (Erişim Tarihi: 14.05.2024)

- URL 65: <https://www.klook.com/hotels/detail/913094-chivasom-international-health-resort/> (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 66: https://www.instagram.com/p/Cnd1XyxrwYW/?img_index=8 (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 67: https://www.instagram.com/p/Cnd1XyxrwYW/?img_index=7 (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 68: <https://www.youtube.com/watch?v=-AkD592MDOQ> (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 69: <https://www.instagram.com/p/CvczLD-I4fX/> (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 70: <https://tinyurl.com/3ze7t56r> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 71: <https://www.instagram.com/p/CqzmT1fOUd2/> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 72: <https://www.instagram.com/p/CYoOBICPpoE/> (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 73: https://www.instagram.com/p/CgIm1SBB_bs/?img_index=1 (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 74: <https://www.instagram.com/p/C6LOnrBPTqW/> (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 75: <https://www.instagram.com/p/C6LOnrBPTqW/> (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 76: <https://tinyurl.com/3ze7t56r> (Erişim Tarihi: 26.05.2024)
- URL 77: <https://www.bloomimages.de/projects/lanserhof-sylt/> (Erişim Tarihi: 14.05.2024)
- URL 78: <https://lanserhof.com/it/lanserhof-sylt/> (Erişim Tarihi: 17.06.2024)
- URL 79: (<https://archello.com/news/ingenhoven-associates-completes-a-medical-health-resort-topped-by-an-expansive-thatched-roof>) (Erişim Tarihi: 17.06.2024)
- URL 80: <https://bdia.de/diap2023-projekt-lanserhof-sylt/> (Erişim Tarihi: 17.06.2024)
- URL 81: <https://www.youtube.com/watch?v=5cA4JbqxiHQ> (Erişim Tarihi: 17.06.2024)
- URL 82: <https://www.anarchitecturallife.com/beitrag/27714-lanserhof-sylt> (Erişim Tarihi: 17.06.2024)
- URL 83: https://www.instagram.com/p/Cj5MdDMLumk/?img_index=5 (Erişim Tarihi: 17.06.2024)

- URL 84: <https://www.instagram.com/p/Cz1kwIwCcn8/> (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 85: https://www.instagram.com/p/CxgAdgdIOI-/?img_index=5 (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 86: <https://www.abendblatt.de/region/schleswig-holstein/sylt/article235512773/lanserhof-sylt-list-luxusressort-klinik-duenen-gesundheit-nordsee-insel.html> (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 87: https://www.instagram.com/p/CrU-0F3toEi/?img_index=8 (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 88: https://www.instagram.com/p/CrU-0F3toEi/?img_index=8 (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 89: <https://interiordesign.net/projects/medical-spa-ingenhoven-associates-germany/> (Erişim Tarihi:20.05.2024)
- URL 90: <https://www.luxewellnessclub.com/en/lanserhof-sylt-fitness-and-detox-in-the-north-sea/> (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 91: https://images.adsttc.com/media/images/64c1/e139/edf1/690e/11fa/59e6/large_jpg/lanserhof-sylt-ingenhoven-associates_17.jpg?1690427811 (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 92: <https://www.sylt-tv.com/tag-der-offenen-tuer-im-lanserhof-sylt-in-list.html> (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 93: <https://www.loopdesignawards.com/project/chenot-palace-weggis-health-wellness-hotel/> (Erişim Tarihi:17.06.2024)
- URL 94: <https://www.instagram.com/chenotpalaceweggis/> (Erişim Tarihi 27.05.2024)
- URL 95: <https://www.instagram.com/p/CU7zu4YNKBy/?locale=ru&hl=am-et> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 96: <https://www.instagram.com/p/CZEV-RjMZtW/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 97: https://www.tripadvisor.com.tr/Hotel_Review-g198850-d20943567-Reviews-Chenot_Palace-

- [Weggis.html#/media/20943567/465719306:p/?albumid=101&type=0&category=10](#)
1 (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 98: <https://www.instagram.com/p/C6lS1e3NzJY/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 99: <https://www.instagram.com/p/CqYXSNDtvYZ/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 100: https://www.archdaily.com/946818/chenot-palace-weggis-health-wellness-hotel-davide-macullo-architects/5f4ddccbb357651a03000251-chenot-palace-weggis-health-wellness-hotel-davide-macullo-architects-photo?next_project=no (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 101: <https://www.architonic.com/de/project/davide-macullo-architects-chenot-palace-weggis-health-wellness-hotel/20150877> (Erişim Tarihi: 27.05.2024) (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 102: https://www.instagram.com/p/CShTw98iLLA/?img_index=1 (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 103: <https://www.luxewellnessclub.com/en/chenot-palace-weggis-luxury-detox-in-switzerland/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 104: <https://www.instagram.com/p/C6tA7xFrblj/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 105: https://www.instagram.com/p/CkvDKk3Dbgt/?img_index=2 (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 106: https://www.instagram.com/p/CQyl1DGrKrZ/?img_index=1 (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 107: <https://www.youtube.com/watch?v=BvVk2IPXxDs> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 108: <https://www.cntraveler.com/hotels/weggis/chenot-palace-weggis> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 109: <https://www.instagram.com/p/CZj65-4L-Kn/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 110: https://www.instagram.com/p/CZPeYXhLQIV/?img_index=1 (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- URL 111: <https://tinyurl.com/4tzj28fu> (Erişim Tarihi: 29.05.2024)
- URL 112: <https://www.instagram.com/p/CRqyq7DDy3c/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

URL 113: https://www.instagram.com/p/CgR6Q3AjqSL/?img_index=1 (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

URL 114: <https://www.instagram.com/p/CtwQukfNV2h/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

URL 115: <https://www.instagram.com/p/Ckp1OxYjW1v/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

URL 116: <https://www.instagram.com/p/Cdk3FK7LLtI/> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)

URL 117: <https://tinyurl.com/2r9kna8r> (Erişim Tarihi: 28.05.2024)

URL 118: <https://www.instagram.com/chenotpalaceweggis/tagged/?locale=ru&hl=am-et> (Erişim Tarihi: 28.05.2024)

URL 119: <https://www.instagram.com/p/CrIi70sNHO-/> (Erişim Tarihi: 28.05.2024)

URL 120: <https://www.instagram.com/p/C2IP6ZytB-q/> (Erişim Tarihi: 28.05.2024)